

MAANDBLAD

JANUARI 2015

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

DE PLATE

**TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.**

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 44

NUMMER 1

MAAND januari 2015

Prijs per los nummer: € 2

**Jaarabonnement: € 15 (te storten
op rekening BE81 3800 0966 6224)**

IN DIT NUMMER:

Blz.: 3 Jaarprogramma "De Plate" voor 2015.

Blz.: 5 **R. JANSOONE:** Het dagelijkse leven tijdens de bezetting (1940-1944): deel 20.

Blz.: 25 **E. SMISSAERT:** Al beitelend aan een monumentje voor O. Vilain : addenda.

Blz.: 28 Ledenlijst 2014.

**HET BESTUUR VAN DE KONINKLIJKE OOSTENDSE
HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
DE PLATE**

WENST HAAR LEDEN EEN GELUKKIG EN VOORSPOEDIG JAAR 2015

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224

BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salviaalaaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Erebestuurslid:

Gilbert VERMEERSCH, Blauwkasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Bestuursleden:

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Dirk ANGILLIS, (waarnemend) Elisabethlaan 439, 8400 Oostende. .

Schreven in dit nummer:

Roger JANSOONE: Eikenlaan 12, 8481 Ichtegem.

Emile SMISSAERT: Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende

JANUARI ACTIVITEIT

De Koninklijke Heem- en Geschiedkundige Kring DE PLATE Oostende heeft de eer en het genoegen zijn leden uit te nodigen tot de volgende activiteit:

op donderdag 29 januari 2015 om 20.00u

in de conferentiezaal van het centrum Familiekunde Vlaanderen, Regio Oostende, dr. L. Colensstraat 6 , 8400 Oostende.

JAARLIJKSE VEILING

1. Welkomstwoord door dhr. **Jean Pierre Falise**, voorzitter, en hulde aan de overleden leden.
2. VEILING georganiseerd door DE PLATE, onder leiding van dhr. **Georges VAN DUYVENBODEN**, effectief lid.

De aanwezige leden kunnen zich de lijst van de te veilen stukken aanschaffen tegen kostprijs.

De veiling is voorbehouden aan de individuele leden.

Er wordt voor gezorgd dat op de avond leden en kandidaat leden zich in regel kunnen stellen met de lidmaatschapsbijdrage voor het jaar 2015.

De aangeboden stukken zullen te bezichtigen zijn in het Stadsmuseum op ZONDAG 25 JANUARI tussen 10.00u en 12.30u.

JAARPROGRAMMA "DE PLATE" 2015

Voordrachten en activiteiten

1. donderdag 29 januari om 20.00u

JAARLIJKSE VEILING voorbehouden aan de leden
onder leiding van Georges VAN DUYVENBODEN

2. donderdag 26 februari om 20.00u

ZEELIEDEREN zingend erfgoed
door Doris KLAUSING

3. donderdag 26 maart om 20.00u

DE PLATE DIGITAAL
door Georges VAN DUYVENBODEN

4. donderdag 30 april om 20.00u

VILLA MARITZA: de bewogen geschiedenis van een monument en zijn bewoners
door Rien EMMERY

5. donderdag 28 mei om 20.00u

ENSOR EN HET SOCIALE LEVEN VAN ZIJN TIJD
door Jacques MERTENS

6. donderdag 24 september om 20.00u

ANEKDOTEN VAN DE RMT
door Arne Pyson met Annie Storme

7. donderdag 29 oktober om 20.00u

WAAR IS ALLE VIS NAARTOE overbevissing door de eeuwen heen
door Nancy FOCKEDEV

8. donderdag 26 november om 20.00u

BEGRAVEN VALLEIEN VOOR OOSTENDE EN NIEUWPOORT
door Maikel DE CLERCQ

9. donderdag 17 december om 14.30u en 20.00u

FILMS OVER OOSTENDE VAN VROEGER EN NU
door Jean Pierre DEVOLDER

Andere activiteiten

1. zondag 7 juni STUDIEREIS (nog in voorbereiding)

2. zaterdag 5 december MIDDAGMAAL EN KLEINKUNSTNAMIDDAG

Nog andere activiteiten worden gepland en zullen tijd in ons tijdschrift aangekondigd worden.

Thematentoonstellingen

7 februari - 31 mei

OOSTENDE VERANDERT
Fotografie V. Prinzie

13 juni - 16 augustus

VIER JAAR MARINEZONE
op postzegels door WEFIS

06 september - 17 januari 2016

Kapucijnen in Oostende 1615-1797
2015 – 400 jaar later

Het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting (1940/44): (20)

door Roger JANSOONE

20. BEI UNS IN OSTENDE : de "Oostendse" Duitsers, mythe en werkelijkheid

"Timeo Danaos et dona ferentes" (Vergilius in "Aeneis", II, 49)

"*Relationship* is the thing that interests me, because it gets *at the inner person* behind the public figure." (Doris Kearns, historica, in een interview in "TIME", 2013).

Relaties met de vijand

In alle verhalen over de bezetting gaat het bijna uitsluitend over eigen volk en is het net alsof de bezetter hierbij enkel een sinistere *achtergrondfiguur* was, een boeman en vogelschrik, een bestendige bedreiging. Maar je kan er niet naast kijken dat er alhier *naast* de eigen bevolking gedurende vier jaren een aparte en specifieke gemeenschap bestond van Duitsers (uiteraard bijna allen militairen, vrijwel allemaal mannen). Leefden die beide gemeenschappen soms elk *op een andere planeet*? Of, met andere woorden, waren er toch wel "ergens" contacten en raakvlakken? Alleszins *een pertinente vraag*, en indien hierop bevestigend moet geantwoord worden, dan kan deze tijdschroniek volledigheidshalve niet worden afgesloten zonder even nader in te gaan op de aard en de omvang van die wel zeer speciale "verhoudingen".

Deze opmerkelijke toestand kan enigszins worden vergeleken met - precies *omgekeerd* - de Belgische bezettingstroepen in het naoorlogse Duitsland (een toestand die niet vier jaar heeft geduurd maar dan wel tienmaal langer!), met overal een eigen "Belgisch dorp", met eigen Belgische scholen, met eigen hospitalen en medische verzorging, met een eigen ontspannings- en verenigingsleven, met een eigen treinverkeer (de DVT), met een eigen BSD postverkeer en zelfs met eigen winkels. Men sprak uiteindelijk van een "tiende Belgische provincie", want de meeste beroepsmilitairen waren gehuwd en hadden dus ook vrouw en kinderen, en zij werden overigens bestendig omgeven door een groot aantal miliciens, weliswaar een steeds wisselende en kortstondig verblijvende groep maar dan toch ook Belgische militairen in Duitsland. Doch ook toen leefden deze Belgische "enclaves" zeker niet op een andere planeet! Er waren "gemengde" huwelijken van beroepsmilitairen met een Duitse vrouw, en voorts waren nogal wat dienstplichtigen niet ongevoelig voor de charmes van een liefvallige blonde "Fräulein", ook al eindigde dat doorgaans niet in het huwelijksbootje. En "an der Theke" en zelfs aan de "Stammtisch"(vooral in landelijke gebieden) kwam het tussen pot en pint vaak tot "verbroedering" onder het zingen van "Trink, Brüderlein, trink" en andere studenten- en drinkebroersliederen die gekend waren van Leuven tot in Heidelberg. Om maar te zeggen, het is toch allemaal "menschlich, all zu menschlich" dat mensen elkaar weten te vinden, overheen alle grenzen die politiek, nationaliteit en doctrines kunnen trekken.

Bovenstaand citaat uit het heldenepos "Aeneis" van Vergilius (goed gekend bij alle latinisten) betekent dat je steeds op je hoede moet zijn voor de vijand, *ook al toont hij zich blijkbaar van zijn beste kant*. En dat was precies de *kern* van de problematiek in de zeer moeilijke relaties met de bezetter. In zekere zin waren die moeilijker en vooral *complexer* dan tijdens de vorige bezetting, want toen deden de "Fritzen" geen moeite om ergens een goede kant van zichzelf te tonen (wat eigenlijk de toestand erg vereenvoudigde). Ze toonden zich tegenover de bezette bevolking gewoon zoals ze werkelijk ook waren : arrogant, hard, opdringerig, luidruchtig en veeleisend (toen reeds een echt "Herrenvolk"!), met tussendoor ook nog wat zure oprispingen met typische moffentrekjes, ...en vooral toch ook een gebrek aan inlevingsvermogen jegens de noodlijdende bevolking (cfr.

101102

mijn voorgaande vervolgserie over Oostende tijdens W.O.1). Psychologisch en mentaal werd dit toen allicht in de hand gewerkt door het in oorlogstijd toch wel uitzonderlijk feit dat bloed- en aanverwanten van aan het IJzerfront strijdende Belgische soldaten zich in het bezet gebied bevonden ...te midden van die Duitsers! En hiervan waren de Duitsers zich wel zeer goed bewust. Ongetwijfeld vormde dat voor de bezetter een bepaald "vijandbeeld" tegenover de bezette bevolking. Zo stond mijn grootvader vier jaren aan het IJzerfront, terwijl anderzijds zijn vrouw en dochter op relatief korte afstand noodgedwongen probeerden te overleven *in het andere kamp*. Een onthutsend beeld van die onuitstaanbare Duitsers werd in 1920 opgehangen in het onlangs heruitgegeven dagboek *van een Duitser* (Heinrich Wandt : "Het frontparadijs"), in 1914/18 in Gent ordonnans van een officier, en een "bevoorrechte" getuige van al de willekeur en uitpattingen - veilig achter het front - van een hele reeks "etappe-hengsten" (vandaar de oorspronkelijke titel "Het etappeleven in Gent").

Uiteraard waren dat tijdens de daaropvolgende bezetting nog steeds dezelfde Duitsers, doch, in tegenstelling met de vorige (louter militaire) bezetting, ging het nu om een sterk *politiek gekleurde* bezetting die zelfs deed vermoeden dat België (of althans toch "Flandern") op termijn zou opgenomen worden in een "Grossdeutsches Reich", een ideaal "volkstümliches" vaderland van alle "Germaanse" volkeren. Dit politiek project veronderstelde onvermijdelijk dat er van beide kanten zou moeten gestreefd worden naar "toenadering" om aldus geleidelijk te kunnen opgaan in dat aantrekkelijk pangermanisme. Een "entente cordiale" op z'n Duits!

In werkelijkheid is het allemaal totaal anders verlopen. Wel waren er de "wittebroodsweken" in de zomer van 1940. Van Duitse zijde deed men opvallend vriendelijk, hoffelijk, correct en gedisciplineerd, aanvankelijk beantwoord met een koele en afwachtende houding die meestal niet negatief was. Hoe kon het ook anders? De Duitsers hadden duidelijk gewonnen, en het kwam er bijgevolg op aan, zich "ein zu gliedern" in wat zij "de Nieuwe Orde" noemden. In zijn sleutelroman "Het verdriet van België" schetst Hugo Claus de toenmalige houding van ontzag en zelfs bewondering ten aanzien van de overwinnaars en (blijkbaar) nieuwe meesters van Europa. Maar er volgde al vrij vlug een "ontmaskering" en een ommekeer, naarmate de Duitsers begonnen te merken dat die Belgen toch niet zo meegaande waren, vooral wanneer na de inval in Rusland in 1941 de krijgskansen van het Reich allengs een flinke deuk leken te krijgen. Hun teleurstelling in de Belgen (en vooral in de "Flamen") werd zo groot dat dit zich onwillekeurig ook ergens keerde tegen de "zwarten", nochtans hun naaste medewerkers en handlangers van de "Nieuwe Orde", en dit in een vorm van misprijzen en wantrouwen.

Toch is er *noodgedwongen* gedurende gans de bezetting een bepaalde *relatie* blijven bestaan tegenover de bezetter, vanzelfsprekend een volledig andere relatie als tussen de collaborateurs en de Duitsers. *Maar welke relatie?* Wat betekende dat concreet? We doen hier een poging om dit, toegespitst op Oostende, nader te onderzoeken via diverse facetten, een onderzoek dat - voor zover mij bekend - tot dusver nog niet of nauwelijks werd ondernomen, ook al lijkt het onontbeerlijk te zijn in het raam van de *globale* navorsing over die bezettingstijd.

Bei uns in Ostende

Toen Ernest Claes (de "vader" van *De Witte*) terugkwam uit krijgsgevangenschap, schreef hij in 1919 "Bei uns in Deutschland", herinneringen aan het kampeven. Omgekeerd zou men dan ook het leven van de Duitse militairen in Oostende "Bei uns in Ostende" kunnen noemen. Zij waren wel geen krijgsgevangenen, maar ergens zaten zij toch ook gevangen in een "carcan", ver van huis en familie, in een situatie die onduidelijk en onvoorspelbaar was geworden en ook steeds minder rooskleurig. Voorzeker niet te vergelijken met het beklagenswaardig lot van hun "Frostfleisch"-landgenoten in de hel van het Oostfront, met daarachter de gruwel van de partizanenoorlog, een bestendige bedreiging van aanvoerlijnen en van rugdekking. Zij mochten zich gelukkig prijzen dat

zij een vrij rustig en ongevaarlijk leventje mochten leiden aan onze kust, "bei uns in Ostende". De grote en diepe vrees van alle Duitse militairen (behalve bij de fanatieke Waffen-SS) kon immers samengevat worden in één akelig woord: het Oostfront !! Naar het Oostfront gestuurd worden, betekende ondubbelzinnig *ein Himmelfahrtkommando, eine Einfahrtkarte*, met de quasi-zekerheid niet meer terug te keren, tenzij zwaargewond en verminkt (en met als "troostprijs" wel een paar decoraties), en met als enig alternatief - bij een overrompeling door de Russen - in het beste geval krijgsgevangene worden om daarna weg te kwijnen in een afgrijselijk Siberisch werkkamp. Bij een dergelijk gebrek aan animo voor "de heroïsche titanenstrijd tegen het rode gevaar" hoeft het dan ook geen verbazing te wekken dat nogal wat Hitlermoppen vermoedelijk van Duitse oorsprong zijn (zoals de beroemde mop over Adolf Scheisse die voor een naamsverandering komt aankloppen bij de burgerlijke stand), ...moppen die maar al te gemakkelijk overal hun weg vonden in Oostende. Het was duidelijk de innige wens en hoop van iedere Duitse soldaat te mogen blijven "im Westen" (ook al was er al lang geen hoop meer op een herhaling van "Sieg im Westen"), want zij voelden al vlug nog bitter weinig "Drang nach Osten". In plaats van *Drang nach Osten* zou er veeleer *Drang nach Ostende* kunnen geweest zijn, naar dat (voor hen) vredig stukje paradijs aan de Noordzeekust. Want laten wij duidelijk wezen : na de vreselijke meidagen van 1940 was er in Oostende eigenlijk weinig of geen oorlog meer (in de zin van krijgsverrichtingen) doch enkel nog bezetting (met weliswaar alle narigheden van dien). Enkel vanaf 1943, met bombardementen en beschietingen in het vooruitzicht van een eventuele geallieerde landing, was het opnieuw maar al te duidelijk dat alhier de oorlog weerom begonnen was. Maar gedurende bijna vier jaar was er "Van het Westelijk front geen nieuws"...en geen nieuws was goed nieuws! De Duitsers konden dan ook niet begrijpen hoe het mogelijk was dat jonge Belgen zich vrijwillig, spontaan en zelfs "mit Begeisterung" gingen aanmelden voor het Oostfront, om vervolgens onder bloemen en trompetgeschal te worden uitgewuifd door juichende *Dietsche Meisjesscharen!* "Ach ja, die dumme Belgier!"

Maar naarmate de aanslepende "Einsatz" aan het Oostfront steeds meer mensenlevens begon op te eisen, waren ook de bij ons verblijvende Duitsers niet meer veilig voor die opgelegde "Drang nach Osten". Omdat oudere soldaten minder geschikt waren voor het harde en uitputtende leven aan het Oostfront, was er alhier vanaf 1943 blijkbaar een veroudering en zelfs een "vergrijzing" van het bezettingspotentieel. In tegenstelling tot de jongeren waren deze oudere militairen weinig of niet geïndoctrineerd door het nazisme. Velen hadden de verschrikkingen van de Eerste Wereldoorlog meegemaakt en overleefd, met daarna de miserie van galopperende inflatie, werkloosheid en economische depressie, en ze waren dan ook doorgaans ertoe geneigd om tegenover de burgerbevolking geen aanmatigende en negatieve houding aan te nemen en zelfs enig begrip op te brengen voor de steeds moeilijker omstandigheden waarin de mensen begonnen te verkeren. Meestal hadden zij in de "Heimat" ook vrouw en kinderen, ouders en familieleden, over wie zij zich grote zorgen maakten ingevolge de verpletterende luchtbombardementen op Duitsland. Allicht denkend aan hun eigen kinderen, waren zij dan ook veelal lief en aardig tegenover "die kleine Buben" (zo heb ik het als kind in ieder geval ondervonden). Het parool werd dus in zekere mate "leven en laten leven". Of met andere woorden: je werd door de Duitsers normaliter met rust gelaten, althans indien je geen Jood was en zolang je hen niets in de weg legde (want zij konden soms zeer gevaarlijk uit de hoek komen!). Zoals reeds aangetoond in deze vervolgserie, moest je dat "met rust laten" wel steeds meer in vraag stellen naarmate de bezetter echt onhandelbaar begon te worden wat betreft de eisen en vorderingen die werden opgelegd, niet in het minst inzake de verplichte tewerkstelling in Duitsland. *Dikke Jef* was zeker niet populair!

Doch al met al ontstond er stilzwijgend een vorm van "vreedzame coëxistentie", en dit om praktische en pragmatische redenen. Zo waren er, zoals eerder aangetoond, de vrij goede relaties tussen Oostendse vissers en de Duitse havenautoriteiten. Dat werd ongetwijfeld ook in de hand gewerkt door het feit dat er overal ter wereld zo iets bestaat als samenhangigheid onder zeelieden. De mannen van de "Kriegsmarine" werden vooral gerekruteerd uit de maritieme bevolking in Noord-

Duitsland. Bovendien waren er daar tot en met de nazi-machtsovername in 1933 zeer veel socialisten en communisten, die uiteraard intussen niet van de aardbodem verdwenen waren. Er was dus een voedingsbodem voor een zekere vorm van welwillendheid aan beide kanten van de barricade (want die barricade zelf is zeker nooit verdwenen).

En intussen speculeerden de geallieerden met hun psychologische oorlogvoering vooral op *oorlogsmoeheid* bij de Duitse bezettingstroepen. Dat blijkt zeer duidelijk uit een stroobiljet dat in 1944 o.a. ook boven Oostende massaal werd uitgeworpen : "Dies geht jeden deutschen Soldaten an ... DER KRIEG IST FAST ZU ENDE ! Nach fünf Jahren Krieg bist du noch am Leben. WARUM IN DEN LETZTEN WOCHEN STERBEN ? Die Kriegsgefangenen von 1944 sehen ihre Familien bald wieder ! " (1)

"verbotene Liebe"

Waar die barricade wél *volledig* kon verdwijnen, dat lag in het onvatbaar en wijd domein van de "amoureuze verhoudingen". "Das Wunder der Liebe": mannetje zoekt vrouwtje, vrouwtje zoekt mannetje! Een natuurlijke wetmatigheid van alle tijden en oorden, ... en geen oorlog, bezetting of regime kan daaraan iets veranderen. Nochtans doet de ijzeren logica van oorlog en bezetting (gepaard met een flinke dosis gezond verstand en behoedzaamheid) vermoeden dat dit een andere weg had moeten opgaan, de zuivere en zekere weg van de "periodieke onthouding" ...voor de duur van de bezetting. Doch de werkelijkheid is anders, want liefde is blind! We laten in het midden of het wel altijd ware en echte liefde geweest is, maar feit is dat zowel in 1914/18 als in 1940/44 blijkbaar een onbehoorlijk aantal "intieme relaties" tot stand zijn gekomen, nogal verbazingwekkend niet alleen i.v.m. een stilzwijgende gedragscode t.o.v. "de vijand", maar ook en vooral in een maatschappij die (met een krampachtig onderdrukte seksualiteit, vanuit een versterde doch goed bedoelde bekrompenheid) nog gekenmerkt werd door een soms bijna verstikkende "sociale controle" zowel ten aanzien van het "vreemd gaan" van gehuwden (in sappig Ostends "deftig aanhoeden" tot zelfs "naast de pot pissen"!)) als tegenover de kalverliefdes en prille vrijages van jonge snaken (toen een ware obsessie voor surveillanten van het College of van de nonnenscholen!). Die "intieme contacten en relaties" met Duitsers moeten zich dan ook meestal hebben afgespeeld "in den duik", op plaatsen en gelegenheden waar weinig Belgen kwamen. Een "piek" zal allicht reeds bereikt zijn bij het begin van de bezetting, toen men algemeen dacht dat de Duitsers de oorlog hadden gewonnen en dat bijgevolg het "Duizendjarig Rijk" inderdaad wel voor een heel lange tijd de normen van het dagelijks leven zou gaan bepalen. Dus waarom niet? "Das Leben ist so schön ..."

Er bestaan hierover vanzelfsprekend geen statistieken, ook geen raming. Voor de navorser is er terzake dan ook geen bronnenmateriaal, hoe gering ook, zelfs nauwelijks getuigenissen. Er hing hierover immers reeds tijdens de bezetting een loodzwaar taboe, en om evidente redenen is na de bevrijding dit taboe nog veel groter geworden. Want aan iedere "verbotene Liebe" hing er na de bevrijding zeer duidelijk een afschrikwekkend "prijskaartje"! De kaalgeschoren en soms halfnaakte, met een hakenkruis beschilderde en publiek vertoonde "Duitse hoeren" zijn in het collectief geheugen overal blijven nahangen, voor sociaalpsychologen op zichzelf reeds een apart onderzoeksthema. Zoals een Amerikaanse journalist het zo treffend wist uit te drukken "There is a reason crowds have historically gathered for executions and stonings but would not walk half a block to witness a tearful admission followed by a royal pardon" (2).

In ons land is er hieromtrent dan ook weinig historisch onderzoek verricht. Indien wij ons hierover ergens een idee willen vormen, zijn wij feitelijk aangewezen op *Nederland*, waar hierover wél een vrij grootschalig en diepgaand speurwerk geweest is. Dit hield echter aldaar geen verband met een speciale belangstelling voor dit thema (dat voor een historicus nochtans "interessant" kan zijn) maar is een gevolg van het feit dat er tijdens de bezetting in Nederland een "Zivilverwaltung" was

(in tegenstelling tot de "Militärverwaltung" bij ons). Concreet betekende dit dat de Nederlanders in de eerste plaats af te rekenen hadden met nazi's (en met al wat hiermede specifiek verband hield) terwijl wij veeleer te doen hadden met Duitsers (wat niet helemaal hetzelfde was). Die keiharde nazi's van de "Zivilverwaltung", gesteund door Sipo/SD en Gestapo, beschikten over bevoegdheden en mogelijkheden die bij ons minder of zelfs niet gebruikelijk waren. Zo, onder meer, het bestaan en de werking van een Nederlandse onderafdeling van de "Nationalsozialistische Volkswohlfahrt", een nazi-organisatie die sterk verbonden was met het RSHA van Himmler, wat betreft de rassenleer en het streven naar een "raszuivere" *Volkstümlichkeit* (en alzo verbonden met de SS-actie "Lebensborn"). Wat is nu het verband tussen een en ander? Heel eenvoudig : baby's. Men heeft - tot stomme verbazing van velen - kunnen nagaan dat tijdens de bezetting duizenden kinderen werden verwekt door Duitse militairen. Over hoeveel "duizenden" het hier gaat, heeft men blijkbaar niet meer precies kunnen vaststellen. Of misschien toch wel? Het lijkt immers niet uitgesloten dat het werkelijk aantal zo ontstellend hoog leek te zijn opgelopen, dat "men" het dan maar liever wat in het vage heeft gehouden, ...bij "enkele duizenden". Iedere natie heeft behoefte aan helden en heldhaftigheid en de daarmee gepaard gaande nationale herdenkingen. Vandaar dan het soms krampachtig in stand houden van bepaalde oorlogsmithes. Oranje boven!

Vandaar dan ook een akelig probleem bij deze onverhoedse ontdekking. Want men kon onmogelijk beweren of zelfs maar vermoeden dat - naar analogie met wat in 1945 in Berlijn en elders in Duitsland gebeurd is - dit gewoon het gevolg was van massale aanrandingen en verkrachtingen (trouwens, zoals men in Oostende pleegt te zeggen, "een noalde die beweegt kan je nie droan"). Die voorzichtige formulering van historici "kinderen verwekt door Duitse militairen" kent slechts één achtergrond : gewoon verliefd worden,... louter *biologisch* gezien een onbewuste aantrekkingskracht van hormonale aard, die je meestal niet onder controle hebt. Meer moet je daar niets achter zoeken, ook niet in tijden van oorlog en bezetting. "Op elk potje past er een dekseltje" is ook al weer zo'n beeldrijke Oostendse uitdrukking die getuigt van veel volkse wijsheid, zonder enige noodzaak van nader wetenschappelijk onderzoek.

Hoe verklaart men de verrassende *omvang* van dit fenomeen? Dat nogal wat vrouwen "vielen" voor een knappe blonde Germaan, bovendien "wie ein Held zum Siegen" uitgedost in een fraai uniform (naar een ontwerp van het modehuis *Hugo Boss* !), dat is een voor de hand liggende verklaring. Doch ten gronde was er blijkbaar meer aan de hand. De nazi's waren grootmeesters in "image building", zowel intern als extern. En die "Nieuwe Orde" had iets van "alles kan, alles mag". Dat was natuurlijk slechts schone schijn, maar aanvankelijk had dit wel een "revolutionaire" uitstraling die allen in bekoring kon brengen, die in de toenmalige maatschappij tot de "underdogs" behoorden. In die maatschappij was de rol en de betekenis van de vrouw echt niet benijdenswaardig (en in deze vervolgsérie is reeds meermaals hierop de aandacht getrokken). Vermoedelijk is dit dan ook een factor die hierin heeft meegespeeld. Want een goede en liefdevolle relatie kan een veeleer negatief "zelfbeeld" in *positieve zin* veranderen, ...ook al is het in oorlogstijd een relatie met een Duitser. Ja, waarom niet?

Aldus lijkt een ogenschijnlijk "randverschijnsel" maatschappelijk en meteen ook historisch *bijzonder relevant* te zijn, overigens in casu een angstvallig doodgezwegen aspect van de bezettingsperiode. Vandaar deze bijdrage in het kader van deze vervolgsérie, voor sommigen misschien nogal verrassend maar alleszins niet misplaatst in het kader van deze kroniek.

Die "natuurlijke" kinderen kwamen in Nederland vaak ter wereld in speciaal ingerichte klinieken, onder waakzaam toezicht van die "Nationalsozialistische Volkswohlfahrt". En vervolgens groeiden zij op, volledig onwetend over hun achtergrond en herkomst, in kindertehuizen of in Duitse pleeggezinnen. Want de Nederlandse moeder van het kind had er, reeds tijdens de bezetting en alleszins ook nadien, alle belang bij om zoveel mogelijk alle sporen uit te wissen van haar "misstap". Dit heeft die duizenden nakomelingen van een "verbotene Liebe" onvermijdelijk

opgezaald met een levenslang trauma, vooral zij die opgegroeid zijn in Nederland of er na de oorlog teruggekeerd zijn, en uiteraard in mindere mate zij die in Duitsland gebleven zijn en er de Duitse nationaliteit hebben verworven. Een vrouw (oorlogskind van een dergelijk koppel) verklaarde onlangs op de Nederlandse televisie dat zij uiteindelijk enige vertroosting en "soelaas" vond precies wanneer prinses Beatrix in 1966 huwde met een Duitser die *zelf ook* nog militair geweest was in de Wehrmacht en aan de krijgsverrichtingen had deelgenomen. Want wat *nu* kon en mocht voor een prinses (met uiteraard een maatschappelijke *voorbeeldfunctie*), was dit dan zo vreselijk "fout" in hoofde van haar moeder *tijdens de bezetting??* door insgelijks verliefd te worden op een Duitser?

Volledigheidshalve moet hieraan worden toegevoegd dat - thans nauwelijks nog bekend - in de periode november 1942 / augustus 1944 *ook in België* een SS-Lebensborn-kraamkliniek "bedrijvig" was, namelijk in het kasteel van Wégimont (Luik) onder de benaming "SS-Heim Ardennen", doch bij een brand in 1964 ging het archief volledig verloren. Eigenaardig genoeg, was dit in Wallonië gevestigd ...en niet in het "germaanse" Vlaanderen (misschien een initiatief van REX-leider, Waffen-SS-er en ultieme "pangermanist" Léon Degrelle?).

"Kienders van den Duuts"

Zoals gezegd, geeft dit resultaat van historisch onderzoek in Nederland ergens wel een idee van de omvang die deze "intieme relaties" *ook bij ons* heeft genomen. *Want waarom zou het hier zoveel anders geweest zijn dan in Nederland?* Voor de nazi's in hun rassenwaan waren Nederlandse vrouwen loepzuivere "Germanen" en "ariërs", en dat racistisch argument zal zeker een rol gespeeld hebben bij hun vreemdsoortig beleid van "Volkswohlfahrt". Maar, ook zonder *Volkswohlfahrt*, ...in de ogen van de nazi's waren Vlaamse vrouwen toch eveneens "Germaans" en "arisch"? En "pour les besoins de la cause" beweerde REX-leider Degrelle dat zelfs de Walen eigenlijk ook al "Germanen" waren, en zichzelf zag hij maar al te graag als een onvervaard Germaanse held aan het Oostfront, vervolgens in Brussel als "le beau Léon" toegejuicht door opvallend veel vrouwelijke aanhangers. En voor het overige zal men zich "in de praktijk" ook in Wallonië en in Brussel van geen van beide kanten al te veel hebben afgevraagd of je nu al dan niet "Germaans" was! Al die "germanismen" waren toen blijkbaar nogal erg in zwang (en vaak ook zwanger). Maar de ware reden van die "intieme relaties" en van de omvang ervan moeten we kennelijk niet zo ver zoeken : mannetje zoekt vrouwtje ...

Om maar te zeggen, het was een gekke tijd, gevoelsgeladen en gedreven, niet te vergelijken met het nuchter en zakelijk gedoe van "voor wat, hoort wat" in onze huidige samenleving. Dat dit "aanpappen met de vijand" in de bezette gebieden vrij algemeen moet geweest zijn, wordt bevestigd door de omvang hiervan in Frankrijk (niet bevolkt door "Germanen" ... maar toch wel door charmante en aantrekkelijke Françaises). Weliswaar werden na de bevrijding die Franse vrouwen doorgaans bestempeld en behandeld als "des sales putes" die enkel uit waren op vulgair geldelijk gewin en/of materiële voordelen, ... doch blijkbaar wilde men eigenlijk gewoon niet toegeven dat zoveel fatsoenlijke vrouwen onvoorwaardelijk bezwaken waren voor de charmes van "les sales boches"! President Mitterrand (zelf de vader van een buitenechtelijk kind) zou zich (weliswaar in een veel later tijdperk) hierbij misschien hebben laten ontvallen "Et alors??" . Maar toen, na de bevrijding, was dit overal een zeer pijnlijke en verscheurende problematiek waarmee men zowel maatschappelijk als individueel niet of slechts zeer moeilijk overweg kon. En zouden wij nu al zoveel verder gevorderd zijn?

Uiteindelijk waren *vooral de kinderen zelf* "het kind van de rekening". In Oostende had men het over "kienders van den Duuts" (...of dutsen van kinderen??). Na de vorige bezetting in 1914/18 werden die kinderen overal met de vinger gewezen, niet in het minst ook door andere kinderen (want kinderen kunnen ongewild wreed zijn), ...en dat heeft trauma's veroorzaakt. Doch reeds

tijdens en zeker na de bezetting 1940/44 hebben de moeders van kinderen “van den Duuts” - geleerd door de ervaringen van vrouwen bij de vorige bezetting - kennelijk alles in het werk gesteld om hun kind (en meteen ook zichzelf) zoveel mogelijk “weg te moffelen” voor alle publieke aandacht. Meestal gebeurde dit door het kind “voorlopig” onder te brengen bij verwanten, liefst in een andere buurt of gemeente. Enkel de burgerlijke stand was op de hoogte van de ware toedracht, en dat was reeds ruim voldoende. Ook de dokters, die toen nog thuisbevallingen deden, wisten wat er aan de hand was. Doch al deze vertrouwenspersonen hadden deontologisch hun zwijgplicht en uiteraard hadden zij hiermee geen enkel probleem.

Anderzijds kenden wij in de buurt een vrouw, een knappe verschijning ...doch ook een echte nimfomane, een “mannenverslinderster”. Voor haar charmes bleek geen “bloedige of zelfs oede joenkheid” veilig te zijn. In pittig Ostends “een hééte preute”! Er is ook nog zo iets als een “vroede preute” (een vrekking wijf) maar dat was duidelijk niet het geval, vermits zij niet krenterig was in het gul uitdelen van haar fel gewaardeerde gunsten. Ze kwam er rondborstig voor uit dat je de natuur een handje mag toesteken want “een oede kapelle moet je schoone versieren!”. Van overal waar zij gewoond had (zij was vaak verhuisd) had zij een “souvenir” meegebracht. Haar zes kinderen waren “natuurlijk” verschillend van uiterlijk en blijkbaar van diverse “biologische” vaders, ...en haar wederhelft liep er nogal schaaachtig bij als “le cocu magnifique”. Naar verluidt was er ook eentje bij “van een Duuts”, een blonde Germaan van de FLAK op de Soldatenberg (een batterij die erom bekend stond dat er raak werd geschoten, en niet alleen in de lucht!). En “afin de noyer le poisson” liep deze spruit onopvallend tussen die andere vreemde nazaten. Wellicht daardoor heeft ze na de bevrijding nooit moeilijkheden gekend. Ze was trouwens al vlug “ol wéére op route en op toer én van de smeeete”... maar nu met een Britse militair (thans niet van het luchtdoelgeschut ...maar “who cares?”). Het is maar hoe je het bekijkt en hoe je het allemaal aan boord weet te leggen. En in het dagelijks leven in Oostende kon het er soms vreemd, vreemdgaand en vreemdsoortig aan toe gaan!

Affectieve wisselwerking en “Deutschfreundlichkeit”

Er was toen nog geen *slachtofferhulp*, een woord en een begrip dat trouwens nog niet bestond en ook nu nog moeilijk ingang weet te vinden. Die vrouwen en ook hun kinderen werden gewoon in de steek gelaten, en zij konden en mochten zich zelfs niet eens uiten als zijnde een “slachtoffer”. Een slachtoffer allicht niet in dezelfde mate als *erkende* oorlogsslachtoffers, maar toch ... Die onschuldige kinderen hadden in elk geval niet erom gevraagd om op deze wereld te komen. Maar niettemin waren zij “kinderen van de schande”, “kienders van den Duuts”. En, voor het overige, wie zonder zonde is, gooi de eerste steen ...

Voor de historicus is dit zeer “delicaat” gegeven evenwel een belangrijk en zelfs *uniek* uitgangspunt voor het nagaan van de intensiteit van de “affectieve wisselwerking” tussen bezetter en bezette bevolking. Dit is immers de *enige* werkelijk *objectieve* “graadmeter” wat betreft “Deutschfreundlichkeit” tijdens de bezetting. Het bewijs hiervan is onweerlegbaar : kinderen “normaal” verwekt door Duitsers, en dit in een tijd zonder voorbehoedmiddelen. Het aantal kinderen stemt bijgevolg nagenoeg overeen met het aantal “intieme relaties” (want, om evidente redenen, bleef het meestal bij slechts één kind). Over veel andere aspecten van de bezetting kan men van mening verschillen, en sommige gaven overigens aanleiding tot twijfelachtige vooropstellingen en mythevorming. Maar over dit aspect is helaas weinig of geen twijfel mogelijk. Blijft alleen nog de vraag : hoeveel? welke omvang heeft dit genomen? - een vraag die kennelijk nooit zal kunnen beantwoord worden.

De historicus Joachim Fest heeft ooit gezegd “ Wir wissen unheimlich viele Fakten, aber wo ist *die Emotion* dahinter ? ” (3). Nog niet zo lang geleden ontstond veel belangstelling rond “emotioneel management”. Ja, waarom zou het emotionele niet mogen en moeten betrokken worden in een managementcultuur? Geldt dat ook voor de geschiedschrijving? De historicus beperkt zich tot “facts

and figures” en schuwt alles wat in de richting gaat van sentiment en emoties (wat hij dan liever ziet in het voor hem vreemde domein van de *historische roman*, waarin men dan ook een loopje kan en mag nemen met de historische werkelijkheid). Nochtans zijn dat ook feiten van het dagelijks leven, ook al zijn ze soms ver van rationeel. Want tijdens de bezetting was er op het *individueel* vlak ongetwijfeld ergens een haat/liefde-verhouding tussen bezetter en bezette bevolking, doch dit was geen “en/en”-verhaal maar veeleer “of/of”, *ofwel haat, ofwel genegenheid*, met tussenin een waaier van uiteenlopende gedragingen en verhoudingen, botsend en soms ook wel eens samenvallend. *En Oostende was hierin voorzeker geen uitzondering*. Maar nooit zullen wij die problematiek volledig kunnen omschrijven. Want de cineast Nico Hofmann (nopens zijn recente en ophefmakende TV-serie “Unsere Mütter, unsere Väter”) heeft het hierbij over een “Verkapselung” (inkapseling), wat niet hetzelfde is als “Verdrängung” (verdringing), en hij zegt hierbij “Davon, dass elementare, hochambivalente Lebensbilder *nicht weitergegeben* worden sind, weil sie zutiefst schmerzhaft Fragen aufwerfen. Das Soldatenschicksal meines Vaters kann man nicht getrennt sehen von der verheerenden Benutzbarkeit durch das Dritte Reich” (4)

Een historisch én sociologisch belangrijke conclusie uit een en ander is dat de gevleugelde uitdrukking “de gehate bezetter” met een korreltje zout moet genomen worden, en uiteraard werpt dat *een ander licht* op het fenomeen “bezetting”. Er waren *twee tegenpolen* : enerzijds haat, afschuw en verachting (wat zich *collectief* organiseerde via het verzet) en anderzijds - in strikt *individuele* gevallen - gedragingen en gevoelens van genegenheid en zelfs van liefde, die maatschappelijk en politiek onaanvaardbaar waren en bijgevolg letterlijk en figuurlijk het daglicht moesten schuwen. Daartussen was er het opportunisme van de collaboratie evenals de grijze massa van hen die hoopten op betere tijden en intussen poogden te overleven. De eerste groep (de verzetslieden) heeft men na de oorlog beschouwd als “altruïstisch” ingestelde medeburgers, *idealisten* met een persoonlijkheid die onbevreesd gericht was op de noden van de medemens. Wetenschappelijk onderzoek omtrent dit toch merkwaardig maatschappelijk fenomeen is er nooit geweest. Doch ingevolge toenemende agressiviteit en geweldpleging in onze samenleving (en hiertegenover de groeiende noodzaak van burgerlijke weerbaarheid) zijn sociologen en sociaalpsychologen begonnen met onderzoek in die richting, *vertrekkend vanuit dit recent oorlogsverleden*, meer bepaald toenmalige reactie en verzet tegen het agressief optreden van de bezetter. Hieruit blijkt dat verzetslieden veeleer gedreven werden door *specifieke omstandigheden* op een bepaald moment, en niet door een aangeboren “altruïstische persoonlijkheid”. De sociaalpsycholoog Harald Welzer ziet dit als volgt: “Die Helden der Nazi-Zeit habe vielmehr verbunden, dass sie Handlungsspielräume wahrnahmen, *wo andere keine sahen*. Das habe nur zum geringsten Teil mit ihrer Persönlichkeit zu tun, stattdessen mit situativen Bedingungen und sozialen Verpflichtungen” (5). Verzetslieden moesten *vooral* het gevoel hebben (overigens ook bekend bij lokale heemkundigen en historici!) van “als *ik* het *nu* niet doe, *wie* zal het dan wél doen??”, en dat blijkt *ook thans* de diepere drijfveer te zijn bij (nog steeds zeldzaam!) hen die de moed hebben om kordaat, snel en doeltreffend te reageren bij gevallen van agressie en zinloos geweld of bij een ramp (en men hoeft daarvoor geen crisismanager te zijn). Maar helaas is er nog steeds een meerderheid van hen die niets horen, niets zien ...en verkiezen te zwijgen, op zichzelf al een complex thema voor sociaalpsychologen, trouwens niet helemaal los van het fenomeen van “ramptoerisme”.

Wein, Weib und Gesang !

Wat hier ironisch “verbotene Liebe” genoemd wordt naar het gelijknamig TV-feuilleton, was eigenlijk niet verboden, toch niet voor Duitsers. “Amoureuze verhoudingen” werden wel niet aangemoedigd maar waren ook niet verboden (tenzij t.o.v. Jodinnen, zigeuners, *Slawenweiber* of andere “niet-arische” vrouwen). Dit had minder te maken met een bepaald beleid inzake “toenadering” of “verbroedering” dan met het cruciale feit dat de Duitse legerleiding bezorgd was om “die Ausbreitung von Geschlechtskrankheiten”, een eeuwig probleem in alle legers, d.i. overall

waar jongelui seksueel niet aan hun trekken kunnen komen, tenzij via prostituees. Dan maar bij voorkeur en liever een echte en klassieke "coup de foudre" met een plaatselijke schone, een trouwe en vooral *vaste* partner! Promiscuïteit en bordeelbezoek vond in de ogen van de Duitse legerleiding dan ook weinig genade. Wel is het zo, dat aan het helse Oostfront, op bevel van hogerhand, "omwille van het moreel van de troepen" stilzwijgend bordelen werden ingericht of reeds bestaande werden gedoogd. In principe was alles onder medisch toezicht ... maar in de praktijk was dit twijfelachtig gelet op de voortdurende verwarring en ontreddeering aan het Oostfront. Doch dat was geen erg, want de klanten waren hier toch maar "Kanonenfleisch", helaas geen lang leven beschoren en intussen bij wijze van "galgenmaal" best een "slippertje" gegund, ook al was het doorgaans niet helemaal "koosjer" ("Timeo *virgines* et dona ferentes", als parafrase op Vergilius).

Dat overigens "im Westen" sommige Duitse Romeo's in de "Heimat" reeds gehuwd waren doch er alhier heimelijk een oorlogsliefje op na hielden, daaromtrent was er bij de legerleiding blijkbaar geen bezwaar, althans zolang de "affaire" verborgen bleef voor de "tüchtige" Duitse vrouw aan het thuisfront (soms ook al stiekem in een relatie met een "Fremdarbeiter" of, indien een boerin, met een op de hoeve tewerkgestelde krijgsgevangene). Wat de SS betreft, werd dit door Reichsführer-SS Himmler zelfs aangemoedigd (zelf zat hij trouwens ook al in een driehoeksverhouding met daarbij buitenechtelijke kinderen), ...althans op voorwaarde dat het ging om een "zuiver arische verhouding". Want het doel was het creëren van een zuiver "Germaans" ras. Nakomelingschap was hierbij zeer belangrijk, al was het maar om op termijn de in de strijd omgekomen Germanen te kunnen vervangen en aanvullen.

Over dat probleem van die besmettelijke venerische ziekten bestaan er, wat het Duitse leger betreft, kennelijk geen rapporten of documenten, tenzij één enkel medisch rapport dat in Frankrijk is bewaard gebleven, over de alarmerende toestand in een bepaald legeronderdeel. Blijkbaar mochten Hitler en Himmler niet expliciet vernemen dat "im Westen" de Wehrmacht leefde "wie Gott in Frankreich", terwijl de kameraden aan het Oostfront zich opofferden voor "Führer, Volk und Vaterland"! Maar uit een en ander kan men toch afleiden dat er een vrij algemeen probleem moet geweest zijn. Voorts lijkt de (goed gedocumenteerde) epidemie van venerische ziekten bij de geallieerde legers een en ander wel te bevestigen of laat het dit althans vermoeden. Want waarom zou het bij Duitse militairen totaal anders geweest zijn?

Dit probleem eindigde niet met de capitulatie in 1945, doch sleepte aan tot in 1946, tot de repatriëring van de troepen (in Duitsland bleven wel nog bezettingstroepen). Na lange strijd in onmogelijke omstandigheden, reeds na de landing in Normandië (*shock & exhaustion!!*), werd "zederverwilderings" merkbaar, een gekend fenomeen bij langdurige oorlogen. "Als men de mensen als beesten behandelt, dan zullen ze zich al vlug als beesten gedragen", om dat te ontdekken, moet je geen psycholoog zijn! Bij de Britten (met tradities van een beroepsleger) heerste normaliter een ijzeren tucht, zodat in "abnormale" omstandigheden die vervaging van normen en gedragsregels nogal meeviel of, indien nodig, krachtadig werd "bijgestuurd" (Montgomery was daar zeer waakzaam voor). Maar bij Amerikanen (overwegend een vlug opgebouwd leger van burgers in uniform, weinig opgewassen tegen de verschrikkingen van oorlogvoering) was (zelf)discipline allengs ver te zoeken. De verzamelaars werden een oord van verderf, drankzucht, uitpattingen, overvallen, aanrandingen en verkrachting. Dit stond wel in schril contrast met vier jaren van bezetting waarbij de Duitsers zich tegenover de bevolking relatief "correct" hadden gedragen, althans zolang je hen met rust liet. De Militaire Politie had de handen meer dan vol en werd het meest "actieve" onderdeel van het leger! Weliswaar wou de Amerikaanse legerleiding hiertegen optreden, doch dit ging gepaard met hun typisch systeem van rassendiscriminatie: blanken gingen meestal vrijuit terwijl negers zwaar werden aangepakt, ...soms ook wel eens onschuldig omdat slachtoffers en/of getuigen niet steeds al die zwarte gezichten konden uit elkaar houden! Het was een verhaal van "The dirty dozen", maar dan wel in het veelvoud! Onvermijdelijk had al die losbandigheid een heropflakking van geslachtsziekten tot gevolg, nu een ernstig en onmiddellijk

gevaar voor verdere verspreiding “back in the States”, en dus meteen ook al een zorgwekkend probleem voor het US *Department of Health*. Er was overigens geen enkel leger met zoveel deserteurs, niet om politieke of andere redenen, doch veelal om onder te duiken met een oorlogsliefje en een winstgevend handeltje op te zetten op de welig tierende zwarte markt van “ontvreemde” legervoorraden, door de Franse politie omschreven niet als diefstal maar als “des réquisitions irrégulières”, kennelijk omdat er ook Fransen bij betrokken waren. In Frankrijk zei men: “Pendant l’occupation on a dû cacher nos hommes pour les Allemands, et maintenant nous devons cacher nos femmes pour les alliés!”, een variante op “Dans chaque homme il y a un cochon qui sommeille” (cfr. Félicien Rops). Recent historisch onderzoek omtrent dit jarenlang verzwegen schandaal laat uitschijnen dat het typisch Frans anti-amerikanisme hierin zijn oorsprong heeft gevonden, ...ook al was de Gaulle zelf reeds in Londen daar niet vrij van, terwijl anderzijds Roosevelt een uitgesproken hekel aan hem had. Maar dit liet “le grand Charles” onverschillig, want “La France n’a pas des amis. Elle n’a que des intérêts”.

En hoe was de toestand op dat “horizontaal” vlak in Oostende? Hiervoor kwam men (toen al) onvermijdelijk terecht op de wijk *Hazegras*, uiteraard omdat in die wijk de kazerne gelegen was (de Van Iseghemlaan was dan meer iets voor officieren en “de heren van stand”). In bijna iedere café was er een Duits “Stammlokal” met een typische Duitse “Stammtisch”, waar men “in guter Laune” en naar hartelust kon “sauften bei Bier, Wein, Weib und Gesang”...en met tevens de mogelijkheid om desgewenst de “Stammtisch” een tijdje te verlaten om met één van de gediensstige “Weiber” eventjes “naar boven te gaan”. Na de bevrijding is men er - blijkbaar zonder repressie of epuratie - moeiteloos en zeer vlug overgeschakeld op een ander militair cliënteel (“make love, no war”), dat ten gronde en wezenlijk eigenlijk niet zoveel anders was, tenzij wat betreft de betaling in andere valuta (en in allerlei natura). Voor de rest was er enkel “das ewig Weibliche”... en “souvent femme varie” (althans toch in een dergelijk milieu).

Een Duitser vatte dit uitgangleven samen als volgt : “In schweren Zeiten zwingt der Krieg den Soldat manchmal in Alltagsdramen, aber der Spass am Leben und am Lieben lässt er sich nicht nehmen” (6). Een gezonde levensopvatting, zeker “in schweren Zeiten”!

Gay Parade ?

We weten nu intussen wel allemaal dat er op deze aardbol niet alleen hetero’s zijn ...maar ook homo’s. Doch dat was destijds een “publiek geheim” en in veel landen zelfs strafbaar en maatschappelijk totaal onaanvaardbaar (in Groot-Brittannië is dat nog maar vrij recent uit het strafrecht verdwenen). In nazi-Duitsland was homofilie een zwaar misdrijf, een “bestiale ontaarding” en een “onnatuurlijke belemmering van het Germaans voortplantingsvermogen”, uiteraard vanuit een nationaal-socialistische zienswijze op het “Gaaf en vermenigvuldigt u”. De Duitse zeden- en rassenwetten waren op ons niet toepasselijk maar in de praktijk stoorde de Gestapo zich daar niet veel aan, zeker wanneer er een vermoeden was van “onnatuurlijke” betrekkingen met een Duitse militair. Bijgevolg moesten ook alhier geleverde Duitse militairen met een speciale “geaardheid” bijzonder op hun hoede zijn, ...en meteen gold dit dan ook voor burgers. De nazi’s hadden trouwens een bijzondere “behandeling” voorzien voor homofielen, namelijk een aparte categorie van *KZ-Häftlinge* in de concentratiekampen.

Destijds zijn er ogenschijnlijk nooit veel homofielen geweest, ...althans toch voor zover bekend. Want het bestaan van een dergelijke “afwijking” (of zelfs maar het vermoeden hiervan) werd stilzwijgend maatschappelijk “gecamoufleerd” binnen het beveiligend instituut van het huwelijk of via een al dan niet late “roeping” naar het seminarie of naar een kloosterorde. De enige “publiek bekende” uitzonderingen in Oostende waren “Zotten April” (een knotsgekke kelner) en “Péérdevleis” (een olijke paardenbeenhouwer uit de Sint-Franciscusstraat) en natuurlijk ook de alom bekende “Col-en-manchette” (een haarkapper). Zij hadden er blijkbaar geen probleem mee om

zich te "outen" (een woord dat toen nog niet bestond) en ze verworven hiermee zelfs een zekere populariteit, want in Oostende moet er al eens kunnen gelachen worden, iets in de aard van "Bie uus an 't zéétje is er veel plezier!". Vooral "Zotten April" had op feesten en dergelijke niet veel aanmoediging nodig om eens lekker uit de bol te gaan, en zeker wanneer hij reeds een "pieper" op had ("gay" betekent trouwens ook *vrolijk!*). Een apart geval was "Herri Tuut-tuut" die, bij zijn rondgang in zijn "staminees", telkens wanneer hij een kaalhoofdige opmerkte een muntstuk in zijn pint dompelde en dan uitriep "Hé, kletskep, hier heb je vuuf frank om je hoar te wasschen!".

Terloops even aangestipt : Het zijn nu allemaal "keurslagers" maar toen hadden de meeste beenhouwers een nogal kenschetsende "lapnaam", zoals *Bloeliengsje*, *Zwienemutse*, *Buuksje*, *Cervelaatje*, *Vettederms* ...en *Péérdevleis*. Was het geen "gay parade", dit was toch in zekere zin een optocht van "vleselijke lusten". Bij *Zeuriengsje* (slager Seuryneck) werd dit "vertaald" in het toestoppen, in iedere kinderhand, van een vers gemalen "stiksje gekapt" (een rauw varkensgehaktballetje), bijzonder in trek bij alle kinderen, die dan ook bij hem om aankopen gingen wanneer ze door moeder uitgestuurd werden op "commisjes". Het gevolg hiervan was wel eens een meterslange lintworm, maar daar zat *Zeuriengsje* eigenlijk voor niets in tussen, want tenslotte was hij geen varkenskweker. En een kinderhand was (en is?) gauw gevuld.

Het Oostends Bokspaleis

Bij gebrek aan concreet bronnenmateriaal aangaande dit zeer apart domein van het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting, is de geschiedkundige noodgedwongen aangewezen op al wat hij rechtstreeks of onrechtstreeks eventueel hieromtrent nog vinden kan. En dan gaat het hier bijna uitsluitend om zeldzame foto's over het dagelijks leven van de bezetter in Oostende. Waarschijnlijk zijn er hierover vrij veel foto's gemaakt door Duitse militairen, bedoeld als "souvenir" of om op te sturen naar huis. In Duitse foto-albums (voor zover intussen niet "opgeruimd" ...zoals ook bij ons) moeten er ongetwijfeld nog heel wat foto's uit die periode een verborgen bestaan leiden, foto's die uiteraard in Duitsland zelf niet zo relevant zijn ...maar die, eens terug in België, plaatselijk al vlug de waarde kunnen krijgen van een betekenisvol tijdsdocument. Bij het overlijden van een Duitse oudstrijder of van zijn weduwe gebeurt het wel eens dat een dergelijk foto-album toch nog in goede handen terechtkomt (bij een heemkundige of een archivaris), en zo kunnen soms nog verrassende "pareltjes" opduiken, zoals in Oostende bijvoorbeeld de "markante" foto's van *Dikke Jef* van de "Werbestelle", werkelijk sensationeel niet in het minst omdat hierover in Oostende zelf geen foto's waren bewaard gebleven, zodat het getekend "portret" van Dikke Jef in naoorlogse edities van "De Zeewacht" duidelijk gefantaseerd was.

Indien men al die foto's aandachtig bekijkt, dan kan men wel nog tot bepaalde bevindingen komen, zoals bij die merkwaardige (hierbij afgedrukte) foto van een boksmatch in het Oostends Bokspaleis van bokskampioen Karel Sys in de Rogierlaan op 2 februari 1941. De bokssport was destijds zowel in Duitsland als in België zeer populair, ongetwijfeld omdat in beide landen bokskampioenen van internationale faam en allure naar voor traden. Het Bokspaleis lokte dan ook veel boksfanaten (zelfs nogal wat vrouwen!), ... en zowel Oostendenaars als Duitsers. Het merkwaardige aan die foto ligt precies in het feit dat in die bomvolle zaal Oostendenaars en Duitse militairen schouder aan schouder geschaard staan rond de ring, één en al aandacht voor wat zich in die ring afspeelt. Dit gaf hun misschien wel geen "gemeenschapsgevoel", maar het zal er wel niet zo ver naast geweest zijn, wat nogal evident is want *sport verenigt* en verdeelt niet (tenzij wel eens in voetbalstadions waar voor nogal wat "supporters" voetbal een vorm van oorlogvoering lijkt te zijn!). Maar ook bij andere sportevenementen was er weliswaar geen "verbroedering" maar liep men wel bijna "broederlijk" door en om elkaar heen. De sfeer was er nu eenmaal naar: bij een sportgebeuren was er geen vriend of vijand doch waren er enkel sportfanaten die volledig opgingen in hun passie voor hun sport. In zekere zin en in zekere mate begonnen die Duitse militairen dan ook allengs deel te nemen en op te gaan in de Oostendse samenleving, alhoewel wij hieraan sociologisch niet te veel betekenis mogen

hechten, zeker niet op deze korte termijn van vier jaar. De Duitser was en bleef de vijand ...en liet dat trouwens af en toe ook nog merken!

Men kan zich hierbij ook de vraag stellen : *hoeveel Duitsers* waren er tijdens de bezetting in Oostende? Een goeie vraag ...waarop echter geen sluitend antwoord kan gegeven worden (tenzij via een uitgebreid speurwerk in diverse Duitse archieven). Vooreerst is in ieder leger op oorlogsvoet een dergelijk numeriek gegeven uiteraard een *militair geheim*. Bovendien was dit in Oostende (en wellicht in mindere mate elders in het land) nogal wisselend naargelang de strategische en tactische noodwendigheden. Ook de samenstelling van de legeronderdelen was variabel. Zo was de Luftwaffe aanvankelijk vrij sterk vertegenwoordigd, vooral op en om het vliegveld van Stene en Raversijde, doch met nadien hoofdzakelijk enkel nog de FLAK. De Kriegsmarine kende eveneens een neerwaartse trend naarmate, wat Oostende betreft, de nadruk kwam te liggen op "Schnellboote", en overigens (zoals reeds in 1914/18) mariniers elders werden ingezet als infanterietroepen. Ook de Wehrmacht werd geleidelijk "uitgedund" door overplaatsing van jongere elementen naar het Oostfront. Blijkbaar werden in Oostende (...in tegenstelling met bijvoorbeeld Normandië) de gelederen niet of nauwelijks aangevuld met detachementen van de "Ostbataillone" (bij de Wehrmacht ingelijfde Russische krijgsgevangenen, met vanzelfsprekend weinig "gevechtswaarde") en dit wijst erop - samen met de alhier uiterst doorgedreven kustverdediging - dat Oostende en omgeving door de Duitse legerleiding werd beschouwd als een "prioritaire" zone voor een geallieerde landing!

Hausgemütlichkeit und Gartenanlagen (7)

Op andere foto's merkt men hoe de Duitsers het zich hier best naar hun zin wisten te maken. Er zijn natuurlijk de traditionele foto's van de jaarlijkse stemmige viering van "Weihnachten" bij het zingen van "Stille Nacht" (zo echt typisch Duits dat een beeld hiervan zeker niet mag ontbreken en hierbij insgelijks wordt afgedrukt). Of zoals een Duitser het nogal ontroerend onder woorden bracht "Wenn etwas so Besonderes wie unsere Weihnachten nicht übertragen werden kann unter fremden Sterne, woran soll man seine feierliche Heimatliebe dann noch hängen?" (8). Ach ja, "die romantische deutsche Seele" ... hierbij kon zelfs een gehard SS-hart plots omslaan in een hartje van koekenbrood !

Dat alles kaderde in het streven naar "Hausgemütlichkeit", die echte huiselijke gezelligheid die de Duitsers blijkbaar zo weten te waarderen. Want als men de Duitsers beter leert kennen, dan stelt men vast dat zij eigenlijk erg sentimenteel kunnen zijn, ofschoon ze daarmee niet graag te koop lopen. Wellicht houdt dit verband met die authentieke Duitse hang (*Sehnsucht*) naar natuur en romantiek (een romantiek die nogal sterk verschilde van de onze), een innerlijke "Sturm und Drang", een zoeken naar "Dichtung und Wahrheit", een romantiek die prachtige en klassieke muziek, gedichten, proza en beeldende kunst heeft opgeleverd.

Op andere afbeeldingen zien wij een ander belangrijk facet van wat typisch Duits is, namelijk de "Gartenanlagen" (volkstuintjes). Iedere Duitser die ergens hiertoe in de mogelijkheid verkeert, is lid van een "Gartenverein" (bij ons noemde men dat "Het Werk van den Akker"). Het gaat hierbij niet enkel om louter tuinieren maar ook om een bloeiend gezelschaps- en verenigingsleven met af en toe bierfeestjes en barbecues. Zo ongeveer ook hier tijdens de bezetting. Dit concentreerde zich tussenin en op diverse onbenutte percelen van de "Atlantikwall". Op de hierbij gevoegde foto's ziet men enerzijds Duitse soldaten bij het bewerken en bewateren van een moestuintje van de batterij "Salzwedel" (thans Domein Raversyde) en anderzijds zelfs een varkenshouderij ("eine grosse Schweinerei"?) op het terrein van diezelfde batterij (misschien is hier de mop ontstaan van "Heil Hitler! Das Schwein ist tot!" ?). Blijkbaar ging het er daarbij allemaal zeer vreedzaam en gemoedelijk aan toe ... en je zou er waarachtig bijna bij vergeten dat dit een oorlogszone was!

Wat betreft het uitgangseven, trokken de Duitsers niet alleen naar de "speciale" cafés op het Hazegras, maar waren zij uiteraard ook klant in de vele andere cafés, "staminees" en oude herbergen. Daar zaten zij vanzelfsprekend tussen Oostendenaars, zij het dan wel elk aan hun eigen tafel. Veel contact en dialoog met de bevolking was er dus niet ...en dat werd van geen van beide kanten nagestreefd. De taalbarrière speelde natuurlijk hierin ook wel een rol, maar de echte barrière zal voorzeker van een andere aard geweest zijn. Vrouwen en jonge meiden werden verondersteld zich niet in een café te vertonen, omdat dit bijna onvermijdelijk "avances" vanwege Duitse mannen zou tot gevolg kunnen hebben. Maar die mannen kwamen wat dat betreft evenwel vrij goed aan hun trekken in het schemerlicht van de danszalen, die in Oostende voor het jonge volk bij uitstek een populair oord van ontspanning waren. Vooral de "Rabatskelder" op de Alfons Pieterslaan was erg in trek. Dit was immers meteen ook een stevige schuilkelder in geval van een luchtaanval. Een "Bombenangriff" was wel een spelbreker maar mocht de uitgangspret toch niet volledig bederven, want ...

"Siebenmal in der Woche möchte ich ausgehen,
Siebenmal möchte ich glücklich sein bei dir.
Siebenmal, siebenmal, das ist ja mein Glückszahl,
Siebenmal in der Woche im Paradies !" (vertaling in dit geval overbodig!)

Tewerkstelling bij de bezettende overheid

Er waren uiteraard ook dagelijkse contacten met Duitsers zo wat overal waar - al dan niet via opeising - Oostendenaars door de bezettende overheid werden tewerkgesteld. We gaan het hier niet opnieuw hebben over de mannen van "pit en staake", want dat was verplichte tewerkstelling. Het gaat hier nu om in zekere zin "normale" tewerkstelling als burgerlijk aanvullingspersoneel ten behoeve van de logistieke diensten van het Duitse leger. Iets in de aard van wat andersom na de oorlog eveneens bestond bij de Belgische bezettingstroepen in Duitsland, die insgelijks al vlug beroep moesten doen op Duits hulppersoneel (vooral klusjesmannen die vaak veteranen waren van het Duitse leger, veelal oorlogsverminkten die in het Duitse arbeidsproces niet meer konden ingeschakeld worden en al blij waren dat zij bij het Belgisch leger nog een baantje konden vinden). In Oostende was het gros van dat personeel werkzaam in de enorme opslagplaatsen en magazijnen van het Palace Hotel. Voor al wie daar een job had, was uiteraard de verleiding zeer groot om een en ander te "klauen". Doch dat beseften de Duitsers ook zeer goed, vandaar dan ook onmiddellijk de grove middelen om dat gevaar in te dijken : "Wie steelt wordt neergeschoten!!". Een verwittigde man (of vrouw) was er twee waard, want de Duitsers meenden het!

Voor al die Duitse legeronderdelen (Kriegsmarine, Wehrmacht, Luftwaffe, Kommandantur, Sonderstellen) moest er dagelijks veel brood gebakken worden (naast al het brood voor de plaatselijke bevolking, die dan wel een ander soort van "brood" onder de kiezen kreeg!). Dat gebeurde in de SEO bakkerij in de Veldstraat (thans Jules Peurquaetstraat). Een hele ploeg bakkers was er 's nachts noest aan de slag , en, indien nodig, werden er soms ook opgeroepen tijdens de dag voor het bakken van een extra-voorraad brood, meestal voor troepen op doortocht. Het was er steeds een grote drukte, en bakkers die van een "grapje" hielden, maakten soms gebruik van de onoplettendheid van de Duitse bewaker om vliegenvlug een stel kakkerlakken in de deeg te mengen (in de bakkerij van de SEO is er, ook na de oorlog, nooit gebrek geweest aan kakkerlakken, onuitroeibaar eens je die in huis hebt!).

Voorts waren er Oostendenaars tewerkgesteld in de plaatselijke drukkerij van het Duitse leger of als keukenpersoneel in de grote Duitse troepenkeuken in Hotel Osborne. Een bijzondere vorm van tewerkstelling bood de scheepswerf Beliard, waar tijdens de bezetting diverse kleinere schepen werden gebouwd ten behoeve van de Kriegsmarine. En ten slotte was er, rechtstreeks of onrechtstreeks, het personeel van bepaalde openbare diensten die voor de bezetter van groot belang waren, zoals het spoorpersoneel (goederenvervoer, bevoorrading, militaire transporten), de mannen

van de post ("Feldpost" en "Feldpostpakete"), de buurtspoorwegen, de R.T.T., enz., evenals ambtenaren van de Stad en van plaatselijke diensten van Ministeries die - gewild of ongewild - het administratief raderwerk van de bezetting moesten helpen in stand houden. Wat betreft politie en Rijkswacht, dat is een apart verhaal, waarover elders in deze vervolgsrie reeds een en ander is vermeld.

Van groot belang voor de voedselvoorziening maar, in zekere zin, ook voor de Duitse oorlogsinspanning (haring voor het Oostfront!) was de aanvoer van vis tijdens de bezetting. Zoals eerder aangetoond, was de organisatie hiervan een perfect voorbeeld van nauwe "pragmatische" en feitelijke samenwerking tussen Oostendenaars en Duitsers, een samenwerking die allengs bijna onvermijdelijk een bepaalde *collectieve* "relatie" deed ontstaan. Maar, hoe dan ook, "den hoarink heeft uus gered!".

Besluit

Tot besluit kan hier gesteld worden dat het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting in niet geringe mate *tevens* betrekking had op de Duitsers die *hier* verbleven, gepaard gaande met een *wisselwerking* die soms ging in de richting van een bepaalde vorm van medewerking of samenwerking (echter zonder dat hierbij ooit sprake was van "collaboratie"). Dit is, voor zover mij bekend, nog nooit eerder onderzocht geweest ... en ik moet toegeven dat het ook niet zo eenvoudig was om in deze "terra incognita" alle nog overgebleven of teruggevonden stukjes van de puzzel samen te leggen tot een enigszins overzichtelijk "Gesamtbild".

Dit is dan ook veeleer geschiedschrijving "bij deductie", waarbij heel wat moet worden afgeleid uit bepaalde aanwijzingen, gedragspatronen, foto's of documenten, ...en soms ook (gerechtvaardigde) vermoedens. Ook al is dit alzo een historisch onderzoek van een zeer speciale aard (enigszins te vergelijken met *archeologie* en het opgraven van sporen uit het verleden), toch lijkt dit een interessante denkoefening te zijn geweest, en alleszins de moeite waard om in de mate van het mogelijke een domein te ontsluiten dat weliswaar *echt en werkelijk* heeft bestaan doch dat volledig in de vergetelheid was geraakt, en wel reeds *onmiddellijk na de bevrijding*, ...en dit niet zonder reden. Het was toen inderdaad al met al een moeilijke en zeer complexe "verhouding" tussen Oostendenaars en Duitsers, en wellicht worden - zelfs nu nog - sommigen hieraan liefst niet meer herinnerd, maar zoveel jaren later is de tijd nu wel voldoende "rijp" geworden om ook dit nogal delicaat aspect van de bezetting in het geheel van deze kroniek op te nemen. "Trink, Brüderlein, trink !"

(wordt vervolgd)

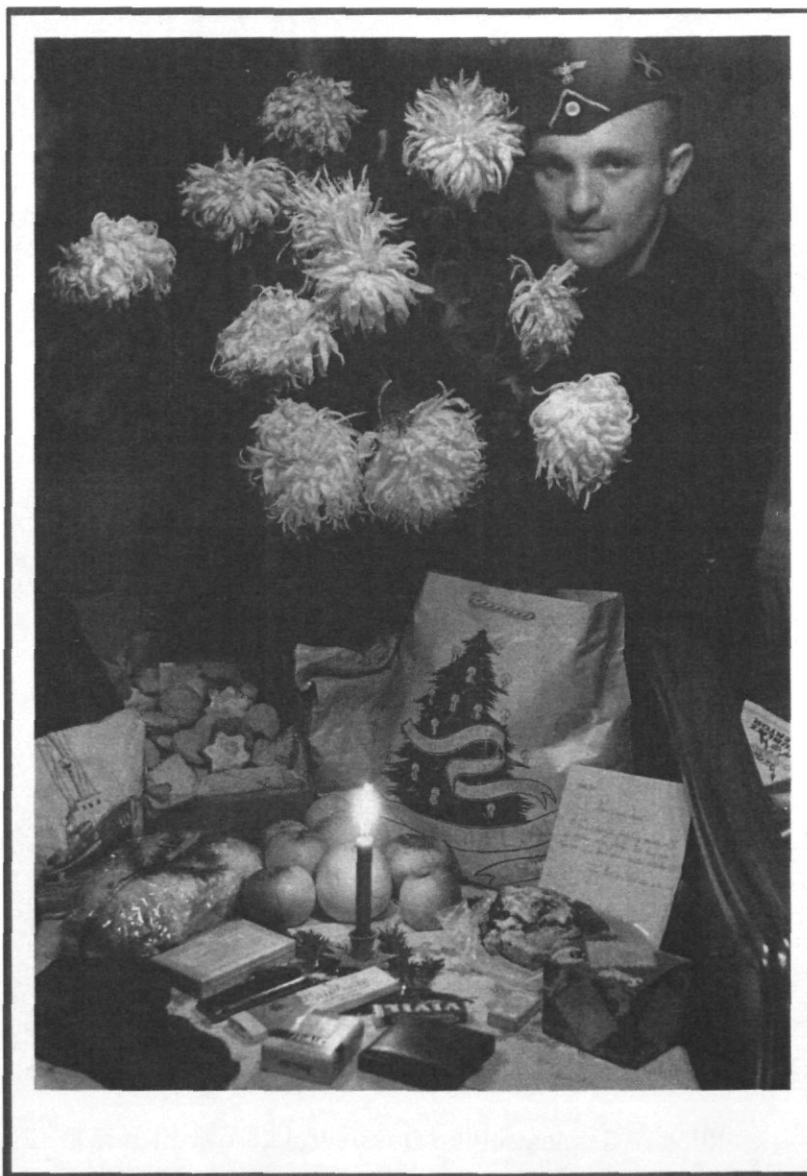
ILLUSTRATIES:(N.B.: wegens het overwegend belang van foto's *als bronnenmateriaal* voor deze aflevering, worden hierna uitzonderlijk meer foto's afgedrukt dan in deze kroniek gebruikelijk is) :

Vertaling

(1) "Dit is van belang voor iedere Duitse soldaat ... De oorlog is bijna voorbij ! Na vijf jaren oorlog ben je nu nog in leven. Waarom dan nog sterven tijdens de laatste weken? De krijgsgevangenen van 1944 zullen hun familie weldra weerzien !"

(2) "Er moet een reden zijn waarom in de loop van de geschiedenis steeds opnieuw een volkstoeloop ontstond voor iedere publieke terechtstelling of steniging, terwijl men anderzijds niet eens een klein eindje had willen omlopen om getuige te zijn van een in tranen uitgesproken schulderkenning, gevolgd door een koninklijke genadeverlening"

- (3) “Wij zijn op de hoogte van onvoorstelbaar veel feiten, maar waar blijft het *emotionele* dat daarachter schuil gaat?”
- (4) “Vandaar dan ook het feit dat elementaire doch ook niet zo éénduidige, uit het leven gegrepen tijdsopnamen *niet werden doorgegeven*, omdat ze al te diepgaande pijnlijke vragen oproepen. Het levenslot van mijn vader als soldaat kan men immers niet los zien van het feit dat het Derde Rijk op een vernietigende manier misbruik heeft gemaakt van die soldaten”
- (5) “Wat de helden uit de nazi-tijd verbonden hield, was veeleer het feit dat zij, om tot handelen over te gaan, een operationele ruimte meenden te onderkennen *waar anderen helemaal niets zagen*. Doch dat had geenszins iets te maken met hun persoonlijkheid maar wel met situationele voorwaarden en maatschappelijk aangevoelde verplichtingen”
- (6) “In moeilijke tijden brengt de oorlog de soldaat noodgedwongen nogal vaak in drama’s van het dagelijks leven, maar de lust en het genoegen in het leven en in de liefde laat hij zich niet afpakken!”
- (7) “Huiselijke gezelligheid en volkstuintjes”
- (8) “Wanneer iets zo bijzonder als onze Kerstviering niet meer kan worden overgedragen onder een vreemde sterrenhemel, waar blijf je dan met je liefde voor de Heimat als je in feeststemming verkeert?”

Kerstviering in Oostende: “Frohe Weihnachten” (collectie De Plate)

Tewerkstelling in Duitse opslagplaatsen voor voedselvoorraden (collectie De Plate)

Tewerkstelling in de plaatselijke Duitse drukkerij (collectie De Plate)

Bakkers aan de slag in de SEO bakkerij (collectie De Plate)

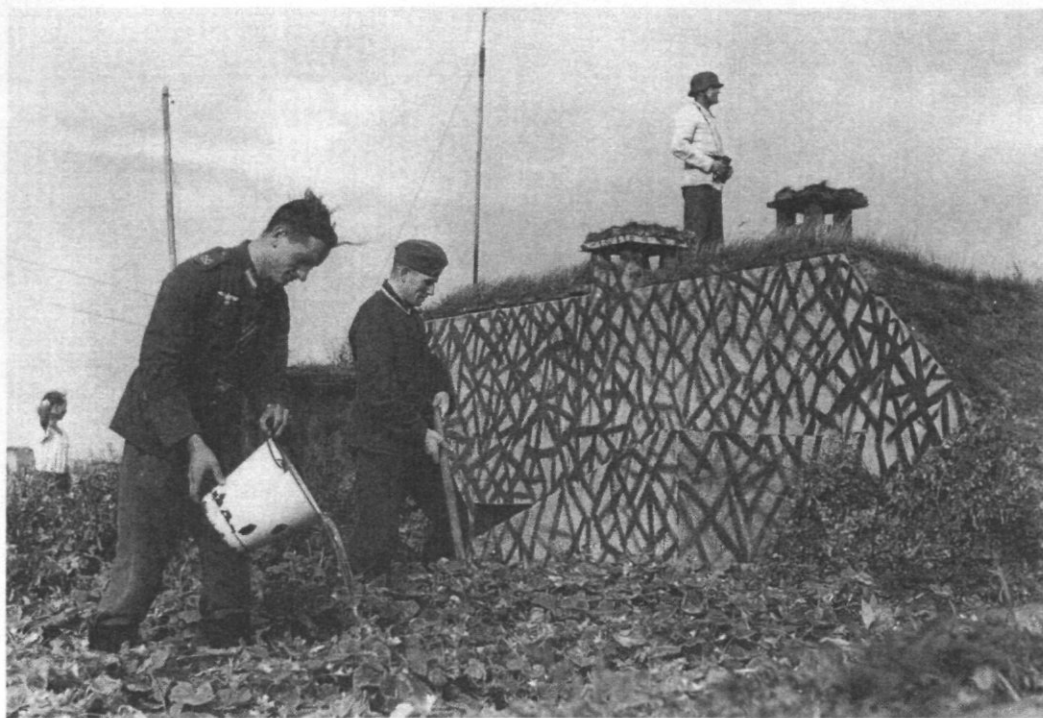
Boksmatch in het Bokspalei op 02 februari 1941 (collectie André Asseloos)

Tewaterlating van een Duits marinevaartuig op de scheepswerf Beliard (maart 1942)
(Collectie André Asseloos)

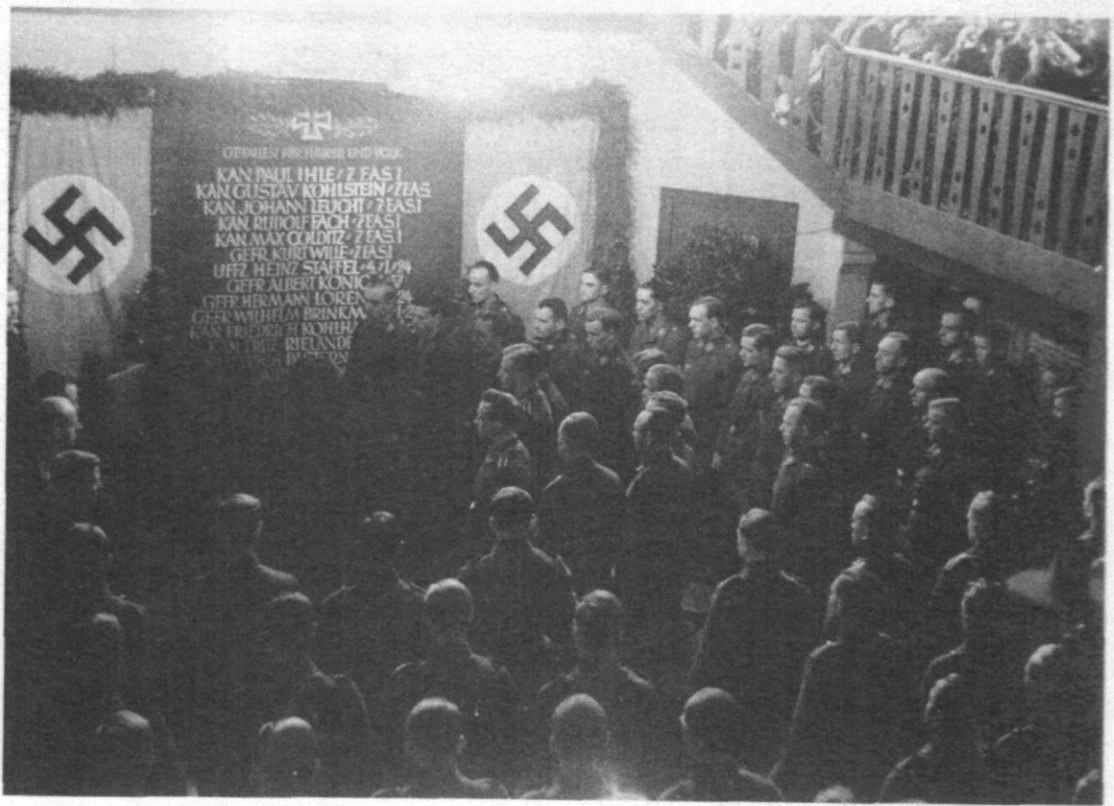
Duits FLAK-personeel in vrouwelijk gezelschap – zomer 1940 (collectie André Asseloos)

Moestuintje in batterij "Salzwedel – domein Raversijde (collectie André Asseloos

Ibidem: varkeshouderij van de Wehrmacht, "eine Schweinerei" ? (collectie André Asseloos)

“Gefallen für Führer und Volk”. Duitse dodenherdenking in Oostende, 1943.

THEMATENTOONSTELLING

Op 05 februari openen wij de thematentoonstelling **“Oostende verandert”**.

Alle leden worden hartelijk uitgenodigd. Afspraak om 19.00 uur in het Stadsmuseum.

Al beitelend aan een monumentje voor O. Vilain : addenda.

inleiding : Emile **SMISSAERT**

Wat te verwachten was door een zeer persoonlijk getint, in ouderwets soort ineen gebracht 'Levensberigt' (korte levensbeschrijving) van zo'n figuur en persoonlijkheid als O. Vilain : wij mochten enkele aanvullende mondelinge, al eens plezierige reacties aanhoren of tot ons geuit commentaar opvangen over een dergelijk typisch Oostends, een schier alom bekend fenomeen als "*Uuzen Omer*"; het is kortgeleden 'uitgebroed' en inmiddels vervat in het septembernummer (p. 2014-180 t/m 196) van ons maandblad "De Plate".

Zo gewaagden een paar getuigen van Vilains bijwijken overdreven zucht tot praten en al eens indiscreties loste die er beter niet waren geweest. Een anekdote deed daaromtrent de ronde. Guitig verklaarde ex-journalist, volkskundige en visserijexpert, wijlen Jef Klausning die een langjarige vriend van hem was, op een keer en langs zijn neus weg aan een wederzijdse kennis : "Wanneer het mijn *toer* is, laat dan maar geen doodsberichten drukken ; vertel het aan Omer, dat is genoeg" ... Een ander herinnerde zich Vilains vaststelling: "ofwel was men VOOR mij, ofwel TEGEN mij. En dat heb ik (O.V.) heel mijn leven ondervonden en het heeft me parten gespeeld".

Twee trouwe "Plate"-oudgedienden, resp. de heren Julien GOEKINT en Claude EVERAERT, spraken op hun beurt hun visie en ervaringen, zeer wetenswaard, uit maar dan op papier gezet, iets wat ik in dit gedigitaliseerde tijdperk nog altijd liever heb en daar gebruik van maak ! Met hun toestemming en onze dankbetuiging voor het vertrouwen ruimt de redactie voor hen gaarne en voldoende plaatsruimte in !

* **Julien GOEKINT d.d. 06-09-2014 :**

OMTRENT OMER

Ik heb me gejeund bij het lezen van je pennenvruchten over Omer. Zelfs voor wie hem niet zo goed heeft gekend, heb je hem geschetst zoals hij was! *Een geval à part!*

Wellicht wist je niet dat ik Omer sinds lang *héél goed* kende : wij hadden een niet alledaagse relatie. Ook in de tijd dat hij *meestal onvindbaar* was. Ik heb o.m. zijn drie pareltjes van boekjes over Oostendse figuren gedrukt. Vermits ik ze eigenhandig heb gezet op mijn Lino-type , heb ik er twee keer van genoten, vooraleer de eerste lezer ze ooit in handen kreeg! *Il fut un temps!* Op 11.12.1976 schreef hij (het ligt hier voor mij) :

*"Aan mijn goede vriend Julien Goekint, de drukker-
met-het-hart-dat-voor-Oostende-klopt. Met sympathie".*

Gevolgd door zijn lasso (!). Omer gebruikte 'vriend' een beetje in de stijl van Jan Piers. Ik was toen reeds voor de eerste keer verkozen (oktober 1976).

Het zou een bijna even lange brief vergen als "Al beitelend aan ... enz." om zelfs aan iemand als jij die hem relatief goed hebt gekend, de verhouding Vilain-Goekint op papier te zetten. Wat jij schreef is (*bijna*) volledig en quasi exact.

Het spreekt voor zich dat E. Smissaert *ook* zichzelf blijft en dat hij het in zijn geschriften

en beschrijvingen steeds onveranderlijk demonstreert (of verklapt aan typen zoals "ik" die daar voelhorens voor hebben). Dat maakt immers de beschrijving van de figuur 'Omer Vilain' authentiek : doordat Emile zich wapent tegen foute interpretaties door derden (af en toe zélf s tegen de authentieke bedoeling die achter zijn woorden schuilgaat) geeft hij (Emile) de échte Omer steeds duidelijker weer! En laat hij de onwetenden in hun zalige onwetendheid. Ik smul daarvan!

Omdat "men", af en toe en bij gelegenheid, mijn eigen schrijvelarij onder ogen krijgt, wéét jij dat ik op dat gebied *jouw* antipode ben. Ik "wil" juist dat men mijn woorden niet alleen verstaàt, tout court, maar dat men ook begrijpt wat ik bedoel met mijn woorden. Of dat de lezer, nog beter, zelfs tussen de regels leest.

Maar terug naar Omer! Je weet: *du choc des ideés, etc.* En dat zowel in de tijd dat ik *a-politiek was als commerç ant (!)*, maar evenzeer als kandidaat, schepen, burgemeester. Toen Omer mij kwam zeggen : "*je zie tog nie dul dank-ik op e-n ànder lieste stoan?*". Ik wist bétter dan velen wat hij eigenlijk *dacht over de dingen!* Wat men ook zou vermoeden: hij gaf zich eigenlijk erg weinig *bloot: hij sloeg links om rechts te weten!*

Ik ben trouwens blij dat *jij* dat artikel over Omer hebt geschreven. De meesten zouden: of wel in 't ene uiterste of in 't andere zijn verzeild. Want Omer had vele *soorten* vrienden [sic].

Welnu: wat ook de reacties zullen zijn die jij krijgt op je artikel – het kan niet anders zijn dan in de twee richtingen -: je hebt een *goed* artikel gepleegd. Volgens mij eigenlijk stof voor twee à drie artikels.

Dit van "nu" gaat niet uitsluitend over Omer. Het start met het neutrale, kleine editoriaal van journalist Marc Loy, over de "bibliotheek-Omer" in al zijn gedaanten, gaande naar een aantal Oostendse anekdoten en rand-verhalen. En, daarenboven, ... *minstens voldoende* lof over de Ploate (sic) en zijn accolieten – enfin ... Maar allemaal het lezen waard.

Tenslotte, *ik* (J.G.) moet mij steeds in de plaats stellen van de *lezers* die niet, zoals ik, het voorrecht hadden achter de coulissen te kijken en de acteurs écht *te leren kennen!*

*** Claude EVERAERT d.d. 08-09-2014 :**

Hij bezorgde mij verklaring over de intussen insgelijks overleden figuur uit Knokke André D'hont, n.a.v. de passus :

"(...) In Knokke was rond die negentiger jaren eveneens een "kenner" van formaat over zijn eigen kustsite met een dergelijk soort feuilleton met herinneringen bezig, maar dan in de kolommen van het weekblad "Het Brugsch Handelsblad" ; zijn precieze familienaam (Dhont?) is me ontglipt (...)"

zie E.S.: "Al beitelend aan een monumentje voor O. Vilain", in: tijdschrift "De Plate"; jrg. 43, nr. 9, september 2014, p. 189)

Cl. Everaert: "Ik ben in het bezit van vijf boekjes over "Knokke onder de oorlog 1939-1945".
Te weten :

1. – *Van mobilisatie tot bezetting ;*
2. – *Verdrukking en verzet ;*
3. – *Het begin van het einde ;*
4. – *Naar de bevrijding toe :*
- en 5. – *De herwonnen vrijheid.*

Van de hand van André D'hont en uitgegeven in resp. 1983 tot en met 1987 door de plaatselijke heemkundige kring "*Cnoc is hier*".

Enkele souvenirs van mijn correspondent C. E. :

" Die André was een goede fotograaf en hield op de Lippenslaan een winkel in fotografie-materiaal. D' hont herstelde ook radio's. Ik was daar zelfs regelmatig klant in de jaren 1962-1968.

André was tijdens de oorlog betrokken bij de weerstand[sbeweging] en zat een tijd gevangen te Merksplas "

2014 - Effectieve Leden

Naam	Voornaam	Titel	Adres	Plaats
Beirens	Dirk	Dhr.	Floralaan 7	8400 Oostende
De Langhe	Jean	Dhr.	Vindictivelaan 6/2	8400 Oostende
Dewulf	Lionel	Dhr.	Rivierstraat 30	8400 Oostende
Herrling	Rosa	Mevr.	Rode Kruisstraat 4	8400 Oostende
Falise	Jean Pierre	Dhr.	Hendrik Serruyslaan 78/19	8400 Oostende
François	Luc	Dhr.	Chrysantenstraat 19	8400 Oostende
Gevaert	Ferdinand	Dhr.	Duinenstraat 40	8450 Bredene
Goethaels	August.	Dhr.	Stockholmstraat 21/10	8400 Oostende
Hubrechtsen	Freddy	Dhr.	Gerststraat 35A	8400 Oostende
Huys	Jean	Dhr.	Groenendijkstraat 185	8450 Bredene
Mahieu	Erwin	Dhr.	Oude dorpsweg 51	8490 Varsenare
Mus	Fernand	Dhr.	Salvialaan 5	8400 Oostende
Ouvry	Robert	Dhr.	Vlaanderenstraat 45/3	8400 Oostende
Prinzie	Valère	Dhr.	Euphr. Beernaertstraat 48	8400 Oostende
Servaes	Guy	Dhr.	Plantenstraat 82	8400 Oostende
Smissaert	Emiel	Dhr.	Hendrik Serruyslaan 4/9	8400 Oostende
Stubbe	Nadia	Mevr.	Blauwvoetstraat 7	8400 Oostende
Van Duyvenboden		Dhr.	Blauwvoetstraat 7	8400 Oostende
Van Haverbeke	Edgard	Dhr.	Christinastraat 2/5	8400 Oostende
Van Hyfte	Ivan	Dhr.	Kastanjelaan 58	8400 Oostende
Van Roose	Johan	Dhr.	Kabeljauwstraat 5	8460 Oudenburg
van Tieghem	Paul	Dhr.	Zeeweg 44	8490 Jabbeke
Vermaut	Claudia	Mevr.	Paardenmarkt 8	8490 Jabbeke
Vermeersch	Gilbert	Dhr.	Blauwkasteelstraat 98/2	8400 Oostende
Versluys	Roland	Dhr.	Brugsesteenweg 53 A	8450 Bredene
Verwaerde	Koenraad	Dhr.	A. Choqueelstraat 1	8400 Oostende

2014 - Steunende Leden

Naam	Voornaam	Titel	Plaats
Allein	André	Dhr.	8400 Oostende
Angillis	Dirk	Dhr.	8400 Oostende
Asseloos	Chris	Dhr.	8620 Nieuwpoort
Beirens	André	Dhr.	8400 Oostende
Berden-Boydens	Gilberte	Mevr.	8400 Oostende
Beulen	Ronald	Dhr.	8421 De Haan
Billiau	Rika	Mevr.	8400 Oostende
Blommaert	Etienne	Dhr.	8400 Oostende
Boéré	W.H.	Dhr.	Arnhem (6814 JZ) (NI)
Boydens	Jan	Dhr.	8400 Oostende
Bullynck	Carlo	Dhr.	8400 Oostende
Caenen	Luc	Dhr.	1050 Brussel (Elsene)
Calcoen	Marcel	Dhr.	8400 Oostende
Callens	Wilfried	Dhr.	8400 Oostende
Calus	Dirk	Dhr.	8400 Oostende
Cammaert	Daniël	Dhr.	8470 Gistel
Noterman	Ghislaine	Mevr.	8400 Oostende
Daniels	Gerard	Dhr.	8400 Oostende
Dasseville	Liliane	Mevr.	8400 Oostende
De Smet	Francis	Dhr.	8310 Assebroek
De Wymmer	Fernand	Dhr.	8400 Oostende
Dekeyser	Simonne	Mevr.	8400 Oostende
Deknock	Louis	Dhr.	8400 Oostende
Denolf	Paul-Jérôme	Dhr.	8450 Bredene
Deschacht	Daniël	Dhr.	8400 Oostende
Deschacht	Frederik	Dhr.	8400 Oostende
Deswaef	Marie	Mevr.	8400 Oostende
Deweert	Jozef	Dhr.	8400 Oostende
Dochy	Ingrid	Mevr.	8400 Oostende
Driessen	Albert	Dhr.	8400 Oostende
Duchateau	François	Dhr.	8400 Oostende
Dumolin	Roos	Mevr.	8400 Oostende
Eischen	Mathias	Dhr.	8400 Oostende
Finaut-	Antoon	Dhr.	8400 Oostende

Francier	Jaak	Dhr.	8400 Oostende
Gerard	Alain	Dhr.	8700 Tielt
Goberecht	Hugo	Dhr.	8400 Oostende
Goekint	Julien	Dhr.	8400 Oostende
Goossens	Philippe	Dhr.	8400 Oostende
Groenvynck	Jenny	Mevr.	8400 Oostende
Hillewaere	Erik	Dhr.	8400 Oostende
Hoorelbeke	Wilfried	Dhr.	8400 Oostende
Hostyn	Jan	Dhr.	8400 Oostende
Hostyn	Jef	Dhr.	8400 Oostende
Ingelbrecht	Eric	Dhr.	8400 Oostende
Ingels	Johan	Dhr.	8400 Oostende
Lamoot	R.	Dhr.	8400 Oostende
Lavens	Omer	Dhr.	8421 De Haan
Lodewijckx	Herman	Dhr.	8400 Oostende
Loy	Marc	Dhr.	8400 Oostende
Maes	Rene	Dhr.	8400 Oostende
Mares	Karin	Mevr.	8434 Lombardsijde
Marlein	Marcel	Dhr.	8400 Oostende
Missiaen	André	Dhr.	8400 Oostende
Panesi	Dick	Dhr.	8680 Bovekerke
Ponjaert	Suzy	Mevr.	8400 Oostende
Quagebeur	Maurice	Dhr.	8490 Jabbeke
Rappelet	Willy	Dhr.	8400 Oostende
Remaut	Jeannette	Mevr.	8400 Oostende
Rogiers	Yvonne	Mevr.	8400 Oostende
Sap	Marguerite	Mevr.	8400 Oostende
Schepens	Gilberte	Mevr.	8400 Oostende
Snick	Els	Mevr.	9000 Gent
Taeymans	Jack	Dhr.	2018 Antwerpen
Thijs	Willy	Dhr.	4432 Alleur
Timmermans	Roger	Dhr.	8400 Oostende
Van Audekerke	L.	Mevr.	8400 Oostende
Van den Bergh	Luc	Dhr.	8400 Oostende
Van Huele	Jean	Dhr.	8400 Oostende
Van Paemel	Georgette	Mevr.	8400 Oostende
van Tieghem	Michel	Dhr.	8400 Oostende

Vancoillie	André	Dhr.	8400 Oostende
Vandamme	Patrick	Dhr.	8450 Bredene
Vanhuele	Marie	Mevr.	8400 Oostende
Vanslembrouck	Filip	Dhr.	8450 Bredene
Vanthuyne	Geert	Dhr.	8660 De Panne
Vanwalleghem	René	Dhr.	8400 Oostende
Verhaeghe	Patrick	Dhr.	9031 Drogen
Verhelle	Jeannette	Mevr.	1800 Vilvoorde
Vermeersch	Daniël	Dhr.	8400 Oostende
Versluys	Willy	Dhr.	8400 Oostende
Verstraete	Herman	Dhr.	34390 Premian (Fr)
Vigne	Andre	Dhr.	8400 Oostende
Vilain	Omer	Mevr.	8400 Oostende
Vincke	Vincent	Dhr.	8400 Oostende
Vlaemynck	Luc	Dhr.	8400 Oostende
Vroomen	Prosper	Dhr.	8450 Bredene
Vynck	Roger	Dhr.	8370 Blankenberge
Vyncke	Wilfried	Dhr.	8400 Oostende
Waeghe	Arlette	Mevr.	8400 Oostende
Wellecomme	Jacques	Dhr.	8400 Oostende
Wellecomme	Renee	Mevr.	8400 Oostende
Willems	Rachel	Mevr.	8460 Oudenburg

2014 - Aangesloten Leden

Naam	Voornaam	Titel	Plaats	Land
Allemeersch	Andy	Dhr.	8400 Oostende	
Aspesslagh	Ferdinande	Mevr.	8400 Oostende	
Aspesslagh	John	Dhr.	8610 Kortemark	
Aspesslagh	Marc	Dhr.	8400 Oostende	
Baels	Eddy	Dhr.	8400 Oostende	
Baert	Andre	Dhr.	8400 Oostende	
Bailliere	Marina	Mevr.	8400 Oostende	
Barbé	Adrién	Dhr.	8400 Oostende	
Bauwens	Rudy	Dhr.	8450 Bredene	
Beauprez	Eddy	Dhr.	8400 Oostende	
Beauprez	Jacqueline	Mevr.	8400 Oostende	
Benoit	Régis	Dhr.	8400 Oostende	
Blasen-Mergen	Claude	Dhr.	L-8061 Bertrange	(Luxemburg)
Blomme	Fernand	Dhr.	8400 Oostende	
Boddaert	Robert	Dhr.	2620 Hemiksem	
Boel	Opie	Mevr.	8400 Oostende	
Bonjé	Hubert	Dhr.	8400 Oostende	
Bonte	Frans	Dhr.	8310 Assebroek	
Boogaerts	Edward	Dhr.	8400 Oostende	
Borgers	Freddy	Dhr.	2800 Mechelen	
Bossuyt	Rene	Dhr.	8400 Oostende	
Bousse	Jan	Dhr.	8400 Oostende	
Boussy	Marc	Dhr.	8400 Oostende	
Boussy	Renaud	Dhr.	8400 Oostende	
Brissinck	André	Dhr.	8400 Oostende	
Brugse Boekhandel			8000 Brugge	
Brunet	Veronique	Mevr.	8210 Loppem	
Bryon	Patrick	Dhr.	8400 Oostende	
Bulteel	Rudy	Dhr.	8400 Oostende	
Byn	Marcel	Dhr.	8400 Oostende	
Callebaut	Norbert	Dhr.	8400 Oostende	
Callewaert	Alma	Mevr.	8400 Oostende	
Camerlinck	Ignatius	Dhr.	8400 Oostende	
Capon	Johnny	Dhr.	8400 Oostende	

Carrein	Lucien	Dhr.	8400	Oostende
Casier	Marc	Dhr.	8400	Oostende
Casier	Rosa	Mevr.	8400	Oostende
Casier -Barbier	Danny	Dhr.	8400	Oostende
Casier-Pilaeis	Claudine	Mevr.	8200	Brugge
Casselman	Jaak	Dhr.	8400	Oostende
Castelein	Rose	Mevr.	8400	Oostende
Catherin-Van Craesbe	R	Dhr.	8400	Oostende
Catteeuw	Antoon	Dhr.	8400	Oostende
Cattrysse	James	Dhr.	8400	Oostende
Claeys	Leo-Jozef	Dhr.	8210	Zedelgem
Clibouw	Freddy	Dhr.	8430	Middelkerke
Coelus	Robert	Dhr.	8420	De Haan
Collen	Jacques	Dhr.	3500	Hasselt
Coolsaet	René	Dhr.	8400	Oostende
Coopman	Jan	Dhr.	8450	Bredene
Corneau	D.	Dhr.	8400	Oostende
Cornelli-Goeman	Koenraad	Dhr.	8400	Oostende
Cornette	Julius	Dhr.	8400	Oostende
Corteel	Jacques	Dhr.	8430	Middelkerke
Corveleyn	Roger	Dhr.	8400	Oostende
Coulier	Karel	Dhr.	8400	Oostende
Coulier	Leo	Dhr.	8400	Oostende
Cuypers	Jean	Dhr.	8450	Bredene
Daman	Piet	Dhr.	8450	Bredene
Dasseville	Elisabeth	Mevr.	1861	Meise
De Ceuninck	Gustaaf	Dhr.	8400	Oostende
De Cock	Yves	Dhr.	8400	Oostende
De Gryse	Andries	Dhr.	8400	Oostende
De Gryse	Eric	Dhr.	8400	Oostende
De herdt	Martin	Dhr.	8400	Oostende
de Kievith	Eric	Dhr.	8400	Oostende
de Kievith	Erna	Mevr.	8460	Oudenburg
De Langhe	Mich	Dhr.	8400	Oostende
De Ridder-Bagnall	Audrey	Mevr.	8400	Oostende
De Schrijver	Guy	Dhr.	8680	Bovekerke

De Vlieghe-Ducheyne		Dhr.	9260 Schellebelle
De Vos- Soenen		Dhr.	8400 Oostende
De Wulf	Denis	Dhr.	1170 Watermaal-Bosvoorde
Deceuninck	Nora	Mevr.	8400 Oostende
Dechaene	Jeannine	Mevr.	8400 Oostende
Deckers	Yves	Dhr.	8400 Oostende
Declercq	Elle	Mevr.	8400 Oostende
Decock	Edith	Mevr.	8400 Oostende
Decombel p/a Borrey	Jenny	Mevr.	8400 Oostende
Dedrie	Michel	Dhr.	8400 Oostende
Defloor-Van Hove	Yasmine	Mevr.	8400 Oostende
Degraeve	Yolande	Mevr.	8400 Oostende
Degryse	Johnny	Dhr.	8400 Oostende
Degryse	Karel	Dhr.	8400 Oostende
Dehondt	Marcel	Dhr.	8400 Oostende
Delanghe	Guy	Dhr.	8450 Bredene
Delanghe	Ivan	Dhr.	8400 Oostende
Deleu	Rosetter	Mevr.	8450 Bredene
Delsard	Conny	Mevr.	8400 Oostende
Demaegdt	Robert	Dhr.	8400 Oostende
Demuyneck	Joseph	Dhr.	8400 Oostende
Denecker	Freddy	Dhr.	8400 Oostende
Denoo	Katrien	Mevr.	8400 Oostende
Depoorter	Albert	Dhr.	8400 Oostende
Depovere	Daniël	Dhr.	8400 Oostende
Deprez	Fernand	Dhr.	8400 Oostende
Derycke	Etienne	Dhr.	8400 Oostende
Deryckere	Andre	Dhr.	8400 Oostende
Deryckere	Jean	Dhr.	8400 Oostende
Descamps		Dhr.	8400 Oostende
Desmedt	Jean Pierre	Dhr.	8400 Oostende
Desmet	Andre	Dhr.	8400 Oostende
Desmyter	Antoine	Dhr.	8400 Oostende
Desnerck	Roland	Dhr.	8400 Oostende
Desseyn		Dhr.	8400 Oostende
Develder	Raoul	Dhr.	8400 Oostende

Devillé	Roger	Dhr.	8400 Oostende
Devisch	Luc	Dhr.	8400 Oostende
Devisscher	Maurice	Dhr.	8400 Oostende
Devolder	Jean-Pierre	Dhr.	8400 Oostende
Dewaele	Marcel	Mr.-M	8400 Oostende
Dewilde	Dirk	Dhr.	8400 Oostende
Dhondt	Roger	Dhr.	8400 Oostende
D'hondt-Bettens	Geert	Dhr.	1800 Peutie
Dillen	Raymond	Dhr.	8400 Oostende
Dingens	Yves	Dhr.	8400 Oostende
Dirickx	Kamiel	Dhr.	8400 Oostende
Drooghenbroodt	Danny	Dhr.	8400 Oostende
du Bois	Ferdinand	Dhr.	8400 Oostende
Dubois-Florizoone		Mr &	8400 Oostende
Dufait	Freddy	Dhr.	8400 Oostende
Duflou	Bernard	Dhr.	8400 Oostende
Dufosseuz	Eric	Dhr.	8400 Oostende
Durlinger	Erwin	Dhr.	8400 Oostende
Durlinger	Jo	Dhr.	8400 Oostende
Dury	Eduard	Dhr.	8400 Oostende
Eeman	Jules	Dhr.	8400 Oostende
Elleboudt	Jean	Dhr.	8420 De Haan
Everaert	Claude	Dhr.	8400 Oostende
Facon	Hubert	Dhr.	8450 Bredene
Falin	François	Dhr.	8400 Oostende
Felix	Marc	Dhr.	8400 Oostende
Finaut	Fernand	Dhr.	8400 Oostende
Fischer	André	Dhr.	8400 Oostende
Gaethofs	Roland	Dhr.	8400 Oostende
Geedts	André	Dhr.	8450 Bredene
Geerts	Wilfried	Dhr.	8470 Gistel (Snaaskerke)
Gerard	Paul	Dhr.	8400 Oostende
Gerard	Thierry	Dhr.	8400 Oostende
Geuskens	Xavier	Dhr.	3941 Hechtel-Eksel
Geuens	Johan	Dhr.	8400 Oostende
Gezels	Jean	Dhr.	9000 Gent

Ghys	Freddy	Dhr.	8400 Oostende
Goes	Dirk	Dhr.	8400 Oostende
Guilini	Jean-Pierre	Dhr.	8400 Oostende
Gyselen	Patrick	Dhr.	8400 Oostende
Hendriks	Patrick	Dhr.	8450 Bredene
Herkens	Anne Marie	Mevr.	8400 Oostende
Herman	Jan	Dhr.	9000 Gent
Hermant	Henri	Dhr.	8400 Oostende
Heughebaert	Herman	Dhr.	8400 Oostende
Honnay	Etienne	Dhr.	8400 Oostende
Hostyn	Walter	Dhr.	8400 Oostende
Hubens	Werner	Dhr.	8400 Oostende
Inghelbrecht	Jan	Dhr.	8400 Oostende
Ipskamp	Bernice	Mevr.	8460 Oudenburg
Jacobsen	Jean	Dhr.	8400 Oostende
Jacquet-Overzier		Mevr.	2018 Antwerpen
Jansoone	Georges	Dhr.	8400 Oostende
Jansoone	Roger	Dhr.	8480 Ichtegem
Jonckheere	Roger	Dhr.	8400 Oostende
Joye-Lambert	Johan	Dhr.	8400 Oostende
Kerger	Antoine	Dhr.	9040 Sint-Amandsberg (Gent)
Kimpe	Pierre	Dhr.	8400 Oostende
Kint	Robert	Dhr.	8400 Oostende
Labbeke	Robert	Dhr.	8400 Oostende
Lachat	Georges	Dhr.	8421 De Haan
Lambersy	Redgy	Dhr.	8670 Oostduinkerke
Lambert	Geert	Dhr.	8400 Oostende
Lamoot	Daniël	Dhr.	8460 Oudenburg
Lannoo	Eddy	Dhr.	8400 Oostende
Lanoye	Monique	Mevr.	8400 Oostende
Laridon	Ben	Dhr.	8400 Oostende
Laroye	Eric	Dhr.	8400 Oostende
Laschet	Joseph	Dhr.	8400 Oostende
Lauwereyns	Lucienne	Mevr.	8400 Oostende
Lauwers	Nicole	Mevr.	8400 Oostende
Leerman	Michel	Dhr.	8400 Oostende

Leerman	Vic	Dhr.	8450 Bredene
Legier	Michel	Dhr.	8400 Oostende
Lenaers	Etienne	Dhr.	8400 Oostende
Leniere	Raymonda	Mevr.	8434 Westende
Lermyte	Jean-Marie	Dhr.	8870 Izegem
Liebaert	Kristine	Mevr.	8300 Knokke
Lingier	Marie	Mevr.	8400 Oostende
Litiere	Jacques	Dhr.	8400 Oostende
Lombaert	Mireille	Mevr.	8400 Oostende
Lowyck	Drukkerij		8400 Oostende
Lowyck	Jeffrey	Dhr.	8400 Oostende
Lowyck-Seghers	Jan	Dhr.	8400 Oostende
Maenhoudt	Peter	Dhr.	8400 Oostende
Maes Borrey	Jacky	Dhr.	8400 Oostende
Major	Ronny	Dhr.	8450 Bredene
Marin	Peter	Dhr.	8400 Oostende
Martinsen	Robert	Dhr.	8400 Oostende
Masschalck	Eddy	Dhr.	8400 Oostende
Masson	Wilfried	Dhr.	8400 Oostende
Matthys	Anny	Mevr.	8400 Oostende
Maurau	Lilian	Mevr.	8400 Oostende
Mertens	Jacques	Dhr.	8400 Oostende
Messens	R.	Dhr.	8400 Oostende
Messiaen	Marcel	Dhr.	8434 Westende
Metsu	Dirk	Dhr.	8400 Oostende
Milh	Jan	Dhr.	9840 De Pinte
Moerman	Patrick	Dhr.	8400 Oostende
Monteyne	Johny	Dhr.	8400 Oostende
Monteyne	Miliana	Mevr.	3500 Hasselt
Naessens	Kristof	Dhr.	8450 Bredene
Nagels	Jozef	Dhr.	2800 Mechelen
Nefors-Schuyesmans		Mevr.	8400 Oostende
Neiryndck	Daniel	Dhr.	8400 Oostende
Neiryndck	Vic	Dhr.	8420 De Haan
Neyman	Rigobert	Dhr.	8400 Oostende
Nieuwenhuysse	Gilbert	Dhr.	8400 Oostende

Nieuwenhuysse	Jo	Dhr.	8680 Koekelare
Nolf	Dirk	Dhr.	8400 Oostende
Nootaert	Frank	Dhr.	8400 Oostende
Nuytten	Jan	Dhr.	8400 Oostende
Otte	Frans	Dhr.	8400 Oostende
Pauwels	Aline	Mevr.	8400 Oostende
Pennequin	Herbert	Dhr.	8400 Oostende
Pennynck	Stefaan	Dhr.	8400 Oostende
Perdaens	André	Dhr.	8400 Oostende
Pieters	Eric	Dhr.	8400 Oostende
Pijlijser	Sofie	Mevr.	8420 De Haan
Pladys	Hubert	Dhr.	3000 Leuven
Plovie	Marcel	Dhr.	8400 Oostende
Ponjaert	Victoire	Mevr.	8400 Oostende
Poppe	Marc	Dhr.	8400 Oostende
Proot	J.	Dhr.	8400 Oostende
Provinciale bibliotheek			8000 Brugge
Provoost	Oscar	Dhr.	8400 Oostende
Pyck	Karel	Dhr.	8400 Oostende
Quaegebeur	Martine	Mevr.	8400 Oostende
Raeymaekers	Anita	Mevr.	3000 Leuven
Ragaert	JP	Dhr.	8400 Oostende
Reynders	Stefaan	Dhr.	8400 Oostende
Rigaux	Freddy	Dhr.	2110 Wijnegem
Robyn	Roger	Dhr.	1070 Anderlecht
Rotsaert	Dirk	Dhr.	8450 Bredene
Samyn	Jean Pierre	Dhr.	8400 Oostende
Schoonjans	Maggy	Mevr.	8400 Oostende
Schramme	Hugo	Dhr.	8400 Oostende
Schuyesmans	Solange	Mevr.	9000 Gent
Serie	Edmond	Dhr.	8400 Oostende
Serrano-Lopez	A	Mevr.	8400 Oostende
Seys		Mevr.	8400 Oostende
Simoens	Roger	Dhr.	8400 Oostende
Simons	Raymond	Dhr.	8400 Oostende
Simons	Roger	Dhr.	8400 Oostende

Soenen	Monique	Mevr.	8400 Oostende
Soete	Hendrik	Dhr.	2290 Vorselaar
Sonneville	Frans	Dhr.	8400 Oostende
Standaert	Dirk	Dhr.	8400 Oostende
Standaert	Ronny	Dhr.	8920 Langemark
Stevens	Piet	Dhr.	3020 Herent
Stichting de Bethune		-	8510 Kortrijk
Storme	Annie	Mevr.	8400 Oostende
Streber	Luc	Dhr.	1050 Brussel
Strybol	Luc	Dhr.	8400 Oostende
Surmont	Joris	Dhr.	8421 De Haan
Sweetlove	Adolphine	Mevr.	8400 Oostende
Symaey	Clara	Mevr.	8400 Oostende
't Jaeckx	Erwin	Dhr.	8400 Oostende
Tanghe	Roland	Dhr.	8400 Oostende
Ternier	Lieve	Mevr.	8460 Oudenburg
Thevissen	José	Dhr.	8400 Oostende
Toune	Albert	Dhr.	8400 Oostende
Tulpin	Ronald	Dhr.	8400 Oostende
Vaes	Patrick	Dhr.	8460 Oudenburg
Valcke	Lucien	Dhr.	8400 Oostende
Van Coolput	Luc	Dhr.	2060 Antwerpen
Van Den Broecke	Karel	Dhr.	8400 Oostende
van den meersschaut	Rudi	Dhr.	9120 Beveren Waas
Van Der Velde	Denise	Mevr.	8400 Oostende
Van Eenoo	Frieda	Mevr.	8450 Bredene
Van Elslander	Walter	Dhr.	8400 Oostende
Van Eycken	Jocelyn	Dhr.	8400 Oostende
Van Geluwe	Frida	Mevr.	8400 Oostende
Van Hyfte-De Laere		Dhr.	8400 Oostende
van Leeuwen	Dirk	Mgr	2018 Antwerpen
van Moerkerke	Eddy	Dhr.	8400 Oostende
Van Rijsbergen	Andries	Dhr.	8450 Bredene
Van Schoote NV	Arnold	Dhr.	8400 Oostende
Van Tyghem	Raoul	Dhr.	8400 Oostende
Van Wassenhove	Jean-Lou	Dhr.	8400 Oostende

Vanaudenhove	Jeannette	Mevr.	8450 Bredene
Vanblaere	Marcel	Dhr.	8400 Oostende
Vancraeynest	Bea	Mevr.	8400 Oostende
Vandamme	Gerard	Dhr.	8400 Oostende
Vande Castele	Louis	Dhr.	8450 Bredene
Vande Wijnckel	Gerda	Mevr.	8400 Oostende
Vande Winkel	Daniël	Dhr.	8400 Oostende
Vandelacluze	Walter	Dhr.	8400 Oostende
Vandenbergh	Edwin	Dhr.	8600 Diksmuide
Vandenbergh	Robert	Dhr.	8400 Oostende
Vandenbroecke	Cecile	Mevr.	2630 Aartselaar
Vandenbussche	Annie	Mevr.	8400 Oostende
Vandendriessche	Georgette	Mevr.	8400 Oostende
Vander Bauwhede		Dhr.	8460 Ettelgem
Vander Heyde	Paul	Dhr.	8432 Leffinge
Vanderbeke	An	Mevr.	8400 Oostende
Vandercruyssen	Rene	Dhr.	8400 Oostende
Vanderstraeten	Martin	Dhr.	8400 Oostende
Vanderwal	Frans	Dhr.	8400 Oostende
Vandesteene	John	Dhr.	8400 Oostende
Vandevelde	François	Dhr.	8400 Oostende
Vanhaeren	Danny	Dhr.	8400 Oostende
Vanhavermaet	Irène	Mevr.	8400 Oostende
Vanhecke	Jacoba	Mevr.	8400 Oostende
Vanhee	Serge	Dhr.	8400 Oostende
Vanhoecke	Guido	Dhr.	8400 Oostende
Vanhooren	Roger	Dhr.	8400 Oostende
Vanhooren	Roland	Dhr.	8400 Oostende
Vanhoucke	Christiana	Mevr.	8820 Torhout
Vanhoutteghem	Lucrece	Mevr.	8400 Oostende
Vanleke		Dhr.	8400 Oostende
Vanleke	Jan	Dhr.	8470 Snaaskerke
Vanlerberghe	Esther	Mevr.	8400 Oostende
Vansevenant	Bart	Dhr.	8400 Oostende
Vansielegem	André	Dhr.	8400 Oostende
Vanspeybroeck	Luc	Dhr.	8400 Oostende

VanTyghem	Gilberte	Mevr.	8400 Oostende	
VCGH			8610 Kortemark	
Velden	P.P.M.	Dhr.	5037 KH Tilburg	Nederland
Velghe	André	Dhr.	8550 Zwevegem	
Velghe	Pacomius	Dhr.	8400 Oostende	
Vens	Roger	Dhr.	8400 Oostende	
Verbist-Ombelets		Dhr.	8400 Oostende	
Vercruysse	Gustaaf	Dhr.	3012 Wilsele	
Verdonck	René	Dhr.	8400 Oostende	
Verdonck	Roger	Dhr.	8400 Oostende	
Vereecke	Georges	Dhr.	8400 Oostende	
Vergauwe	Andre	Dhr.	8400 Oostende	
Verhaeghe	Fernand	Dhr.	8400 Oostende	
Verhaeghe	Jacqueline	Mevr.	8450 Bredene	
Verhaeghe	Marcel	Dhr.	8400 Oostende	
Verhavert	Martine	Mevr.	8400 Oostende	
Verhulst	Gerda	Mevr.	8400 Oostende	
Verkouille	André	Dhr.	8400 Oostende	
Vermeersch	Andréa	Mevr.	8400 Oostende	
Vermeesch	Dries	Dhr.	8400 Oostende	
Vernack	Rik	Dhr.	8400 Oostende	
Verstraete	Dirk	Dhr.	8400 Oostende	
Verstraete	Michel	Dhr.	8400 Oostende	
Vervaele	Katrien	Mevr.	8377 Zuienkerke	
Vervisch	Jef	Dhr.	8450 Bredene	
Veryser	Ronny	Dhr.	8400 Oostende	
Viaene	Herman	Dhr.	8400 Oostende	
Vieren	Maria	Mevr.	8400 Oostende	
Vilain	Ronny	Dhr.	8400 Oostende	
Vlaemynck	Monique	Mevr.	8400 Oostende	
VLIZ			8400 Oostende	
Vloeberghs	Eric	Dhr.	8400 Oostende	
Vollmacher-Vandervor		Dhr.	8400 Oostende	
Vosters	Antoine	Dhr.	8400 Oostende	
VVF Oostende			8400 Oostende	
Vyvey	Fernand	Dhr.	8400 Oostende	

Wagner	Florence	Mevr.	1030 Brussel (Schaarbeek)
Wauters	Hugo	Dhr.	8510 Bellegem
Weise	Rudi	Dhr.	8400 Oostende
Weynen	E.A.	Dhr.	8400 Oostende
Wybouw	Carine	Mevr.	8400 Oostende
Wybouw	Roland	Dhr.	8432 Leffinge
Zonnekeijn	Leonard	Dhr.	8400 Oostende

PLATE – VEILING 2015

Schikkingen betreffende de veiling

1. De aanbieder moet een getypte, of minstens zeer goed leesbaar geschreven lijst samenstellen.

Bij boeken: titel, auteur, uitgever en datum vermelden;

Bij andere stukken of het een origineel of herdruk is.

Wij aanvaarden **geen** fotokopieën meer.

De lijst moet samen met de te veilen stukken binnengebracht worden in het Stadsmuseum, Langestraat 69, Oostende op **zaterdagen 10 en 17 januari**, van **10.00 uur tot 12.30 uur** en van **14.00 uur tot 17.00 uur**. De stukken zullen bij het aanvaarden gecontroleerd worden. Er worden geen stukken meer aanvaard de avond van de veiling.

2. De geschatte waarde per stuk moet minstens 5 Euro bedragen.

3. Op zondag **25 januari**, tussen **10.00 uur en 12.00 uur**, zullen de aangeboden stukken te bezichtigen zijn in het Stadsmuseum. De lijst met de te veilen stukken zal reeds beschikbaar zijn. Wie op de kijkdag niet kan komen kan de veilinglijst terugvinden op de website (www.deplate.be).

4. Op de avond van de veiling, donderdag **29 januari 2015**, zal de lijst ook te koop aangeboden worden.

5. Het bestuur behoudt zich het recht voor de veiling te annuleren indien het aanbod te schraal is.

6. Verder blijven de vroegere schikkingen van toepassing:

Een % komt te goede van De Plate. Dit procent werd vastgesteld op 20 % dat afgehouden wordt van de verkoopsom;

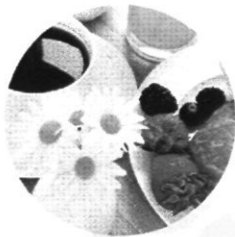
De stukken (boeken, foto's, affiches, plannen, enz. maar geen breekbare voorwerpen) moeten betrekking hebben op Oostende of de Kuststreek

FOTO OP DE OMSLAG

Café-concert Gerardine bij Prosper, Alfons Pieterslaan 48, Oostende. Het gebouw bestaat nu (2015) nog. Thans wordt er een handel uitgebaat van allerlei gadgets en doe-het-zelf materiaal. In het gebouw nr. 50 was vroeger Patisserie Vanhercke gevestigd.

CAFE
Leopold

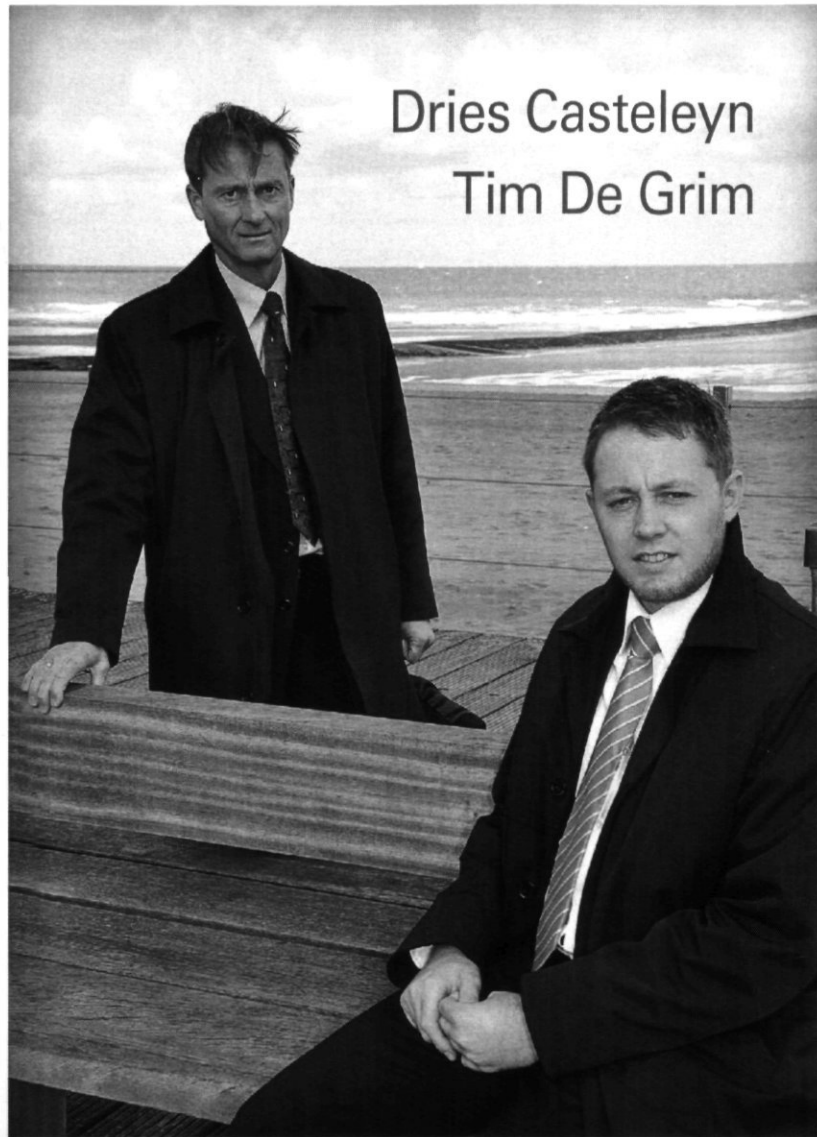

NIEUW - NOUVEAU - NEW

**CAFÉ
OP DE ZEEDIJK
BAR
SUR LE FRONT DE MER
BAR
ON THE SEAFRONT**

**ALBERT 1 PROMENADE
8400 OOSTENDE
+32 (0)59 443 506**

Dries Casteleyn
Tim De Grim

WINKEL

Torhoutsesteenweg 160 - 8400 OOSTENDE

FUNERARIUM

Torhoutsesteenweg 173 - 8400 OOSTENDE

T 059 44 80 84

www.uitvaart-oostende.be

MAANDBLAD

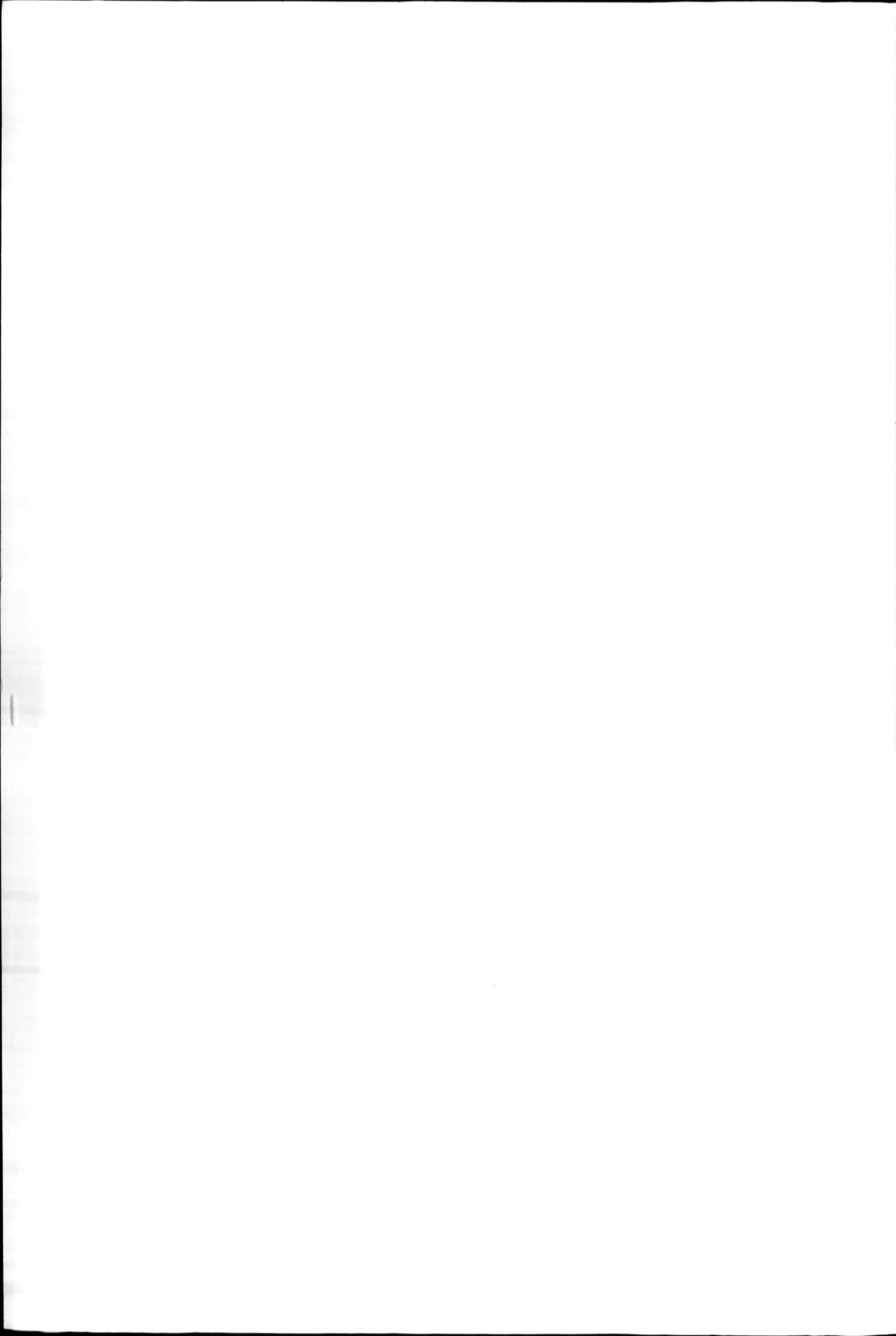
FEBRUARI 2015

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 44

NUMMER 2

MAAND februari 2015

Prijs per los nummer: € 2

**Jaarabonnement: € 15 (te storten
op rekening BE81 3800 0966 6224)**

IN DIT NUMMER:

Blz. 48: **I. VAN HYFTE:** Louis Couperus logeert in Hotel Continental (1891).

Blz. 57: **B. VANTHOURNHOUT:** Een 18e eeuwse conflict tussen de pastoor en de dismeester in Zandvoorde.

Blz. 59: **Y. DINGENS:** Inhuldiging heropbouw Stadsschool Alfons Pieters (op het Hazergras begin december 1939).

Blz. 60: **E. SMISSAERT:** Historische weetjes 1 en 2.

Blz. 61: Jaarverslag 2014.

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224
BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salviaalaaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Erebestuurslid:

Gilbert VERMEERSCH, Blauwkasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Bestuursleden:

Dirk ANGILLIS, Elisabethlaan 439, 8400 Oostende.

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Ivan VAN HYFTE: Kastanjelaan 58, 8400 Oostende.

Brend VANTHOURNHOUT: Ter Zwaanhoek 50, 8400 Oostende.

Yves DINGENS: Leopold II – laan 6, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT: Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

FEBRUARI - ACTIVITEIT

donderdag 26 februari om 20.00u

in de conferentiezaal van het Centrum Familiekunde Vlaanderen Regio Oostende, dr. L. Colensstraat 6, Oostende.

ZEELIEDEREN - zingend erfgoed

door **Doris Klausing**

Liefde voor Oostende, de zee en de visserij kreeg Doris Klausing met de paplepel meegegeven.

Immers, haar vader was Jef Klausing, een gedreven man als het over zijn Oostende en de 'Oostendse Liedjes' ging. Jef was de samensteller van o.a. het Grote Oostendse Liedboek.

Na haar beroepsleven, dat in het teken van kleur en verf stond, had ze tijd om een nieuwe uitdaging aan te gaan en vond ze haar kleurenpalet terug in de inspirerende zee. Momenteel schrijft ze een verhaal over Oostendse vissers die op IJsland voeren eind 1800.

Zes maanden van huis, geen comfort en een ijskoude pekelzee. In de vertellingen van Doris, tijdens 'Oostende voor Anker' of op andere locaties, zijn de zee, de geschiedenis van Oostende, de rode draad. Nu meer dan ooit beseft ze de waarde en de kracht van het volkslied en de zeelieder in het bijzonder. Het is een zingend erfgoed dat haar nauw aan het hart ligt.

Die liederen bezingen het leven van zeemensen en schilderen hun werk, liefde, verdriet en heimwee in het ritme van klanken en woorden.

Met de power-point voorstelling van deze avond duiken we in het verre verleden en luisteren naar zeil- en hijsliederen, teksten over de Oost-Indiëvaart, lamentatie en liefdesliederen.

De zware vissersstiel en de onmacht van de vrouwen die de kinderlast alleen moeten dragen. Het verdriet van hen die op zee bleven en een drinklied voor de visser die weer veilig de haven van Oostende binnenvaart.

Doris Klausing bracht deze voordracht in april verleden jaar in de namiddag voor een bomvolle zaal. Vandaar de herhaling als avondvoordracht voor al diegenen die er niet konden bij zijn of die er nog eens willen van genieten.

Een avond gebracht door een Oostendse voor alle Oostendenaars maar ook aangespoelden zijn welkom. Zoals iedereen trouwens bij DE PLATE en de toegang is gratis.

LOUIS COUPERUS LOGEERT IN HOTEL CONTINENTAL (1891)

door Ivan VAN HYFTE

Zoals Ward Ruyselincks "Wierook en tranen" voor velen indertijd verplichte schoolliteratuur was, zo ook hebben veel Nederlandse leraars Couperus' "Eline Vere" of "De stille kracht" aangeprezen bij hun middelbare scholieren.

De Hagenaar Louis Marie Anne COUPERUS (1863-1923) is de auteur van een omvangrijk oeuvre: psychologische, historische en mythologische romans, sprookjes, novellen en reisimpressies. Een voorbeeld van die laatste is "Uitzichten", een zes verhalen tellende bundel waarvan één, namelijk "Een Illusie" (1892) zelfs een Oostends tintje meekrijgt.

Achtentwintig is hij wanneer hij op 3 september 1891 met zijn nicht, Elisabeth BAUD, trouwt. Het jonge paar maakt een korte huwelijksreis doorheen België. In de "Liste Officielle des Etrangers" meldt La Saison d'Ostende op 13 september 1891: "L. Couperus rent. Amsterdam, hotel Continental. 2". Wel ongewoon dat een 28-jarige auteur zich "rentier" noemt. Een dandy-achtige pose van de altijd hoogst modieus geklede man uit 's Gravenhage? Of klinkt "Amsterdam" chiquer?...

In "De Plate" van 1992, p. 4 maakt N. HOSTYN melding van die gebeurtenis. Hij verwijst naar een artikel van Luc DAEMS in het tijdschrift "Vlaanderen" (1989, p. 292-295) wiens gegevens bijna integraal komen uit de biografie "De wereld van Louis Couperus", Frederic BASTET, uitg. Querido 1991.

Ook John GHEERAERT laat de wereldburger figureren vanuit een canapé aan een open Oostends raam in zijn leuke "Vertellingen uit het Zeepaardje" (p. 63). Mij lijkt het interessant en verantwoord om het impressionistisch "uitzicht" dat COUPERUS vanuit de driehoekige (vermoedelijk linkse) loggia van hotel Continental had, hier integraal over te nemen. De geaffecteerde, soms archaïsche stijl van de sublieme verteller neem je er best bij.

"...In Ostende, een kamer in het Hôtel Continental, met een nauwe driehoek van een loggia, waar alleen een canapé staat. De ramen open. Het zont; alles is zon in wijde van de zee en lucht. Onder mijn ogen de Zeedijk: de mensen wandelen er, zomermensen, bont in de zon. Het strand daaronder, aquarelachtig gevlaakt; allerlei vlakjes, als spatten van penselen – helrood, violet, zachtblauw, krijtwit, geel – op het asblond van het strand, dat zachtjes aangoudt. Hôpen kinderen: een gegons van een bijenkorf ruist zwaar eentonig naar boven. De koetsjes, linnenwit vierkant aan de zoom van de zee.

De baders zijn nauwelijks te zien, verborgen achter die koetsjes; nu en dan rijst er een roze silhouet, als een bleke kreeft.

De zee halfcirkelt er wijd achter, onder een effen lucht van verzonde parelkleur. De zee is blauw, zon-blauw, midzomerblauw. De dikke rooksleep van een steamer bezoedelt het blauw, maar de vuile vlakken verblauwen.

De Zeedijk buigt zich met een ronde bocht van gratie tegen de zee en de lucht aan; op die bocht verrijst het paviljoen der Kurzaal als een coulisse tegen blauw toneelstuk van lucht en zee; er waaien vlaggetjes, het is er bespikkeld met die zelfde schelle penseelvlakjes, als over het strand daar beneden. Alles tintelt met iets van wereldsheid; de zon is er werelds, de zee blauwt met elegance van golfjes.

Des avonds, de sterren in de lucht: illuminatie. Het ruist er niet meer als een bijenkorf. De badkoetsjes staan gerijd onder aan de Zeedijk. In het geschemer van de avond nemen ze een vreemde vorm aan, alle dezelfde. Ze staan daar als een koor van witte monniken, die het hoofd in een kap verstaken; ze buigen het hoofd een beetje en strekken één arm in een wijde mouw zegenend of orerend uit; de witte pij valt hun tot de voeten. Die het dichtst bijstaan zijn zeer duidelijk; die verder af raden zich meer als monniken, maar zijn dezelfde. Ze buigen allen het hoofd, en allen strekken die wijde mouw van zich af. Het is er een lange rij, een spookachtig koor, dat zwijgt, maar onder één zelfde emotie groot gebaart.

De Kurzaal is verlicht; de muziek huppelt als op satijnen schoentjes... ”.

Wat een taalkunstenaar, maar een taal die niet meer van deze tijd is. Meer dan 30 jaren zouden Louis en Elisabeth talloze reizen ondernemen. De dichter Jan VAN NIJLEN geeft reizigers volgend advies mee: “Bestijg de trein nooit zonder uw valies met dromen. Dan vind je in elke stad behoorlijk onderkomen”. Gedroomd zal het echtpaar ongetwijfeld hebben vanuit die Oostendse loggia; ze hoefden niets een te wachten op een fonkelende sterrennacht...

Lang vóór het pasgehuwde koppel hun droom-stek hadden uitgekozen, was er op dezelfde plaats al een en ander gebeurd. In 30 jaar had zich een ongekende metamorfose voorgedaan die het voormalig vissersstadje aan zijn zeezijde onherkenbaar had gemaakt.

In 1859 laat een kunstschilder, Joseph SACRÉ, met toestemming van de Oostendse gemeenteraad en het Ministerie van Openbare Werken, een houten constructie bouwen die als kunstgalerij moet dienen. Samen met hotelier P. FONTAINE wil hij van deze expositieruimte iets speciaals maken. Maar de samenwerking wordt een failliete flop en FONTAINE alleen maakt er in 1861 een café-restaurant van. Nog hetzelfde jaar koopt de dynamische brouwersfamilie JEAN, in naam van Gabriel JEAN, het hele paviljoen voor 15.000 frank. Die breidt het uit onder de toeristische naam “Pavillon des Bains”. Hij zorgt voor een restaurant, een café, slaapkamers en een bal- en concertzaal. Alzo weet hij een select cliënteel aan te trekken. In 1863 krijgt het hotel een andere naam: “Cercle des Bains” heet het voortaan. Hogere prijsklasse, chiquer publiek: het (eerste) Kursaal verliest veel klanten. Zijn concessiehouder, L. VANDEN ABEELE ziet de bui al hangen en laat alles over aan de familie JEAN. Gabriel krijgt het Kursaal en de “Cercle” komt in handen van Auguste en Edouard (december 1864). Die twee laatsten verwerven ook nog het “Hôtel de l’Océan” (25 november 1866). Van dominantie in de horeca gesproken: 3 toplocaties op de Zeedijk, die voor een zomers sfeertje zorgen met concerten, galabals en dansavonden.

Eind 1867 ontvangen de uitbaters van de paviljoenen op de zeedijk een brief met de melding dat de huur van hun terreinen vervallen is. Door het afbouwen van Oostende als vestingstad kwamen namelijk heel wat (domaniale) gronden vrij. Het Ministerie van Financiën, bij monde van minister MALOU, speelt het hard. Jarenlange palabers over de vraagprijs en de al dan niet detailverkoop slepen aan. Tot de overheid, begin 1876, met een nieuwe schatting voor de dag komt: voor 1.379 m² terrein van de Cercle des Bains wordt 140.600 F gevraagd. Gabriel en Edouard JEAN aanvaardden die aankoopvoorwaarden en op 7 december 1877 worden ze eigenaar. Twee jaar later (oktober 1879) laten ze het slopen want ze hebben een gerenommeerd architect onder de arm genomen, de Luikenaar Antoine DUJARDIN (1848-1933). Hij ontwerpt voor hen een nieuw gebouw, het prestigieuze Hôtel Continental. Naast de oudere Hôtel de l’Océan en Hôtel de la Plage komt in 1880, na een extreem koude winter, op de hoek van de Berlijnstraat (de huidige IJzerstraat) en de Zeedijk een drie verdiepingtellende mondain palace-hotel in eclectische stijl. Historicus Daniël FARASYN beschrijft het in zijn “Historiek van de eerste gebouwen langs de Oostendse Zeedijk 1830-1878” als volgt: “Een hotel in Franse Renaissancestijl gebouwd, met hoekig op de Zeedijk

uitspringende zijgevels die een tien meter brede terras omsluiten, zijgevels bekroond met torenwerk dat zich tot dertig meter boven de dijk verheft. Met zijn restaurant in Lodewijk XIV-stijl, een eetzaal in Lodewijk XVI-stijl en een conversatiezaal in Renaissancestijl, met zijn 200 bedden, zijn hydraulische lift – die meestal defect is – kan het Hôtel Continental het eerste luxehotel van de zeedijk genoemd worden. Het wordt in handen gegeven van Victor MICHENS-VERHOEST, vorige uitbater van de Cercle des Bains en met een inhuldigingsdiner op 18 juli 1880 geopend...” (p. 39).

Leopold II had graag aanwezig willen zijn maar de nationale feestelijkheden in Brussel beletten het hem. Provincieraadslid C. JANSSENS bracht dan maar een toast op de koning uit die terstond per telegram naar Brussel werd gestuurd. Nog vóór het eind van het gastronomisch diner kwam al een antwoord. “De koning, zeer geroerd door de toast die op hem is uitgebracht, spreekt zijn oprechte dank uit aan de disgenoten die op zijn gezondheid hebben gedronken...”. De Moët et Chandon vloeiende rijkelijk !

Een kleine 2 maand later is de koning wel present. Hij brengt een bezoek aan de tentoonstelling van de Lierse schilder Jan VAN BEERS (1852-1927) die 300 werken exposeert. Tijdens een gemoedelijk onderonsje feliciteert de vorst de hotelbaas MICHENS omdat die er in geslaagd was “la plus vaste construction de la plage” in minder dan 9 maanden te bouwen.

Dat het een klassehotel betrof valt ondermeer af te lezen in de “Guide du Baigneur et du Touriste”, uitgegeven door dokter CORBISIER, in 1884. MICHENS prijst daarin zijn hotel aan met “cuisine française, boulangerie viennoise, salons de lecture et galerie de tableaux de maîtres...” (p. 253).

Ook de bekende BAEDEKER-gidsen laten niet na er op in te gaan. Zo lezen we in 1891 dat voor één kamer op de eerste verdieping, in de maand augustus, zicht op zee, er 20 à 30 frank per dag wordt aangerekend, zonder maaltijd. Typisch voor dit milieu was de “table d’hôte”, het gezamenlijk gastenmaal onder het streng toezicht van de “maître d’hôtel”. Welk onbeschrijflijk gevoel moet COUPERUS gehad hebben tijdens het tafelen onder uitbundige plafondschilderingen, tussen klassieke zuilen...?

Wanneer op 30 juni 1897 de liberale schepen van de stad, hotelier MICHENS, sterft, laten de nieuwe kapitaalkrachtige eigenaars, de maatschappij “A. Declerck et Cie à Ostende”, de capaciteit van hun prestigieus hotel optrekken tot 4 verdiepingen wat het totaal aan bedden op 400 brengt. Een jaar later komen nog eens 2 etages bij. Op veel ansichtkaarten en oude foto’s zie je hoe de bovenste etage en de randen van de torens er een galerij bijkregen. Een idee van architect Henri DE GRUYSE die aan de torens zelf nog een belvédère toevoegde. De sterk vooruitspringende achthoekige torens met veel klassieke ornamenten waren zó groot dat ze volledige suites konden herbergen.

Tot vóór de Eerste Wereldoorlog was Michel DECOSTER er directeur en samen met de “Splendide” en de “Plage” onderhield zijn hotel een omnibusverbinding om de veeleisende gasten af te halen aan het station. Na W.O. I was de schade aan de Continental beperkt; elders had ze hard toegeslagen in het hotelbestand.

Toen de mondiale crisis midden de dertiger jaren uitbrak, was de malaise in de hotelnijverheid compleet. Het sociaal toerisme bespaarde op vrijetijdsuitgaven. Grote investeringen, zwaardere personeelskosten en winterseizoenen die weinig opbrachten leidden tot crashes. Verwarm maar eens honderden kamers en eetzaal in koude wintermaanden....

Op 15 september 1933 worden de Océan en de Continental, beide eigendom van de failliete “S.A. Les Palaces d’Ostende” samen met een garage van 200 voertuigen (Koningstraat 27) openbaar

verkocht door de Oostendse notarissen F. VAN CAILLIE en J. DE WYNTER. Noch de eigenaar(s) noch de notariële akten heb ik kunnen achterhalen.

En toen kwam de Tweede Wereldoorlog. Reeds in de meimaand van 1940 wordt de stad een eerste maal gebombardeerd door bommenwerpers van de Luftwaffe. Tussen de Kemmelbergstraat en de IJzerstraat zijn enorme verwoestingen aangebracht. De "Plage" is met de grond gelijk gemaakt, de "Splendid" en de "Beau Rivage" zijn ingestort en de "Océan" uitgebrand. Vanaf de zomer van 1942 wordt de dijk en het strand hermetisch afgesloten en tot militair gebied uitgeroepen. Vóór de zeedijkhotels komt een 1.700 m. lange, 3 m. hoge en 1 m. dikke muur die elke Oostendenaar een glimp van "zijn" zee ontnemt. Bunkers verschijnen (zelfs het kursaal wordt hiervoor afgebroken) en de hotels, doelwitten van geallieerde luchtaanvallen, worden ingepast in de kustbescherming.

Na de bevrijding zijn 1.500 privé- en openbare gebouwen vernietigd; 1/6e van het stedelijk patrimonium. Wat de ontwrichte hotelsector betreft, 28 hotels zwaar beschadigd of totaal verloren. Op 9 mei 1945 wordt in een hoekpand van het zwaargehavend Continental hotel nog een voorlopige speel- en spektakelzaal geopend onder de naam "Cercle Interallié".

Na de oorlog verdwenen één voor één alle elitaire hotels. Het impact van het oorlogsgeweld, de sociaal-economische evoluties en een golf van modernisering zorgden ervoor dat een bijna uniforme hoogbouw, ten gerieve van het appartementstoerisme, in de plaats kwam. In 1947 is in een hotellijst sprake van nog amper 31 kamers, in het luxehotel van weleer. In 1949 wordt ze niet eens meer vermeld. Wat overbleef van de Continental werd afgebroken en vanaf 1951, naar de plannen van bouwmeester G. BOUTELIER, begonnen met de bouw van een nieuw appartementen complex.

Recht tegenover "La Basque" (Albert I-Promenade nr. 61) kwam in een gelijkaardige bouwtrant de "Kursaal-Résidence" met, zoals zo vaak, een horecafunctie op de begane grond (Albert I-Promenade nr. 62A). Vandaag is daar de tea-room "Chamonix" gevestigd in een authentiek fifties-decor (eerder zeldzaam voor Oostende) dat echter een opknopbeurt verdient. De "Inventaris van het bouwkundig erfgoed" vermeldt hierbij op p. 47: "typerend breed betonnen terras boven begane grond en bredere, meer uitgesproken afgeronde hoektoren, bovenaan uitgewerkt als belvédère...".

± 1874: links: Cercle des Bains, midden: Hôtel de l'Océan, rechts: Hôtel de la Plage

± 1885: Hôtel Continental

±1885: De table d'hôte in het Hôtel Continental

1907: Zichtkaart Dr. Trenkler Co, Leipzig van het Hôtel Continental

1909: Zichtkaart D. Van Dantzig et Fils, Bruxelles. De "Egyptian Bar" in Hôtel Continental

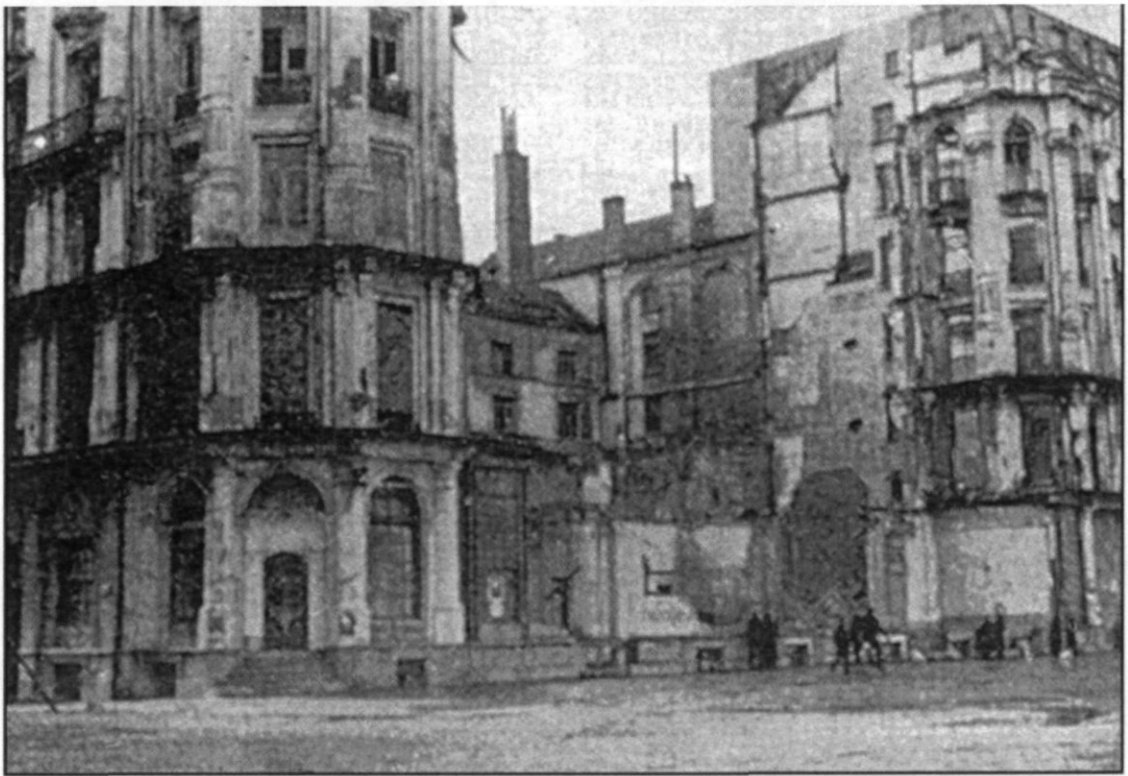
1912: Omnibusverbinding voor de hotelgasten van de Splendid, de Plage en de Continental naar het station

1933: De hall van het Continental hotel

1933: Het Continental hotel staat te koop

1945: Het Continental hotel na de oorlogsravage

Zichtkaart Anciens Etn. Thill, Bruxelles. De Albert I-Promenade (± 1968)

Een 18^e eeuws conflict tussen de pastoor en de dismeesters in Zandvoorde.

door **Brend VANTHOURNHOUT**

Een getuigenverslag geschreven door Pieter Mestdagh, gedateerd op 27 januari 1751 en te vinden in het Brugse Rijksarchief, vertelt meer over een confrontatie tussen de pastoor en de dismeesters in de kleine parochie van Zandvoorde en speelt zich af tijdens de zondagviering. Op zich is dit geen uniek gegeven: discussies tussen de geestelijke overheid en de armendissen kwamen vaak voor tot laat in de 18^e eeuw. Dit had vooral te maken met het feit dat de clerus de armenzorg als drukmiddel wilde gebruiken om de minder begoeden uit de parochie ook tot kerkbezoek te dwingen (1).

Wat het document interessant maakt is dat het geschreven is vanuit het oogpunt van een van de dismeesters en niet, zoals erg vaak, vanuit geestelijke hoek. Hoofdfiguren in de discussie waren de dismeesters Pieter Mestdagh - de auteur - en Pieter Packet en daarnaast Adrianus Van Adorp. Deze laatste was op het moment van de feiten aangesteld als deservitor, waarnemend pastoor in de parochie Zandvoorde. Van Adorp, geboren omstreeks 1723 in Overboelare, een deelgemeente van Geraardsbergen, werd tot subdiaken gewijd op 8 juni 1748 en in 1749 trad hij in Ieper toe tot het priesterambt. Tussen 1751 tot 1768 bleef Van Adorp actief als deservitor in Zandvoorde. In deze functie werd hij aangesteld door de prelaat van de abdij van Oudenburg (2). Pieter Mestdagh, zoon van Jan en Joanna d'Hertoghe, was gehuwd met Anna Maria Bulcke en overleed op 26 maart 1761.

Mestdagh behoorde als dismeester tot de notabelen van het dorp en onderstreepte dit door zijn huwelijk met de dochter van de hoofdman van de parochie, Adriaan Bulcke. Mestdagh liet bij zijn overlijden drie kinderen na: Joanna, Joannes en Angela (3). De tweede vernoemde dismeester in het verslag is Pieter Packet, de zoon van Pieter en Martha Michiels. Hij overleed op 2 maart 1780 en was in zijn tweede huwelijk verbonden met Godelieve Rosselion (4). Dismeester Pieter Mestdagh getuigt in het document, tien jaar voor zijn dood, dat *zekeren d'heer Adrianus Van Nadorp (sic) alhier belleedende de platse als pastor ende den selven in commende in de kercke heeft begonnen zijn hoogmisse te sijngen tot dat den selven gesongen hadde het evangelie als wanneer hij heeft afgedaen sijnen casuyffel*.

Maar na de catechismus begon het echter verkeerd te lopen: Van Adorp was tijdens de dienst al wandelend de kerk rond gegaan tot *het eynde van den choor alwaer staet de zaete ofte zitsel van de dischmeester dewelcke daer in waeren geseten sijnde Pieter Pacquet ende Pieter Mestdagh, beijde dischmeesters deser prochie*.

Van Adorp sprak met luide stem Pieter Pacquet aan met de vraag wat hem bezielde daar neer te zitten. Een reactie van de katholieke toehoorders bleef niet uit: *een groot gelach ende geklap luyde op inde kercke door meenighte van aenhoorders*. Toen Pacquet antwoordde aan Van Adorp verstomde het gejoel en verklaarde Pacquet dat hij als dismeester was aangesteld door de heren van het Brugse Vrije en bijgevolg weigerde om de zetel van de dismeester te verlaten. Van Adorp repliceerde nog maar het was duidelijk dat de pastoor moest inbinden: hij keerde zich om en *al grimmende ende schuddende sijn hoofd geseyt met d'alderluytste stemme dat hij konde waarmede dat zij sijn gedient met nogh menighte andere reden tot dat hij is gecommen aen den outaer als wanneer den zelven heeft begonst zijn misse voort te zinghen ende te lesen maer de laste reden door sijne raere spraecke ende geklap wij niet en hebben connen verstaen* (5). Daar zal het Oostvlaamse accent van Van Adorp allicht voor iets tussen gezeten hebben.

Toch kwam deze confrontatie ook niet plots uit de lucht gevallen. Het kaderde in een grotere discussie tussen de parochianen van Zandvoorde en de abdij Sint-Pieters van Oudenburg. De prelaat van de Oudenburgse abdij was immers eeuwenlang de tiendenheffer op Zandvoorde maar tegen het einde van de 18^e eeuw werd de abdij geconfronteerd met financiële problemen waardoor

herstellingen aan de kerk van Zandvoorde, dik tegen de zin van de parochianen, uitbleven. Dat dit leidde tot spanningen in de kleine gemeenschap, is bovenstaande getuigenverklaring, er een bewijs van.

De kerk van Zandvoorde omstreeks 1910 (Stadsarchief Brugge, G/C819/11).

VERWIJZINGEN

- (1) J. GELDHOF, De armenzorg in de 18^e eeuw. In: M. CLOET, Het bisdom Brugge (1559-1984). Brugge, 1985, pp. 264-265.
- (2) BAB, acta episcoporum, B. 53, f. 53: Praevio examine admissus est D. Adrianus van Adorp abbatiae Oudenburgensis religiosus et substitutus Amplissimi dni sui abbatis deservitoris de Zandvoorde ... Zie ook A. HOSTE, De geschiedenis van de Sint-Pietersabdij te Oudenburg 1084-1984, Oudenburg, 1984, p. 65.
- (3) RAB, staten van goed, 1^e reeks, 1280
- (4) RAB, staten van goed, 2^e reeks, 11662
- (5) RAB, Cumulus Ecclesiasticus, 1830

**INHULDIGING HEROPGEBOUWDE STADSSCHOOL
ALFONS PIETERS (op het Hazegras, begin december 1939) ***

gelijk aan het origineel genoteerd door **Yves DINGENS.**

“ (...) Dinsdag 5 december werd het nieuw gebouw van de “Alfons Pietersschool”, gelegen aan de Fregatstraat, ingehuldigd.

In aanwezigheid van den hr. Burgemeester Moreaux, den hr. Directeur-generaal van het Openbaar Onderwijs, E. Van Glabbeke, schepen van onderwijs, H. Serruys, gemeenteraadslid, opende de heer Caenen, bestuurder van deze school, de reeks spreekbeurten.

De h. VAN GLABBEKE gaf een kort overzicht over het ontstaan en den groei van de A. Pieters-school en richtte een dankwoord aan het Gemeentebestuur en den h. directeur Caenen.

De h. Directeur-Generaal wees in een bondige rede op het belang van het stedelijke vakonderwijs.

Daarna betrad de h. Burgemeester MOREAUX het podium en bracht een algemeene hulde aan wijlen burgemeester Pieters, stichter van de school die zijn naam draagt.

Spreker feliciteerde daarna de personen die zich dienstig hebben gemaakt bij den heropbouw van de A. Pietersschool en in het bijzonder de h. bestuurder Caenen. Hij richtte een woord van oprechten dank aan mevrouw Pieters, Mevr. Cluzeaux, Mevr. Brulé, Mevr. Henri Serruys en Mevr. Van Outryve die zoveel voor de scholen doen en het feest met hun aanwezigheid vereerden.

Tusschendoor werden door de kinderen liederen gezongen.

Alle aanwezigen brachten daarna een bezoek aan de lokalen van de prachtige, moderne instelling.

Tot slot werden aan de leerlingen chocolade en boterkoeken aangeboden. (...)”.

In het boek van Huguette Vanden Weghe: “150 jaar stedelijk lager onderwijs in Oostende” (1987) vinden wij op p. 48 :

“ Alfons Pietersschool of gratis jongensschool nr. 2.

Meisjesschool nr. 4.

School van Broeders der Liefde, gelegen in de Zwarte Zustersstraat (Ooststraat) heeft een afdeling op de wijk Hazegras Fregatstraat “.

Tijdens Alfons Pieters' bestuur werd toenmaals ook een 'stedelijk inspecteur van het lager onderwijs aangesteld.

* Het Visscherijblad; 09/12/1939.

<http://god.biboostende.be/ViewDocument.asp?FTCID=18581>

HISTORISCHE WEETJES : 1 EN 2.

1. - Oorlogsslachtoffers WO 1 : mogelijke opheldering van hun lot ?

Nabestaanden van oorlogsslachtoffers van wereldoorlog **1** die willen te weten komen wat toen precies gebeurd is met hun familie, kunnen vanaf heden inzage vragen in hun dossier.

Jarenlang lagen 240.000 (sic) dossiers bij de FOD (Federale Overheidsdienst) "Sociale Zekerheid" [te Brussel?] onder wat men noemt: "een dikke laag stof". Nu is dit archiefmateriaal, 13 (sic) kilometer lang, geordend en toegankelijk voor consultatie.

Wie wil weten hoé familieleden gestorven zijn of invalide werden als gevolg van de oorlog, kan een aanvraag indienen om het dossier te komen inkijken. 'De meestal originele stukken en getuigenissen hebben een *grote historische en emotionele waarde*', aldus Gert De Prins, diensthoofd van de dienst "Oorlogsslachtoffers".

Info : www.warvictims.fgov.be

Bron : dagblad "Het Nieuwsblad" ; 08-10-2014, p. 12.

* * *

2. - Het archief van het Koninklijk Paleis : wissel aan de leiding

Dit patrimonium bevat de archivalia van de opeenvolgende leden van de Belgische Koninklijke Familie die door de jaren heen nauw met Oostende, en vice versa, te maken hadden, heel wat of juist weinig. Laat ons grosso modo stellen: tot na 1965, het jaar van het overlijden van de Koningin-moeder Elisabeth, deemsterde in snelle vaart de koninklijke belangstelling voor en hun aanwezigheid in de villa van Oostende en aan de kust weg, ja zelfs praktisch tot het nulpunt herleid ...

Het kon niet anders, of deze vroege(re) aanwezigheid destijds liet veelvuldige sporen na. In archiverissen Emile Vandewoude (+) en Gustaaf Janssens trof men uitmuntende "archieffambachtslieden", "schatbewaarders" (sic), geleerden en artikelschrijvers aan. Begin 2014 beëindigde Dr. hist. G. Janssens aldaar zijn loopbaan; in zijn soort was hij een kei: als geschiedkundige, als archivaris, als publicist en als recensent, o.a. in het vaktijdschrift "Meta".

Merkwaardig, zijn expertise ter zake lokte, uit dank voor zijn inzet, zelfs een eenmalig apart tijdschrift uit t.g.v. zijn pensionering. Het bevat vier van zijn beste artikels ooit :

- "Bewaring en toegankelijkheid in het archief van het Koninklijk Paleis" ;
- "Zoektocht naar Belgische archieven in Rusland" ;
- "Kan archief de wereld redden?" ;
- Archieven : "lieux de mémoire?" .

(Ultra) korte titel van het boekje? **"STAF"** ! Te bestellen via : vvbad@vvbad.be. Prijs : 10 euro + verzendingskosten.

VVBAD, Statiestraat 179, 2600 Berchem. Tel. : 03/ 281.44.57 ;website : www.vvbad.be/meta

Emile SMISSAERT

JAARVERSLAG 2014

1. RAAD VAN BESTUUR

De raad van bestuur was op 31 december 2014 als volgt samengesteld:

Dhr. Jean Pierre FALISE	Voorzitter en redacteur
Dhr. Ferdinand GEVAERT	Ondervoorzitter
Mevr. Nadia STUBBE	Secretaris, website, docu en archief
Dhr. Fernand MUS	Penningmeester
Dhr. Dirk Angillis	Museummedewerker
Dhr. August GOETHAELS	Museummedewerker
Dhr. Jean HUYS	Museummedewerker
Dhr. Gilbert VERMEERSCH	Ere-bestuurslid (sedert 16 december 2014)
Dhr. Valère PRINZIE	Public relations en activiteiten
Dhr. Emile SMISSAERT	Bestuurslid
Dhr. Johan VAN ROOSE	Bestuurslid
Dhr. Koen VERWAERDE	Bestuurslid, archief

A. VERGADERINGEN, WERKGROEPEN EN COMMISSIES

De raad van bestuur hield 11 gewone vergaderingen.

Cultuurraad Oostende:

Vertegenwoordiger: dhr. Emile Smissaert.

Vervanger: dhr. Dirk Angillis

Activiteiten:

4 algemene vergaderingen vertegenwoordigd door E. Smissaert
25/2 ; 24/4 ; 23/10 en 18/12.

Deelraad Kunsten en erfgoed: 5x
8/1 ; 4/3 ; 13/5 ; 16/9 en 18/11.

Toelichtingsbezoek aan CC De Grote Post: 1x
26/6 (omtrent haar gebruiksmogelijkheden voor verenigingen)

Gemengde Gemeentelijke Commissie voor:

- gemeenschapsvormende projecten: 1x op 6/3 ;
- bouwkundig erfgoed: 1x op 6/10.

Museumnocturne: 1x op 16/8.

Nacht van de musea en galerijen: 1x op 8/2.

Erfgoeddag: 3 x

- Commissie: 2x op 10/2 en 26/3 (persmoment) ;
- Dag zelf (thema: Grenzeloos): 27/4.

Open Monumentendag: 3x
19/3 (brainstorming)

4/9 (infosessie)
14/9 OMD-zondag.

Prijs Cultuurraad 2014 : 3x

- Uitreiking Prijs 2013: 14/2 ;
- Ontvankelijkheid kandidaturen 2014: 2/12 (eigen kandidaat dhr. Roland Laridon) ;
- Verkiezing: 18/12.

Rekening Cultuurraad nazicht: 13/3.

Wereldoorlog I: hulde aan overledenen, St. Petrus- en –Pauluskerk: 1x op 20/1.

Werkgroep “Advies kunstwerken”: 1x op 6/11.

Werkgroep “De Kapucijnen 1615-2015 in Oostende”: 6x (expo in najaar 2015):
15/1 ; 25/2 ; 22/4 ; 10/6 ; 30/9 en 25/11.

Werkgroep “Straatnamen”: 2x op 3/2 en 2/9.

Oostendse Kerstmarkt: 1x op 21/12.

Zilverbeurs (Kursaal): 1x op 22/9.

Werkgroep “Bibliografie van de geschiedenis van Oostende”

Leden: Dhr. Prof. Dr. L. François, voorzitter
Mevrn. C. Vermaut, G. Schepens, dhrn. G. Van Duyvenboden,
J. Parmentier, F. Gevaert, I. Van Hyfte en P. François.

De leden van de werkgroep kwamen niet samen in 2014

Werkgroep “Museum”

Leden: Dhrn. J.P. Falise, A. Goethaels, Jean Huys, Dirk Angillis , Valère Prinzie en
Johan Van Roose.

Werkgroep “Website”

Leden: Mevr. N. Stubbe en dhr. Chris Devriese (webdesigner)

Werkgroep “Archief”

Leden: Mevr. N. Stubbe ; dhrn. J.P. Falise, M. Calcoen, Koen Verwaerde, G. Van Duyvenboden,
A. Goethaels

Werkgroep “Documentatiecentrum en Bibliotheek”

Leden: Mevr. N. Stubbe en G. Van Duyvenboden.

Werkgroep “Fototheek”

Opgericht tijdens de statutaire vergadering van 1 maart 2014 en zullen 2 keer in een jaar
samenkomen.

Leden: dhrn. Lionel Dewulf, Dirk Beirens, Emile Smissaert, Jan Nuytten, Ivan Van Hyfte,
Guy Servaes, Erwin Mahieu, Jean Pierre Falise, Norbert Hostyn, Freddy Hubrechtsen,
Raymond Dillen, Marcel Calcoen, August Goethaels en Daniel Deschacht.

De leden kwamen voor de eerste keer samen op 9 september 2014.

B. 60ste ALGEMENE STATUTAIRE VERGADERING

Ging door op zaterdag 1 maart 2014 om 10.00 uur. Een lid was afwezig zonder kennisgeving, alle anderen waren aanwezig, verontschuldigd of vertegenwoordigd door volmacht.

De lidmaatschapsbijdrage voor 2014 werd vastgesteld op 15 EUR (aangesloten lid) ; vanaf 25 EUR (steunend lid).

2. SECRETARIAAT

a. Het secretariaat verwerkte 531 stukken in de briefwisseling. Enkel de externe briefwisseling (met uitzondering van reclame, pamfletten, folders en brochures) werd behouden voor nummering. De interne briefwisseling van de kring wordt behouden indien het nuttig lijkt voor de historiek van de kring.

b. Leden

De kring telde op 31 december 2014 488 leden.

3. ACTIVITEITEN

a. Voordrachten

Er waren in totaal 9 avondvoordrachten en 2 namiddagvoordrachten.

Donderdag 30 januari 2014 om 20.00 uur
Jaarlijkse veiling, onder leiding van dhr. Georges Van Duyvenboden

Donderdag 27 februari 2014 om 20.00 uur
De Vuurtorenwijk vroeger, door dhr. Jean Huys

Donderdag 27 maart 2014 om 20.00 uur
Het Groenlint, door dhr. Eli Devriendt

Donderdag 10 april 2014 om 14.30 uur
Zeelieder, door mevr. Doris Klausling

Donderdag 24 april 2014 om 20.00 uur
Velo-droom (film), door dhr. Fons Vandebussche

Donderdag 22 mei 2014 om 20.00 uur
Paardenrennen in Oostende, door dhr. Roger Vens

Donderdag 25 september 2014 om 20.00 uur
Oostende in foto's, door dhr. Valère Prinzie
Oorspronkelijke voordracht van dhr. Ferdinand Gevaert werd geannuleerd wegens ziekte

Donderdag 30 oktober 2014 om 20.00 uur
Koningin voor een dag, door mevr. Erna Schelstraete

Donderdag 27 november 2014 om 20.00 uur

Bier aan het IJzerfront, het verhaal van de dorst in de Grote Oorlog, door dhr. Frank Becuwe

Donderdag 18 december 2014 om 14.30 en om 20.00 uur
Films over Oostende en de kust van vroeger en nu, door dhr. Jean Pierre Devolder

Voor de 11 voordrachten geeft dat een totaal van 618 aanwezigen, met een gemiddelde van 56 toehoorders per voordracht.

b. Studiebezoeken

25 leden brachten een bezoek aan Bibliotheek Kris Lambert op vrijdag 28 maart 2014 om 17.00 uur en werden door mevr. Stubbe rondgeleid.

c. Podiumoptreden

De kleinkunstmiddag en het middagmaal gingen door op zaterdag 1 december 2014. in de Venetiaanse Gaanderijen. Er waren 68 leden ingeschreven.

d. Studiereis

De jaarlijkse studiereis ging door op zondag 1 juni 2014 onder leiding van dhr. Prinzie. Dit jaar bezochten we het GROM in Sint-Katelijne-Waver en de wintertuin van de Ursulinen in Onze-Lieve-Vrouw Waver.

e. Andere activiteiten

De jaarlijkse Driekoningenviering van de besturen der heemkringen en de V.V.F. werd door onze eigen kring georganiseerd op maandag 6 januari 2014. Bestuursleden van Heemkring 't Schorre, V.V.F. en Ter Cuere waren aanwezig. Heemkring Santforde was verontschuldigd.

De jaarlijkse veiling ging door op 30 januari 2014 onder leiding van dhr. Georges Van Duyvenboden. Op zondag 26 januari 2014 waren de veilingstukken te bezichtigen. We hadden 52 belangstellenden en op de veiling zelf 62 deelnemers.

Dhr. Falise, dhr. & mevr. Smissaert, dhr. & mevr. Mus, dhr. & mevr. Prinzie waren aanwezig op de prijsuitreiking CRO op 14 februari 2014.

Mevr. Stubbe en dhr. Van Duyvenboden vertegenwoordigden de kring op zondag 16 februari 2014 op de voorstelling van de nieuwe "erfgoedkring 8460" te Oudenburg.

De Ensorherdenking ging door op zaterdag 12 april 2014, met om 15.00 uur een concert in het Duinenkerkje gevolgd door de bloemenneerlegging aan het graf. Dhr. J.P. Falise, dhr. Van Duyvenboden, V. Prinzie, J. Van Roose, mevr. Stubbe en L. Vandenbroucke vertegenwoordigden de kring. Dhr. Falise legde bloemen neer in naam van de kring.

Dhr. Falise en mevr. Stubbe vertegenwoordigden de kring op de vissershulde op Paasmaandag 21 april 2014. Dhr. Falise woonde de kerkdienst bij, mevr. Stubbe en dhr. Van Duyvenboden de dienst in de Geuzetorre. Jean Pierre legde bloemen neer in naam van het Paster Pypecomité en mevr. Stubbe in naam van de kring.

Dhr. Falise, dhr. en mevr. Prinzie, dhr. en mevr. Gevaert, dhr. en mevr. Mus, dhr. en mevr. Smissaert, mevr. Stubbe en dhr. Van Duyvenboden vertegenwoordigden de kring op de Heemdag in Kokelare georganiseerd door de Spaenhiers op zaterdag 31 mei 2014.

De Paster Pypeherdenking ging door op dinsdag 3 juni 2014. Dhr. Falise, mevr. Stubbe en dhr. Van Duyvenboden, dhr. Prinzie en dhr. Smissaert vertegenwoordigden de kring. Aan het monument legden dhr. Falise (Paster Pypecomité) en dhr. Smissaert (De Plate)

bloemen neer. Aan zijn graf legden dhr. Falise (De Plate) mevr. Stubbe (Paster Pypecomité) bloemen neer.

Dhr. Falise vertegenwoordigde de kring op vrijdag 8 augustus 2014 tijdens het persmoment en de voorstelling van het oorlogskrantje "Gazet van Oostende".

De Kring nam deel aan de Zilverbeurs op maandag 22 september 2014 in het Kursaal. Vertegenw: dhr. Goethaels, Smisssaert en Mus.

Mevr. Stubbe en dhr. Van Duyvenboden vertegenwoordigden de kring op de opening van de tentoonstelling 'Heist vroeger en nu' in Sincfala op woensdag 1 oktober 2014

Heemdag Vlaanderen ging dit jaar door in Merksplas op zaterdag 7 oktober 2014. Zeven bestuursleden waren ingeschreven, maar wegens misverstanden met de vervoersmaatschappij is de reis niet doorgedaan.

Mevr. Stubbe en dhr. Van Duyvenboden vertegenwoordigden de kring op de aperitiefvoordracht 'Muurschilderingen in het castellum' in het RAM op zondag 19 oktober 2014.

Erfgoedkring 8460 uit Oudenburg werd door onze kring uitgenodigd op vrijdag 21 november 2014 voor kennismaking met de nieuwe kring. Dhr. Falise gaf een rondleiding in het Stadsmuseum.

4. MUSEUM

Tentoonstellingen:

01/02 - 31/5	Internationaal treinverkeer vanuit Oostende
12/06 - 30/9	1914 Odyssee en Exodus Ostendensis/The British are coming
15/10 - 31/1	Jan De Clerck, kunstschilder

Thematentoonstellingen:

15/05 - 30/06	Wellingtonrenbaan
18/07 - 31/08	Langestraat
15/09 - 15/11	Panorama van de slag van de IJzer
20/12 - 31/01	Winter in de heemkunde/heemkunde in de winter

Het museum was 318 dagen open. Er waren 70 groepen (scholen en verenigingen) en 8393 personen brachten een bezoek aan het museum.

Dhrn. Falise, Mus en Goethaels waren aanwezig op verschillende vergaderingen op het Stadhuis.

We namen deel aan de Nacht van de Musea, Erfgoeddag, Museumnocturnes, Open Monumentendag, de Week van de Amateurkunsten en aan de Kerstmarkt.

5. ARCHIEF

Het archief blijft gesloten. Individuele vragen kunnen steeds gesteld worden aan dhr. Falise en mevr. Stubbe die ze zullen behandelen rekening houdend met de aan de gang zijnde inventarisatie. De databank van het archief staat op onze website en is raadpleegbaar..

6. DOCUMENTATIECENTRUM

Mevr. Schepens en dhr. Van Hyfte verwerken de jaarlijkse aanvullingen.

Mevr. Stubbe digitaliseert de aanvullingen. De artikels werden ingescand van 2000 t/m 2012. De databank is raadpleegbaar op de website en het centrum is open tijdens de openingsuren van het museum en na afspraak.

7. MEDIATHEEK

Aankoop: DVD Rialto 1

8. TIJDSCHRIFTEN

De tijdschriftencollectie is consulteerbaar en werd volledig geëxcerpeerd. De collectie is raadpleegbaar tijdens de openingsuren van het museum.

De jaargangen van De Plate 1971 tot en met 2010 werden door de kring op de website geplaatst

9. BIBLIOTHEEK

De bibliotheek werd met werken aangevuld door giften of aankoop ; verder met verschillende tijdschriften en belangrijke artikels.

10. WEBSITE

44790 personen bezocht onze website. Onze website heeft nu ook een facebookpagina.

11. VERZAMELING VAN DE KRING

a. Bruikleen

Aan Archeologisch museum Velzeke voor de tentoonstelling "De erfenis van Karel De Grote": een laat-Romeins amfoor uit Noord-Afrika.

Van de heer Roger Vens stukken voor de thematentoonstelling over de Wellingtonrenbaan.

Van Bibliotheek Kris Lambert 5 singles voor de thematentoonstelling "De Langestraat"

Aan Bibliotheek Kris Lambert "Panorama van de IJzer" en 2 foto's voor tentoonstelling rond Eerste Wereldoorlog.

Van dhr. René Maes: Schilderijen voor de tentoonstelling "Jan De Clerck". Van dhr. en mevr. Smisjaert-Opsomer: 1 schilderij Jan De Clerck

Aan het Kursaal Oostende: 29 affiches en archiefstukken voor de tentoonstelling "10 Jaar Kursaal".

b. Aanwinsten

Schenken

Volgende personen schonken de kring schilderijen, foto's, documenten, medailles en gedenktekens, plannen en archieven:

mevrn. Kellens ; Etienne Van Geem ; weduwe Verschelde ; Diane Pieters ; Rosane Vermeersch ; Sofie Cloet ; Simonne Van Geem ; Linda Mechiels ; Lecluyse en dhrn. Roland Monteny ; Deschildre ; Jozef Ollieuz ; Bob Ydens ; Carlos Vandembroucke ; Redgy Geselle ; Emile Smislaert ; Ferdinand Gevaert ; André Vollmacher ; Xavier Matz ; Chris Van Remoortele ; Galip Akman ; Hans Van Loo en Van Der Elst-Suys en enkele anonieme schenkers.

Aankopen

archiefmateriaal bij Viking
versterker om het WIFI-signaal in het achterhuis te versterken ; een nieuwe stempel ; een nieuwe scanner voor het secretariaat ; 6 schragen en enkele rekken ; postkaarten ; snoerloos boormachine ; uniformvest van de Burgerwacht.

11. PUBLICATIES

a. Tijdschrift

Van het tijdschrift verschenen 10 nummers op de vooropgestelde data: januari, februari; maart, april, mei, juni, september, oktober, november en december. In totaal werden 308 bladzijden gepubliceerd met zwart-wit foto's , kleur foto's en enkele bladzijden met kaarten, foto's, tekeningen, rekeningen en documenten.
Dhr. Falise zorgde voor de samenstelling en de opmaak van het tijdschrift.
Dhr. Smislaert stelde een inhoudstafel (teksten; ill.; trefwoorden) samen.

b. Ruilabonnements

Werden omgewisseld met volgende West-Vlaamse Heemkringen of Verenigingen:

Spaenhiers, Torhout. Geschiedkundige Kring Ernighahem, Eernegem. Gidsenkring Lange Nelle, Oostende. Heemkring Graningate, Middelkerke. Heemkring Karel Van de Poel, Lichtervelde. Heemkring Sint-Guthago, Knokke. Heemkring Wibilinga, Wevelgem. Heemkring Ghestella, Gistel. Heemkundige Kring Houtland, Torhout. Iepers Kwartier, Ieper. Vrienden van het Noordzeeaquarium, Oostende. Ter Cuere, Bredene. FARO (Cultureel Erfgoed)

c. Abonnements

Neptunus, Zeebrugge.

Nadia STUBBE
Secretaris

Jean Pierre FALISE
Voorzitter

FOTO OP DE OMSLAG

Café Torhout (Thourout) op de hoek van de Stockholmstraat (links) en de Amsterdamstraat. Op deze plaats staat nu uiteraard een flatgebouw.

Een mooie foto van de overstroming in februari 1953 (62 jaar geleden). Men is begonnen met het opkuisen van Café Central gelegen op de hoek van de Louisastraat en de Breydelstraat. Let op het slijk in de straten

CAFE
Leopold

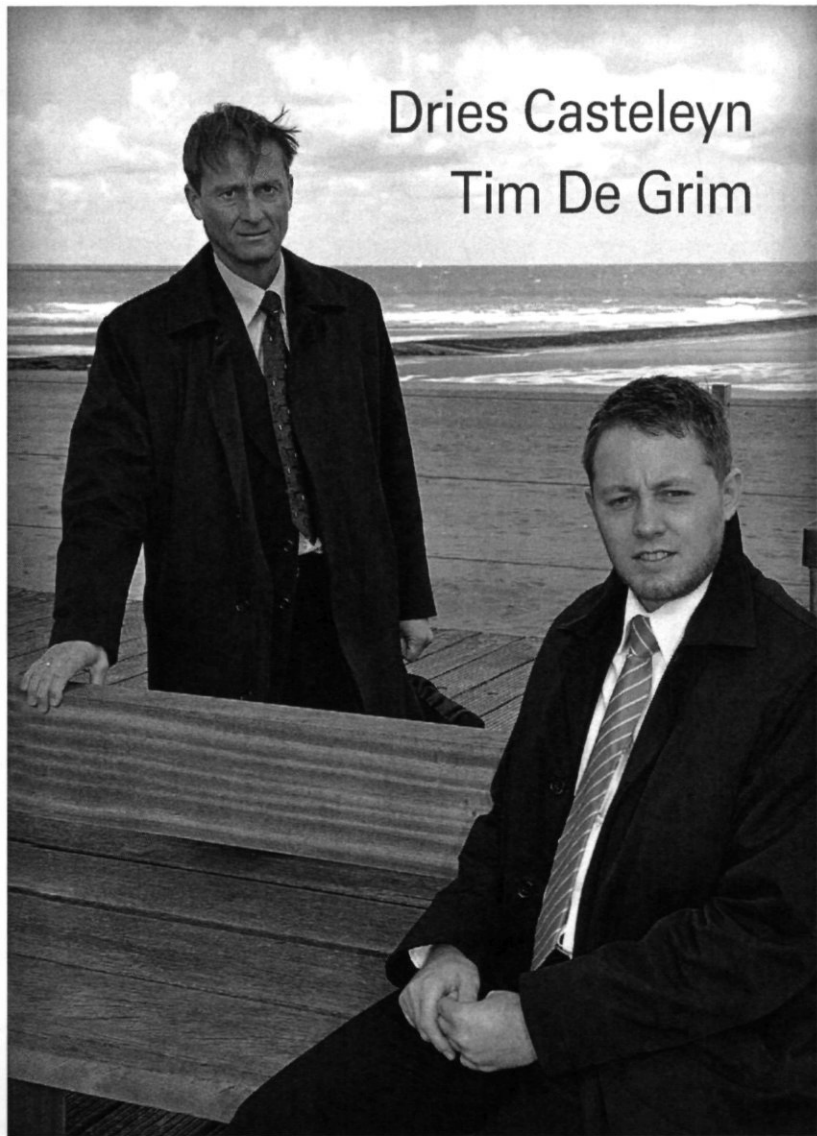
NIEUW - NOUVEAU - NEW

**CAFÉ
OP DE ZEEDIJK**

**BAR
SUR LE FRONT DE MER**

**BAR
ON THE SEAFRONT**

**ALBERT 1 PROMENADE
8400 OOSTENDE
+32 (0)59 443 506**

Dries Casteleyn
Tim De Grim

WINKEL

Torhoutsesteenweg 160 - 8400 OOSTENDE

FUNERARIUM

Torhoutsesteenweg 173 - 8400 OOSTENDE

T 059 44 80 84

www.uitvaart-oostende.be

MAANDBLAD

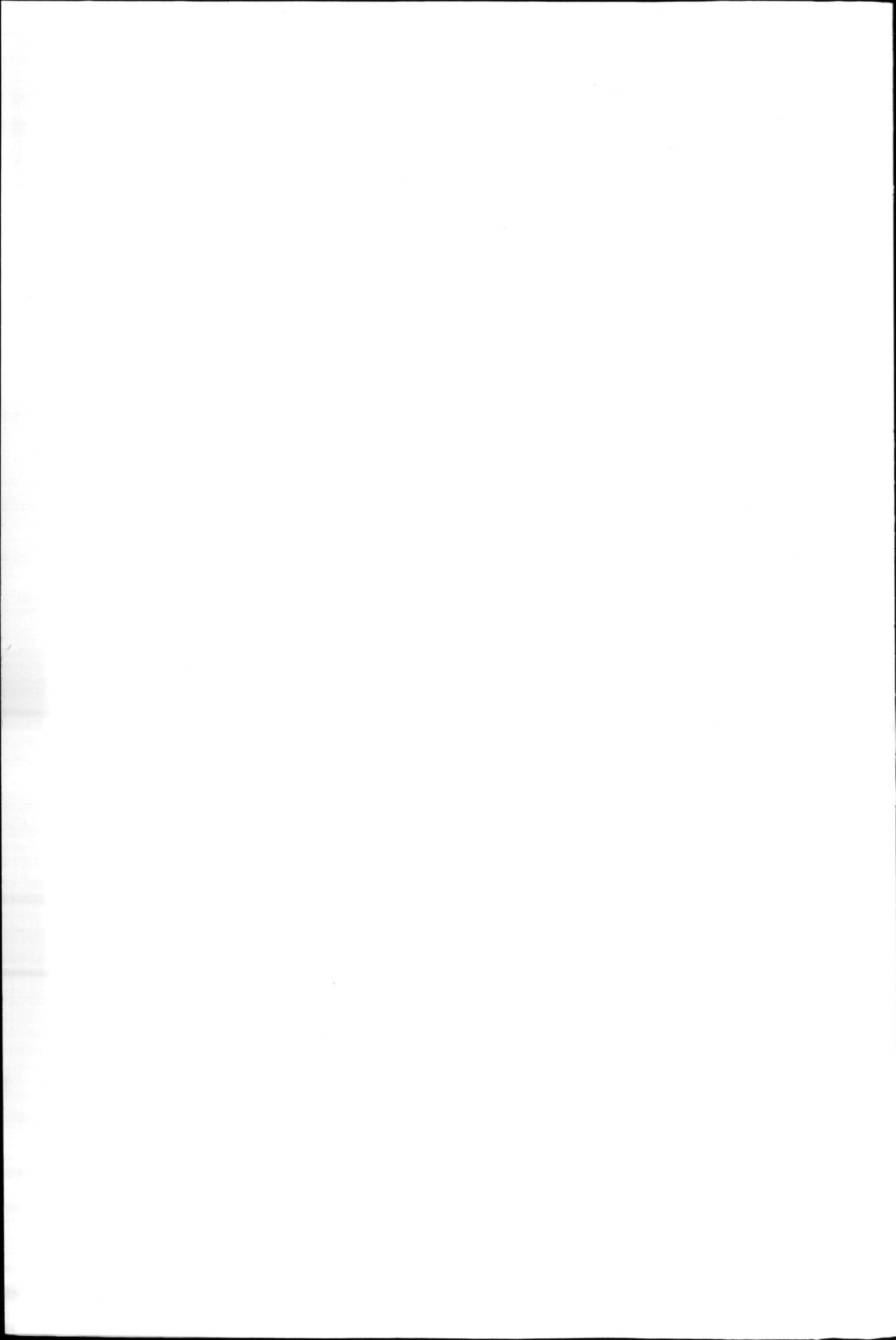
MAART 2015

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

DE PLATE

**TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.**

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 44
NUMMER 3
MAAND maart 2015

Prijs per los nummer: € 2
Jaarabonnement: € 15 (te storten
op rekening BE81 3800 0966 6224)

IN DIT NUMMER:

Blz. 72: **R.. JANSOONE:** Het dagelijkse leven tijdens de bezetting (1940-1944): deel 21.

Blz. 85: **F. BONTE:** Oostendenaars leerden Oudenburgse fanfare muziek spelen.

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224
BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Erebestuurslid:

Gilbert VERMEERSCH, Blauwkasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Bestuursleden:

Dirk ANGILLIS, Elisabethlaan 439, 8400 Oostende.

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Roger JANSOONE: Eikenlaan 12, 8481 Ichtegem

Frans BONTE: Loreinendreef 19, 8310 Assebroek

MAART – ACTIVITEIT

donderdag 26 maart om 20.00u

in de conferentiezaal van het Centrum voor Familiekunde Vlaanderen Regio Oostende, dr. Colensstraat 6, Oostende.

DE PLATE DIGITAAL

door Dhr. **Georges Van Duyvenboden**

We leven meer en meer in een digitale wereld. Ook de heemkundige kringen en De Plate ontsnapt er ook niet aan.

Onze leden kunnen nu sedert een paar jaar op een vluggere manier toegang krijgen tot de collectie van onze vereniging.

De Plate is een centrum geworden voor onze lokale geschiedenis. We beschikken over een bibliotheek met boeken, brochures, kranten en tijdschriften. Een documentatiecentrum met krantartikels. Een archief met een grote collectie foto's, affiches, tekstaffiches, vlaggen, diploma's, plannen, kaarten enz. Een collectie museumstukken.

Dit alles wordt ontsloten door een uniek trefwoordensysteem dat al die verschillende onderdelen tracht samen te brengen tot een duidelijk geheel.

Vanavond kunnen we samen met Georges Van Duyvenboden door de catalogus surfen. Breng je vragen mee. Georges van Duyvenboden laat je zien hoe je op een gemakkelijke wijze je vragen kunt oplossen. Ook wat er al gerealiseerd is en wat nog moet gebeuren.

Georges is effectief lid van onze vereniging en was bibliotheek-assistent in de bibliotheek Kris Lambert waar hij o.a. de jeugdbibliotheek leidde en de digitalisering hielp uitbouwen. Sedert zijn pensionering stelt hij zijn vakkennis ten dienst van onze kring.

Verwacht geen saaie computerles maar een digitale reis door de rijke collectie van De Plate. **En zoals altijd is iedereen welkom en de toegang gratis.**

DUBBELTENTONSTELLING IN STADSMUSEUM

In het Stadsmuseum presenteert onze Kring een fototentoonstelling van Valère Prinzie **“Oostende verandert”** tot 31 mei.

Daarnaast is er, in samenwerking met Heemkring 't Schorre Stene, de thematentoonstelling **“Spoorweg 62 Oostende”** tot 31 maart.

Het museum is elke dag van 10 tot 12.30 en van 14 tot 18 uur geopend. Gesloten op dinsdag.

Voor leden van De Plate is de toegang gratis.

Het dagelijkse leven in Oostende tijdens de bezetting (1940/44): (21)

21. Oostende en de strategie van de "Kriegsmarine": ... tussen droom en werkelijkheid ?

door Roger JANSOONE

"Nur die *toten* Fische schwimmen *mit dem Strom*" (oud Duits spreekwoord) (1)
 "Über alle sieben Seen werd' ich mit dir segeln gehen!" (Duits zeemanslied) (2)

"Drang nach Westen" in plaats van "Drang nach Osten" ?

Voor historici is het nog steeds een raadsel waarom Hitler in 1941 Rusland heeft aangevallen. Er was daartoe blijkbaar geen valabele reden. Hij had in juni 1940 de oorlog quasi gewonnen en was in slechts enkele weken de onbetwistbare meester van Europa geworden (als je dat vergelijkt met 1914/18, waar de Duitsers na vier eindeloze jaren nog steeds even ver stonden als bij het begin!). Frankrijk was razendsnel vernederend verslagen in een totale "debacle" en zelfs het trotse Albion bevond zich, ook na "Duinkerke", in een zeer hachelijke situatie, in zoverre dat Churchill de grootste moeite had om zijn ministers ervan te overtuigen de strijd voort te zetten. Iedere andere politicus zou hierna zijn macht hebben *geconsolideerd* en veilig gesteld voor de nabije en zelfs voor een verre toekomst. Bovendien leert ons de geschiedenis (Napoleon!) dat het geen zin heeft om een onmetelijk groot, woest en onherbergzaam land als Rusland aan te vallen. Je loopt er gewoon jezelf te pletter! Thans in zekere zin vergelijkbaar met je zelf in een uitdeinend wespennest te gaan stoppen zoals in Irak of Afghanistan, waarbij het voor een historicus reeds vooraf vaststaat dat dit fataal moet eindigen in een volkomen mislukking. Er zijn nu eenmaal landen en volkeren die je "in hun eigen sop moet laten gaar koken". Maar spijtig genoeg kennen vele toppolitici (en niet alleen in de USA) geen snars meer van geschiedenis! "Auf der einen Seite weht der Mantel der Geschichte, auf der anderen steht der bornierte und starrsinnige Geist der Unvernunft..." (3).

Een *reden* trachten te zoeken voor de inval in Rusland is duidelijk een *rationele* benadering, d.i. ervan uitgaan dat Hitler een politicus was *zoals de meeste andere politici*, dus iemand die op een bepaald ogenblik "eieren voor zijn geld kiest" en er dus niet meer aan denkt nog grote risico's te nemen. Maar dit was hier kennelijk zeker niet het geval. Want we werden hier duidelijk geconfronteerd met een psychopaat, een megalomaan, een *pathologisch* geval, ...doch eigenlijk nog niet duidelijk genoeg, vermits zelfs premier Chamberlain (nochtans een intelligente en bekwame man) helaas al te lang bleef denken dat er met "Herr Hitler" te praten viel, zij het dan wel op een zeer ongemakkelijke manier. Of met andere woorden: het ging hier ten gronde om een *irrationele* kwestie, voer voor psychologen en psychiaters, dus iets waarvoor *geen aanwijsbare reden* moet gezocht worden, heel eenvoudig omdat die er niet is!

Maar we zijn zodanig ertoe geneigd om voor alles een reden te zoeken en te willen vinden, dat (behalve Churchill) iedereen zich in het geval Hitler om de tuin heeft laten leiden, ...niet in het minst ook de Duitsers zelf (wat uiteraard geen excuus is voor het feit dat ze massaal voor die verwaande beunhaas hebben gestemd en hem zelfs tot in de totale ondergang zijn trouw gebleven!). In deze bijdrage - als slot van deze onvermijdelijk maritiem gekleurde vervolgsérie - wil ik het nu in het bijzonder hebben over de "Kriegsmarine" en over hun totaal *andere opvatting* aangaande de verder te volgen strategie na de zeer snelle en spectaculaire overwinning in Frankrijk in juni 1940. Ik doe dit niet alleen omdat in de maritieme sector (misschien nogal chauvinistisch) veelal een grote dosis gezond verstand wordt toegedicht aan de zeeman (allicht groter dan bij een landrot), maar vooral ook omdat de Kriegsmarine *door eigen aard en traditie* ertoe geroepen was om een

volslagen *andere visie* te huldigen dan hetgeen de Führer voor ogen had. Zij had immers traditioneel een goed overwogen “*Drang nach Westen*”, totaal tegengesteld aan die noodlottige “*Drang nach Osten*” van Hitler en zijn trawanten. En *indien* die visie de overhand had kunnen krijgen, dan zou de oorlog allicht een *andere* wending hebben genomen ...en zou de landkaart en de politieke toestand van Europa er *nu* waarschijnlijk helemaal anders hebben uitgezien ! Ook *Oostende* zou hierdoor in een totaal andere militaire en politieke context terechtgekomen zijn. Ja, indien ...

“Studie Nordwest : Landung in England”

In 1958 deed een Duitse historicus een toen nogal opzienbarende ontdekking in een militair archief, namelijk een ultra-geheim document van de Kriegsmarine, gedateerd december 1939 en met als titel “Studie NORDWEST : Landung in England”. In die “studie” werden door de generale staf van de Kriegsmarine *toen reeds* de mogelijkheden bestudeerd om een landing te kunnen uitvoeren op de zuidkust van Engeland, met bijzondere aandacht voor hiervoor geschikte stranden, voor specifieke problemen bij een landing en nog voor een reeks andere factoren. Het feit dat die studie in spoedtempo (in slechts twee maanden) was samengesteld, wijst erop dat dit niet zo maar een “studie” was doch kennelijk een “scenario” voor een *vooraf* geplande *en nakende* invasie in Engeland, ...en dat op een tijdstip toen niemand in Duitsland of elders ook maar kon vermoeden dat zich hiervoor slechts enkele maanden later reeds een uitermate geschikte situatie zou voordoen.

Dit strategisch document was ook nog *om een andere reden* opzienbarend. Wij geloofden tot dusver allemaal (en de Duitsers wilden dat ook graag geloven ...en geloven dat nog steeds!) dat van de drie Duitse krijgsmachtonderdelen de Kriegsmarine de meest “sympathieke” (of althans de minst onsympathieke) geweest is. Het gaf zowat het gevoel van “wij zeelieden onder elkaar”. Rond die marine hing een nogal dweperige waas van zeemansromantiek en typische zeemansliederen (na de oorlog nog lang bestendigd via zangers als Freddy “Heimweh” Quinn en tevens via de aangrijpende film “Das Boot”) . Vooral ook was de *marine nooit deelgenoot in de “vuile” oorlog van Hitler te land en in de lucht* (de eigen en specifieke duikbootoorlog buiten beschouwing gelaten, want dat is een betwistbare kwestie). Kortom, het ging hier om “gentlemen” met “propere” handen, *ogenshijnlijk* betrokken in een oorlog die zij blijkbaar zelf niet gewenst hadden, want eigenlijk veeleer defensief ingesteld en alzo principieel gekant tegen een aanvalsoorlog in het Westen, en voorts vanzelfsprekend niet geïnteresseerd in een oorlog in Oost-Europa (waar uiteraard geen marine bij te pas zou komen). Een mooi plaatje van “the good German”. *Für die Liebe der Matrosen!*

Maar door die late vondst in een obscuur archief ging dat plaatje plots aan diggelen. Want nu bleek dat die fijne heren van de Kriegsmarine geen haar beter waren dan die oorlogsstokers van de Wehrmacht en van de Luftwaffe. Voor die studie hadden zij trouwens *geen opdracht* gekregen van Hitler (die toen in 1939 totaal andere plannen had). Dit was immers een eigen en exclusief initiatief *van de Kriegsmarine*, meer bepaald van Grootadmiraal Erich Raeder die al in november 1939 de opdracht gaf, *dringend* een voorbereidend haalbaarheidsonderzoek uit te voeren voor een landing op de zuidkust van Engeland. *Indien* de geallieerden onmiddellijk na de oorlog de hand hadden kunnen leggen op deze “studie”, dan had dit in 1946, bij het “war criminals”-proces in Nürnberg, voor een paar strategen van de Kriegsmarine wellicht de galg betekend, omdat toen een *nieuwe rechtsnorm* werd ingevoerd, namelijk het gelijkstellen, aan oorlogsmisdaden, van het plannen en gedetailleerd voorbereiden van een grootschalige *aanvalsoorlog* zonder enige aanwijsbare reden of aanleiding. Dit is dan ook de reden waarom (cfr. mijn desbetreffende studie in het ledenblad van de Federatie der Zeelieden) voor de operatie “Seelöwe” in 1940 nadien niemand het “vaderschap” heeft opgeëist, want dit was toch “al weer zo’n gek idee van die idiote Hitler”, een krankzinnige operatie waarin uiteraard geen enkele van zijn generaals en admiraals ooit heeft geloofd, laat staan zelf zou betrokken geweest zijn ! Nochtans rapporteerde Raeder de bevindingen van deze studie

aan Hitler op 21 mei 1940, dus op een moment waarop de slag om Frankrijk nog in volle hevigheid woedde doch virtueel reeds beslist was in het voordeel van Duitsland. Of met andere woorden : hij was er als de kippen bij om, nog *vooraleer* het doek was gevallen op het Franse krijgstoneel, reeds voor de dag te komen met het volgend "schuifke", namelijk een aanvalsplan tegen Groot-Brittannië via een landing in Engeland, een plan waarin zijn Kriegsmarine kennelijk de hoofdviool zou spelen! "Früh übt sich was ein Meister werden will ..."

Een oude imperialistische visie

Bij nader toezicht blijkt die operatie "Seelöwe" overigens volledig te passen in een vrij oude imperialistische visie van "Drang nach Westen", zoals reeds vastgelegd ten tijde van het Keizerrijk, toen Kaiser Wilhelm II (zelf nogal "sea minded") een voorliefde had voor de marine omdat hij een sterke oorlogsvloot noodzakelijk achtte om zijn koloniale, megalomane en imperialistische plannen te kunnen verwezenlijken, meteen ook als "tegengewicht" tegen de toen nog oppermachtige Royal Navy, met annex "the British Empire", het grootste wereldrijk ooit op aarde. Hij had hierin een voortreffelijke raadsman, namelijk admiraal Alfred von Tirpitz (1849-1930), de oprichter van de Duitse oorlogsmarine op het einde van de 19^e eeuw (en naar wie later de gevreesde slagkruiser "Tirpitz" genoemd werd).

Dit maritiem beleid was dus diep ingeworteld in de "wilhelminische visie" van rond de eeuwwisseling, een visie die toen in de anders nogal rustige *Belle Epoque* af en toe voor enige opschudding zorgde telkens wanneer de *Kaiser* meende even te moeten uitrukken met zijn vervaarlijke pantserschepen, eigenlijk enkel bluf, sabelgekleetter, kanonneerbootdiplomatie en vlaggenvertoon, maar dan toch reeds een somber voorteken van een nakende wereldoorlog. Want al dat protserig "haantjesgedrag" kon wel ooit eens "per ongeluk" ontaarden in een reusachtig conflict, ...wat in 1914 inderdaad ook gebeurd is, een wereldbrand waarbij men zich een eeuw later nog steeds afvraagt "Maar hoe is dat eigenlijk toch mogelijk geweest?". En laten wij hopen dat, in het huidige internationaal spanningsveld, onze eigen kinderen en kleinkinderen zich nooit diezelfde vraag zullen moeten stellen ...

De denkrichting van de Kriegsmarine *in de nazi-periode* was dan ook duidelijk een *moderne versie* van de denkwereld van admiraal Tirpitz (overleden in 1930, dus nog net vooraleer in de jaren dertig die "revival" concreet vorm zou krijgen). Dit ging zelfs zo ver dat - alhoewel Duitsland sedert 1918 geen koloniën meer had - dit vernieuwd marinebeleid *opnieuw overzeese gebieden* op het oog had, doch niet meer zozeer als "koloniën" (in de zin van wingewesten) maar veeleer als vlootbasis en steunpunt voor een vloot die zou moeten operationeel zijn "über alle sieben Seen", dus vrijwel overal ter wereld! Was dit dan een vorm van maritieme grootheidswaanzin? Voor de Kriegsmarine heel zeker niet, vermits alles erop gericht was om het tot dusver onomstreden monopolie van de Royal Navy nu eindelijk te doorbreken. De slagkruisers die toen in spoedtempo gebouwd werden (Bismarck, Graf von Spee, Tirpitz, e.a.), logen er ook niet om : dit waren erg te duchten vuurspuwende monsters die in de eerste jaren van de oorlog voor Churchill en de Royal Navy bijna een nachtmerrie waren en die dan ook *prioritair* moesten uitgeschakeld worden, zelfs ten koste van zware verliezen binnen de Navy.

In sommige gevallen konden die overzeese gebieden tevens van belang zijn voor het winnen en veilig stellen van *strategische grondstoffen* voor de Duitse oorlogsindustrie. En hier komt ook *Belgisch Kongo* in het vizier. De toevoer, uit Kongo, van strategische grondstoffen naar Groot-Brittannië en naar de USA (de atoombom!) is ongetwijfeld *van doorslaggevend belang* geweest voor het verder verloop van de oorlog (in zekere zin en onbedoeld een late huldeblijk aan het adres van koning Leopold II!). Hadden de Duitsers dat dan ook al op het oog? Waarschijnlijk wel, althans toch de leiding van de Kriegsmarine (die niet enkel en alleen "militair" dacht), maar de hamvraag is "Dacht Hitler eveneens in die richting?". En het antwoord op die vraag was

duidelijk negatief. Anderzijds, niet voor niets was, wat betreft de Belgische regering in Londen, de Minister van Koloniën De Vleeschauwer voor Churchill kennelijk veel belangrijker dan Eerste-Minister Pierlot of zelfs Minister Spaak!

Hitler - hoe eigenmachtig en eigenzinnig ook - belichaamde eigenlijk een *andere* pijler van het "wilhelminische" imperialisme, namelijk de "Drang nach Osten". Als Oostenrijker was hij een echte landrot, met "continentale" neigingen en belangstelling, en uiteraard stond hij in Duitsland daarmee niet alleen. Dit paste zelfs zeer goed in het kraam van de Wehrmacht, de belangrijkste component van het Duitse leger, en in grote mate ook van de Luftwaffe (...die nooit aan een vliegdekschip gedacht heeft). Door dit uit te spelen tegenover de Kriegsmarine, konden zij ieder jaar op de loop gaan met het grootste deel van het defensiebudget. Wanneer Hitler het had over "Drang nach Osten", over "Lebensraum" en "das Vaterland muss grösser sein", dan klonk dit die generaals als muziek in de oren! Aan de vernietigende aanvalsoorlog in Rusland (1941-1945) zijn zij dan ook *allen medeschuldig*, terwijl wat betreft de inval in Polen (1939) en nadien de overval op West-Europa (1940) zij aanvankelijk ernstige twijfels hadden. Zij kenden wel het enorm risico van een veldtocht tegen het onmetelijke Rusland, maar anderzijds lokte hen - precies daardoor - toch het bijzonder aantrekkelijk vooruitzicht van een fantastische uitbreiding van de landmacht en van de luchtmacht in geval van een snelle en verpletterende nederlaag van het Rode Leger tot in Moskou. Vandaar dan ook hun totale inzet "mit Begeisterung" bij de gigantische operatie "Barbarossa" vanaf juni 1941.

Een botsing tussen twee varianten

Maar in de jaren dertig konden die twee varianten van de imperialistische visie, de maritieme "Drang nach Westen" van de Kriegsmarine enerzijds en de continentale "Drang nach Osten" van de Wehrmacht anderzijds, feitelijk nog vrij goed *naast elkaar* leven, ook al was er uiteraard voortdurend strijd om middelen en invloed. Hitler hoefde toen immers nog geen keuze te maken, ...althans ogenschijnlijk, want de *aandachtige* lezers van "Mein Kampf" (doch die waren niet bijster talrijk!) konden reeds vermoeden dat hij zijn keuze eigenlijk al lang gemaakt had. Alleen was de leiding van de Kriegsmarine daarvan nog niet overtuigd, omdat de admiraals (en zij niet alleen!) dachten dat Hitler gewoon een politicus was zoals ieder andere politicus ...en dat je politici niet steeds of eerder zelden op hun woord moet nemen (ook niet wanneer ze een boek schrijven). Het plan dat zij vooropstelden, was dan ook zo ambitieus en zo ver strekkend dat zij meenden dat Hitler zich hiertegen niet zou kunnen of willen verzetten. In principe lag het inderdaad bijna volledig in de lijn van *Hitlers manier van denken* : uiterst ambitieus, bijna megalomaan, agressief, expansief, gedurfd, groots en imperialistisch. Hoe zou een fantast als Hitler aan die verleiding kunnen weerstaan? Voor hem was dat toch "gefundenes Fressen"?? "...und morgen die ganze Welt!!"

Hun plan had bovendien het voordeel van enige zin voor realisme en pragmatische aanpak *op het terrein*. De marineleiding was vrij goed op de hoogte van de maritieme werkelijkheid in de toenmalige wereld. Nogal wat hogere officieren waren ex-officieren ter lange omvaart of op passagierslijnen en dat was nog veel meer het geval in het reserve-kader (bijvoorbeeld de Duitse havenkapitein in Oostende had lang gevaren in de koopvaardij). Zij kenden dan ook al de zwakke en kwetsbare punten in de Britse en Franse overzeese gebieden. Maar *zelf* hadden zij een bijzonder zwak *uitgangspunt*, namelijk de militaire en politieke uitschakeling van Groot-Brittannië als *voorafgaande* "conditio sine que non". De haalbaarheid van die betrachting was in de jaren dertig nog zeer onzeker (zelfs al vertoonde het eens zo machtige "British Empire" al heel wat scheuren en barsten). Maar na de onverwacht snelle en totale "debacle" van het Franse leger in mei/juni 1940, en na de daaropvolgende aftocht van de restanten van het Britse expeditieleger via Duinkerke, leek het hek wel van de dam! Het was nu of nooit!! Want nog nooit had een "Landung in England" zo tot de mogelijkheden behoord! De "white cliffs of Dover" lonkten aan de horizon ... Droom of werkelijkheid?

Maar de Kriegsmarine was “gepakt in snelheid”, precies door die volslagen onverwachte en spectaculaire “Sieg im Westen”. Hoe kon je daaraan, nog vlug en gebruik makend van het moment, *zeer concreet* een verdere en beslissende “Drang nach Westen” koppelen?? Om te beginnen, met een landing op de zuidkust van Engeland... En dààr wrong het schoentje, want de plannenmakers van de Kriegsmarine hadden weliswaar mooie plannen gemaakt, maar de *uitvoeringsmodaliteiten* stonden nog lang niet op punt. Vooreerst had de Kriegsmarine geen enkele ervaring met een grootschalige landing vanuit zee, ...en destijds trouwens *geen enkele marine* (tenzij de Britten in Gallipoli in 1915, doch dat werd een totale mislukking). Zelfs de Amerikaanse marine heeft letterlijk met vallen en opstaan moeten zoeken naar de meest doeltreffende formule om troepen in een gevechtszone aan wal te brengen, eerst in de Pacific tegen Japan, en vervolgens (geleerd door de ervaringen aldaar) in Noord-Afrika, Italië en Normandië. Grootadmiraal Raeder voelde dit reeds aankomen in september 1939, toen Polen onverhoeds werd overvallen en, erger nog (voor hem), bij de onmiddellijk daaropvolgende oorlogsverklaring van Groot-Brittannië en Frankrijk (iets waarop niemand nog gerekend had, daar men ervan uitging dat beide landen “voor de allerlaatste keer” Hitler nogmaals zijn zin zouden laten doen). Hier was Raeder dus zeker nog niet klaar voor! Want de marineleiding was zich aan het voorbereiden voor een grootschalige oorlog ter zee ... ten vroegste *rond de jaarwisseling 1944/45* (toen echter de oorlog reeds bijna beëindigd was!). Dit liet Raeder aan Hitler weten in een memorandum van 3 september 1939 (dus op de dag van bedoelde oorlogsverklaring), en dit was eigenlijk een bedekte *kritiek op Hitler*, daar hij daarmee “tussen de regels” liet aanvoelen dat Hitler *te vroegtijdig* met “zijn” oorlog begonnen was.

Aldus ontstond er *reeds in dat stadium* een botsing tussen beide visies. Hitler was in al die jaren eigenlijk nooit afgeweken van zijn koers in zijn “Drang nach Osten” ...terwijl de Kriegsmarine al die tijd was uitgegaan van de veronderstelling dat er in het *globaal* beleid voldoende ruimte was voor het *harmonisch samengaan van beide visies*, dus met inbegrip van een goed doordachte “Drang nach Westen”. Maar zelfs de “Sieg im Westen” was enkel een voorspel voor een “Sieg im Osten”, het *enige en uiteindelijke doel* van Hitler. Door Frankrijk en in zekere mate ook de Britten *eerst* op de knieën te dwingen, hoopte Hitler voldoende rugdekking te hebben “im Westen”...om dan ongehinderd te kunnen doorstoten “im Osten”.

Een gedurfd en ambitieus “plan Z” , ... met Oostende als uitvalsbasis

Het plan van de Kriegsmarine (codenaam “plan Z”) ging uit van een visie die, achteraf bekeken, nogal utopisch lijkt te zijn maar die *toen*, zeker in de euforie van de “Sieg im Westen”, niet zo maar een fantasie mocht genoemd worden. De “hoofdtenoren” van dit plan waren admiraal Rolf Carls (bevelhebber van de Oostzee-vloot en vermoedelijke opvolger van Raeder) en schout-bij-nacht Kurt Fricke (stafchef van de “Seekriegsleitung”). Zoals aangestipt, was het uitgangspunt de uitschakeling van “Britannia rules the waves”, gevolgd door belangrijke territoriale *annexaties*, meer bepaald :

- Denemarken, Noorwegen en “Nordfrankreich”, ter beveiliging van de kustlijn in de zone “Nordwest”;
- aan de westkust van Centraal-Afrika : een *aaneensluitende* strook van kustgebieden in Frans Centraal Afrika *en in Belgisch Kongo*, aan te vullen met de in 1918 verloren Duitse kolonie Zuidwest-Afrika en met kuststroken uitgewisseld met Groot-Brittannië en met Portugal, dit alles voor de vestiging van vlootbasissen en steunpunten;
- aan de oostkust van Afrika : het eiland Madagascar (Franse kolonie) evenals enkele eilanden in de Indische Oceaan (Mauritius en de Seychellen), ter bescherming van een aanval vanuit Brits Indië (daardoor kwam aanvankelijk Madagascar ook ter sprake als eventueel nieuw “vestigingsoord” voor verdreven Duitse joden);
- Belgisch *Vlaanderen* (met *Oostende* als belangrijkste marinebasis én uitvalsbasis), samen met Frans-Vlaanderen, Normandië en Bretagne om te vormen tot een “Reichsprotectorat”, in de aard van het “Reichsprotectorat Böhmen und Mähren”;

- de Shetland-eilanden en de Britse Kanaaleilanden.

Naast die regelrechte annexaties voorzag het plan tevens de vestiging van *strategische* vlootbases op de Canarische eilanden (mits akkoord van Spanje) en in Dakar. Bovendien mochten bondgenoot Italië en toekomstige (?) bondgenoot Spanje eveneens weglopen met enkele "hapklare brokjes" uit het Franse koloniale rijk in Afrika. En om de Britse invloed in Afrika volledig uit schakelen, zou de Britse regering ertoe gedwongen worden om onafhankelijkheid te verlenen aan Zuid-Afrika en aan Zuid-Rhodesië (twee overwegend "blanke" kolonies), terwijl Noord-Rhodesië zou moeten dienstig zijn als territoriale verbinding tussen Oost- en West-Duits Afrika.

Ten slotte (zeer belangrijk!) moesten Groot-Brittannië en Frankrijk worden uitgesloten van iedere vorm van medezeggenschap in de uitbating van het *Suez-kanaal*. Daarenboven moesten de Britse *olierechten* in de Perzische Golf overgaan in Duitse handen. Qui dit mieux ??

Als je dit *nu* allemaal leest, dan kan je nauwelijks je eigen ogen geloven! Maar dat was *toen* in die jaren 1939/1940/1941 een "ernstig" en "goed overwogen" plan, dat eigenlijk wellicht (althans gedeeltelijk) enige kans van slagen had ...indien bij Hitler in juli 1940 niet opnieuw die oude "Drang nach Osten" de bovenhand had gekregen (want *reeds toen* stond zijn besluit vast om Rusland ten spoedigste aan te vallen!). Want wie had de Kriegsmarine echt kunnen tegenhouden om bijvoorbeeld, dadelijk na de overrompeling van België, met een paar grote slagkruisers de monding van de Kongo-stroom te bezetten, en alzo de bevoorrading in strategische grondstoffen (incl. uranium!) voor de geallieerden de pas af te snijden? Alleszins een "tour de force" maar *op dat moment* zeker geen utopie! *Und es hätte sich gelohnt!*

Churchill zal zich over een en ander voorzeker geen illusies gemaakt hebben! Hij wist dan ook zeer goed waarom hij halsstarrig weigerde "vredesonderhandelingen" aan te knopen in die ogenschijnlijk hopeloze situatie na juni 1940. Hij stond hierin vrijwel alleen (ook binnen zijn eigen regering), maar het is zijn historische verdienste dat hij toen koppig en verbeterd *tegen de stroom* is blijven oproeien. *Nur die toten Fische schwimmen mit dem Strom ...*, een oud Duits spreekwoord dat hem misschien niet onbekend zal geweest zijn. En ook de trotse Kriegsmarine zou tegen de stroom moeten oproeien, maar dan wel een heel andere stroom!

Het doel ... en de middelen

Dat het de Kriegsmarine menens was, blijkt uit een memorandum van 11 juli 1940, waarin een gedetailleerd beeld werd geschetst van de vloot die zou noodzakelijk zijn om dat groots "plan Z" te kunnen uitvoeren. Pikant detail : in dat document wordt voor het eerst ook de mogelijkheid overwogen (en zelfs nagestreefd) van een maritiem conflict *met de USA*,... bijna onvermijdelijk geacht na het uiteenvallen van het Britse Imperium. Voor de marine was dit uiteraard een extra-argument om Hitler in al zijn eigenwaan te kunnen overtuigen. Daarom ook moesten vlootbases worden gevestigd niet alleen op de Canarische eilanden maar ook op de Azoren en op de Kaapverdische eilanden, duidelijk *gericht tegen Amerika*. Uiteindelijk zou dit moeten tot gevolg hebben dat de Kriegsmarine een overheersende rol zou gaan spelen *niet alleen in de Noordzee* maar ook op de Atlantische Oceaan en zelfs tot in de Middellandse Zee en de Indische Oceaan! Met die ontzagwekkende slagschepen was dat toen voorzeker reeds in zekere mate een haalbare kaart. Tussen haakjes : in september 1940 leverden de USA aan Groot-Brittannië 50 oude torpedobootjagers. Het militair belang hiervan was eerder gering, maar de symbolische waarde was groot, want een *sterk signaal* dat de USA (toen nog neutraal) in een nabije toekomst zou kunnen toetreden tot een coalitie met de Britten.

Maar in dit plan "Z" (vooralsnog enkel een grootse visie) ontbrak nogal duidelijk een *samenhangend strategisch en tactisch plan*, met de nadruk op het ter beschikking stellen van de

nodige *middelen*. Niet omdat de marineleiding daaraan niet zou gedacht hebben, doch gewoon omdat er nog heel wat tijd nodig was om die fase concreet uit te werken, en ook wel omdat de Wehrmacht en de Luftwaffe intussen met het leeuwenaandeel van de middelen begonnen op de loop te gaan! Een inlichtingenofficier van de Royal Navy had hiervan een klaar beeld : “The Kriegsmarine commanders were not only fighting against their immediate enemies, they were also faced with the adversary of *internal German pressures* on high places. It must have been their lofty aspirations that made them accept such challenges” (4). Er waren trouwens ook logistieke en structurele problemen, zoals het gebrek aan capaciteit van de eigen Duitse *scheepsbouw* om *snel* tot een vlootexpansie te kunnen overgaan, die nochtans dringend nodig was omdat de bestaande omvang van de vloot onvoldoende was om een krachtdadig en grootscheeps beleid te kunnen voeren. Om die reden werden dan ook op scheepswerven in de *bezette* gebieden (zoals o.m. in *Oostende*, bij Beliard) schepen gebouwd voor de Kriegsmarine. De scheepswerf Beliard draaide tijdens de bezetting inderdaad op volle toeren, en nieuwbouw in de zeevisserij werd door de Kriegsmarine niets in de weg gelegd en zelfs enigszins aangemoedigd (spijs het toenemend gebrek aan bouw materieel), kennelijk omwille van het behoud en in stand houden - om *militaire* redenen - van een vakbekwaam en geschoold arbeiderspotentieel. En ook om die reden keek admiraal Raeder tevens uit naar de restanten van de Franse vloot (van Vichy-Frankrijk) in Toulon, maar dit werd door Hitler verworpen om zijn goede vriend Mussolini niet voor het hoofd te stoten (die immers in het gebied van de Middellandse Zee zo zijn eigen plannen had). *Gente di mare ...*

En, zoals reeds aangestipt, de cruciale “*conditio sine qua non*”, was *vooreerst* de uitschakeling van Groot-Brittannië als dominerende maritieme mogendheid. In juli 1940 leek dat nochtans geen volslagen utopie te zijn. Doch men had buiten de waard gerekend, in casu de taaie en onverzettelijke Winston Churchill! Indien hij er niet was geweest, dan zou de Britse regering vermoedelijk “vredesonderhandelingen” met Hitler hebben aangeknoopt. En, intussen Hitler kennende, zou dit allicht betekend hebben een reeks toegevingen op alle fronten! We mogen ons, achteraf beschouwd, gelukkig prijzen dat Hitler bezeten was door zijn “*Drang nach Osten*”. Want de vraag is alleen maar, *hoelang* Churchill het nog zou hebben volgehouden, alleen en met de rug tegen de muur, indien Hitler Rusland *niet* had aangevallen! Voor nazi-Duitsland een fatale beslissing, maar op termijn de redding van de democratie en van het vrije Westen. En *wat betreft Oostende*, een specifieke en intensieve inschakeling in de grootse plannen van de Kriegsmarine, ...die evenwel nooit heeft plaats gevonden! Uiteraard hebben wij in ons dagelijks leven tijdens de bezetting nooit beseft (of zelfs maar kunnen beseffen!) wat ons met die plannen eigenlijk allemaal boven het hoofd hing. Maar in die scherpe confrontatie (voor de Kriegsmarine) tussen droom en werkelijkheid is het *achteraf* nogal verbijsterend, te moeten vaststellen en evalueren wat dit allemaal voor Oostende *concreet* had kunnen betekenen, ...met ongetwijfeld het verder uitbouwen van de haven tot een *belangrijke uitvalsbasis*, ook voor grote slagschepen! Met dit voor ogen kwam Vice-Admiraal Lütjens reeds in juni 1940 (dus *onmiddellijk* na de bezetting van Oostende!) een langdurig en uitgebreid bezoek brengen aan de haveninstallaties in Oostende, die trouwens reeds tijdens de vorige bezetting door *Hafenbaubeamten* van de “Bau- und Betriebsabteilung” van de marine, waren aangepast en uitgebreid voor omvorming tot een oorlogshaven. Lütjens - een echte zeeman en een bekwame vlootstrateeg - zou het resultaat van zijn plannen niet meer meemaken want op 27 mei 1941 is hij op zee omgekomen aan boord van de zware slagkruiser “Bismarck” (Churchill gaf de Royal Navy toen het uitdrukkelijk bevel “Sink the Bismarck!”).

An officer and a gentleman ?

Grootadmiraal Raeder en de staf van de Kriegsmarine zijn na de oorlog mooi ontsnapt aan de “bijltjesslag” in Nürnberg, eenvoudig omdat toen nog niemand weet had van al die perverse, brutale en grootschalige aanvalsplannen, al even gevaarlijk als die van Hitler, Himmler en Goering! Op dat vlak zaten zij in een al even “veilig” schuitje als *Rüstungsminister* (en slavendrijver) Albert Speer, van wie men ook pas veel later echt “het fijne” heeft vernomen. Die hoge heren van de

Kriegsmarine waren knappe koppen, zoals overal ter wereld onder kapiteins nogal vaak het geval is (want gezagvoerder zijn van een schip is niet alleen een grote verantwoordelijkheid, maar vergt ook heel wat talent en eigenschappen). Maar er was hier toch wel nog wat meer aan de hand. Vaak afkomstig uit vooraanstaande families (met politieke tradities die teruggingen tot in de tijd van de Duitse Hansa), waren zij niet alleen academisch maar *ook politiek* geschoold, meer bepaald in "the old school" van het Keizerrijk. Dit harmonisch samengaan van "das Militär" samen met hogere academische en maritieme opleiding én een bijna aangeboren politieke belangstelling, resulteerde in een type van marineofficier zoals die toen *nergens elders* ter wereld is voorgekomen. Was dit dan meteen ook het type van "an officer and a gentleman"? Hoewel doorgaans geen nazi's, werden zij door die gevaarlijke combinatie ertoe voorbestemd om ook op *internationaal* niveau een belangrijke en enigszins *politieke* rol te gaan spelen, en (voor ons) zeker niet in positieve zin. Die politieke rol, dat wou een gewezen Kriegsmarine-stafmedewerker ook wel toegeven: "Wir waren allerdings zeitgemäss. Wir waren ja nicht nur Flotten- und Hafengebäudeplaner. Irgendwo waren wir auch Staat- und Regionalplaner ...und deshalb im Hintergrund letztlich *auch Politikberater*. Wir wollten nicht in einen Topf geschmissen werden mit Admirale, die nur ihre Schiffe sehen, die gewaltig und hervorragend sind, aber am Ende weisse Elefanten in die Wüste stellen. Übrigens war es auch viel angenehmer, in einer Diktatur zu planen: kurze Entscheidungswege, kaum lästige Regulierungen, keine Befragungen!" (5).

Het hoeft dan ook niet te verbazen dat de Bundesmarine niet graag uitpakt met die "helden" uit het verleden en dan ook liefst niet in dat potje gaat roeren! Een Claus von Stauffenberg en enkele *legergeneraals* van het (laattijdig) complot tegen Hitler, jaarlijks officieel herdenken en tevens straten en gebouwen naar hen noemen (ofschoon in Duitsland nog steeds een controversieel thema!), dat is prima, maar al die anderen ... Laten wij ook niet vergeten dat in 1945 de (zeer kortstondige) opvolger van Hitler (na diens zelfmoord in de Führerbunker) een marine-officier was, Admiraal Dönitz (van wie hierbij een foto wordt afgedrukt, genomen bij de inhuldiging van de "Schnellbootbunker" in de haven van Oostende). Bij de Bundesmarine wordt enkel nog de figuur van de politiek onbesproken Lütjens in eer gehouden (in 1967 werd een destroyer naar hem genoemd). Onder die weinig talrijke "good Germans" mocht men dan toch ook nog uitpakken met een vooraanstaande zeeman én marine-officier!

De *duikbootoorlog* in de Atlantische Oceaan was - net zoals tijdens W.O.1 - in het verdere verloop van de krijgsv verrichtingen vrijwel nog de enige opdracht van de Kriegsmarine, een vorm van oorlogvoering die nochtans in hun strategie slechts in ondergeschikte mate was opgenomen, maar die vanaf 1941 - na de snelle uitschakeling van de "Bismarck" en andere slagschepen - al vlug primordiaal en prioritair werd. Die duikbootoorlog heeft de geallieerden (zoals in W.O.1) zware klappen toegebracht en enorme hoofdbrekens gekost, maar was reeds op vrij korte termijn tamelijk goed beheersbaar, wat zeker niet het geval zou geweest zijn indien de Kriegsmarine met haar strategisch "plan Z" *volledig* haar zin gekregen had. Hoe belangrijk die duikbootoorlog ook was in de strijd om de geallieerde bevoorradingsroutes, toch is het een feit dat de Kriegsmarine tijdens de Tweede Wereldoorlog al vlug nog slechts een tweederangsrol gespeeld heeft, die trouwens afdaalde naar een derde rangrol naarmate het duidelijk werd dat "the battle of the Atlantic" uitdraaide in het voordeel van de geallieerden (mede dankzij het "kraken" van de ultra-geheime Enigma-code), waarna de bestaansreden van de Kriegsmarine eigenlijk vrijwel volledig op de helling kwam te staan, hierin het gezelschap opzoekend van de insgelijks uitgeschakelde Luftwaffe. "Sic transit gloria mundi ...". En in allerlaatste instantie kreeg in januari 1945 de Kriegsmarine nog als "hulpverlener" een onfortuinlijke rol toebedeeld bij de evacuatie van de talloze vluchtelingen uit Oost-Pruisen die in een onvoorstelbare ellende en wanhoop toegestroomd waren aan de kust van de Oostzee.

Kriegsmarine en de Hansa

Die late en erg verrassende onthullingen over “de ware aard van het beestje” aangaande de Kriegsmarine, moeten ongetwijfeld nogal schokkend en ontgoochelend overkomen bij allen, zowel in Duitsland als elders (en vooral dan in maritieme kringen), die steeds gedacht hadden dat die Kriegsmarine, spijs alles, in Duitsland ergens het laatste bastion gebleven was van een militair en burgerlijk fatsoen dat traditioneel kon voortbouwen op de verworvenheden van de Hansa (waarnaar ook de alom bekende “Lufthansa” genoemd is, toch een bewijs dat dit historisch begrip is blijven nahangen in de collectieve Duitse herinnering).

De Hansa (bij ons ook “Hanze” genoemd, en waartoe tevens Brugge behoorde) had al sedert de Middeleeuwen overheen alle grenzen een voorafspiegeling gevormd van een maritieme Noord-Europese “common market” (in zekere zin dus een voorloper van de Europese Unie), gebaseerd op wederzijds respect, verdraagzaamheid, burgerlijke vrijheden, onbelemmerd handelsverkeer en de rechtsstaat. Die Hansa - een handels- en samenwerkingsverband van havensteden - had zich nooit ten dienste gesteld van koningen of keizers met al hun autoritair gedoe en absolutisme, en dit in tegenstelling tot de starre tradities van de conservatieve en reactionaire Pruisische landadel (“die Jünker”) waaruit later het Duitse militarisme is voortgekomen, belichaamd in de Wehrmacht. De bekende Duitse historicus Heinrich Winkler (auteur van “Der lange Weg nach Westen”) ziet het zo: “Es gibt autoritäre Mentalitäten, und diese bilden eine höchst wirksame Barriere gegen eine Übernahme westlicher Werte. Wir kennen das aus der deutschen Geschichte. Die politische Konsequenzen der Aufklärung wurden lange abgelehnt. Warum bedurfte es in Deutschland der totalen Niederlage im Zweiten Weltkrieg, um diesere vorbehaltlose Öffnung möglich zu machen??” (6).

Het ziet er inderdaad naar uit dat de “Aufklärung” (de Eeuw der Verlichting) niet alleen elders in Duitsland maar ook aan die oude Hansa-steden grotendeels is voorbijgegaan ...en bijgevolg inhoudelijk weinig of geen invloed heeft gehad bij het ontstaan (onder Tirpitz) van de Keizerlijke Marine in de late 19^e eeuw. Die (voor ons) teleurstellende houding van Duitse admirals was dan ook niet iets in de aard van “la trahison des clerics”, ...eenvoudig omdat zij geen moderne waardeschaal hadden waartegen zij verraad konden plegen (in tegenstelling tot bijvoorbeeld - rond diezelfde tijd - de Franse legerleiding in het Dreyfus-schandaal!) . En net zoals de Pruisische “Jünker” en de andere Duitse sabelslepers, werden ook zij hierdoor de gewillige slippendragers van het nazi-regime, enkel gedreven door eigen eerzucht, wedijver en hoogmoed, en al evenzeer opgesloten in het keurslijf van een overheersende kaste die absoluut niet open stond “für eine Weiterentwicklung der Ideen des späten 18.Jahrhunderts” (dixit Winkler) (7). Slechts via een fel onderdrukt en allengs ook ondergedoken socialisme en communisme is in de *lagere* geledingen van de Duitse havensteden de oude geest van weleer nog enigszins blijven voortleven, wat sommige Oostendse vissers in hun contacten met Duitse matrozen misschien wel zullen gemerkt hebben ...en in mindere mate of helemaal niet wat betreft hun officieren. “Denk’ auch an Morgen!”, zo zong Freddy “Heimweh” Quinn.

Oostende als marinebasis van de Kriegsmarine

Welke rol en betekenis had Oostende uiteindelijk (of beter gezegd “zou gehad hebben”) in heel dat strategisch gebeuren ? Het is niet zonder belang om hierop nader in te gaan, omdat dit het aanschijn en de positie van Oostende ongetwijfeld in velerlei opzicht *ingrijpend zou hebben veranderd*. Oostende niet langer als de Britse “gateway to Europe”...maar als een vooruitgeschoven en wereldwijd gericht bolwerk en uitvalsbasis van de Kriegsmarine.!

“Seemann, lass’ das Träumen!”. “Dromen zijn bedrog”, maar dit was niet zo maar een droom doch een vooraf en goed beraamd plan tot wereldoverheersing, waarin *ook Oostende* een rol had moeten

spelen. Ons “dagelijks leven tijdens de bezetting” (gaandeweg een annexatie) zou *eveneens* een ingrijpende verandering hebben ondergaan. Een “voorsmaakje” hiervan gaf alvast (zij het uiteraard enkel wat betreft de haven-infrastructuur) de onvolprezen en unieke studie van Ferdinand Gevaert “*De metamorfose van de haven van Oostende*” (als vervolgsérie gepubliceerd in “De Plate”). Niet voor niets noemt hij dit een “metamorfose”, het Grieks woord voor “gedaanteverwisseling”. Kenmerkend voor de zeer bewogen geschiedenis van Oostende is immers die voortdurende opeenvolging van “gedaanteverwisselingen”, wat dan ook de geschiedschrijving over Oostende zo boeiend en zo aantrekkelijk maakt. Maar het staat vrijwel vast dat, *indien* het tijdens W.O.2 *anders* had kunnen uitdraaien, Oostende allicht een “metamorfose” zou hebben ondergaan *zoals nooit voorheen* in de geschiedenis. De “Atlantikwall” zou dan in Oostende voorzeker ook gebouwd geweest zijn, doch *niet defensief* bedoeld maar vooral *offensief* en slechts defensief in de zin van de normale beschutting en beveiliging van een marinebasis. Een duidelijke *voorafspiegeling* hiervan waren in Oostende de “Hafenüberwachungsstelle” en het “Marine-Stützpunkt Ostende”, in het kader van de “Küstensicherungsverbände” (hier *toen al* onder leiding van een vice-admiraal). Zoals aangetoond in “Naklank van de Wonderbare Visvangst”, was die “Hafenüberwachungsstelle” heel wat meer dan zo maar een havenkapiteinsdienst, want dit eigen domein van “de Witten” (Oberleutnant Kann) had kennelijk nog andere en minder “onschuldige” bedoelingen die *veel verder* gingen dan het organiseren en beveiligen van de haringvisserij! Deze “Stelle” was immers tevens het *coördinatie*-orgaan voor *alle* militaire en niet-militaire havenbewegingen van en naar Oostende. In geval van een eventuele “expansie” van de actieradius van de Kriegsmarine, was hier alvast reeds *de kern* gelegd voor het verder uitbouwen van een alles omvattende marinebasis, en dan wel bedoeld als een *uitvalsbasis*! Wellicht zou dit dan een “metamorfose” geworden zijn zoals nog nooit eerder gezien en meegemaakt in de maritieme geschiedenis van Oostende ! Maar om dit allemaal exact te duiden, was het wel nodig om vooreerst het deksel van de geschiedenis op te lichten over een globale marine-strategie die (diep verborgen in een archief) nooit het licht heeft mogen zien en bijgevolg tot dusver nooit werd onderzocht, tenzij thans via een diepgaande en verhelderende “Traumdeutung” omtrent een droombeeld dat eigenlijk vrij dicht de werkelijkheid heeft weten te benaderen en destijds zeker geen utopie geweest is. Meteen dan ook al weer een “primeur” voor “De Plate”! En over dat droombeeld vertelde een marineofficier nog het volgende : “Je geringer unsere Bedeutung, umso mehr Aktivitätsträume hatten wir. Es war ja ein Beleg für die wünschenerfüllende Funktion unseres Traums von “...und morgen die ganze Welt!”. Unsere Träume waren für uns eine zweite Welt, die uns mit Erlebnissen, Einsichten und Visionen die Tageswelt bereicherte und die unseren Lebensweg entscheidend bestimmen konnte.” (8)

(wordt vervolgd)

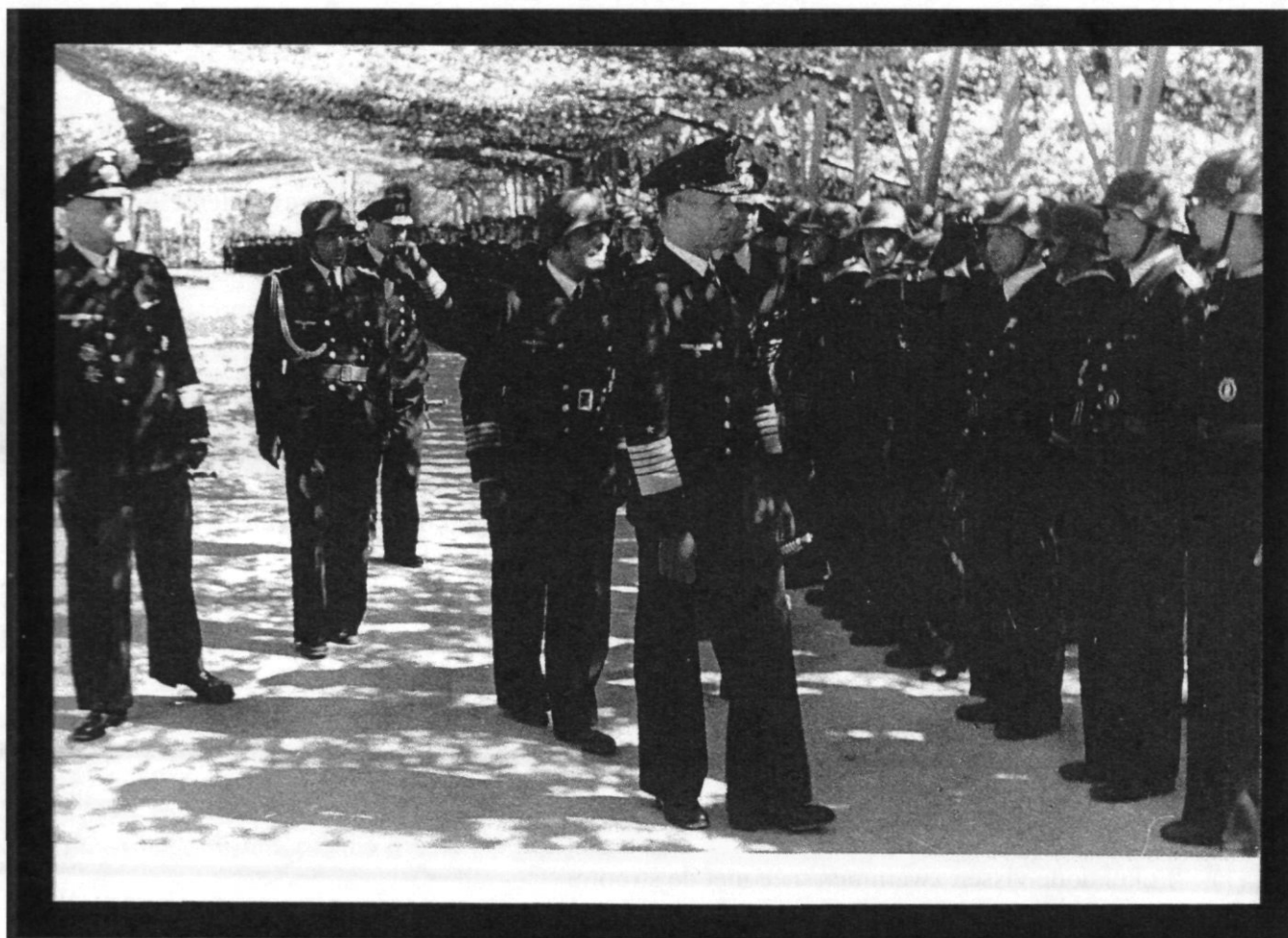
ILLUSTRATIES : (uit de collectie Asseloos)

VERTALING:

- (1) “Enkel dode vissen zwemmen mee met de stroom.”
- (2) “Over alle zeven zeeën zal ik met je gaan varen.”
- (3) “Enerzijds wappert wel de mantel van de geschiedenis, doch anderzijds staat daar toch altijd die bekrompen en verstarde geest van de onwetendheid.”
- (4) “De leiding van de Kriegsmarine moest niet alleen strijd voeren tegen rechtstreekse tegenstanders maar ook tegen intern-Duitse druk van hogerhand. Dergelijke uitdagingen konden zij enkel aangaan vanuit hun hogere aspiraties.”
- (5) “Wij waren alleszins eigentijds. Want wij waren ook op landelijk en regionaal niveau plannenmakers ...en bijgevolg op de achtergrond meteen ook beleidsadviseurs. Wij wilden zeker niet terechtkomen in een allegaartje van admirals die enkel hun schepen zien, die wel geweldig en voortreffelijk ogen, doch die aan het einde van de rit dan toch maar witte olifanten in de woestijn moeten voorstellen. Overigens was het veel aangenamer werken in een

dictatuur: een snelle besluitvorming en nauwelijks last van regelgeving noch van het in vraag stellen van een en ander.”

- (6) “Er bestaan nu eenmaal autoritaire mentaliteiten, die een zeer doeltreffende struikelblok vormen tegen iedere overname van democratische waarden. Wij kennen dat vanuit de Duitse geschiedenis. De politieke gevolgtrekkingen van de Verlichting werden al te lang verworpen. Waarom had Duitsland een totale nederlaag in W.O.2 nodig, om verder, zonder enig voorbehoud, een dergelijke openstelling uiteindelijk toch nog mogelijk te maken ??”
- (7) “voor een verdere ontwikkeling van het gedachtegoed van de late 18^e eeuw”
- (8) “Hoe geringer onze betekenis, des te meer koesterden wij activiteitsdromen, een bewijs van de voldoening gevende wensdroom van “...en morgen overheersen wij de ganze wereld!”. Onze dromen waren immers voor ons een tweede wereld, die - met belevenissen, inzichten en visies - voor ons leven van alledag een verrijking betekende, en die onze levensweg in beslissende mate een bepaalde richting had kunnen geven”.

Bezoek van Admiraal Dönitz aan Oostende (inhuldiging “Schnellbootbunker”)

Inspectie Veldmaarschalk von Rundstedt in de Marineschool in Oostende (29.01.1943)

1

Landingsoefening op de Oosteroever voor operatie "Seelöwe" (augustus 1940)

Bezoek Vice-Admiraal Lütjens aan de haven van Oostende (10.06.1940)

Oostendenaars leerden Oudenburgse fanfare muziek spelen

door **Frans BONTE**

In de jaren 1955-56 heb ik als jonge gast bij de Oudenburgse harmonie notenleer gevolgd en de klarinet leren bespelen. Oudere muzikanten vertelden mij toen dat in Oudenburg ooit twee fanfares hebben bestaan: een liberale en een katholieke. In mei 1940 hebben beide muziekmaatschappijen noodgedwongen de instrumenten moeten opbergen. Toen onze regio in september 1944 werd bevrijd, waren ze door de oorlogsomstandigheden en het overlijden van hun bestuurders reeds uiteengevallen en was er van enige muzikale activiteit geen sprake meer.

De huidige Koninklijke Harmonie Sint-Cecilia Oudenburg die in december 1954 werd gesticht, bezit helaas geen archiefstukken van die twee verdwenen muziekmaatschappijen. Om er meer over te weten te komen, ben ik op zoek gegaan naar alternatieve bronnen in archieven en bibliotheken. Gelukkig beschikt de bibliotheek Lambert in Oostende over het fonds Ostendiana, een verzameling oude stadskranten, nu digitaal beschikbaar, vroeger uitsluitend te raadplegen in de leeszaal. Bij deze dank ik de heer Emile Smisjaert die jaren geleden, toen de bib nog was gehuisvest in het Feestpaleis aan het Wapenplein, mij wees op het belang van deze kranten voor heemkundige opzoekingen. Door het raadplegen van die persorganen heb ik kunnen vaststellen dat muzikanten uit Oostende in de tweede helft van de negentiende eeuw nauwe banden hebben gehad met de fanfare van Oudenburg.

Een bezoek aan de Koninklijke Bibliotheek te Brussel (1) bracht aan het licht dat het allereerste muziekgenootschap in Oudenburg, de fanfare Sint-Cecilia, werd opgericht in het jaar 1861.

We mogen aannemen dat notaris Henricus Bousson die toen burgemeester was, het initiatief heeft genomen. Wat hem ertoe heeft aangezet een fanfare te stichten, weten we niet. Wel is algemeen bekend dat brouwers, burgemeesters en notarissen in die tijd vaak een rol hebben gespeeld in het bestuur van muziekverenigingen.

Nauwelijks twee jaar na de stichting van hun fanfare, nemen muzikanten uit Oudenburg deel aan een festival in Gistel (2). Ze spelen er drie stukken, bewerkt door hun dirigent **Joseph Vander Aa**. Vander Aa is klarinetspeler in het kursaalorkest en van 1865 tot 1890 leraar notenleer en houtblazers aan de muziekschool te Oostende (3). In 1875 wordt hij ook bestuurder van de fanfare "De Eendracht" te Oostkamp, waarvoor hij 424 frank per jaar ontvangt. Waarschijnlijk omdat hij te ver woonde en de verplaatsingen van Oostende naar Oostkamp te moeilijk waren, heeft hij in 1878 aan die functie verzaakt (4). In 1880 is Vander Aa muziekchef van de Burgerwacht en dirigent van St.-Cecilia te Leffinge.

Zondag 28 mei 1865, moet in Oudenburg een ware hoogdag geweest zijn voor de liefhebbers van muziek en zang. Op het Marktplein van het Steedje kon men gaan luisteren naar een gratis concert uitgevoerd door de *Cercle choral Coecilia* uit Oostende en het **muziekgenootschap Sint-Cecilia** van Oudenburg.

Laten we in gedachten terugkeren naar de tijd van toen, om met de verslaggever van *L'Echo d'Ostende* mee te genieten van dit muzikaal gebeuren (5):

*...Die zondagnamiddag arriveren veertig koorleden uit Oostende met de trein in het feestelijk versierde station van Plassendale. Te voet en met allerlei pittoreske vervoermiddelen vertrekt de groep naar het Steedje. Aan de Geneverpiete heeft een cafébaas een praalboog opgericht met het opschrift: **Baas Van Moortel minnaar der kunst, toont d'Oostendenaars zijne gunst. Getroffen door zoveel attentie, danken de koorzangers in het voorbijgaan met een eenstemmig en luid 'bravo'.***

882175

Ongetwijfeld had Van Moortel liever enkele pintjes verkocht! Aan 'Estaminet de Groene Wandeling' wordt het gezelschap opgewacht door burgemeester Bousson en de notabelen. Terwijl aan koorleider Jacques Kint een bloemenruiker wordt aangeboden, speelt de Oudenburgse muziekmaatschappij een melodie van Grétry.

...Op het Marktpllein staat in een kader van groen een kiosk opgesteld. Om 16.30 stipt zet de fanfare St-Cecilia het concert in met het stuk 'Les Dragons de Villars', voor de gelegenheid aangepast door muziekchef Vander Aa. Daarna zingt het Coeciliakoor uit Oostende een prachtig Chinees lied.

Het Oudenburgs muziekgenootschap en het Oostends koor wisselen elkaar voortdurend af. Ze brengen de toehoorders in vervoering met de 'Boerenbruiloft', met prachtige liederen, wervelende polka-mazurka's en nog meer arrangementen van Pierre Bogaert, Flamion en Vander Aa. Het publiek kon zich geen betere locatie wensen dan het mooie Marktpllein onder de indrukwekkende linden. De muzikanten van dirigent Vander Aa verdienen een dikke proficiat voor de schitterende weergave van de gespeelde composities. Ze zijn met brio geslaagd!

Tot zover de ingekorte journalistieke impressies van een muzikale zondagnamiddag in het vredige Oudenburg anno 1865.

Twee weken later, op zondag 11 juni 1865, gaan de muzikanten van Oudenburg op verplaatsing naar Lichtervelde. Daar spelen zij *La Masnadière* naar een arrangement van Bogaert en *Les Dragons de Villars*, bewerkt door hun muziekchef Vander Aa (6).

Hoeveel jaren Joseph Vander Aa zich heeft ingezet voor de Oudenburgse fanfare, kon niet achterhaald worden. In 1880 heeft **Louis Mouqué** (1849-1911) reeds de muzikale leiding overgenomen (7). Schoenmaker Mouqué is van 1872 tot 1909 solist-trombonist van het Kursaalorkest. Hij was ook dirigent van de Cercle Miry, de vroegere Cercle Symphonique (8).

Na de schoolstrijd van 1879-1884, winnen de katholieken de nationale en in Oudenburg ook de lokale verkiezingen. Tot en met 1878 zetelen katholieke en liberale bestuursleden van de fanfare Sint-Cecilia broederlijk naast mekaar. In juni van dat jaar, organiseren ze nog samen een geslaagd festival waaraan tien muziekmaatschappijen deelnemen. Vanaf 1885 echter worden de subsidies voor de fanfare door het homogeen katholiek gemeentebestuur stopgezet. Intussen worden in de Arnoldusstede muzikanten geronseld voor een 'katholiek' muziek. Zo kan de '*Fanfaren Katholieke Burgersgilde Oudenburg*' in 1888 van start gaan.

Na het overlijden van hun voorzitter en weldoener notaris Henri Bousson junior, komt de fanfare St.-Cecilia onder de hoede van de koopmansfamilie Laroye. Het muziek kan ook rekenen op de steun van dokter Edgard Maes, gewezen schepen Hippolyte Janssens en gemeenteontvanger August Dugardein, allen van liberale signatuur. Gewezen kerkheer en gemeenteraadslid Hendrik Breemersch blijft eveneens bestuurslid. Zij zorgen ervoor dat de oude fanfare niet ten onder gaat. In Oudenburg wordt Sint-Cecilia voortaan de *liberale* fanfare genoemd of *Cercle Treize*. In die moeilijke jaren hanteert gewezen gemeenteonderwijzer Camille De Puyssseleyr het dirigeerstokje. Als het nodig is, wordt de muzikale leiding, naar een oude gewoonte, toevertrouwd aan bekwame dirigenten uit Oostende.

Omstreeks 1891, vermoedelijk ter gelegenheid van het dertig jarig bestaan van de fanfare Sint-Cecilia, wordt een groepsfoto gemaakt van de bestuursleden en de muzikanten. Uiterst rechts op de foto, naast de bestuursleden, staat dirigent **Emile Valschaerts** uit Oostende. Emilius Josephus Valschaerts is in Oostende geboren op 31 maart 1850 als zoon van Joannes Petrus en van Coleta Henrietta L'Abée, beiden afkomstig van Luik. Bij zijn huwelijk op 3 juni 1878 te Oostende met Damida Dickschen, staat Emile Valschaerts vermeld als handelsbediende (9). In 1880 is hij muzikant bij de Oostendse Burgerwacht. Bij zijn overlijden te Oostende op 26 april 1913, was hij naast vismijndirecteur, ook luitenant en dirigent van de muziekkapel van de Burgerwacht (10).

Begin januari 1898 bericht *L'Echo d'Ostende* dat de harmonie Ste-Cécile van Oudenburg op Oudejaarsavond, *sous la direction de notre concitoyen E. Valschaerts*, een serenade heeft gespeeld vóór het huis van haar voorzitter, de heer Edouard Laroye, groothandelaar in meststoffen nabij de Zandvoordebrug.

In zijn *'Annuaire officiel de la musique'* van 1895, vermeldt Jules Dufrane **Ernest Pierkot** als bestuurder van St.-Cecilia Oudenburg. Mogen we uit wat voorafgaat, afleiden dat Pierkot en Valschaerts tijdens het laatste decennium van de negentiende eeuw, in onderling overleg afwisselend leiding hebben gegeven aan de Oudenburgse fanfare? Beide musici waren immers actief bij de Burgerwacht. Ernest Pierkot (1857-1924) behaalde een eerste prijs aan het Koninklijk Conservatorium van Brussel. Daarna wordt hij piston-solo bij de muziekkapel van de Burgerwacht in Oostende. Hij is kapelmeester van "Euterpe" van 1884 tot 1890 en van 1895 tot 1896. Vanaf 1879 is hij leraar notenleer en koperinstrumenten aan de Muziekacademie te Oostende (11).

Na Valschaerts en Pierkot, komt August Schreel (1866-1940) in beeld als leider van de fanfare. Deze Oudenburgnaar is dienstknecht bij de familie Laroye. Hij is muzikaal begaafd en sedert 1881 spelend lid bij St.-Cecilia. Bevriende fanfares in de regio kunnen eveneens op zijn medewerking rekenen. Zo dirigeert Schreel op 1 juni 1902 tijdens het festival van Mariakerke de 'Fanfaremaatschappij Altijd Hooger' van de Vuurtorenwijk. In 1921 wordt August Schreel de eerste naoorlogse dirigent van de Harmonie St.-Cecilia De Haan (12).

Vanaf de jaren 1880 heeft de fanfare Sint-Cecilia Oudenburg meermaals deelgenomen aan het permanent muziekfestival in Oostende. Hun vaste stek was de kiosk op het Hazegras.

De bestuursleden en muzikanten van de Fanfare Sint-Cecilia Oudenburg omstreeks 1891. Uiterst rechts staat hun dirigent Emile Valschaerts uit Oostende. Op dezelfde rij uiterst links: zijn latere opvolger August Schreel uit Oudenburg.

(Privé verzameling, Oudenburg)

VERWIJZINGEN

- (1) Jules Dufrane, *Annuaire musical de la Belgique* (1880).
- (2) Affiche muziektfestival Gistel 30 augustus 1863.
- (3) Roger Vanpé e.a., *Het Conservatorium van Oostende. 150 jaar openbaar onderwijs in muziek en woord (1849-1999)*.
- (4) Georges Claeys, *Geschiedenis van de Koninklijke Fanfare "de Eendracht" te Oostkamp 1843-1968*.
- (5) Oostende GOD, *L'Echo d'Ostende* 31/05/1865; vrije vertaling en samenvatting Frans Bonte.
- (6) Lichtervelde, *Jaarboek 2003 van de Heemkundige Kring K. Van de Poele*.
- (7) Jules Dufrane, op.cit. 1880.
- (8) Ann Casier, *Het muziekleven in het Kursaal te Oostende tussen 1852 en 1914*. Onuitg. Lic. Verh. KUL 1984.
- (9) Met dank aan de heer Marcel Calcoen (Oostende) voor deze informatie.
- (10) Oostende GOD, *Le Carillon* 29/04/1913, *nécrologie*.
- (11) R. Vanpé e.a., op.cit.
- (12) Freddy Vermeulen, *Kroniek van de fanfare St.-Cecilia De Haan*.

VERBETERING

Op blz. 2015-68, onder de foto van Café Central, staan twee fouten:

- Het moet zijn op de hoek van de Louisastraat en de BRABANTSTRAAT:
- En het is niet BreYdelstraat maar wel BreIdelstraat.-

FOTO OP DE OMSLAG

Café "t Vliegend Paard" op de hoek van de Lijnbaanstraat (links) en de Witte Nonnenstraat. Daar is nu Cocktail- en Tapasbar "La Siesta" gevestigd.

CAFE
Leopold

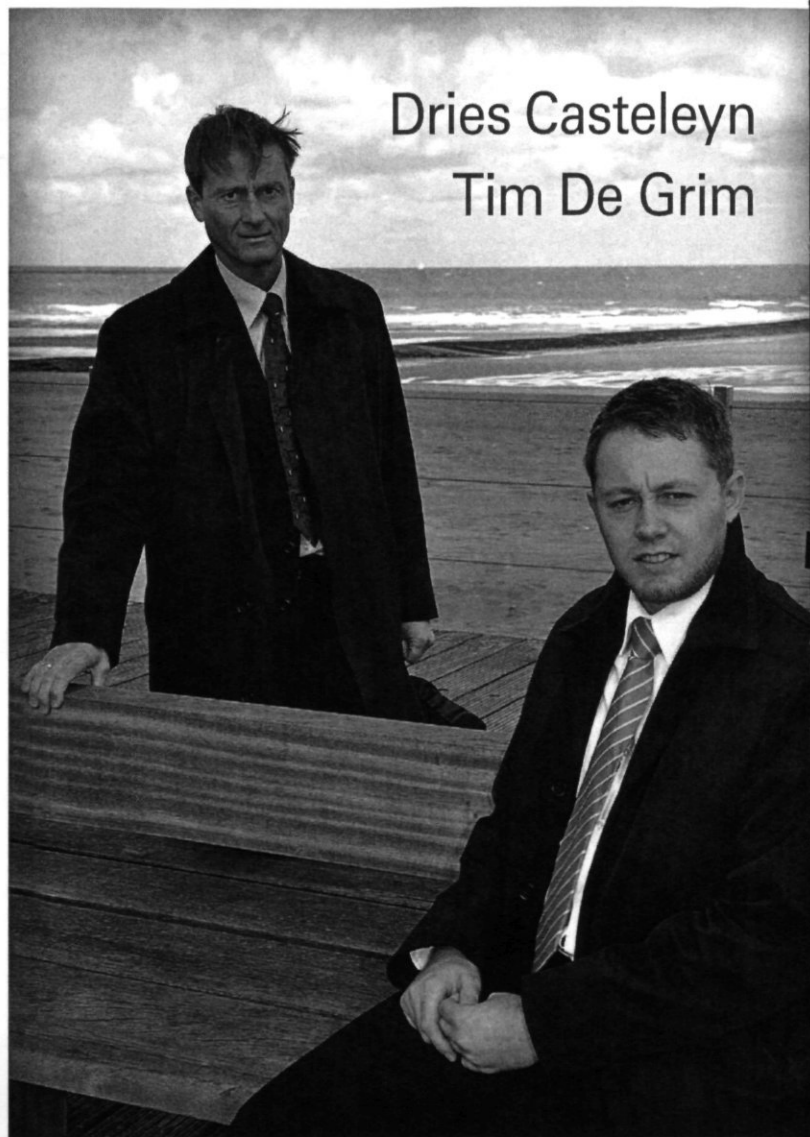
NIEUW - NOUVEAU - NEW

**CAFÉ
OP DE ZEEDIJK**

**BAR
SUR LE FRONT DE MER**

**BAR
ON THE SEAFRONT**

**ALBERT 1 PROMENADE
8400 OOSTENDE
+32 (0)59 443 506**

Dries Casteleyn
Tim De Grim

WINKEL

Torhoutsesteenweg 160 - 8400 OOSTENDE

FUNERARIUM

Torhoutsesteenweg 173 - 8400 OOSTENDE

T 059 44 80 84

www.uitvaart-oostende.be

MAANDBLAD

MEI 2015

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

STADSMUSEUM OOSTENDE

Langestraat 69 Oostende

EERSTE WERELDOORLOG OP DE OOSTEROEVER

VU Jean Huys-Groenedijkstraat 185 8450 Bredene 059/32 55 25

11 april tot 16 augustus 2015

Elke dag open behalve op dinsdag
Openingstijden : van 10.00 tot 12.30 uur
14.00 tot 18.00 uur
gesloten op 25 december 2015 en 01 januari 2016

Samenstelling Davidsfonds - Vuurtoren

DE PLATE

**TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.**

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

**JAARGANG 44
NUMMER 4
MAAND MEI 2015**

**Prijs per los nummer: € 4
Jaarabonnement: € 15 (te storten
op rekening BE81 3800 0966 6224)**

IN DIT NUMMER

Blz. 110: **S. PENNYNCK:** Pallieter in Oostende. Duribreux' debuut: een door en door Oostendse vitalistische roman.

Blz. 120: **N. HOSTYN:** Hedendaagse beeldende kunstenaars in Oostende.

Blz. 126: **I. VAN HYFTE:** Oostende aanwezig in het Félicien Rops-museum.

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224
BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salviaalaaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Erebestuurslid:

Gilbert VERMEERSCH, Blauwkasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Bestuursleden:

Dirk ANGILLIS, Elisabethlaan 439, 8400 Oostende.

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Stefaan PENNYNCK: E. Hammanstraat 27, 8400 Oostende.

Norbert HOSTYN: Leopold II-laan 18 bus 7, 8400 Oostende.

Ivan VAN HYFTE: Kastanjelaan 58, 8400 Oostende.

1ste MEI – ACTIVITEIT

vrijdag 22 mei om 19.30 u

BEZOEK AAN EXPOSURE VALUE Het fotografiehuis van Yvon PONCELET

Yvon en vrouw Kristien startten enkele jaren geleden een expositie- en ontmoetingsruimte op de benedenverdieping van hun huis in de Jules Peurquaetstraat 82 te Oostende.

Yvon Poncelet is beroepsfotograaf en wil zo de fotografie bij het culturele aanbod in Oostende op de kaart zetten.

Reeds heel wat beroepsfotografen konden er in optimale omstandigheden tentoonstellen. Nu toont hij er als seizoenafsluiter zijn eigen werk onder de titel "OOK OOSTENDE".

Vooraan in het huis wordt u ontvangen in een klein museum, een ontmoetingsruimte met een verzameling fototoestellen en alles wat bij de fotografie in de vorige eeuw hoorde. Vele honderden fototoestellen maar ook projectietoestellen, film- en papierverpakkingen en natuurlijk ook foto boeken.

Een stukje nostalgie. U vindt er zeker uw eerste fototoestelletje terug.

Na het bezoek aan de tentoonstelling kan er nog wat nagepraat worden in de kleine gezellige bar.

Deelnemen is gratis maar er kunnen maar max. 20 leden mee.

Wie er bij wil zijn stuurt een mailtje naar valprinzie@skynet.be

Telefoneren mag ook 059 708184. Wie niet op de lijst staat kan niet mee. Beslis nu onmiddellijk en wees dan op de afspraak Jules Peurquaetstraat 82.

2de MEI-ACTIVITET

donderdag 28 mei om 20.00 u

in de conferentiezaal van het centrum voor Familiekunde Vlaanderen Regio Oostende, Dr. L. Colensstraat 6, Oostende.

ENSOR EN HET OOSTENDSE SOCIALE LEVEN VAN ZIJN TIJD

door dhr. **Jacques MERTENS**

Oorspronkelijk gaf Jacques Mertens als titel voor zijn lezing "Het sociale leven ten tijde van Ensor" maar later verkoos hij de Meester centraal te plaatsen en niet het sociale leven van zijn tijd. Hij wil namelijk niet onderzoeken wat het sociale leven ten tijde van Ensor was, maar wel hoe hij zelf tegen het sociale leven aankeek.

Wat moeten wij onder "sociale leven" verstaan? We spreken af het te beschouwen als "de wijze waarop de mens in de mensengemeenschap leeft". Dit impliceert dat er talloze aspecten zijn in het begrip "sociale leven", gaande van politiek, over economie en levensstandaard tot cultuur. Het zijn

zoveel sociale draden die de wijze bepalen waarop een persoon leeft binnen de kleinere of grotere gemeenschap waar hij deel van uit maakt.

Het sociale leven van een persoon verloopt volgens concentrische kringen waarvan hij het middelpunt is: zijn familie, zijn stad, zijn land, de wereld. Ook via concentrische kringen van de levenssfeer waarin hij zich beweegt: kunst voor Ensor. Wij vinden hiervan tal van voorbeelden in zijn schilderijen en in zijn geschriften.

Van de belangstelling voor de meer algemeen gebruikte term "sociaal leven" (wat reilt en zeilt in de maatschappij in het algemeen) vinden wij bij Ensor weinig sporen, behalve misschien in zijn vroeger werk.

Ensor werd in 1860 geboren te Oostende en overleed in 1949. Dit lange leven strekt zich uit over 89 jaar. Het geografische kader waarin Ensor alles beleeft, is Oostende (en in mindere mate Brussel, Antwerpen of Luik).

Jacques MERTENS is doctor in de Wijsbegeerte en Letteren en lid, bestuurslid, voorzitter van sociale en culturele verenigingen en raden.

Hij publiceerde historische bijdragen en boeken over archiefwetenschappen en sociale en economische geschiedenis. Sedert 1996 is hij gepensioneerd.

Terug bij DE PLATE een Oostendenaar over een onderwerp waar alle Oostendenaars meer willen over te weten komen.

De voordracht wordt geïllustreerd met power-point.

**Mis deze laatste voordracht voor onze zomerstop niet.
Gratis toegang voor iedereen.**

1e JUNI ACTIVITEIT – HULDE AAN PASTER PYPE

Het Herdenkingscomité Paster Pype, dat onder de vleugels van onze Kring werkt, nodigt onze leden uit om op

Woensdag 3 juni om 10.30 uur

deel te nemen aan de jaarlijkse hulde aan Paster Pype.

De plechtigheid begint om **10.30 uur** met een bloemenhulde aan zijn monument in de plantsoenen van de Sint-Petrus- en Pauluskerk, Jozef II-sstraat.

Daarna gaan wij naar het Paster Pype-kerkhof aan de Nieuwpoortsesteenweg waar, **om 11.00 uur**, door het Stadsbestuur, door de afvaardigingen uit de visserij- en zeevaartmiddens en het Herdenkingscomité Paster Pype bloemen op zijn graf gelegd worden.

Zo wakkeren wij de herinnering aan van de man die gedurende meer dan 40 jaar zoveel voor onze vissersbevolking heeft betekend.

2° JUNI-ACTIVITEIT

Zondag 7 juni om 8.30 u

REIS NAAR ADEGEM EN LEMBEKE (MEETJESLAND - OOST-VLAANDEREN)

We vertrekken stipt om 8.30 u aan de bushalte over het Stadhuis.

Dit jaar blijven we in Vlaanderen onder het moto "onbekend maar dichtbij".

Na een klein uurtje rijden via Beernem en Maldegem komen we aan op de parking van het **Canada - Poland museum** te Adegem.

We worden er ontvangen met een Canadese koek en koffie of thee naar believen.

Daarna staan er gidsen voor ons klaar die ons zullen begeleiden in de 2 musea.

We wandelen er door indrukwekkende panorama's die de slagen om het Leopoldkanaal en het Schipdonkkanaal tijdens de Tweede Wereldoorlog voorstellen.

Het museum toont meer dan 270 originele uniformen, uitrustingen en wapens.

Om 12.00 u zullen de tafels van het museum-restaurant al voor ons gedekt zijn en biedt de Kring een Kirr als aperitief aan.

Het streekmenu ziet er dan als volgt uit:

Tomatensoep met balletjes en brood

*

Varkensgebraad in romige Augustijnensaus
Gestoofd witloof, erwtjes, worteltjes, natuuraardappelen

*

Door de chef huisbereid Cuberdon-ijs en neusje van Geldhof met koffie

De drank tijdens de maaltijd is voor eigen rekening en moet afzonderlijk betaald worden.

Na het tafelen stappen we de bus op die ons in een kwartiertje naar onze volgende bestemming in Lembeke, een deelgemeente van Kaprijke, zal brengen.

In een groene omgeving bevindt er zich het **Bardelaeremuseum**. Met meer dan 15.000 collectiestukken, verdeeld over 105 beroepen en verspreid over ongeveer 1.200 m² tentoonstellingsruimte, breekt de Bardelaererecollectie menig record. Buiten de 3 museumzalen is er ook nog een mini-scheepswerf, een weerstation en een oorlogsbunker uit de Eerste Wereldoorlog.

Na het bezoek kan men nog een wandeling maken in het Sprookjesbos. De meesten zullen zich waarschijnlijk op het terras willen zetten of, bij minder goed weer, in het volkscafeetje rond de juke-box met de laatste hits van de jaren 60. Men kan dan genieten van een koffie of een streekbiertje.

Rond 19.00 u vertrekken we dan terug naar de stad aan zee.

Inschrijven doe je door 55 euro te storten op rekening BE81 3800 0966 6224 – De Plate.

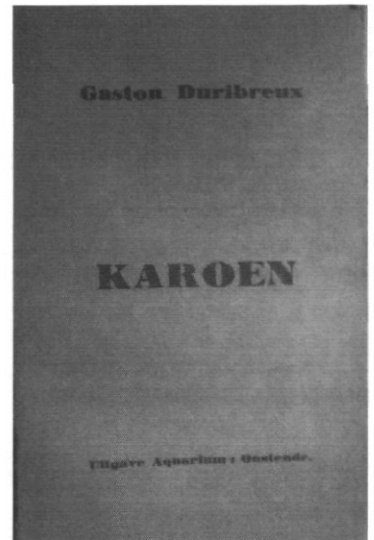
De storting moet binnen zijn tegen 1 juni. Er zijn maar 50 plaatsen, wees er vlug bij.

“Pallieter in Oostende”.
Duribreux’ debuut: een door en door Oostendse vitalistische roman

door **Stefaan PENNYNCK**

G. Duribreux debuteerde in 1934 in de Vlaamse letterkunde met *Karoen in 't aanschijn van de zee. Levensroman.*(1) Hij had in de jaren 1931-33 aan het boek geschreven (2). Het boek werd in eigen beheer uitgegeven en was verkrijgbaar voor 12 frank in de Oostendse boekwinkels en bij de auteur zelf (de postcheckrekening van Gaston Duribreux is vermeld in Het Visserijblad) (3).

Met *Karoen* bracht G. Duribreux de Vlaamse visser in de Nederlandstalige literatuur. *Karoen* is geen “primitieve held”, zoals de helden zullen aangeduid worden in de vissersromans die het decennium daarop zullen verschijnen. Het is een complexe figuur, die aan nogal wat tegenstrijdigheden onderhevig is. *Karoen* is Duribreux’ meest Oostendse boek. Het boek kan gelden als een vitalistische roman. Als debutant heeft hij veel in het boek willen steken. Dit is het boek literair niet goed uitgekomen. Het heeft geen grote bekendheid, gezien o.a. de kleine oplage waarop het verscheen en deels ook door G.Duribreux zelf, die er naderhand weinig reclame voor maakte... In 1953 schreef G.Duribreux er zelf nog over “Mijn eerste roman, waarvan ik de inzage voortaan aan mijn trouwste vrienden weiger” (4). In 1939 verscheen *Bruun*. Deze roman werd steeds als zijn officiële debuut beschouwd. *Karoen* is vandaag van grote waarde als tijdsdocument voor de Oostendse visserij tijdens de “roaring twenties” en voor een beter begrip van het oeuvre van G.Duribreux.

Het verhaal

Karoen in 't aanschijn van de zee vertelt in twee delen en vijftien hoofdstukken het “levensverhaal” van de jonge visser *Karoen*. Het boek kreeg de ondertitel “Levensroman” mee.

In het eerste deel “*Karoen’s* vuurproef” maken we kennis met de jonge zelfzekere visser die blaakt van levenslust. Hij is guitig, grapt en grolt op de kaai. In het café van zijn tante op de Visserskaai maakt hij Tant’Ortense duidelijk dat hij zijn zinnen heeft gezet op Gravelientje, het nichtje dat jaarlijks voor het toeristisch seizoen komt helpen.

Via flashbacks lezen we dat het niet altijd zo geweest is: een onsuccesvolle job op een baggerschip, een tijd in de cel wegens smokkel tijdens de bezetting, de ontsnapping met een vissersboot naar Nieuwpoort en de (traumatische) ervaringen aan het front. Na de oorlog trok *Karoen* naar het zuiden om er het graf van zijn gesneuvelde broer te bezoeken. Hij verbleef er een tijd om zijn oorlogservaringen te verwerken.

In de jaren ’20 komt hij naar Oostende terug en koopt er een vissersboot.

“Karoen’s volle leven”, zoals deel II heet, beschrijft in tien hoofdstukken de genietingen van Karoën als vrije en succesvolle visser: opgaan in de natuur, mosselen trekken aan het staketsel, één proberen worden met de zee door zich in het water te laten vallen, smullen van de vis bij Pepeetje, iedereen op de vismarkt voor schut zetten door de vis onverwacht weg te geven aan een mooie “boeredeerne”, lachen met de burgerij, toeristen een toer lappen met een viskarretje,... Dit alles mondt uit in een braspartij, waar Karoën op het einde een Ensoriaans visioen beleeft en in het kabelgat van zijn boot zijn roes uitslaapt.

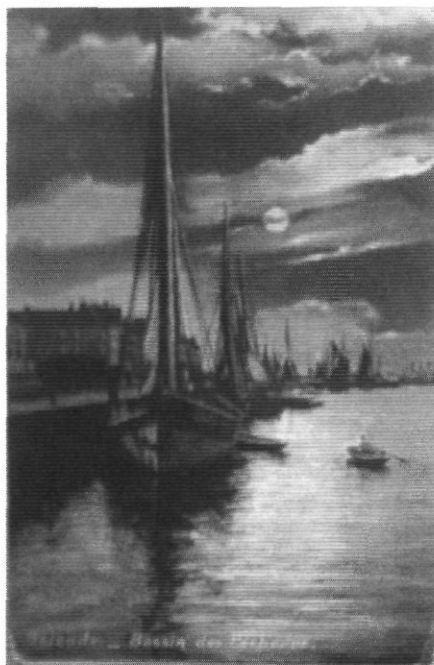
Karoën zou Karoën niet zijn, als hij van dergelijke braspartij niet springlevend opstaat. Hij belooft Pastoor Pype dat het zijn laatste uitspatting was en trekt naar Antwerpen om Gravelientje het hof te maken. Ondanks waarschuwingen van Tant’ Ortense, stemt Gravelientje in. Zij komt het seizoen doen in het café aan de kaai en in het voorjaar trouwen ze. Als huwelijksreis zullen zij met Karoëns verbouwde boot naar het Zuiden varen.

Westwaarts zee gekozen, kent hun liefde geen tijd.

Receptie van het boek

In de plaatselijke pers werd het boek zeer goed ontvangen (5).

Met Karoën gaf Gaston Duribreux als eerste de Vlaamse visser een plaats in de Vlaamse letterkunde. Het Visserijblad gaf hier met opluchting uiting aan.

“Eindelijk! In de Vlaamsche letteren kenden we sedert lang den roman over den Vlaamse boer, de Vlaamse rakker, de Vlaamse pastoor en Vlaamse smid, timmerman, bankier, koopman, brouwer, notaris, tot zelfs het boek van de Vlaamse rentenier. Sedert het Limburgse Kempenland zich in de sluiers van het kolenstof heeft gehuld, hebben we reeds een paar werken over den Vlaamse mijnwerker zien verschijnen. Maar over de zee, over onze taaie, kloeke, heldenmoedige visser met het simpele hart onder den met visschubben verzilverde djomper (6)... niets, geen boek, dat zijn verdiensten roemde, zijn leven op zee schilderde (...)”

Een door en door Oostends boek

Meer nog dan de overige romans van G. Duribreux, die zich meestal in Oostende afspelen, is Karoën het meest Oostendse boek van G. Duribreux. Wij maken grondig kennis met het leven op de Visserskaai en in de Oostendse haven tijdens de roaring twenties in topografie, personages en aangewende taal.

Het Visserijblad wijst uitdrukkelijk op het door en door Oostendse karakter van het boek:

“«Karoën» (...) is honderd per honderd aan de Oostendse visserswereld gewijd. (...) de ganse visserij treedt in dit boek, met haar duizendvoudige bijzonderheden naar voren (...) Voor Gaston Duribreux biedt dit de gelegenheid om ons wriemelend kaailen, ons guitig en bijgelovig vissersvolk, Paster Pype, de ingoede verschijning, het conflict tussen de boer en de visser, een fameuze pekkersnacht, die eindigt bij de galmgaten van de Peperbusse, ten tonele te voeren. (...) Zijn boek is het eerste, dat werkelijk een mijn is van rake en typische gezegden, schilderachtige trekjes, folkloristische bijzonderheden, humoristische flietsen, afwisselend met den ernstige druk van

het zwalpen op zee, de lossere opvatting van een zotte liefde, maar stuitend op het treffend symbolisch beeld van Karoen, de getemperde wilde visser, die met zijn vrouw, op een schonen avond het Westen in vaart."

Duribreux beschrijft in detail de locaties waar het verhaal zich afspeelt zijn: de vismarkt, de haven, de havengeul, het staketsel, Oosteroever, de Vuurtoren en de kerktoren, de Grote Markt, de cafés en de terrassen op de kaai, de Van Iseghemlaan. Ook de namen van de cafés waar Karoen en zijn kompanen op de lappen gaan, somt hij op: 't Waterhuis - Panneschuite - 't Looze Visschertje - Komt zien, ze zitten hier - Bij den Vetlegger - Ons Huisje - de "Zestien billen". Op en rond de kaai leven en werken Karoen, de visser, het viswif Fikke Maene, het oude viswif, zijn meetje Wantje, de café-uitbaatster Bubbelinnetje, de kolenmarchand Keyserlick, de bolleventer De Witte, het "wansje" Pier Klakke ... en types als de hotelier, de visinkoper en de boeren, de engelse mate...

Duribreux beschrijft kleurrijk en realistisch het gedoe op de vismarkt, de omgang met elkaar en de gewoonten van het vissersleven. Ook het werk aan boord van de dandy kotter wordt in zijn meest technische details en sloopstermen omschreven.

Het boek is doorspekt van Oostendse uitspraken, spreuken en zegswijzen. In haar brief schrijft Tant'Ortense: "Ik weet dat hij bij u op visite zal komen: 't is een slimme duvel! Maar verzint eer ge begint, gij hebt hem op die feeste van " 't Kroontje" gekend, sluit nooit geen huwelijk tussen kannen en glazen!

Er is bedrog in 't spel, 't is al geen goud dat blinkt, en ik weet het, pas op, hij kan klappen als een gaai in zijn vanne; hij heeft het van zijn moeder die – ach here! Dat ik het zo moet zeggen – een muile van lintjes had.

Bid Jezus en Maria, en Antonius de Wonderdoener, opdat hij u betere ingeving zoude geven". (7)

Het boek puilt uit van de oude Oostendse woorden: geernaas, zifteling, blutsepoepertjes, nietweerd, apekalle, krebbe bijten, putse, papzakkige kwabbe, bollekieps, boetje. Treffend zijn ook de vele maritieme vergelijkingen.

De allegorie met de reuzen, de beschrijving van het vagevuur en het visioen van Karoen door de galmgaten van de Peperbusse, waarin ook maskers een rol spelen, zijn typerende Oostendse carnavaleske en ensoriaanse passages.

Een vitalistisch debuut

Vitalisme?

In het Algemeen letterkundig lexicon (8) wordt het vitalisme als volgt omschreven: "In ruime zin is het vitalisme een filosofische stroming en levenshouding die de intuïtieve krachten van het leven huldigt (Bergson, Nietzsche). In de literatuur manifesteert het vitalisme zich vooral tussen de twee wereldoorlogen. Het wordt gekenmerkt door een sterk anti-intellectualisme en een beschavings- en cultuurkritiek. Het intellect en het analytisch-introspectieve verstand worden als remmend ervaren voor een volledig levensaanvoelen. Men zal er zich dan ook resoluut van afkeren om het natuurlijke, het lichamelijke als elementair en uiteindelijk levensbeginsel te huldigen. In de kern van het vitalistische wereldbeeld zit het conflict tussen twee polen: natuur en cultuur.

De beschavingskritiek, die zich vooral richt tegen het utilitarisme, de technologie, het economisch vooruitgangdenken en het vervlakkende grootstedse leven, gaat gepaard met een verering van de natuur en een romantisch heimwee naar 'le bon sauvage': de primitieve, onbedorven instinctmens die de organische band met de natuur niet verloren heeft. Nauw verbonden met het ongeremde, instinctieve leven is de vruchtbaarheidsritus, met terugkerende motieven zoals de aarde als moederschoot en als vrouwelijk lichaam, de cirkelgang van het leven, de complementariteit van geboorte en dood. Het universum wordt ervaren als magisch, als door een geheimzinnige blinde kracht beheerst. Andere elementen zijn de verheerlijking van animale erotiek, heroïsche dadendrang en een sterk paradijsverlangen."

Karoen: een Oostendse Pallieterfiguur

"Karoen in 't aanschijn van de zee. Levensroman" is duidelijk een vitalistische roman. De

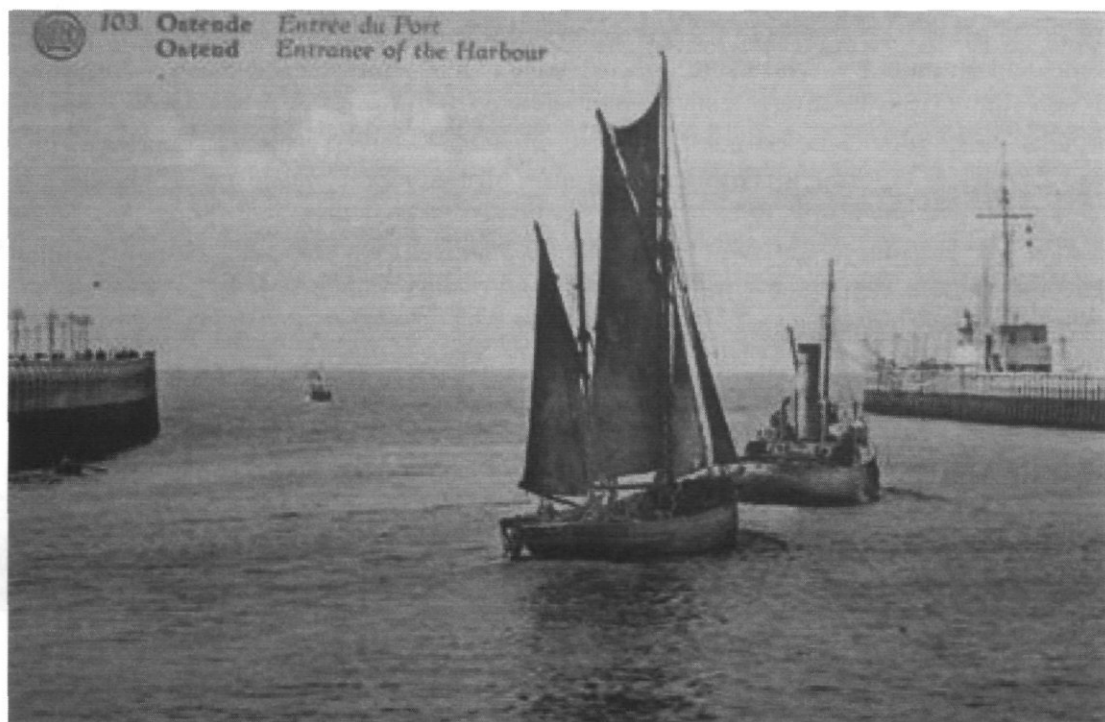
— DE VISSERSHAVEN VAN OOSTENDE —

HENRI CASSIERS

omschrijving uit het Algemeen Letterkundig Lexicon kan men bijna punt voor punt op de roman toepassen.

Enkele voorbeelden kunnen hier volstaan.

De complementariteit van geboorte en dood wordt bij Duribreux : *“Alles stierf en zij alleen bleven leven, omdat zij de dood ontkenden en verrachten! En waarom zouden ze de dood gevreesd hebben, het doodje! Het mag er zijn! Hoe zou men anders het leven zo deugdelijk opkotten. Wien zou het nog lusten, naar het grijnzende geraamte, dat hij achter zijn vlees draagt, neuzen te maken, indien de dood er niet was? Och, 't is van de dood dat we leven, ons brood...! Wien zou het nog kittelen hem te tarten, er gevaarlijk langsheen toe scheren en zijn ruggevel voelen huiveren van hernieuwd levensgenot”* (9). Ook de tijd is *“weeral een uitvinding van de mensen, een betrekkelijke vastzetting naar berekeningen en gedraai van de hemellichamen, neen, een tijdsverloop kan niet bepaald worden; het is wat wij willen dat het is (...) de eeuwigheid heeft geen uurwerk, en gelijk ook de tijd hier, voor ons, niet bestaat, zo staan wij van nu af in de eeuwigheid...”*(10).

De tegenstelling natuur – cultuur wordt bij Duribreux de tegenstelling zee – land (zie verder). Gravelientje kan *“enkel een vrije (...) visser huwen! Een man waarin de natuurkracht leefde.”*

De opbouw en de taal van het boek ondersteunen dit vitalisme: het boek heeft een hoog ritme en het woord *“leven”* komt valt op bijna elke bladzijde van het boek. De opbouw van de 150 pagina's tellende roman in 15 korte hoofdstukken ondersteunen het hoge levensritme dat Duribreux wil geven aan zijn vitalistische held. De lachende, grappende en genietende Karoen, de verheerlijking van het volkse en van de natuur, het neerkijken op en lachen met de burgerij en het ordentelijke leven zijn *“sterke reminiscenties aan Felix Timmermans (en...) ook in de anekdotiek is de nawerking van Pallieter merkbaar”* (11). Een voorbeeld van dit laatste is wanneer Karoen, op het einde van het boek, zijn eigen naam luidkeels roept op zee. Pallieter plaste zijn eigen naam in de sneeuw...

Maar Karoen is vooral een afrekening van de auteur met zichzelf

De vele gebeurtenissen en het volle leven worden tegengehouden door auteursbeschouwingen, vergezochte vergelijkingen of omschrijvingen, die dikwijls niet functioneel of ongeloofwaardig zijn en een ritme- en stijlbreuk veroorzaken. Gaston Duribreux heeft in deze eersteling veel materiaal willen verwerken: het trauma van de frontstrijders uit WO I en hun moeilijke re-integratie, beschrijving van de mensen en het leven aan de kaai van Oostende en van de Oostendse visser, beschouwingen rond Godsbegrip en seksualiteit, etc. Door deze hoeveelheid is er een wanorde en onevenwicht in het boek geslopen. Voor Bert Ranke "vertoonde deze bandeloze eersteling twee kenmerken die in de latere romans hun deugdlijke standvastigheid hebben bewezen: levensernst en temperament. In Karoen zijn zowel de vissersverhalen als de psychologische stemmingsroman aanwezig als de twee polen van eenzelfde persoonlijkheid" (12). Karoen is een complexe figuur: hij is lang naar school geweest, ondergaat een zenuwzinking bij het overlijden van zijn moeder en door de frontervaringen, is een succesvol zakenman, bevriend met een schilder en adept van een dichter, denkt na over de dingen, is sociaal in de omgang en empathisch (cfr het verhaal van Pier Klakke pp 55-57) en is sportief. Deze complexiteit speelt echter in het nadeel wat betreft de geloofwaardigheid van het personage in combinatie met de primitieve visser en argeloze speelvogel die Karoen wil zijn.

Gaston Duribreux heeft als debutant met Karoen "een afrekening gehouden, in de eerste plaats met zichzelf. Uit zijn onopgeloste persoonlijke problemen is het hybridisch wezen Karoen gegroeid: half-visser, half-intellectueel, te bewust introperspectief om als visser en volksjongen geloofwaardig te zijn, te primair anderzijds opdat zijn periodische diepzinnigheid niet onze argwaan zou gaande maken: een schild waarachter de auteur zijn hart staat uit te schreeuwen. Uit deze tweeslachtigheid zijn dan bilateraal de latere romans ontstaan, met Bruun en Monko (uit De laatste Visschers) als belichaming van de stoute durf, met Derina als incarnatie der piekerende diepzinnigheid" (13).

Jan Van Wieren, de zeemeermin en de boeredeerne

Karoen verscheen onder het pseudoniem Jan van Wieren. Het boek werd op 9 juli 1934 gedrukt bij Aquarium, Kaaistraat 1 Oostende. De Franse titelpagina binnen in het boek vermeldt het pseudoniem. Op de kaft staat 'Gaston Duribreux'. Ook de artikels in De Zeewacht (03/11/1934) en het Visserijblad (29/12/1934) vermelden de auteursnaam. G.Duribreux heeft op korte termijn afstand gedaan van het gebruik van een pseudoniem, nl. tussen de druk van het boekblok (juli 1934) en het uiteindelijk verschijnen in boekvorm (december 1934). In verband met zijn schuilnaam schreef Duribreux in 1953:

'Mijn eerste roman, waarvan ik de inzage voortaan aan mijn trouwste vrienden weiger, heb ik in het "licht" gezonden onder de schuilnaam: Jan Van Wieren. De hemel weet of ik fier was over mijn vondst! Ziehier hoe ik dat in mijn naïeve verbeelding zag: Jan, een voornaam zo algemeen mogelijk, en Van Wieren, daarmee was bedoeld dat ik, als man van de kust, wou gelijken op die zeeplanten welke zich naar alle richtingen uitspreiden als het water (de levenszee!) ze beroert, op en neer gaan met de getijden, aan alle invloeden en temperaturen onderhevig zijn, maar ten slotte onwrikbaar aan hun bodem of aan hun stoere golfbreker vastzitten. Na mijn eerste boek heb ik die schuilnaam verzaakt, maar nu ik op mijn vijftigste jaar ben en een melancholische blik op het verleden werp, ontdek ik met vertedering dat de naïeve vondst van mijn jeugd, de schuilnaam Jan Van Wieren, toepasselijk is geworden op mijn ganse literaire bedrijvigheid" (14).

Karoen bevat alle ingrediënten, die in latere boeken zullen worden uitgewerkt: de zee als louteringsbad, de oorlog als podium voor het testen van de persoonlijkheid, het menselijk geweten als richtsnoer voor heroïsme, zonde en schuld, de tegenstelling zee versus land, de marines en de rol van de zee en de duinen, de gekwetste personages die traumatische (oorlogs-)gebeurtenissen verwerken, de seksuele onthouding enz.

De verhouding zee en land is een constante in het werk van G.Duribreux. Terwijl in andere werken de ligging van de locatie of de plaats waar de handeling zich afspeelt een symbolische geladenheid ten opzichte van de zee krijgt toebedeeld (15), wordt dit in *Karoen* expliciet verwoord.

"Het deugt niet voor een zeeman het landschap op te roepen; er is een slappe wellustigheid in die natuur, waartegen zijn temperament niet bestand is, en dat hij schuwen moet, als de Roeschaard. Dikwijls heeft de zee slechts het vierkantig stuk zeil van een vissersboot om haar ontzaglijke naaktheid te dekken en toch is ze veel kuiser dan een landschap in volle tooi; haar zedigheit wordt bewaard door een gedurige verwisseling, een grondig bewegen, een zilte lijfreuk; er is niets dat uit de zee komt, dat stinkt!

De aarde integendeel, heeft stilstand en verrotting als principe... de staarten van mest en vuilnis steken tussen de weelderige gewassen uit; het gaat al zijn lome gang in zwijm, gelil en gekwab... (...) De zee is duivels of engels, maar de aarde is dierlijk.

De aarde is berekend en genietend, de zee is belangeloos en zuiver.

De driften der zee zijn onstuimig en gezond, die der aarde murw en pervers.

De zeemeermin, tot aan haar buikepitje bloot, is zediger dan een boeredeerne, afgesnoerd tot aan haar keel, maar met een bloot gezicht, dat bloost en dampst en al het gedokene doet bepeinzen” (16).

Karoen vandaag

Vandaag is het moeilijk om nog een exemplaar van Duribreux' debuut *Karoen* op de kop te tikken. Reeds bij het verschijnen van het boek wees men op het belang van dit boek. Hoewel het literair minder geslaagd was, bracht het de figuur en de wereld van de Oostendse visser in de Nederlandse literatuur. Het boek heeft een grote documentaire waarde, gezien het treffend geschetste beeld van het leven, de gebruikte taal, de figuren e.d. op en rond de Visserskaai in de jaren '20. Het zou mooi zijn, indien deze schatkamer aan informatie opnieuw beschikbaar zou zijn voor het grote publiek. Elektronisch of via herdruk?

TYFDEDE JAARGANG — No. 111

ZATERDAG 29 DECEMBER 1934

HOOGWATER
DECEMBER
1934

HET VISSCHERIJBLAD

— WETENSCHAP. NIJVERHEID. HANDEL —

VERSCHEIJNT DRIEN ZATERDAG
REDACTIE: 44, St. Thuyloepst. 44
Postb. 18.78.98 OOSTENDE Tel. 3113

DEELDER-LITTEKUR: HANDEL MEYS
44, Nieuwpoortweg, Oostende — Telefoon 223 — Postb. 160,00
Handtegenwoordig 2/3

AFFONDERDENTEN: Een jaar 25 fl.
3 maanden 20 fl. — Haljaar 12 fl.
3 maanden 10 fl. — Haljaar 6 fl.
Afschietingsprijs: Nieuwpoortweg 44, Oostende

10335 - Gelukkig Nieuwjaar | In de Vischmijncommissie | Visch veertig dagen zonder bevroering

(Het Visserijblad, 29 december 1934)

Eindelijk ! In de Vlaamsche letteren kenden we sedert lang" den roman over den Vlaamschen boer, den Vlaamschen rakker, den Vlaamschen pastoor en Vlaamschen smid, timmerman, bankier, koopman, brouwer, notaris, tot. zelfs het boek van den Vlaamschen rentenier.

Sedert het Limburgsche Kempenland zich in de sluiers van het kolenstof heeft gehuld, hebben we reeds een paar werken over den Vlaamschen mijnwerker zien verschijnen.

Maar over de zee, over onzen taaien, kloeken, heldenmoedigen visscher met het simpele hart onder den met vischschubben verzilverde djomper

... niets, geen boek, dat zijn verdiensten roemde, zijn leven op zee schilderde «niets» is echter wat nevens de waarheid.

Guido Gezelle heeft in een zijner schoonst» gedichten den «Ysland visscher» bezongen, ook andere dichters schonken ons wel enkele verzen ter eere van den visscher.

Maar op het gebied van de verhalende letterkunde kan, in het Vlaamsch, buiten de novelle «Brozens Anny van Karel Jonckheere — novelle verschenen in «Het Visserijblad », op geen enkel ernstig verhaal over de zee worden gewezen.

Met welke verrassing kregen wij Gaston Duribreux" te Oostende gedrukten roman «KAROEN» in handen. Gaston Duribreux is een geboren Oostendenaar eigenlijk van Mariakerke. Hij is thans bij de dertig, zoodat nog een rijke oogst van hem kan worden verwacht.

«Karoen» naar den naam van den held van het verhaal, is honderd per honderd aan de Oostendsche visscherswereld gewijd.

Wat niet beteekent, dat het boek zich volledig op zee of op onze Noordzee afspeelt. Maar de gansche visscherij treedt in dit boek, met haar duizendvoudige bijzonderheden naar voren, «Karoen» is een jong Oostendenaar.

De oorlog onderbreekt zijn studies in een onderwijsgesticht van onze stad.

Vader en moeder zijn echter uit het visschersleven gesproten.

Vader Karoen heeft met zijn leven den tol van de zee betaald, hij bleef op de moluwevangst. Op een mistigen nacht gelukt Karoen er in met een sloep, waarin enkele

makkers zich eveneens verscholen hebben, tusschen de door de Duitsche soldaten wel bewaakte Estacade, naar zee te vluchten om, door mijnen en ander gevaarlijk jtuig, veilig in Nieuwpoort bij de Verbondenen te landen.

Op het front doorsteekt hij een Duitsch majoor, verneemt het sneuvelen van zijn eenigsten broer en trekt naar Villefranche, in het Zuiden, waar zijn broers graf hem den ernst en tevens het mysterie van het leven voorhoudt.

Dat is Karoen's verleden.

Te Oostende maken we dan zijn avontuurlijk leven mee. Voor Gaston Duribreux biedt dit de gelegenheid om ons wriemelend kaaleven, ons guitig en bijgeloovig vissersvolk, Paster Pype, de ingoede verschijning, het konflikt tusschen den boer en den visscher, een fameuzen pekkersnacht, die eindigt bij te galmgaten van de Peperbusse, ten tooneele te voeren.

Zijn boek is het eerste, dat werkelijk een mijn is van rake en typische gezegden, schillerachtige trekjes, folkloristische bijzonderheden, humoristische flitsen, afwisselend met den ernstigen druk van het zwalpen op zee, de lossere opvatting van een zotte liefde, maar stuitend op het treffend symbolisch beeld van Karoen, den getemperden wilden visscher, die met zijn vrouw, op een schoonen avond het Westen invaart.

Het is hier de plaats niet om te wijzen op de letterkundige waarde van «Karoen». Onthouden we alleen, dat Gaston Duribreux een kloeke poging heeft gedaan om ook het typevan onzen Oostendschen visscher een letterkundig monument op te richten, waarop onze «Wansjes» recht hebben.

Wie de visscherij wil steunen, moedige Gaston Duribreux aan. KAROEN, dat slechts 12 fr. kost, is verkrijgbaar in alle Oostendsche boekwinkels. Postcheckrekening: Gaston Duribreux 233.351.

KAROEN DOOR GASTON DURIBREUX

Nog een jonge kerel, die Gaston Duribreux, een van die Noordzet-jongens die het visschersleven kennen omdat zij het medegeleefd hebben.

Een stevig jongmensch, 30 jaar oud, oud leerling van het O. L. V. College, klare kijkers die realistisch op de wereld neerzien en snappen wat er op omgaat. Een gevoelig mensch die duidelijk denkt en duidelijk neerpernt in een klare, rijke taal.

Duribreux is een vader en Karoen is zijn kind.

Karoen : de geschiedenis van een op-bruiscend visscherskind zooals wij er nog veel kennen langs de kaate. Ruw van uiterlijk maar een hart van goud die het brood zou uit zijn mond derven om aan zijn medemenschen te geven. Karoen, de kerel met de vloek op de lippen en een ongeëvenaarde zelfopofferingsgeest.

Het is de geschiedenis van een visscher, van den visscher, zooals wij hem kennen.

Gaston Duribreux heeft die ziel tot in de kleinste puntjes ontleed. Het in details gaan is voor hem een plicht. Misschen neemt hij die plicht wat al te nauwgevat op en zou er wat meer kunnen verteld en min beschreven worden.

Er ligt Duribreux een mooie toekomst te wachten in de schrijverswereld. Hij verdient gestuurd te worden door het lezend publiek en wij niet het minst door de visschersvolking. «Karoen» is te verkrijgen in alle boekhandels. De eerste oplage is beperkt en wij raden dan ook ten sterkste onze lezers aan er zich een exemplaar van te verschaffen.

Wij laten hieronder een hoofdstuk volgen van dit werk waardoor de lezer nader kennis maakt met het schrijverstalent van Gaston Duribreux.

PASTOR PYPB

Karoen had altijd veel moeite om zich zelf ernstig op te nemen.

Slechts helden en dwazen kunnen in een durende betoovering van hun daden voortleven; een gewoon mensch, na een opvlug van geestdrift, sandoening of leed, wordt bestrookt door een frons en een

sporig mensch een groote aanleiding tot leedwezen en beklag, zooals een misdrijf, dat ontdekt wordt, en openbare beschaming veroorzaakt, veel meer gewetenswroeging opwekt dan een misdad, die onbekend in 't duister blijft...

Bij Karoen echter scheen brassen en hoogtij vieren, deel uit te maken van zijn gezondheid. Het purgeerde en gaf lucht aan zijn bloed; de draalngen van zijn hoofd werkten de fantasie op van zijn geest, het nalgde zijn spieren tot geweldige ontspanning; na zoo'n drinkpartij ging hij gewoonlijk het dek van zijn boot rakkieren, een paardenwerk, dat een overvloedig zweet deed uitbreken, en waarmee hij 't overschot van zijn driestheid luchtte. Hij was een door gezond mensch en een door gezond mensch is voor vele gewoeligheden onvatbaar... Er spant zich een bloedvlies vóór zijn oogen, hij kan soms bijna onmenscheijk handelen, zonder het in te zien.

Het was eigenlijk Karoen's overdadige levenswelgheid, die hem naar overdeden meesleepte, maar in hem was geen ontwikkeling, geen vicieuse, zekelijke diepgang in de ondeugd. Hij kwam telkens van zijn boemtoeren terug met een soort van dwaas-onschuldige verwondring. De zonde bleef bij hem niet glaten en rotten alsof de zee hem zoude en pekeld. Als het kwaad hooggestapeld in hem lag, brak de sluizen en dan stortte hij in soet water, iets walgelijks en flots, waarin hij zijn gevoelens kwijnde, als zwijmende zeevlisch, die lovendrijft, maar dan kwam het neergnande bij hem halen en zweef hem in het zuiverend zeegeemoed terug...

Karoen had een wezen te vergelijken bij de duinen.

De duinen zijn beweegbaar en onstandvastig in vorm, maar de wortelstengels van het helm of de biesen doorkruisen hun schoot en zijn, als zenuwpezen, diep aan vaste aarde gebonden.

De duinen zijn zuiver van ratten en ongedierte, soms zal een pad, het dier met zijn koud bloed en zijn geweldige passies, dat op kevers of «meulenaars» jaagt, den dag doorbrengen in een uitgenoord hol, maar lang zal het daar niet hutsen.

Die zandhills zijn ruw, vager en veranderlijk; ze zijn tweezijdig, gelijk het

54
ke
54
vi
ki

hu
le
m
zo
hi
fo
m
wi
ge
dr
al
Ul

on
ret
ov
zoc
I
van
in
au
Da
in
get
I
het
e C
dee
een
ver
lan
rijk

I
zich
Een
ge
17-
woo
flet
gat
E
kad
glee
E
Vise
na
te r
offe
te v
twat
Al
half

vaag van gesturist, aanroeping of zed, wordt bezocht door een ironie en een twijfel, die de gaafheid van zijn gevoels komen aantasten.

Men kan zich zelf wel even, in zijn gevoels, vergoddelijken met een : «Hoop» van geweld, zooals de zee die opwerpt, ook eenmaal den hoogsten dijk met een golf bevoerst; soms kan men, in inderne koppeling, met de geest van de elementen samenvoelen; of, bezield door sprankels van dien geest, een hoogtepunt bereiken. Maar van zoohaast de spanning verslapt, drijft men af en verliest men het zelfvertrouwen.

Het wordt den mensch gedurig herinnerd, dat hij geen God is en van zoohaast God of de elementen hem niet meer behadigen, hij nog enkel als grappenmaker voorkomt.

Hoe duidelijk men het gewaar wordt in zijn binnenste... Wij hebben schoon ons eigen uiterlijk, nadien, een schijnbaar vernederd uitzicht te geven, of met een voornaam kwaad gezicht te verschijnen om ons zelf en onze medemenschen te overtuigen, dat wij steeds bij onze heldgevoelens verblijven, neen, neen ! Wij hebben het God en natuurverlaten in de vrouwen; en hoe meer we ons opzetten hoe kluchtiger we worden, hoe meer ons spel het plakkaat verdient van «uren lachens».

Maar voor de wereld staande, is het geraadzaam dat niet te bekennen en ook aan ons eigen niet en allerminst aan ons eigen; onze ernst is een valsche haard en een opgezette pruik geworden, die we niet mogen afrukken.

Zoo ongeveer verliep het met Karoen den dag na zijn baldadigen uitstap.⁽¹⁾ Die verbijsterde opdoemingen van den toren, zijn tragische wroeging, zijn werkelijk lijden in het kabelegat van zijn boot, waren bij klaarlichten dag nog enkel de nagedachte van een lastig doorgemaakten gewetensstrijd die uitgeblood was en zijn drukking had geheven. Er was iets glads in Karoen, sinds zijn nieuw leven, iets glimberigs, waarop de klauw der folterende machten, die nog in hem aanwezig waren, uitschoof, als hij maar eens zijn greep losliet.

Hem bleef de spijt om hetgeen gebeurd was en tevens de wil alle weer goed te maken, maar de ernst was er van af.

Hij vond zich kostbaar en kluchtig. Hij had zelfs de neiging in zijn gelaatspleuren om het uit te proosten over zich zelf, en hij kende die neiging, zij was hem bijgebleven, als een nerveuze tik, sinds de oorlogtegenkomsten en zijn lijden daarna. Eens had hij zichzelf ernstig opgenomen, en het had hem op de hoorden van de zelfvernietiging gebracht. Hij had bevonden dat het joukend gevoel, zich eens flink uit te lachen en aan zijn eigen te zeggen : « Ga-je gaan, jaje ! » een natuurlijk ingegeven behoudsmiddel is

anderlijk; ze zijn tweezijdig, gelijk het meerendeel der visschen, die langs een kant hun teeren huid bewaren en aan de andere zijde gekleurd en gepanierd zijn, naar 't midden waarin zij leven en strijden moeten. In één richting bosen de duinranden de zee na; ze zijn verslagen en ontbloot, de lange bieren golven, blinken en toppen zich samen als burchten; de doode wortelstengels hangen loogereten uit het zand.

Langs den binnenkant echter geven de duinen een nog verstreueiden en min of meer woesten aanblik van zachtere veldgronden; in het graspij; der pannen ontluiken de duivlootjes, het klaurmos, de blauwe distelbloemen, de blinde met de parapluutjes, de kalvermulltjes, en de frisa's; malsche geuren worden er door het zilt, verlijnd en als gespiritualliseerd...

Dien morgen, die voor Karoen een zekere betekenis had, leek ook voor zijn vriend Keyserlijk van belang te zijn. Zijn vrouw verliet met den vroegen het echtelijk dak en trok terug naar het binnenland, van waar ze herkomstig was.

Meteen ruilde de wot., in Keyserlijk, de plaats, en 't schaap bleef alleen achter. De sluwe tengerling en de uiterlijke woestaard waren ineens allebei verslagen en den kop in...

Den reus, met zijn hollen klank, werd een plaats verschaft bij de zusters.

Karoen, van zijn kant, begreep dat in hem insgelijk, door eigen wil en voeling, een omkeer moest ontstaan. De zindering die hij weer gevoeld had, in de uiteinden van zijn leven, was hem een verwittiging.

Die verandering in zijn wesen zou weer een beperking zijn van zijn levensvrijheid. Een inkorten van de touwlengen die hem aan de tucht en den regel van den vasten grond knelden. Dat wist hij.

Hij ontweek den heelen dag de binnenstraten omdat hij zich niet gereed achtte om toevallig Pastor Pype te ontmoeten. Rond den avond trok hij naar 't kalme huis op het plein...

In het bijzijn van den ouden priester voelde hij een schroom, die een verteederend gevoel in hem bracht. Hij stond in de peripherie, waar Pastor Pype's invloed dadetijk werkte. Hij wist dat zijn schuld met een sterk voornemen soffens zou afgelegd worden...

— Mijnheer Pype, ik kom u zeggen dat het niet meer zal gebeuren.

— Wat zal er niet meer gebeuren, jongen ?

— Weet ge het nog niet, manheere, ik ben gisteren avond weer meegegaan met de bende en we hebben gedronken en gebakswind tot gal in den nacht. Ik kom u sericus beloven dat het de laatste keer is.

— Ik geloof het jongen.

Het ultongerlijke in Pastor Pype's verschijning lag niet in 't gebruik van woorden maar in de zave van uitstraling.

Aan boord
halfmaas geh

EEN DE

Het Fransc in de kustwa men om volg nieur Bouche Hberbij word verschil in te schen de wat zeediepten. H stand van on Brazillaansci productie zoi schleden, dat gevend word

DE SNELH

Als de snel de dolijn ge 37 km, per i de zalm met walvisch met 11 km, per u

In het alge niet sneller d nuut, maar i kunnen zij i van deze an

GRU

Toen de be visschersschul binnengehaab een geweldig vangen had,

Bij het b de netten, g verloren. Mer bak, waarin werd.

Er stond het beest in te keer ging, waar voor de

Men besloc Allereerst we werkt, maar dan dat het

Toen sneec een af en w. De acht ann lijk over he koste de be om zich ook

IN IJSLA

De stoemt fuissaux » werd in de i een kustwac Het schip w nen gebrach

COI

Naar de N niet te lanse

de oorlogalegenkomsten en zijn lijden daarna. Eens had hij zichzelf ernstig opgenomen, en het had hem op de boorden van de zelfvernietiging gebracht. Hij had bevonden dat het joukend gevoel, zich eens flink uit te lachen en aan zijn eigen te zeggen: 'Ga-je gaan, ja-je!' een natuurlijk ingegeven behoudsmiddel is voor het kostbaar levensevenwicht.

Wat ongetwijfeld meechiep tot Karoen's weigering, was gemis aan naamsak uit zijn branspartij. Een walgende, ontredende 's anderdaags' is voor een buiten-

ben gisteren avond weer meegegaan met de bende en we hebben gedronken en gebakswijnd tot gati in den nacht. Ik kom u serieus beloven dat het de laatste keer is.

— Ik geloof het jongen.

Het uitzonderlijke in Pastor Pype's verschijning lag niet in 't gebruik van woorden, maar in de gave van uitstraling.

(*) Men moet weten dat Karoen drags woorden op schok geweest was en 'laet swijntje' had uitgehangen.

een
Het
nen

Na
niet
het
een
voor
Hij
die
rijk

A L L E D I E I

(De Zeewacht, 03/11/1934)

VERWIJZINGEN

- (1) Voor een uitgebreidere bibliografie en toelichting bij het werk van G.Duribreux, zie S.Pennynck, "Daniël, mijn vriend. Voorstelling en analyse van een kortverhaal van G.Duribreux als literair document van de bezetting in Mariakerke tijdens WOII", in: De Plate; juni – augustus 2014, nr 6-8, p. 147-172, ill.
- (2) Ranke B., Kanttekeningen bij het werk van Gaston Duribreux, in: Westland, 1942, nr.3, p. 253-259.
- (3) Het Visserijblad, 29 december 1934, p. 6.
- (4) De weg naar het Davidsfonds, in: De Belleman, XXII, lente 1953, nr. 1, p. 1-2.
- (5) De Zeewacht, zaterdag 3 november 1934 & Het Visserijblad, 29 december 1934.
- (6) Djomper: Visserskiel, vissersboezeroen (Desnerck, R., Oostends Woordenboek, 1972, p. 131).
- (7) Karoen, p. 123.
- (8) Algemeen letterkundig lexicon samengesteld door G.J. van Bork, D. Delabastita, H. van Gorp, P.J. Verkrujisse en G.J. Vis, (2012).
http://www.dbnl.org/tekst/dela012alge01_01/dela012alge01_01_03269.php
- (9) Karoen, op.cit, p. 155.
- (10) Ibidem.
- (11) Bert Ranke, Kanttekeningen bij het werk van Gaston Duribreux, Westland, Antwerpen, 1942, nr. 3, p. 253-259.
- (12) B.Ranke, op.cit.
- (13) Bert Ranke, op.cit.
- (14) De weg naar het Davidsfonds, in: De Belleman XXII, lente 1953, nr 1, pp 1-2.
- (15) Verstraeten Pieter, Adventure in a Belgian Port, in: Sintobin, Tom en Rymenants, Koen (samenstellers), Aan dezelfde zee, Oostende in de Nederlandse literatuur, Leuven, Davidsfonds, 2007, p. 60-66.
- (16) Karoen p. 82.

HEDEENDAAGSE BEELDENE KUNSTENAARS IN OOSTENDE

door Norbert HOSTYN

Het is niet omdat iemand een artistiek getinte bezigheid heeft dat die daarom kunst maakt; niet iedereen achter een schildersezel of met een doka is een kunstenaar.

J.P. GRONDA (KnackFocus, 17 december 2014)

De vorige afleveringen verschenen in de jaargangen 1993, 1994 en 1995 en liepen tot halfweg de letter K. De laatste genoemde kunstenaar was Werner Kodaz. Die bijdragen zijn inmiddels integraal te raadplegen via de website van "De Plate".

We behandelen net als in 1993-1995 zowel de professionele, semi-professionele als dilettante kunstenaars. Ook niet-Oostendenaars die docent zijn/waren aan de Stedelijke Kunstacademie worden sowieso vermeld.

We pikken de draad weer op bij de letter K en hebben de lemmas geactualiseerd.

Met de reeks "hedendaagse" wilden we naadloos aansluiten bij de eerdere reeks "Vergeten Oostendse Kunstenaars". Daarin behandelden we voornamelijk kunstenaars uit de 18de en 19de eeuw, de vroege 20ste eeuw en het interbellum, met hier en daar een uitschieter naar de jaren '50 en '60. Vele van die namen vonden inmiddels hun weg naar boekuitgaven, elektronische informatiesystemen op het internet zoals persoonlijke websites en het enerzijds onvolprezen maar anderzijds qua betrouwbaarheid nog steeds controversiële "Wikipedia".

129. KRAPLACK

Zie : Steven Devolder (De Plate 94/285)

130. KRIJGER Patricia

Oostende, 21 augustus 1968

Opleiding plastische kunst te Brugge; batik en acryl;
is de dochter van Carla Metsch (zie verder);
woont in Klemskerke

Literatuur :

Lexicon van West-Vlaamse beeldende kunstenaars, 4, Brugge, 1995.

131. LABBEKE Martine

Oostende, 3 augustus 1953

Beeldhouwster– kunstschilderes - dichteres

Afkomstig uit Oostende maar woonachtig in De Haan; was beroepshalve kleuterleidster; werkte enige tijd in het atelier van Hubert Minnebo en dat van Irene Duriez.

Onderscheidingen in diverse wedstrijden van de Nationale Beeldhouwwedstrijd van het August Vermeylenfonds (6de in 1987; 2de in 1988; 7de in 1995)

Auteur van een aantal sculpturen op het openbaar domein :

- "Vissersvrouw" op de Oostendse Vuurtorenwijk (2000 ingehuldigd; uitgebreid met kind 2012)

- "Vrouw aan zee" (Blankenberge)

- "Mong Devos" (De Haan, Vosseslag)

- "Kasseilegger" (Ichtegem)

Literatuur. :

Lexicon van West-Vlaamse beeldende kunstenaars, 3, Brugge, 1994.

De Zeewacht, 21 september 2012

132. LABYT Hubert

Oostende, 18 augustus 1951

Architect in hoofdberoep; als kunstschilder voornamelijk aquarellen met (Oostendse) stadsgezichten;

Tentoonstellingen :

- deelname 5de Salon van Oostendse kunstenaars (2005, Feest- en Kultuurpaleis).

Literatuur. :

Lexicon van Westvlaamse beeldende kunstenaars, 3, Brugge, 1994.

133. LAFORCE Raymond (Redmond)

Amateurkunstschilder

Deelname aan de 5de Biënnale voor amateurschilders TEVEO te Oostende, Feest- en Kultuurpaleis 1985 met : "Oude vaart in Sint-Joris", "Straatje te Brugge" en "De Garnaaltrap op de Visserskaai"; Deelname 7de Biënnale voor amateurschilders te Oostende 1989 (Org. Tevewest-Ebes) met : "Oude mannenkop", "Vissersboten in de haven"; Deelname Biënnale voor amateurkunstschilders 1994 (org. Elektrabel)

Woonde in de periode 1985-1994 : Manitobalaan 30

134. LAMBERT Hilaire

Loppem, 1933

Dilettant kunstschilder; aquarellen; was beroepshalve ambtenaar bij Stad Oostende

135. LAMBRECHT Jean-Claude

Geboren in Moeskroen.

Fotografisch-realistische voorstellingen van vooral glitterrijke, vrouwelijke, vaak zeer erotisch geladen figuren naakten; ook diervoorstellingen; deelname 5de Salon van Oostendse kunstenaars (2005, Feest- en Kultuurpaleis); gebruikt doorgaans zwart fluweel als drager.

Had tot ca. 2012 een eigen galerie, Vlaanderenstraat 25.

Literatuur. :

De glittermeisjes van J.C. Lambrecht, in: Noordzee-Magazine, 7, 3 juni 1989, p. 63-65.

136. LAMOTE Dirk

Oostende, 1959

Beeldhouwer

Leerling Stedelijke Kunstacademie Oostende (bij P. Perneel), ca. 1988;
deelname aan de tentoonstelling "Beeld en Vorming", Museum voor Schone Kunsten Oostende, 1988;

1998 : 1e prijs provinciale commissie beeldende kunsten;
ontwerp kunstwerk Kasseileggersplein Ichtegem (1998);

laureaat Nationale beeldhouwerswedstrijd 1999 van het August Vermeylenfonds Oostende;
deelname 5de Salon van Oostendse kunstenaars (2005, Feest- en Kultuurpaleis); deelname
"Oostends Paviljoen 2014" Venetiaanse Gaanderijen, groepstentoonstelling, 2014)

Literatuur :

Lexicon van West-Vlaamse beeldende kunstenaars, 5.

40 Oostendse kunstenaars (tentoonstellingscat.), Oostende, 2008.

137. LAMOTE Gilbert

Amateurkunstschilder

Deelname aan de 5de Biënnale voor amateurschilders TEVEO te Oostende, Feest- en Kultuurpaleis
1985 met : "Landweg", "West-Vlaamse hoeve" en "Sluizen"

Woonde in 1985 : Broederlijkheidstraat 2

138. LANNOO Nico

Graficus

Brugge, 1960

Opleiding aan het Technisch Atheneum in Brugge (sier- en publiciteitsschilderen, 1975-1978), de
Stedelijke Academie voor Schone Kunsten in Brugge (1978-1981) en de Koninklijke Academie
voor Schone Kunsten in Gent (grafische kunsten 1981- ...);

lesgever aan de Stedelijke Kunstacademie in Oostende.

Verzamelingen :

Verzameling Vlaamse Gemeenschap.

Literatuur :

5de Biënnale Beeldend West-Vlaanderen (tentoonstellingscat.), Sint-Baafs-Vijve, 1995.

139. LANOYE Sylvie

Grafica

Ontwierp affiche Paulusfeesten 1992.

140. LAPATTE , Jo

Pseudoniem van kunstenaars Niki Claeys voor haar tekeningen en schilderijen met honden (vanaf
2012).

Atelier in Leffingestraat 135

Tentoonstellingen:

-2012, Oostende, Molen van Stene Dorp

141. LA PIPE (Pseud. van Félix-Philippe Govaert)

Ecouen (F), 1922- Oostende, 2000

Schilderde diverse figuratieve genres in een bonte impressionistische toets; landschappen, marines, bloemen, figuren...; had een befaamde antiekhandel, "La Pipe" in de Madridstraat.

Tentoonstellingen :

-1991, Oostende, Casino-Kursaal

Verzamelingen :

Oostende, Kunstmuseum aan Zee (ex verz. Museum voor Schone Kunsten Oostende.)

Literatuur :

Lexicon van West-Vlaamse beeldende kunstenaars, 3, Brugge, 1994.

142. LARRAS Antoinette

Amateurkunstschilder

Deelname Biënnale voor amateurkunstschilders 1994 (organisatie Elektrabel)

Woonde in 1994 : Ieperstraat 17b

143. LATESTE Eddy

Hoboken, 1929

Graficus; opleiding aan St. Lukas, Gent;

Afficheontwerper, o.a.: "Grote uitstallingswedstrijd OCTOFER 1955-1956", "Internationaal Sportfestival Oostende, 1956".

144. LATESTE Willy

1930-1967

Graficus, striptekenaar, tekenfilm animator

Opleiding aan St. Lukas, Gent; striptekenaar bij uitg. Dupuis.

Strips in "Ons Volkske" : "Vader des Vaderlands" (1957-1958) en "Admiraal de Ruyter (1958)

145. LAURENT Martine

Amateurkunstschilder

Deelname 7de Biënnale voor amateurschilders te Oostende 1989 (Org. Tevewest-Ebes) met :
"Ellen"

Woonde in 1989 : Albert I-Promenade 84

146. LAUWERS Jenny

Kunstschilderes

Actief ca. 1964; portretten, figuren, clowns.

Literatuur :

De Zeewacht, mei 1964.

147. LEERMAN Eric

Oostende, 1947

Artistieke fotografie, reisfotografie;
Woont in Oostduinkerke.

Literatuur. :

Lexicon van West-Vlaamse beeldende kunstenaars, 5, Brugge, 1996.

148. LEFEVRE Nicole

Beeldhouwster.

autodidacte;

lid kunstkring Roderick, Oudenburg;

atelier : Lotuslaan 19.

Tentoonstellingen :

-2007, Bredene, C.C. Anto Diez.

-2010, Gistel, Oud Stadhuis (Kunstgroep Kanneblomme).

-2010, Oostende, Molen van Stene.

-2011, Oostende, Molen van Stene.

-2012, Oostende, Molen van Stene.

149. LELEUX Idalie

Amateerkunstschilderes.

Deelname aan de 5de Biënnale voor amateurschilders TEVEO te Oostende, Feest- en Kultuurpaleis
1985 met : "Morgenstond in bos", "Paraplu" en "Ontgoocheling";

Woonde in 1985 : Albert I Promenade 15.

150. LESTAEGHE Christiane

Kunstschilderes, tekenen, ceramiste, papier-maché.

Lid kunstkring De Kanneblomme, Gistel en van Refuzee09;

Atelier : Regenboogpad 10.

Tentoonstellingen :

-2011, Oostende, Molen van Stene Dorp.

-2012, Oostende, Molen van Stene Dorp.

151. LIBIN Herman

Oostende, 1920-2007

Decoratieschilder; schilderde calicots voor de Oostendse bioscopen, decors voor het Bal du Rat Mort en calicots voor politici n.a.v. de verkiezingen.

Opleiding bij Jos. Vande Fackere aan het Hooger Schildersinstituut aan de Guldenvlieslaan in Brugge (ca. 1937-1939).

Tentoonstelling :

-2013, Oostende, Stadsbibliotheek Kris Lambert.

Literatuur :

J. Geuvens & R. Benoit, De wonderlijke wereld van pluche & Pellicule. De Geschiedenis van de Oostendse cinema's, Oostende, 2010, p. 255.

152. LIBIN Ronald

Oostende, 1942

Cartoonist-sierkunstenaar.

Geselecteerd voor de Internationale Wereldkatoenale in Knokke-Heist (1981-1982-1983); nam deel aan diverse cartoonwedstrijden (Yomiuri cartoon contest Tokyo, World cartoon Skopje, Cartoonfestival Amstelveen, VTB Verkeer Antwerpen en deze in Borgheria); individuele tentoonstelling "Bing Kartoens" in Galerij Krekedal in Kortemark; uitgave "Bing Kartoens" (1982); lid van de katoenistenvereniging "Kever"; geselecteerd voor katoenbierviltjes Stella Artois (1983); 1981, 1982 en 1983 : opname in Davidsfondskatoenboek; pseudoniem : Bing.

Literatuur. :

Lexicon van Westvlaamse beeldende kunstenaars, 6, Brugge, 1997.

153. LIEVENS William

Karikaturist-cartoonist

Illustreerde met cartoons oa. : "Brugse humor in de geneeskunde", "De voetbalzotten", "'t Wit vierkantje" (uitg. Marc Vande Wiele, Brugge), "Vissenhumor".

Meerdere affiches o.a., voor de Oostendse Revues, affiche Opendeur Ibis 1997.

(vervolgt)

OOSTENDE AANWEZIG IN HET FELICIEN ROPS-MUSEUMdoor **Ivan VAN HYFTE**

In Namen, partner van “Mons 2015” loopt een parcours langs musea en in de openlucht dat ons een postume ontmoeting geeft tussen de grootste etser van zijn tijd, Félicien ROPS (1833-1898) en kunstenaar, theaterman en schrijver Jan FABRE (° 1958).

De “Pornocrates” versus “Searching for Utopia” (weet u nog de Nieuwpoortse schildpad).

In een herenhuis, hartje oud Namen, vlakbij het geboortehuis van de kunstenaar bevindt zich het Provinciaal Museum Félicien Rops. Het lag voor de hand dat hun permanente collectie niet mocht ontbreken in het project “Facing Time Rops/Fabre”.

Tijdens zijn studies aan de Université Libre de Bruxelles stichtte hij met zijn vriend Charles DE COSTER (1827-1879) in 1856 het satirisch tijdschrift “Uylenspiegel, journal des débats littéraires et politiques”. Daarin staan zijn lithografieën bol van opstandigheid en protest tegen de bourgeoisie en clerus.

De tentoonstelling toont ons het nummer van 18 augustus 1857 met 2 litho's: “Ostende avec” en “Ostende sans” (inventarisnummers GE 124.1 en GE 125.1).

De karikaturen van Mars, Cham, Daniels-Dubar en Canelle zijn nooit veraf. Allen namen ze de onhandige toerist op de korrel.

Aanbevolen ! Tot 30 augustus 2015.

* * *

EEN WOORDJE UITLEG OVER DE OMSLAGFOTO VAN DE MAAND APRIL

Het schilderij waarmee Joris Houwen poseert is dat dat aan deken BUTAYE cadeau werd gedaan n.a.v. zijn huldiging in het Theater van Oostende in 1958.

Norbert HOSTYN

FOTO OP DE OMSLAG

Café “Tramhuis” op de Nieuwpoortsesteenweg. Thans is daar de pianozaak van Herr Seele gevestigd.

CAFE
Leopold

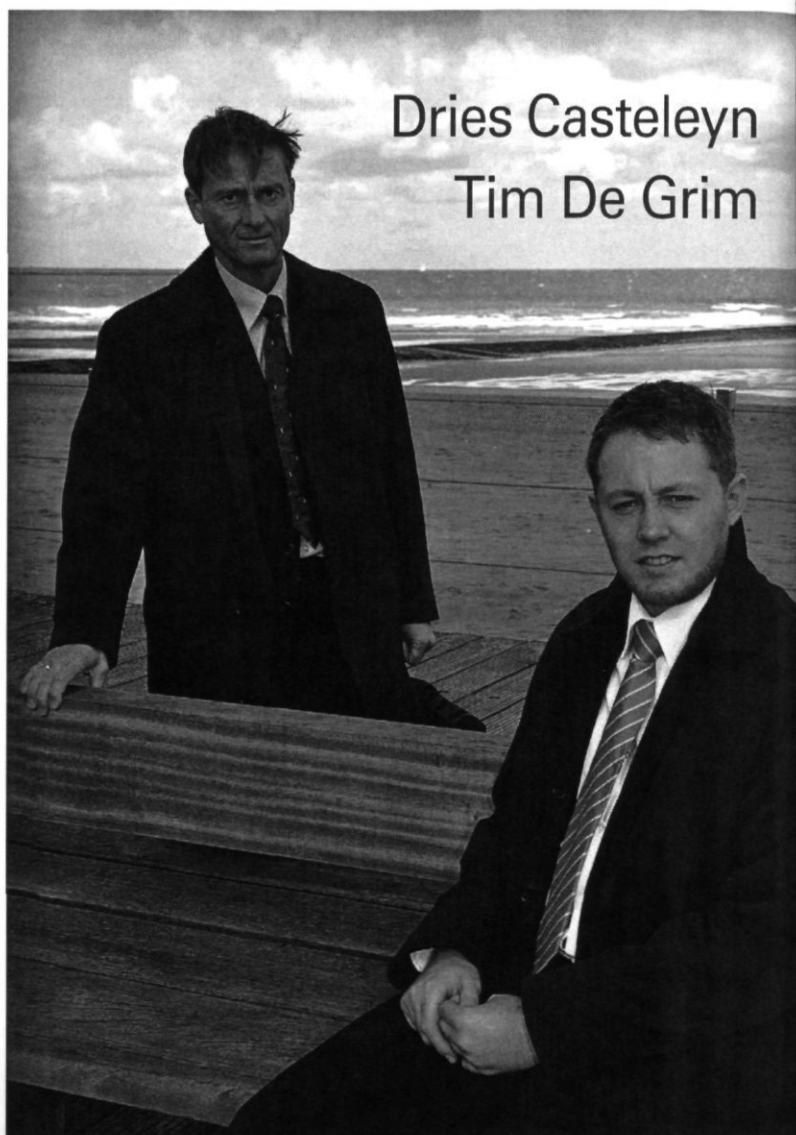
NIEUW - NOUVEAU - NEW

**CAFÉ
OP DE ZEEDIJK**

**BAR
SUR LE FRONT DE MER**

**BAR
ON THE SEAFRONT**

**ALBERT 1 PROMENADE
8400 OOSTENDE
+32 (0)59 443 506**

Dries Casteleyn
Tim De Grim

WINKEL

Torhoutsesteenweg 160 - 8400 OOSTENDE

FUNERARIUM

Torhoutsesteenweg 173 - 8400 OOSTENDE

T 059 44 80 84

www.uitvaart-oostende.be

MAANDBLAD

JUNI 2015

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

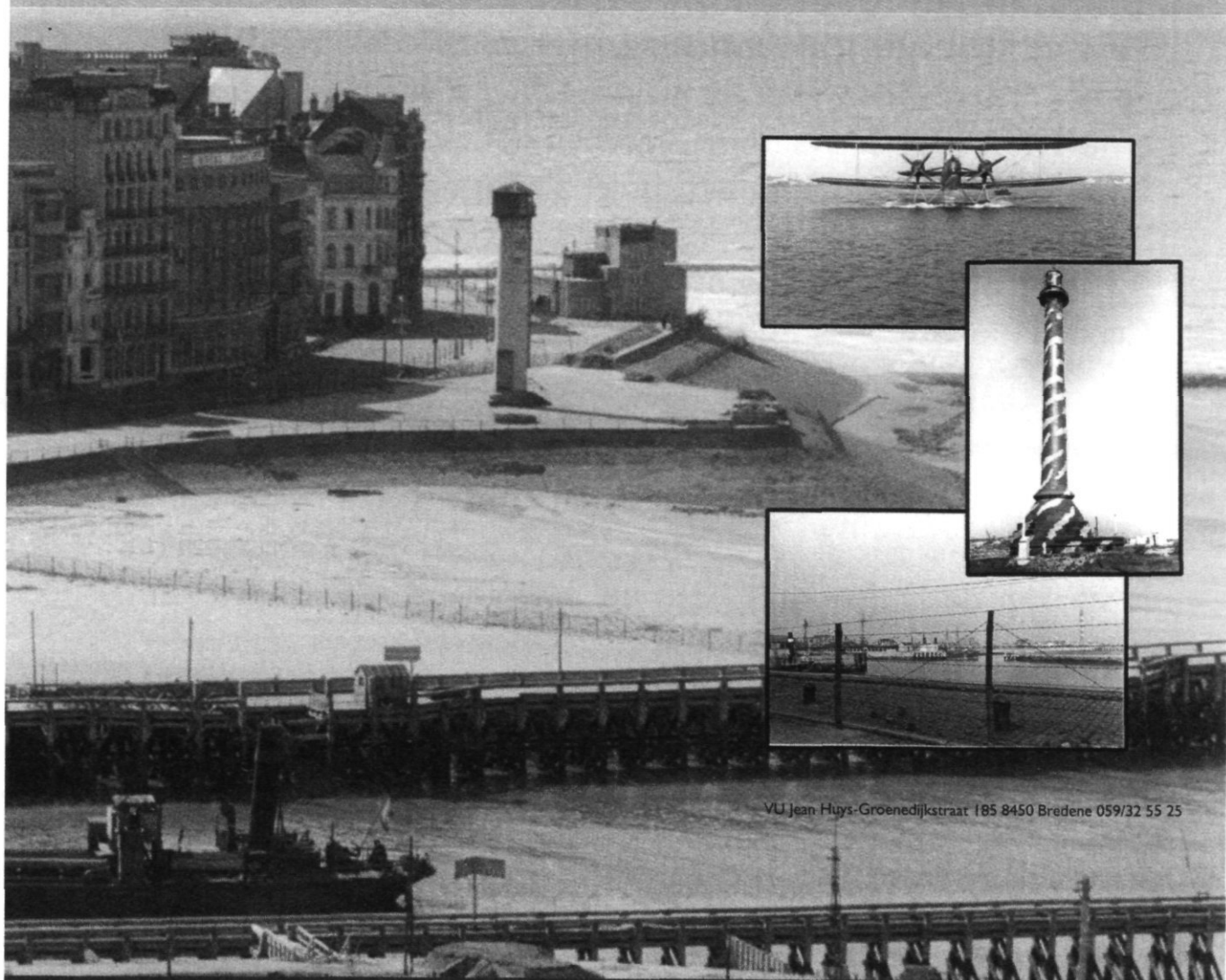
DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

Fototentoonstelling

Wereldoorlog II

op de Oosteroever

VLI Jean Huys-Groenedijkstraat 185 8450 Brédene 059/32 55 25

2015

Davidfonds Vuurtoren
Sint-Antoniuserk Vuurtorenwijk Oostende

Gratis inkom

Vrijdag 12 juni van 09.00 uur - 18.00 uur
Zaterdag 13 juni van 09.00 uur - 18.00 uur
Zondag 14 juni van 11.00 uur - 18.00 uur

OOSTENDE
CULTUURSTAD

DAVIDSFONDS
cultuur beleef je samen

Sint-Jan Zee
OOSTENDE

Provincie
West-Vlaanderen
Vlaamse Provincie

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-
VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en
de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en
weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 44

NUMMER 6

MAAND JUNI 2015

Prijs per los nummer: € 4

**Jaarabonnement: € 15 (te storten
op rekening BE81 3800 0966 6224)**

IN DIT NUMMER

Blz. 129: **A. MERCER:** "Op naar Waterloo" (1815) ! Britse ontschepping te Oostende:
een weergave van hun, bij ons doorstane emoties en miseries. Idee en
transcriptie **E. SMISSAERT.**

Blz. 140: **R. JANSOONE:** Het dagelijkse leven in Oostende tijdens de bezetting (1940-
1944): deel 22.

FOTO OP DE OMSLAG

Café "In de Hemel" aan de Torhoutsesteenweg. Later omgedoopt tot "De drie Steptjes".

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224
BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Erebestuurslid:

Gilbert VERMEERSCH, Blauwkasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Bestuursleden:

Dirk ANGILLIS, Elisabethlaan 439, 8400 Oostende.

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Roger JANSOONE, Eikenlaan 12, 8481 Ichtegem.

“OP NAAR WATERLOO” (1815) ! BRITSE ONTSCHEPING TE OOSTENDE :
 een weergave van hun, bij ons doorstane emoties en miseries

Tekst door Captain Alexander Cavalié
MERCER (1ste druk.: 1870) ; vert. uit het
 Engels door Dr. M. Cordemans.
 Idee en transscriptie: Emile SMISSAERT.

13 april 1815 :

(...) Een gunstige, hoewel lichte wind was opgestoken; we lichtten andermaal het anker en staken in zee. Nadat we de haven uitgevaren waren, lag onze koers een eind ver langs de kust van Suffolk en zo dicht erbij, dat voorwerpen aan land duidelijk konden waargenomen worden.

(...) Nabij Bawdsey verlieten we de kust en stuurden rechtuit over bij een lichte, maar gunstige wind.

De lage, zandige kusten van Suffolk verzonken weldra onder de horizon. 's Noenens (sic) vervoegden we een vloot koolschepen die naar de rivier vaarden en spoedig daarop zagen we de vuurtoren van Sunksand. Toen de wind ging liggen en het tij ons naar de zandbank toedreef, gingen we voor anker tot bij hoogwater. 's Nachts stelde een lichte bries in de rug en de effen zee ons in de gelegenheid om flink vooruit te komen.

Tegen de morgen (13°) was de wind veel sterker geworden en, alhoewel de kust niet in het zicht was, werden wij haar nabijheid gewaar, door het aantal eigenaardige, log-uitziende boten die, in alle richtingen, om ons heen vaarden. Hun voormast, met zijn overgrote breefok, stond rechtop in de boeg, of liever, hing er over.

We huurden dan een loods van één dezer boten – een kleine stoere kerel die er rond en welgezend uitzag. Zijn borst was versierd met een zilveren medaille waarvan de beeldenaar een anker vertoonde, zoals de medaille van onze kruiers : het kenteken van zijn beroep. De arme kerel was nauwelijks aan boord, toen hij bestormd werd met ontelbare vragen : “Waar is Buonaparte?” “Waar is het Franse leger?”, “Wat zijn de Engelsen van zins?”, “Werd er reeds gevochten?” enz. enz. Hij verstond of hoorde maar één woord van dat alles : “Buonaparte” en herhaalde gedurig : “Il est capôte” ; wat vergezeld ging van een veelzeggende beweging met de hand dwars over de keel. Tegelijk deed hij zijn best om van zijn plagers af te geraken en zijn werk te beginnen. Hij verrichtte dit met zeer veel ernst. Wij leidden er spoedig uit af, dat er meer dan gewone moeilijkheden moesten bestaan om de haven van Oostende binnen te varen. Hij zorgde eerst en vooral voor het aanbrengen van een kabel en het oprollen ervan aan dek. Wij zouden spoedig het gebruik daarvan leren kennen.

Ondertussen bleven we de kust naderen. Alhoewel ze steeds onzichtbaar bleef, deelde de loods ons mede dat ze niet veraf meer was. Zijn verklaring werd bevestigd door het opduiken van de kerktoren en de hoge vuurtoren van Oostende. Die staken reeds voor de helft boven de horizon uit, eer het land zelf zichtbaar werd. Toen ontwaarden we een aantal afzonderlijke en afgeronde gele heuvels. Ter zelfde tijd kon men de huizen van de stad duidelijk opmerken. Al onze verrekijkers werden naar de kust gericht. We waren ongeduldig en overdreven

nieuwsgierig zoals altijd, wanneer men voor de eerste maal een vreemd land, vooral in de huidige belangwekkende stand van zaken, nadert. Toen gaf de loods, tot onze grote teleurstelling, bevel ons schip te doen bijdraaien. We bevonden, dat het tij niet zou toelaten de haven vóór 2 uur 's namiddags binnen te varen. Talrijke schepen, brikken en schoeners, lagen bijgedraaid zoals wij en andere kwamen ononderbroken aan.

Niets kon voorzeker meer afkeer wekken dan het uitzicht van de kust. Zandheuvelds zover het oog reikte, enkel onderbroken door de grijze en doodse versterkingen en gebouwen van Oostende, en verder naar het westen toe, door de torens van Mittelkerke (sic) en Nieuport (sic), die boven de zandheuvelds uitstaken. Daarenboven was het weer weinig geschikt om het tafereel te verlevendigen. Er woei een flinke bries en de hemel was bewolkt. De zee was zwart, ruw en kil. Het land, eenvormig, koud en grijs (...) Toen we het echter meer van nabij onderzochten, bevonden we dat dit afstotende uiterlijk een liefelijk (...) verborgen hield. Door de openingen, tussen de zandheuvelds in, kon men een rijk en vlak landschap zien, begroeid met de levendigste gewassen, en bestippeld met dorpen en hoeven, die tussen bomenlanen en kleine oppervlakten bos verspreid lagen. Toen, af en toe, een zonnestraal doorbrak en dit landschap verlichtte, gaf hij er een dromerig voorkomen aan dat zeer aangenaam was en ons gemoed, dat teleurgesteld was door het somber uitzicht van de kust, opmonterde.

Een zwarte massa hout die rechts van de toegang tot de haven uit het water oprees en die, naar wij vernamen, een fort was, eiste nu hoofdzakelijk onze aandacht op. Naarmate het tij rijst, wordt de diepte van het water kenbaar gemaakt door verschillende vlaggen die op dit fort gehesen worden. We waren opgetogen toen ten langen laatste de vlag (een rode), welke de nodige diepte voor ons schip aanduidde, werd gehesen en we naar de havenmondung oploefden.

De haven van Oostende is artificieel. Ze werd gemaakt bij middel van 'jetées' of heipalen, die bij lage tij boven het water uitsteken. De rechterkant, bij het binnenvaren, bestaat slechts uit een rij palen die vóór de verdedigingswerken van de stad uitsteken. Aan de linkerzij is er een lange pier of 'jetée', op wier uiteinde een klein fort staat. Achter deze pier, naar het noordoosten toe, vormt de binnenwaarts dringende oever een bocht met een effen zandige baai, waar het water, zelfs bij het hoogste tij, nooit meer dan enkele voet diep is. Een vreselijke branding beukt hier op los, wanneer de wind uit het westen komt. Daar de vloed met grote snelheid voorbij de havenmondung daalt, loopt een schip, dat bij westenwind poogt binnen te varen, groot gevaar verder gestuwd en op de zo even vermelde baai geworpen te worden. Dit was, naar we nu ontdekten, de oorzaak van de onverklaarbare ongerustheid van onze loods.

Bij het naderen van de haven, stuurden we, alsof we het schip op het uitgestrekte stenen glacis van de stad, dat langsheen het zeestrand tot in het water reikte, op het strand gingen zetten. Zelfs met inachtneming van deze voorzorg, dreven we zozeer naar lijzijde af, dat we, in plaats van de haven binnen te schieten, bots op de 'jetée' liepen. De arme loods raasde en sprong in het rond als een gek. Maar er stak methode in zijn gekheid. We ontdekten nu het nut van de kabel die hij op het dek had opgerold. Hij wierp een eind ervan naar de Belgische soldaten die, bij het horen van de schok, dadelijk uit hun wachthuis kwamen gelopen. Zo werd het schip verhinderd rond te draaien (wat anders zou geschied zijn), om dan, met de steven voorop, op de verder gelegen baai te stranden en spoedig de invloed te ondergaan van de stroming die de haven beroert.

Onze aandacht die tot nu toe door onze gevaarlijke toestand in beslag was genomen, werd nu

op nieuwe en opwekkender voorwerpen aan de overzijde gericht, waar de versterkingen van de stad onmiddellijk uit het zand oprezen. Ze stonden vol toeschouwers die, daar het zondag was, op hun best gekleed waren. De zon die juist door de wolken keek terwijl we voorbij vaarden, gaf een opgewekt uitzicht aan het tafereel. Voor ons was het ook geheel nieuw.

Ik herinner me, dat ik geweldig getroffen werd door het hoofddeksel van de vrouwen. Het verschilde zeer van wat we bij ons thuis altijd hadden gezien en de vergelijking viel voorzeker niet in het voordeel van mijn landgenoten uit. Voor hen was het fatsoenlijke hoofddeksel een grote, lage tuithoed die ik me altijd als zeer passend had voorgesteld. Maar ik kan u niet beschrijven hoe deze, in een oogwenk, in gemeenheid en vormeloosheid verzonk, toen ik mijn blikken wierp op de elegante, lang en spits uitlopende, hooggekroonde strooien hoeden van de 'belles' op de vesting, met soms twee of zelfs drie rijen kleurig lint of gemaakte bloemen versierd. Deze verleenden hun een verheven en indrukwekkend voorkomen, en toch was het geheel licht en vol gratie. Hoeden mochten echter niet lang mijn aandacht gaande houden.

Door een sliert andere schepen van alle soorten en grootte gevolgd, vaarden we snel naar dat gedeelte van de haven, waar een dichte menigte schepen haar volle breedte vulde en het verder varen belette. Zodat men zich afvroeg wat er met de talrijke schepen achter ons moest gebeuren. Het geheim werd spoedig opgeklaard. Want bij het bereiken van dit punt, wendde elk schip zijn voorsteven naar de stad, liep bots op het zand en bleef daar steken.

De vaartuigen recht voor ons, waren juist aangekomen en een regiment lichte dragonders was aan 't ontschepen. De paarden werden overboord geworpen en dan op het droge getrokken bij middel van een lang touw dat aan hun halsband vastgehecht was. Welk een toneel ! Welk een geroep, gehuil, gevloek en geplons ! De arme paarden leken de plotse overgang van het warme ruim naar een koud bad, niet erg aangenaam te vinden.

Op het strand geworpen te Oostende

Onze kiel had nauwelijks het zand geraakt, toen onverwachts een officier (kapitein Hill) met een bende matrozen bij ons aan boord kwam. Die begonnen onmiddellijk 'sans cérémonie' onze paarden af te laden en ze, samen met onze garelen, enz. overboord te werpen. Zonder ons ook maar tijd te gunnen om enige schikking te treffen ten einde een of ander in ontvangst te nemen of in veiligheid te stellen.

Zijn antwoord op mijn protest luidde :

"Ik kan het niet gebeteren, Mijnheer. De bevelen van de Hertog zijn formeel : er mag géén vertraging ontstaan bij het landen van de troepen, naarmate ze aankomen en bij het terugzenden der schepen. Dus moet gij er uit zijn, eer het donker wordt".

Het was toen omstreeks 3 uur 's namiddags en ik vond dat het een buitengewoon weinig comfortabele schikking was.

De herrie en de verwarring die volgden, tartten elke beschrijving. Bundels garelen vlogen, net zoals de paarden, in snelle opeenvolging over boord. Vruchteloos wezen wij op het verlies en de schade die uit zo'n handelwijze moesten voorkomen.

"Kan er niet aan doen – mijn zaken niet - de bevelen van de Hertog zijn formeel", enz., was het enig antwoord.

Ondertussen begon de ebbe de diepte van het water langs de kiel te verminderen en liet ze ons toe troepen overboord en naar de baai te zenden om onze spullen te verzamelen en naar de kust te dragen, alsook om de paarden op te halen en in veiligheid te brengen.

Dezelfde operatie begon op de andere schepen naarmate ze aankwamen. De herrie en het lawaai waren ongelooflijk.

De dragonders en onze manschappen (sommigen bijna, anderen geheel naakt) stonden in en uit het water, worstelden met de verschrikte paarden of trachtten hun natte uitrustingen zo goed als ze konden te redden.

Enige soldaten waren hun druipende paarden aan het zadelen, anderen stegen te paard en gingen in kleine troepen heen.

Troosteloze groepen vrouwen en kinderen waren hier en daar op hun erbarmelijke bagage gezeten, of zwierven rond op zoek naar hun echtgenoten of gebeurlijk naar een verloren geraakt kind.

Ze riepen en klaagden allemaal en verhoogden allemachtig de Babel-achtige verwarring waarin 'Erin's dialect overal doorklonk. Ierse bedelaars wemelen in alle hoeken van de wereld. Zelfs hier lieten ze ons niet met rust. Een jonge schavuit met blote benen veranderde plots van toon, toen hij ondervond dat zijn geklaag en zijn geteem nutteloos waren. Hij trachtte onze vrijgevigheid op te wekken door een gemene mop over de Vlaamse uitspraak van hun woord 'horze' Pferd). Voeg bij dit alles hopen volk uit de stad, die luiierend rondliepen. De enen waren toeschouwers, de anderen stonden op de uitkijk naar buitenkansjes. De enen boden koeken, bier, enz. te koop aan. Anderen plaagden de officieren door het aanbieden van diensten die niet altijd van het deftigste soort waren.

Niet zonder moeite kon ik ten langen laatste kapitein Hill overtuigen, dat het noodzakelijk was om onze kanonnen en munitiewagens, enz. aan boord te laten gedurende de nacht, zoniet zou hij, in zijn razende ijver, alles eruit geworpen hebben en was alles op het natte zand blijven staan of weggespoeld. Intussen waren we, hoewel aan land, zonder bevelen voor wat ons verder te doen stond. Geen enkele officier van de staf, het garnizoen of zelfs van ons eigen korps, kwam bij ons. De nacht naderde en er was natuurlijk slecht weer op komst. Onze arme, huiverende paarden en hopen natte garelen konden niet langer op het zand blijven staan tot de vloed opkwam.

Er moest worden uitgezien wat kon gedaan worden. Met dit doel liet ik één van mijn paarden zadelen en reed de stad in, terwijl ik de officieren hun afdelingen liet verzamelen. Hier trof ik dezelfde herrie (hoewel niet dezelfde verwarring) aan als op het strand. De straten waren vol Britse officieren en de kaaien stonden vol kanonnen, wagens, paarden, bagage, enz.

Nu zou men zich toch wel aan geen vertraging verwachten bij het opsporen van de bevelhebber van een vesting. Toch was dit het geval. Enkel na langdurige en herhaalde navraag ontdekte ik dat luitenant-kolonel Gregory, '44^e regiment', dit personage was en vond ik zijn verblijfplaats. Ik kon van hem echter niets te weten komen. Hij scheen amper de beleefde melding van onze aankomst verwacht te hebben. En verklaarde dat hij geen andere bevelen had, dan dat de troepen van ieder wapen, zodra ze aankwamen, naar Gent moesten optrekken, zonder één enkele dag ophoud te Oostende.

Vreemd genoeg dachten noch ik, noch de kolonel eraan dat er in Oostende zo iets als een hulpkwartiermeester-generaal (sic) bestond, tot wie men zich in dergelijke omstandigheden diende te wenden. Het was nochtans zo. En die officier, in plaats van zich op de hoogte te stellen van hun aankomst of op de ontschepping der troepen te letten, vermeed volstrekt zich te laten zien.

In ieder opzicht teleurgesteld, stond ik op het punt naar het strand terug te keren, toen ik majoor Drummond op de 'quai Impérial' [Keizerskaai] ontmoette en hem mijn geval vertelde. Deze vertoefde hier reeds enige tijd, zodat hij met de plaats vertrouwd was. Drummond raadde me aan om naar Ghijstelle (sic), een dorp op ongeveer zes mijl van Oostende, te marcheren en, na er de nacht doorgebracht te hebben, terug te keren om mijn kanonnen, enz., te ontschepen.

Terwijl we aan het praten waren, daagde echter iemand op (ik ben vergeten wie het was), met de aangename tijding dat Ghijstelle reeds volledig bezet was door het '16e Dragonders'. En gaf me nochtans instructies in verband met zekere grote afdaken op ongeveer één mijl afstand, waar zijn paarden de vorige nacht werden ondergebracht. Dat was reeds een troost. Ik reed dadelijk heen om de plaats en de weg die er naartoe leidde(n) te verkennen. En keerde naar de baai terug, precies toen het donker begon te worden.

Daar vond ik een aller ellendigst toneel van verwarring. Onze zadels, garenen, bagage, enz., lagen nog steeds verspreid op het strand en de vloed die nu opkwam, dreigde er weldra overheen te spoelen. Tot overmaat van ramp viel de regen bij stromen neer en barstte een onweer, dat gedurende de hele namiddag gebroed had, met buitengewoon geweld boven onze hoofden los. Het weerlicht was werkelijk vreselijk terwijl de orkaan die geweldig door de tuigage van de schepen huilde, slechts overtroffen werd door het lawaai van de luide ontladingen en het geratel van onophoudelijke donderslagen.

Intussen hadden onze mannen die verblind waren door het weerlicht, enige lantarens van het schip geleend en waren druk bezig met de talrijke artikelen die nog ontbraken op te sporen. De duisternis, tussen de helle bliksemflitsen in, was zo volkomen dat we slechts konden bijeen blijven door herhaaldelijk elkander toe te roepen. Met zeer veel moeite en voorzichtigheid konden we ontsnappen aan het tij dat snel naar het vlakke strand toestroomde.

Na eindelijk zoveel mogelijk van onze spullen verzameld te hebben en (na) onze paarden te hebben gezadeld (alles te samen waren er zowat twee of drie ontsnapt) begonnen we, een beetje na middernacht, onze tocht naar de afdaken. Een hoefsmid en een man zonder paard marcheerden met lantarens aan het hoofd van onze colonne. De regen bleef in stromen neervallen, maar de bliksemschichten werden schaarser. De donder van het afdrijvend onweer klonk nu gedempt vanuit de verte.

Onze weg liep door de stad. Om deze te bereiken moesten we over een uitspringende gracht bij middel van een zeer lichte houten brug. Misschien was de helft van de colonne erover, toen ze krakend instortte. Ieder die er zich op dat ogenblik op bevond, viel in het slijk en zij die in de achterhoede marcheerden, waren volledig afgesneden.

Hier stonden we voor een dilemma. Hoe moest, zonder kennis van de streek en zonder gids, de achterhoede van de colonne zich bij ons vervoegen? Hoe moesten de mannen in de gracht er met hun paarden worden uitgehaald? Gelukkig was niemand ernstig gekwetst. De diepte

bleek niet groot, wellicht niet meer dan zes of acht voet. Die volstond echter om al onze pogingen om de paarden eruit te helpen, te doen mislukken.

Gelukkig hoorden ons enkele Belgische soldaten van een naburige wacht die we nog niet opgemerkt hadden. Ze kwamen ons te hulp. Eén van hen stak de gracht over en aanvaardde om de achterhoede van onze colonne en de manschappen die in de diepte lagen, naar een andere poort te leiden. Een andere vergezelde ons naar de 'quai Impérial' waar we, na een weinig wachten, eindelijk verzameld waren, druipend van de regen en stervend van koude en honger.

Op de 'quai' was het stil en donker. Eén enkel licht straalde vaag door de vochtigheid uit een schemerige lamp boven de deur van een café waar nog mensen aanwezig waren. De enige geluiden die de stilte van de wijk verbraken, waren het plassen van de regen en het kletteren van onze stalen scheden en van de paardenhoeven, terwijl we moedeloos voorttrokken. We kronkelden langs schaars verlichte wegen die mij onbekend voorkwamen, want het was mij in de duisternis onmogelijk de smalle straten te herkennen waar ik in de namiddag zo haastig doorgereden was. Alleen de weerschijs op de natte stenen verhoogde een weinig de klaarte.

Na gedurende enige tijd deze omweg gevolgd te hebben, begon ik te vrezen dat ik de baan gemist had, toen we andermaal op een Belgische wacht stieten. Dank zij hun aanwijzingen en geleide bereikten we eindelijk de buitenbareel. Hier werden we weer opgehouden, daar de officier van dienst ons weigerde uit te laten. Een woordenwisseling volgde. Ik vergeet de bijzonderheden, maar alles eindigde met het openen van de poort.

Eenmaal uit de stad hoopten we spoedig ons logies te bereiken. We hadden amper honderd yards afgelegd, toen we bevonden dat dit doel verder lag dan we ons ingebeeld hadden en dat nieuw geduld van ons vereist werd.

De regen had de vettige grond zó glibberig gemaakt, dat onze paarden nauwelijks op hun poten konden blijven staan en de baan die langs de smalle kruin van een dijk liep, met aan weerszijden grachten, verplichtte ons voorzichtig te zijn en traag te marcheren. Ieder ogenblik hinderde de val van het ene of het andere paard de colonnes. Onze lantarens gingen uit.

Na gedurende geruime tijd gereden te hebben, klopten we ten langen laatste de bewoners van een huis langs de weg op en stelden vast, dat we ons doel voorbij waren. Niet vóór 2 uur in de morgen slaagden we erin om de afdaken te vinden. Het waren eindeloos lange gebouwen die tot een zagerij behoorden. Ik weet niet tot welk nut, tenzij om er planken in op te stapelen, enz., want ze waren nu ledig. Ze bleken echter prachtig geschikt voor ons, daar we, in één daarvan, al onze paarden op rij konden stellen aan éne zijde, terwijl de manschappen de andere innamen.

Een hoeveelheid hooi en wat stro, door onze voorgangers achtergelaten, maakte in zulke omstandigheden een waardevolle aanwinst uit voor mens en dier. Al onze vreugden zijn het gevolg van een tegenstelling. Ieder zou het ellendig genoeg gevonden hebben om de nacht te moeten doorbrengen onder zulke twijfelachtige bescherming als ons door deze afdaken geboden werd en dit, op de koop toe, in natte klederen. Na twaalf uur uitputtend werk, bloot gesteld aan het slechte weer, beschouwden we ze als paleizen.

En na zo goed als de omstandigheden het toelieten voor onze arme beesten te hebben gezorgd, maakten we ons gereed voor de rust die we nodig hadden en waar we zó naar trachtten.

Ik lag reeds in wat hooi verscholen, toen luitenant Leaches die op verkenning was uitgeweest, bericht bracht dat er in een naburig molenhuis nog mensen op waren die bereid waren om ons tot morgen onderdak te verschaffen. We trokken er heen en werden binnengeleid in de keuken, een echt toonbeeld van netheid. We troffen er de brave vrouw en één van haar werklieden die reeds bezig waren met vuur te maken en - onverwachte weelde - wat koffie te bereiden. Ze voegde bij deze vriendelijkheid het aanbod van twee bedden die graag en dankbaar door de luitenants Ingleby en Bill werden aanvaard.

Wat mij betreft, verkoos ik mijn natte klederen niet uit te trekken om ze 's morgens toch weer te moeten aantrekken. Daarom bedankte ik.

Niettegenstaande onze vermoeienis waren we allemaal zo verfrist door de koffie dat we een aangenaam uur doorbrachten pratend met onze vriendelijke gastvrouw en gekkend met haar knecht Coché, een soort goedgehumeurd zwakzinnige Caliban.

Eindelijk begon de slaap zwaar te wegen op onze oogleden. De dame trok zich in haar kamer terug, Coché verborg zich hier of daar en, achteroverleunend in onze stoel, oud model, met hoge rugleuning, waren we ons spoedig van alles onbewust.

14 juni 1815 :

Ontwaakte uit mijn slaap, precies toen de grijze dageraad de voorwerpen in de keuken zichtbaar begon te maken. Mijn gezellen sliepen nog vast. Zonder ze te storen, zocht ik stil mijn weg naar de deur en bevond me weldra in een prettige kleine tuin, versierd en doorsneden met hoge hagen of groene muren wier jonge bladeren, nog maar amper ontwikkeld, van het helderste groen waren. Ik vond deze schermen die de bedden doeltreffend beschutten en waarin menige vroege bloem reeds bloeide, verrukkelijk. Het was de eerste maal dat ik deze 'brise-vents' of beukenhagen zag (en) die ik nadien zo gewoon vond.

De morgenlucht was heerlijk. Mijn klederen waren droog geworden, terwijl ik rustte. Ik gevoelde me weer comfortabel en gelukkig, terwijl ik door de tuin slenterde en genoot van het morgenlied van de vogels. De hele buurt was er vol van. Ik had voor altijd in dit kalm en, zoals ik het toen oordeelde, lieflijk verblijf willen vertoeven.

Eén voor één kwamen mijn gezellen te voorschijn en we verloren geen tijd om andermaal op weg te gaan ten einde de poort van Oostende te bereiken, zodra ze zou geopend worden.

'Sass of Schlickens' (sic!, 'Sas Slijkens') waar we de nacht doorgebracht hadden, is de haven van het 'Brugse kanaal'. Vandaar vertrekt de 'treckschuyt' van Oostende naar die stad. Een dorp kan men het niet noemen, daar er slechts enkele kleine huizen staan in verband met het kanaalbedrijf, benevens enkele zaag- en andere molens, gedreven door de wind. Omgeven door moeras, is het een droeve comfortloze plaats, hoewel ik dit in de vroege morgen door de groenende schermen in de tuin van de molenaar niet bemerkte.

Onze weg terug naar de stad leek kort, daar het nu dag was en de weg zelf niet zo nat en (niet) zo glad meer was als de vorige nacht. De poort was nog niet geopend toen we aankwamen. Een menigte werklieden van allerlei soort stond reeds bijeen en wachtten zoals wij, gedurende enkele minuten, om binnengelaten te worden. Eindelijk ging de poort open en wij trokken naar de haven, op zoek naar ons schip.

De kaaien, (de) baai, enz., waren vol volk zoals de vorige dag. Wij vergrootten de herrie nog door het ontschepen van onze kanonnen, enz.

Omstreeks 11 uur was alles afgelopen en stonden we klaar om op te trekken. Maar het commissariaat deed ons wachten naar de uitreiking van ons rantsoen tot 3 uur 's namiddags. Drie dodelijke uren ! Want we waren gejaagd om op te trekken en deze nieuwe streek te verkennen.

We waren daarenboven verveeld omdat we verplicht werden ter plaatse te blijven. We konden immers onmogelijk rondlopen in de stad, omdat we het ogenblik niet konden voorzien waarop deze heren het gepast zouden vinden ons te gerieven. Twee van onze paarden ontbraken nog, evenals enkele zadelzakken en een aantal kleinere dingen. Dit valt niet te verwonderen, wanneer men de schandalige manier waarop ze overboord werden geworpen, het slechte weer, de donkerte van de nacht, samen met ebbe en vloed, in aanmerking neemt.

Het uitzicht van de troep was eveneens uiterst vervelend.

Onze nobele paarden, gisterenmorgen nog zo glanzend en opewekt, stonden daar nu met hangende oren en ruwe, opzichtige haren. Men kon duidelijk merken hoezeer ze geleden hadden doordat ze uit een heet ruim werden gehaald, daarna in koud water gedompeld en dan, méér dan zeven uur, op een open strand blootstonden aan storm en regen zoals we er verleden nacht te verduren hadden. Een praktische illustratie om te bewijzen hoe dwaas het is om legerpaarden te verzorgen en te vertroetelen, wanneer ze bestemd zijn voor zulke averij en ontbering.

Onze manschappen zagen er afgejakkerd uit. Hun klederen waren helemaal bevuild door het slijk en het nat, hun sabels waren verroest en de berenvellen van hun helmen waren glad gemaakt door de regen. Nochtans gaven ze nog steeds blijk van dezelfde opgewektheid die altijd karakteristiek was voor de bereden artillerie, inzonderheid voor troep G.

Terwijl we aldus op ons rantsoen wachtten, hadden we tijd te over om rond te kijken en ons te vermaken met de verrassingen van het tafereel en met de verschillende groepen die op de kaai bijeen stonden. Voorzeker waren de meesten van hen Engelsen en op de koop toe soldaten. De enen zaten te drinken aan de deur van de herbergen, met de knapzak op de rug, klaar om te vertrekken. Anderen hadden zich reeds in beweging gezet en begeleidden de bagage.

Dichtbij ons werd een batterij veldgeschut geparkeerd. De paarden stonden in lange rij achter de wagens gebonden en aten kalmpjes hun haver uit hun voederzakken. Ze slingerden die af toe in de lucht om des te beter aan de laatste, nog overblijvende graantjes van hun voedsel te geraken. Kanonniers en geleiders lagen in het rond, gereed om in een oogwenk in het gelid te springen of te paard te stijgen. Ze hadden de nacht hier doorgebracht en de as van hun vuren gloeide nog in enkele ruw gebouwde haarden van losse stenen of bakstenen. Onze ogen waren aan zulke dingen gewend.

Er waren echter nog andere dingen te zien, waaraan we niet gewend waren.

Zo de Vlaamse boeren met hun zwaarmoedige gelaatsuitdrukking. Ze stapten naast hun lange smalle wagens en hun nobele paarden die ze met bewonderenswaardige vaardigheid doorheen het gedrang voerden bij middel van lange leizelen. Deze bestonden uit (zeer dunne) koord die door gaten liep welke in de lompe, sterk versierde kragen of holsters aangebracht waren. Ze droegen een lange blauwe boerenkiel die op de borst en op de schouders versierd was met borduurwerk, in gekleurd sajet. Hun hoofd zat verborgen in een rode of witte muts. Velen droegen een lange, dikke pruik en allen hadden houten schoenen aan hun voeten.

De vrouwen met hard, verweerd gelaat droegen een muts met lange oorlappen, reusachtige gouden hangers in de oren, een zwartfluwelen lint om de schrale hals, een klein kruis op de borst dat aan het lint hing en dikke rokken die de heupen breed opzetten. Deze rokken waren kort en lieten een paar stevige benen zien, in ruwe blauwe kousen gehuld. De zware klompen waren rond de opening versierd met een konijnenvel dat er als zool in bevestigd was.

Van tijd tot tijd stapte een patrouille 'gendarmerie' - in eenvoudige blauwe uniform (en) met grote witte 'grenaden' (sic) op de panden en de uiteinden van hun reistas, (met) brede buikriem en hoge stijve, flink gepoetste botten - door de verzamelde menigte. Hun vlug speurende ogen keken zoekend rond, terwijl ze rustig voorbijgingen.

Aan de hoek van de kaai lag een groep matrozen (die niet veel van de onzen verschilden wat hun uiterlijk voorkomen betreft) lusteloos op de straatstenen of slenterden met gekruiste armen op en neer. Ze vermaakten zich met de zenuwachtige drukte van een twintigtal soldatenvrouwen, beladen met kinderen of pakken. Hun brede, grijze of verschoten rode klederen waaiden los achter hen uit. Ze worstelden door alle hindernissen heen met een bedrijvigheid, volharding en bespraaktheid die de matrozen hoogst vermakelijk vonden. Velen van hen plaagden deze amazonen schertsend in gebroken Engels en wisselden ruwe moppen. Bij dit spel trokken de heren, daar de dames meestendeels afkomstig waren van het Groene Eiland, aan het kortste eind.

Dat waren de taferelen die we gadesloegen, toen een luide schreeuw van ontzetting plots uit de menigte opsteeg en allen tegelijk naar de wallen spoedden. Ik volgde deze beweging. De morgen, ofschoon wat bewolkt, was mooi geweest en de wind matig. Maar, naarmate de dag vorderde en de vloed opkwam, was de zuidwestelijke bries geleidelijk tot een storm gegroeid. Ik bemerkte dadelijk, bij het bereiken van de vesting, dat de vlakke kust benoorden, zover als het oog reikte, bedekt was met een laag wit schuim van de geweldige branding die er overheen spatte. Fijne waterdeeltjes stegen in wolken op, werden door de wind voortgejaagd en hulden heel de omgeving in een dikke mist. Niets kon er wilder en woester uitzien dan het voorkomen van de kust.

Een eind weegs in zee spoedden talrijke schepen met beperkte zeilen zich naar de haven. Een kleine 'brik' had ze gemist en eer hulp kon verleend worden, werd ze rond de 'jetée' gewenteld en langs zijde in de branding geworpen. Haar toestand was werkelijk hachelijk. De branding barstte vreselijk over haar heen. Het water spatte boven haar masten uit. Ze slingerde van rechts naar links, totdat haar ra's in het water plonsden. Ieder ogenblik leek ze om te kantelen. Af en toe lichtte een reusachtige baar, groter dan de voorgaande, haar helemaal op en liet haar dan, plots terugtrekkend, weer op de bodem vallen met een schok die de masten deed buigen en trillen als hengeloeden en haar met onmiddellijke vernietiging scheen te bedreigen. Sommige van haar zeilen waren aan flarden gerukt. Andere die los sloegen klapten en kletterden met een gedruis dat, niettegenstaande het brullen van de branding, van op de wal kon worden gehoord.

De bootslieden leken erg gejaagd en riepen de mensen aan wal onophoudelijk om hulp, die dezen hun nochtans niet konden brengen. Grote angst greep de verzamelde menigte aan, telkens als het gehavende schip weer in het zicht opdook of in een zee van schuim begraven werd. Velen daalden af naar het strand tegenover haar. Ze kon geen twintig yards van deze lieden verwijderd zijn. En toch konden ze de wanhopige bemanning geen de minste hulp verlenen.

Terwijl we aldus in ademloze afwachting de gruwelijke ramp bijwoonden, riep de terugkeer van onze 'kwartiermeester-generaal' (sic) ons tegen onze zin van de wal weg om te beginnen aan onze tocht. We vernamen nadien dat een havenboot erin slaagde om de bemanning te redden (er waren geen troepen aan boord). De ongelukkige loods die moedig zijn leven voor hen had gewaagd, werd echter gedood. Doordat de boot plots oprees onder de wulf (sic) van het schip, dat zijn hersenen inbeukte, terwijl hij op de boeg stond.

Over Oostende weet ik niet veel te vertellen. Mijn tijd en geest werden helemaal in beslag genomen gedurende de weinige uren die ik er vertoefde.

Op mij maakte de stad een droevige indruk. Smalle vuile straten ; sombere, ouderwetse, lage, gemene huizen. Alles omringd door moeras, zandheuvelds of zee. En de zee verminderde, door haar slijkkleur, geenszins het doods effect van het gezicht. Van de versterkingen zag ik nog minder dan van de stad.

Te oordelen naar het weinige dat ik zag, lijkt Oostende nochtans meer op water te steunen dan op aarde of steen. Haar grote beveiliging ligt in de gemakkelijke waarmede de omringende moerassen onder water kunnen gezet worden. Aan de zijde van Blanckenberg (sic), gelegen op een verhevenheid (van zand, naar ik meen), kregen we een vluchtig gezicht op het 'Fort Napoleon'.

Ploegen werklieden waren bezig om een 'redoute' te bouwen tussen de zandheuvelds in de richting van Nieuwpoort.

We beschikten echter over geen vrije tijd om het ene of het andere te bezoeken.

VAN BRUGGE NAAR GENT

Of we tevreden waren ten langens laatste 'en route' te zijn uit deze nare stad !

Terwijl we door de straten trokken, op weg naar de 'bareel', bevonden we, kort nadat we de kaden hadden verlaten, dat we tevens al het rumoer, het gedrang en de verwarring achter ons hadden gelaten.

Er waren weinig mensen in de straten. Sommigen waren zelfs totaal verlaten.

Het uitzicht, toen we buiten de poorten kwamen, was zo 'triste' en teleurstellend als maar enigszins denkbaar is. Rechtsvoor en links: moeras ! moeras ! mijlen ver. Ze zagen er zwart, akelig en verpestend uit. De verte werd verduisterd door een rode mist, veroorzaakt door het zand dat door de storm vanuit een rij zandheuvelds (de 'duinen') die zich langsheen heel de kust uitstrekken, naar het binnenland werd geblazen.

Een rechte, slecht gekasseide en slijkerige baan strekte zich, tussen twee brede sloten vol stilstaand stinkend water, in het verre verschieft uit. Ze werd hier en daar afgezoomd door enkele verschrompelde wilgen die bogen onder de wind. Hun gewone koude kleur werd nog killer doordat ze al buigend de witachtige keerzijde van hun jong gebladerte vertoonden.

Zo zag het toneel er uit, waarbij onze colonne wonderwel paste, naarmate ze traag langsheen de steenweg vooruitkwam. Manschappen, paarden en wagens waren vuil en zagen er ellendig

uit. De mannen te paard leunden naar windzij en hielden allen met opgeheven hand hun helm vast. De kanonnières op de munitiewagens zaten schuin met de rug naar de storm.

We waren blij toen we, ongeveer halfweg Ghistelles (sic), aan een 'bareel' de paarden terugvonden die ons op het strand ontsnapt waren. De man (aldaar) zegde dat ze daar heel de nacht hadden gestaan.

Nadat we ongeveer vijf of zes mijl ver door deze moerassen getrokken waren, reden we een bijna vlakke streek binnen met een heel ander uitzicht (...) Het was laat toen we Ghistel (sic) bereikten.

N A B E R I C H T

Hier nemen we afscheid van Captain Mercers opmars doorheen het Vlaanderen van 200 jaar geleden. Van Oostende over Gent, Sint-Gillis-Dendermonde, Strijtem en Nijvel naar Quatre-Bras, waar Mercer met zijn troep 'bereden geschut' de aanvankelijke aftocht van het Engels leger moest helpen dekken. De kansen keerden daags daarop en zijn in brede kring bekend gebleven als de 'Slag van Waterloo'. (18 juni 1815).

Deze publicatie was door hemzelf niet bedoeld voor publicatie en gebaseerd op notities vooraf in een zorgvuldig bijgehouden dagboek ; pas na het overlijden in 1868 van Mercer (° 1783) gaf zijn zoon deze nu nog levendige, waardevolle teksten vrij voor druk en inzage door derden, onder wie nu de lezer(es)sen van onze 'Plate'.

In de loop van 1985 al vestigde Norbert Hostyn in het 'De Plate'-tijdschrift - door zijn vroege en talloze publicaties aldaar én in heel wat betreffende onze Oostendse geschiedenis een onderlegd ontginner (óf als publicist óf als lokaal historicus en kunsthistoricus tegelijk óf als gids óf als duider óf als voorloper tout court in deze materies) - met uitgebreide excerpten de aandacht op dit aantrekkelijk om lezen relaas uit de Franse Tijd (1789-1815). Enkel het niet zo passende tijdstip van zijn uitgave - maaër het was en het blijft een vondst van formaat ! - doch bovenal het gebrek aan genoeg zwarte inkt gebruiken op en meegeven aan de bladzijden belemmerde, toenmaals en nu nog trouwens, danig het vlotte lezen hiervan in 1985.

Mede daardoor onze heruitgave van dit tijdsdocument. We hopen dat het in de smaak valt.

Het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting (1940/1944)/ (22)

door Roger JANSOONE

22. HET DAGELIJKS LEVEN “ DRÜBEN “ : *leven en werken “aan de andere kant”*

“Haar taak *in het huwelijk* is kameraad, helpster en vrouwelijk complement van de man te zijn, dat is het *recht* van de vrouw in het *nieuwe* Duitsland ! “

Gertrud Scholtz-Klink, *Führerin* van de “NS-Frauenschaft” (1933)

“In the first four years of the war, when in Great Britain *two and a quarter million* women had been placed in war production, *only 182.000* women were similarly employed in Germany.”

William Shirer in “The rise and fall of the Third Reich” (1960) (1)

Hoe was het “drüben” ?

Een blijkbaar bijzonder geïnteresseerde lezer vraagt mij “Maar hoe zat het daar *aan die andere kant*? Hoe leefde en werkte men daar intussen *in Duitsland zelf*? Was het daar zoveel *anders* dan hier?”. Een pertinente vraag, interessant en boeiend, zelfs al zullen ongetwijfeld andere lezers dadelijk hierop reageren met “En wat heeft dat nog *met Oostende* te maken? *Is dat nog relevant?*”. Het lijkt erop dat *beide* kanten in zekere zin gelijk hebben. *Ogenschijnlijk* houdt dit geen verband met het thema van deze serie, doch anderzijds is het zo, dat door het trekken van een *parallel*, men een *vergelijking* kan maken én gelijkenissen en verschillen kan opsporen (die ook invloed hadden op gedragingen en houding van de Duitsers *hier bij ons*). Tenslotte waren zij in de “Heimat” geen “Marsbewoners” maar gewoon mensen van vlees en bloed, mannen, vrouwen en kinderen die zich eveneens moesten slaan doorheen al die ellende, onaangenaamheden en verschrikkingen van de “verdampte Krieg”, die zij veelal niet gewenst hadden, ook al waren zij vrijwel allen in zekere mate, rechtstreeks of onrechtstreeks, hiervoor zinnig medeverantwoordelijk. En tussen of nabij die Duitsers leefden er daar *tevens veel landgenoten* (ook Oostendenaars, en ik heb er nog een paar gekend) : vrijwillige arbeidskrachten, verplicht tewerkgestelden (via de “Werbestelle”), krijgsgevangenen (al dan niet tewerkgesteld) en politieke gevangenen. Laten wij ook niet vergeten dat er na de oorlog al vlug contacten waren tussen de Duitse bevolking en Belgische bezettingstroepen (*tevens onvermijdelijk relaties met de Fräulein!*), een wisselwerking die uiteraard niet los stond van wat hieraan was voorafgegaan (en in dit hoofdstuk wordt dit ook nader onderzocht).

Dat die Duitsers geen buitenaardse wezens waren maar weinig verschilden van alle anderen, bleek *reeds in de jaren dertig* uit het intens *samengaan* van nazi-Duitsland met de rest van de wereld. Spijts al dat streven naar autarkie deden industriëlen en bankiers met hen schitterende zaken. Jawel, communisten en socialisten werden opgepakt en weggestopt in een KZ, maar dat was toch geen erg? Vervelend was wel die Jodenvervolging, te meer daar geen enkel land bereid was om joodse vluchtelingen op te nemen, en men dan ook hoopte dat al die Joden in Duitsland zouden kunnen of willen blijven! In een interview met de *Manchester Guardian* van 23 mei 1936 vatte Chaïm Weizmann dit samen als volgt : “De wereld lijkt verdeeld in twee delen: de landen waar de joden *niet meer* kunnen leven, en die *waar ze niet naar binnen mogen*” (thans weerom herkenbaar en actueel wat betreft de hedendaagse bootvluchtelingen!). Overigens waren er overal, tot in de USA, extreemrechtse politieke partijen, waarvan sommigen uitgesproken fascistisch ... en vervolgens bijzonder ook actief in de collaboratie.

Wel is dit een thema dat vooreerst *de Duitsers zelf* aanbelangt, en *door Duitse* navorsers zou moeten onderzocht worden. Doch zowel historici als sociologen houden zich stilzwijgend op de vlakte. Het blijkt dat hier een onderwerp wordt aangeraakt dat aldaar nog steeds “niet goed in de markt” ligt (een boek daarover ware zeker geen bestseller!) omdat dit “confronterend” is en een gevoel van *onbehagen* schept, vooral bij de *mannelijke* bevolking. Want die oorlog had voor Duitsland en het Duitse volk zo’n diepgaande gevolgen (*ook maatschappelijk*), dat men er nog steeds liever omheen draait als een kat rond de hete brij. Ja, dit was blijkbaar een “Umwertung aller Werte”, ...maar dan wel op een manier zoals Hitler en zijn aanhangers zich dat *nooit* hadden kunnen voorstellen! Dit stond zelfs *haaks op* het in 1933 met zoveel uiterlijk vertoon en machtsontplooiing ingevoerd programma van de ambitieuze “Neue Ordnung”! Wat was er dan gebeurd? (...en niet gebeurd)? En wat was hiervoor de verklaring ??

Een vrouwenmaatschappij in wording

Zeer opvallend (én ingrijpend) was alleszins het feit dat Duitsland al vlug na het uitbreken van de oorlog overwegend een *vrouwenmaatschappij* geworden was, en dat dan nog in een zeer traditionele en oerconservatieve mannenmaatschappij! De mannen waren eenvoudig uit het straatbeeld verdwenen! Althans toch de “weerbare” mannen, maar zelfs in die categorie werd de “houdbaarheidsdatum” van “weerbaarheid” steeds verder opgeschoven, zowel *naar boven* (uitlopend in 1944/45 in een zielige “Volkssturm”, een bloedernstig bedoelde Duitse versie van de dolkomische Britse TV-serie “Dad’s Army”) ...als *naar onder* (uitlopend in het wanhopig inschakelen van “kindsoldaten”, HJ-jongens en uiteindelijk zelfs “Weerwolven”!).

Dit was zeker nooit de bedoeling van Hitler! Voor hem ging het om *de moeder aan de haard*. Er moesten *veel kinderen* geboren worden, straks krijgers en dienaars van “das Reich”. Alles stond in het teken van de “voortplanting” (vandaar de haat tegen homoseksuelen), met het uitreiken van “eretekens” aan “verdienstelijke” moeders. Uiteraard viel dit niet in goede aarde bij geëmancipeerde vrouwen, vooral in de steden. In de Weimarrepubliek hadden de vrouwen reeds stemrecht verkregen, lang *vooraleer* dit ook in andere landen (zoals in België) het geval zou worden. Paradoxaal is het precies *mede door* dit vrouwenstemrecht dat Hitler zo’n snelle opgang heeft gekend (een recht dat was ingevoerd om de dreigende opkomst van socialisten en communisten tegen te gaan!). Zeer veel vrouwen leefden toen nog in erg behoudsgezinde dorpsgemeenschappen en provinciesteden. Zij hadden geen probleem met al die oubollige ideeën van hun geliefde Führer. Want Hitler, die zich nochtans zeer graag voordeed als een “revolutionair”, wist eigenlijk haarfijn hoe hij moest inspelen op *reeds lang bestaande* en diep ingewortelde gevoelens en overtuigingen in het Duitse volk. En veel van zijn aanvankelijk succes had hij zeker hieraan te danken. Inderdaad, “there was a system in his madness” !

In “The rise and fall of the Third Reich” (1960) merkt W. Shirer op : “In the first four years of the war, when in the UK two and a quarter million women had been placed in war production, *only* 182.000 women were similarly employed in Germany” (1). Maar dit mag ons niet op een dwaalspoor brengen. Want - in tegenstelling tot de Britse tegenhanger - waren er, naast al dan niet verplicht tewerkgestelde *Fremdarbeiter*, in nazi-Duitsland ook talloze dwangarbeiders (*Ostarbeiter*, KZ-Häftlinge en krijgsgevangenen). Aldus is 182.000 *relatief hoog*, niet alleen omdat er in de UK geen dwangarbeid was, maar ook omdat de Duitse vrouw traditioneel nog steeds “de vrouw aan de haard” bleef, wat bij Britse vrouwen al lang niet meer het geval was! In 1960 had men echter nog geen inzicht in de *reële* aard en omvang van die dwangarbeid, erg handig “gecamoufleerd” door *Rüstungsminister* Speer! En die Duitse vrouwen werden flink afgepeigerd! In een naoorlogse Duitse film over een jonge soldaat die eventjes in verlof naar

huis mag gaan, bekent de afgetobde alleenstaande moeder na een karig avondmaal "Ach ja, mein Junge, manchmal bin ich abends so müde ...". En het ergste moest nog komen !

Een nieuwe man/vrouw-verhouding

De mannen waren dus in Duitsland zelf veelal van het toneel verdwenen, zeker vanaf 1943 (Stalingrad!). Zij hadden dit, goedschiks of kwaadschiks, ingeruild voor het "krijgstoneel" op allerlei verre fronten. Velen kwamen niet meer terug: gesneuveld, vermist, of krijgsgevangen. Zij die nog terugkwamen, waren oorlogsverminkten, zwaargewonden, invaliden, chronisch zieken, psychisch gestoorden en slachtoffers van *seelische Belastung* (thans vergelijkbaar met zij die terugkeren van Irak of Afghanistan). En uiteraard waren er zo al sociaal onaangepasten en lichamelijk gehandicapten (geestelijk gehandicapten waren al lang "opgeruimd" via het berucht euthanasieprogramma). Kortom, niet het kruim van het mannenbastion van weleer ! Een vrouw die nog droomde van "een boom van een vent" of een stoere bink mocht het ver gaan zoeken! Verwarrend en destabiliserend was voor die mannen dat zij bij hun terugkeer terechtkwamen in een veranderende samenleving waarin vrouwen noodgedwongen (en niet zonder succes) het heft *feitelijk* hadden overgenomen. Wel onder leiding en toezicht van partijbonzen ("Goldfasanen" wegens hun goudbruin partijuniform), ...doch de eertijds almachtige en slaafs gevolgde partij moest allengs steunen op de *vrees* die werd ingeboezemd door de Gestapo, samen met verklikkers (vooral de *Hitlerjugend* !) en "vertrouwenspersonen" (o.a. de "Blockältesten"). Naast die "goudfazanten" en veiligheidsagenten in al hun veilige baantjes op het "thuisfront", waren er in de kazernes nog de klassieke "etappehengsten", de onvervangbare dikbuikige bureaucraten en magazijniers, en de opgeblazen instructeurs die steeds maar nieuwe "jaarklassen" drilden en klaarstoomden voor het naderend Oostfront.

Voor vrouwen die, naast kommer en kwel, ook nog "iets" wilden hebben aan hun dagelijks leven, was er niet veel keus meer, *tenzij bij niet-Duitsers* : in de industriesteden de talrijke "Fremdarbeiter" (vrijwillige of gedwongen arbeidskrachten), en (vooral op het platteland) de tewerkgestelde krijgsgevangenen (de film "La vache et le prisonnier", met Fernandel, blijft een treffende illustratie). Die vrouwen moesten dan wel erg opletten, want "arische" vrouwen mochten geen "gemeenschap" hebben met niet-arische mannen (dat ging in de richting van "bloedschande", bijna even erg als een relatie met een Jood). Duitse vrouwen zijn hierdoor in KZ Ravensbrück terechtgekomen. Voor het overige werd er niet zo nauwlettend toegekeken, omdat "eventjes van de bil gaan" niet slecht was voor het moreel in oorlogstijd, en uiteraard ook omdat de Führer nog altijd wilde dat er veel kindjes geboren werden (om de intussen sterk uitgedunde gelederen op termijn weer aan te vullen). Doch met dat geboortecijfer ging het niet meer zo best. De Duitse vrouw had nog weinig zin in zwangerschap. Het leven was zo al moeilijk genoeg ...en het was ook niet aantrekkelijk om bij ieder luchtalarm hoogzwanger naar een schuilkelder te moeten rennen ! En de eertijds zo geliefde Führer liet zich nergens nog zien of horen (zelfs niet via de radio). "Der Führer büsste sein Zeugungskraft ein" (2). Aan Propagandaminister Goebbels werd de ondankbare taak overgelaten om zowat overal nog een beetje een aanwezigheidspolitiek te gaan voeren (doorgaans in puinhopen en ruïnes) ten einde het tanend imago van de partij en van het regime nog wat staande te houden.

Heeft die ommekeer in het bestaande man/vrouw-patroon *blijvende* gevolgen gehad? Na de oorlog leefden teruggekeerde mannen blijkbaar in onvrede met zichzelf en met hun omgeving. Veel huwelijken zijn toen stuk gesprongen. De vrouwen hadden zich onttrokken aan de traditionele individuele en collectieve overheersing van de man, niet uit eigen wil doch door oorlogsomstandigheden. Nogal wat mannen moesten zich overigens gedeisd houden, want velen - met een "oorlogsverleden" - hadden "boter op het hoofd", en de vrouwen wisten dat

maar al te goed, terwijl de kinderen allerlei "lastige" vragen begonnen te stellen. De mannen hadden (voor zover niet werkloos) nog hun baantje, daarbij hun "Stammtisch", mannenkoor, voetbalclub, veteranenverenigingen en hun jaarlijkse wijn- of bierfeesten. Maar de tijd toen - zoals in de lachfilm "Der Hauptmann von Köpenick" - de Duitse man fraai uitgedost trots kon paraderen als een opgedirkte pauw, dat was onherroepelijk voorbij. Want nu was "die Stunde der Frauen" aangebroken! Duitsland had niet alleen een oorlog verloren maar er was, in een ontredderd land, ook een maatschappijvorm verloren gegaan. In het beste geval kon - zoals in de film "De derde man" - al wie daarvoor gewiekt was, nog vlot dubieus geld verdienen op de zwarte markt en in de woeker. Het is dan ook begrijpelijk dat hierover nog maar weinig historisch en/of sociologisch onderzoek is ondernomen. Zeker niet door mannen, en ook niet door vrouwelijke navorsers. Het naoorlogs "Wirtschaftswunder" was vooral een gevolg van het Marshallplan en de Koude Oorlog, dus dankzij Amerikaanse hulp en bijstand. Weliswaar is er in de daaropvolgende generaties een mannelijke "inhaalbeweging" geweest, maar dat was wel nodig om een ernstig verstoord maatschappelijk evenwicht te herstellen. Journaliste en auteur Christiane Hoffmann heeft dat samengevat als volgt: "In den letzten Jahrzehnten hat sich Grundlegendes verändert. Frauen und Männer definieren sich heute völlig anders. Das neue Geschlechterverhältnis ist allgegenwärtig und hochpolitisch" (3).

Historici hebben weinig aandacht besteed aan een nauwelijks bekend fenomeen: ruim een *half miljoen* jonge Duitse vrouwen hebben dienst genomen in "het Oosten" (Polen, Oekraïne, Rusland), in ondergeschikte en ogenschijnlijk onschuldige baantjes, maar soms ook direct medeplichtig aan de gruwelen die zich daar afspeelden. Deden zij dat om - in het voetspoor van de Duitse legers - aldaar de "echte" Duitse man van hun dromen te vinden? Nee, het ging om *ontsnapping* uit het knellend keurslijf van een conservatieve mannenmaatschappij, een unieke mogelijkheid om zich in *het wilde Oosten* te kunnen uitleven, vrij en ongeremd, zelfs al kwamen zij terecht in onvoorstelbare toestanden waarbij velen zich hebben laten meeslepen in misdadige "acties". Met bij hun terugkeer geen schuldbesef, wél schaamte of onbehagen en vooral *vrees om kwalijke gevolgen* van hun oorlogsverleden, alzo op dezelfde "golflengte" als de *SS-Aufseherinnen* van de concentratiekampen (ook zij waren zich enkel bewust van het feit dat zij gewoon hun "werk" hadden gedaan). Maar die vrees was ongegrond. Er werd weinig gespeurd naar "foute" vrouwen. Want oorlogsmisdadigers en hun handlangers waren toch allemaal mannen? Of niet soms? Ook is het zo, dat een Duitse vrouw bij haar huwelijk afstand doet van haar meisjesnaam en verder door het leven gaat onder de naam van haar echtgenoot. Een gedroomd alibi! En voor speurders wordt dit dan wel een zoekprentje! Zelfs vrouwelijke KZ-kampbeulen zijn doorgaans mooi ontsnapt aan iedere vorm van rechtsvervolging.

Intussen heeft Duitsland voor het eerst in de geschiedenis een vrouw als Kanselier, die het zeer goed doet en nu aan haar derde ambtstermijn begonnen is! Zij heeft als Kabinetschef een bekwame vrouw die aan het hoofd staat van een dynamisch team van veelal vrouwelijke stafmedewerkers, terwijl verschillende topministers vrouwen zijn, zo waar zelfs de Minister van Defensie! Bismarck, de "IJzeren Kanselier", heeft zich allicht al menigmaal omgekeerd in zijn graf, maar Reichskanzler Hitler helemaal niet, want hij heeft niet eens een graf! Frau Gertrud Scholtz-Klink, ex-Führerin van de *NS-Frauenschaft*, moest dit niet meer meemaken. In een interview in 1981 bleek de hoogbejaarde dame zich nog halsstarrig vast te klampen aan het voorbijgestreefd "gedachtegoed" van haar geliefde Führer. *Quae tempora, quae mores!*

Jeugd op een tweesprong

Over de *Hitlerjugend* (HJ) is er al een bibliotheek volgeschreven, en blijkbaar zijn historici en sociologen hierover nog steeds niet uitgepraat. Het was dan ook wel een jeugdorganisatie die

sterk tot de verbeelding sprak, *ook in het buitenland*. Zeker vanuit Vlaanderen was er nogal wat belangstelling (en niet alleen in extreemrechtse kringen!) en kreeg de HJ zelfs al vlug enige navolging, zij het dan vrijwel enkel qua *uiterlijk* vertoon zoals landsknechtstrommen, vendelzwaaien, opvallende uniformen, krijgshaftige marsliederen en stoere optochten.

Maar dit zou ons doen vergeten dat er toch ook nog een *ander* jeugdsegment overeind bleef staan, hoe moeilijk dit ook moge geweest zijn. Het is wel eigenaardig dat hieraan tot dusver weinig aandacht is besteed. Het ging nochtans om een vrij grote groep, weliswaar van diverse "pluimage" en gezindheid, maar toch allen stilzwijgend verenigd in een *gemeenschappelijk* verwerpen van die verstikkende greep naar een *totale controle* over de jeugd, zo totaal en zo ingrijpend dat ook de ouderlijke macht al snel en brutaal werd overgenomen door de Staat (in feite door de nazi-partij), ... waarbij de kinderen zelfs ertoe werden aangezet om hun eigen ouders te verklikken bij ook maar enig vermoeden van afwijkend politiek gedrag!

Deze vorm van protest was niet georganiseerd en verliep spontaan en ondoordacht, met soms nare gevolgen (zoals in het bekend en verfilmd geval van de terechtgestelde studente Sophie Scholl en haar medestanders in de universiteit van München). Een eerste groep "protestanten" bevond zich inderdaad in de universiteiten, niet toevallig vermits men aldaar verondersteld wordt *intellectuelen* te vormen. Doch dat was niet zo evident, omdat de meeste professoren er blijkbaar geen moeite mee hadden om al vlug de "uitstraling" van het oprukkend nazisme met genoegen en instemming te omarmen. Het onderwijs was er altijd al een broeinest geweest van nationalisme, sectarisme, antisemitisme, fanatisme en autoritair en reactionair gedoe, niet bepaald een voedingsbodem voor het vormen van toekomstige intellectuelen, doch anderzijds wel een kweekschool voor vakkundige opleiding tot vakbekwame *Akademiker* en *Fachleute*. Want in Duitsland lag dat *toen* wel enigszins anders, althans niet in de lijn van het begrip "intellectueel" zoals bij ons of in Frankrijk en in Engeland. In Europa was de Universiteit, de *Alma Mater*, sedert de Middeleeuwen een visvijver voor het hengelen naar de scherpzinnige en kritische *homo universalis*, naar een leidende elite en een drijvende kracht in de vaart der volkeren, bezielde met de wilskracht om zich nooit te onderwerpen aan een "in Gods ogen" onaanvaardbaar regime. Maar *in nazi-Duitsland* hebben heel wat academici zich al te zeer en schaamteloos geleend voor stellingen, gedragingen en praktijken die op dat niveau volstrekt niet door de beugel kunnen, zelfs niet voor iemand die *niet* pretendeerde een intellectueel te zijn! Precies in het *verraad* van deze pseudo-intellectuelen ligt *de kern* van het drama van de zieltogende Weimarrepubliek, *meer nog* dan in het ontbreken van een democratische traditie. Allicht door historische en culturele oorzaken waren *in die tijd* niet alleen lager maar *ook hoger* geschoolden erg ontvankelijk voor het "inspirerend leiderschap" van een "sterke man".

Natuurlijk waren er ook "echte" intellectuelen, doch nog vooraleer oorlog uitbrak, waren zij opgepakt, gevlucht of ondergedoken in "interne" ballingschap. Anderen pleegden verraad aan zichzelf (zelfs de filosoof Martin Heidegger) door te zoeken naar een "modus vivendi" en een compromis met een dictator die bestendig zijn afkeer uitschreeuwde voor "die Intellectuelen" met al hun "haarkloverijen" en hun gebrek aan "daadkracht", voor hem - de omhooggefallen proleet - zelfingenomen snobs getooid met fraaie doctorstitels (in Duitsland nog steeds een streefdoel, desnoods met de hulp van een *ghost writer*). Deze anti-intellectueel opende reeds bij de inval in Polen in september 1939, via doodseskaders de jacht op intellectuelen (in de *breedste* zin van het woord, incl. priesters, leraars, hogere ambtenaren, journalisten, politici en kunstenaars). In amper drie maanden liep het dodencijfer op tot ruim 50.000, met daarnaast nog een groot aantal KZ-weggevoerden. Hetzelfde wou hij bij de inval in de Sovjet-Unie in juni 1941, doch dankzij Stalin hoefde dit al niet meer ... en moesten zijn beulsknechten zich "beperken" tot het uitroeien van politieke commissarissen en vooral ook talloze Joden in de

Baltische landen, Wit-Rusland en Oekraïne. Ook de Britse elite zou nog aan de beurt komen indien de operatie *Seelöwe* mocht slagen, maar dan uit wraak tegen die halsstarrige Churchill die weigerde in te gaan op het "vredeaanbod" van Hitler. Doch hier bij ons werd die anti-intellectuele houding zoveel mogelijk doodgezwegen, allicht omdat de leider van het VNV zelf een professor was en het VNV nogal wat aanhang had in intellectuele kringen. In nazi-Duitsland leek dit eerder een "recept" voor binnenlands gebruik, terwijl het in Oost-Europa tot doel had de "onthoofding" en verknechting van de Slavische volkeren, voor wie hij nog een andere manier had ter vernietiging van steden, niet door materiële verwoesting doch door systematische *uithongering* van de ingesloten bevolking, zoals dit gebeurd is in Leningrad en in Charkov (en ook toegepast op de ruim drie miljoen Russische krijgsgevangenen). Destijds waren wij thuis fel verontwaardigd omdat mijn krijgsgevangen vader en zijn kameraden via een verregerende "vermageringskuur" werden gedwongen tot dwangarbeid voor de vijand ...tot wij na de oorlog vernamen dat de Russische krijgsgevangenen helemaal *niets* te eten kregen en massaal omkwamen van honger en ellende. In Hitlers Rijk, hoe kwaad je het ook te verduren kreeg, het kon wel altijd nog wat slechter! Het is dan ook begrijpelijk dat de Russen achteraf met de Duitsers "een eitje te pellen" hadden. Zij dachten echt dat zij hierbij geen onschuldige slachtoffers maakten, want zij wisten dat Hitler niet door een revolutie of een staatsgreep maar wel via vrije democratische verkiezingen aan de macht was gekomen. Zij waren daar gevoelig voor, des te meer daar zij de journaalbeelden voor ogen hielden van een Hitler die in Berlijn of in Wenen uitzinnig werd toegejuicht door een mensenzee van bijna hysterische aanhangers, waaronder vrouwen, bejaarden en kinderen, terwijl Stalin - spijs een verregerende personencultus - het moest stellen met een "spontane" jaarlijkse parade op 1 mei.

Hitler had geen behoefte aan intellectuelen doch enkel aan slaafse volgelingen en handlangers die wel voldoende snugger moesten zijn voor het "dem Führer entgegen arbeiten". Het voor hem zo kenmerkend *gebrek aan mededogen* verwachtte hij *ook van zijn volgelingen*. Daarin ligt een verklaring voor het groot aantal Duitse oorlogsmisdaden. Indien hier even stil gestaan wordt bij "anti-intellectueel" en "anti-intelligent", dan is dat omdat dit *ook gevolgen had bij ons* in België, o.a. de waanzinnige Jodenvervolging en de genadeloze strijd tegen het verzet.

Swing-Jugend, Edelweisspiraten en katholieke jeugdbeweging

Een *tweede groep* waren de adolescenten, vooral uit "betere kringen". "Gleichschaltung" via de Hitlerjugend lag hun niet, gewoon geworden aan een zelfstandig leventje waarin niemand het moest wagen hun een algemene gedragsregel op te dringen, en opgegroeid in de "roaring twenties", toen Berlijn de "trendy" Europese hoofdstad werd van musical, cabaret, charleston, songfestivals, e.d. (met daarbij een *gewaagd* nachtleven!), in uiterst *schril contrast* met wat een tiental jaren later hierop zou volgen (wat sociologisch moeilijk te verklaren valt!). Een belangrijke rol speelde de oprukkende jazz en swing, voor de nazi's tekens van een decadente democratische maatschappij. Die eigenwijze jongeren werden dan al vlug de *Swing-Jugend* genoemd. Hen flink aanpakken was voor het naziregime nogal moeilijk, omdat het meestal ging om zonen en dochters van vooraanstaande burgers en militairen, soms zelfs van nazi-prominenten. Zolang ze niet te ver buiten de schreef liepen (zoals Sophie Scholl e.a.), moest de Gestapo zich beperken tot nauwlettend toezicht op de gedragingen van die rare snuiters. Uiteindelijk loste dat probleem zich vanzelf op wanneer die jongens op hun beurt opgeroepen werden onder de wapens. Toevallig of niet, maar de meesten kwamen terecht aan het barre Oostfront, ...waar de Russen volstrekt geen boodschap hadden aan hun muzikale voorkeur.

Een *derde groep* dook op in industriegebieden, vooral in het Ruhr-gebied en het Rijnland, in de middenklasse van zelfstandigen, bedienden en ambtenaren. Hun kinderen liepen niet erg

warm voor de *Hitlerjugend* of voor de "Bund Deutscher Mädel". Voorheen waren zij al fervente natuurliefhebbers ("die Wandervögel") en hun ontsnapping aan de greep van het regime voltrok zich dan ook via weekend-excursies naar het platteland en naar heide, bos en woud, kortom naar de vrije natuur. Zij waren herkenbaar aan het edelweissbloempje en zij werden dan ook de "Edelweisspiraten" genoemd (opvallend is wel dat de term "Piraten" nog steeds gangbaar is in de Duitse politiek, want een recent opgerichte politieke partij noemt zich de "Piraten"). Hoe meer de Hitlerjugend een regelrechte *paramilitaire* organisatie begon te worden, des te meer aanhang deze "Piraten" begonnen te vinden onder alternatieve jongeren.

Ten slotte was er ook nog een *vierde groep*, ... "in de schoot" van de Katholieke Kerk. Dat mag letterlijk opgevat worden, want de Kerk had al in een vroeg stadium veel belangstelling getoond voor het organiseren van een *eigen* katholieke jeugdbeweging. Sedert de hereniging van Duitsland onder Bismarck in 1871, waren relaties tussen Kerk en Staat zeker niet ideaal. Vandaar het ontstaan van een katholieke partij, de Centrum-partij, om de *eigen belangen* te kunnen behartigen. Doch anders dan de protestantse jeugdverenigingen konden de katholieke jeugdorganisaties *niet frontaal* aangepakt worden door het nazi-regime. De reden hiervoor lag niet enkel in het feit dat de katholieken *geconcentreerd* zaten in bepaalde deelstaten, zoals in het ultrakatholieke Beieren en zelfs in het "Anschluss"-land Oostenrijk (...geboorteland van Hitler!), maar ook in het bestaan van een *Concordaat* tussen nazi-Duitsland en het Vaticaan. Door Hitler werd er niet zo zwaar getild aan dat Concordaat (voor hem eigenlijk slechts een vodje papier, zoals zoveel andere verdragen en overeenkomsten), maar hij heeft er zich toch altijd in zekere mate aan gehouden, zelfs toen zijn troepen in 1943 Rome kwamen bezetten, en zij slechts de straat hoefden over te steken om meteen ook het Vaticaan in te pikken! Doch ook de katholieke jongeren kwamen uiteindelijk terecht in de vangarmen van de *Wehrpflicht*, waaraan niemand kon ontsnappen, tenzij je niet tot de "weerbare" mannen behoorde.

Er mag dus gesteld worden dat de Duitse jeugd - anders dan veelal wordt aangenomen - *niet compleet* belandde in het keurslijf van H.J. en B.D.M. Hun angstvallig verborgen invloed was toen uiteraard niet of nauwelijks merkbaar ... en nadien ook niet meer precies meetbaar, door gebrek aan belangstelling vanwege historici. Toch mag gesteld worden dat uit die groep van jongeren - althans voor zover zij de oorlog hebben overleefd - in het naoorlogse Duitsland een nieuwe generatie is ontstaan *zonder* nazi-antecedenten, ...tenzij bij hun ouders, die evenwel een alibi of een excuus hadden in de aard van "wir haben es nie gewusst" (voor hun kinderen des te meer een reden tot opstandigheid en tot een ommekeer in het heroprijzend politieke landschap). Voor de toekomst van het nieuwe Duitsland na 1945 moet dit ongetwijfeld een kostbare weldaad geweest zijn (nochtans nog steeds niet voldoende onderkend en alleszins erg onderschat), ...want indien men het eventueel vanuit een andere hoek mocht verwachten, dan was men helaas vlug rondgekeken! Want bij de ouderen waren er *enkel nog ex-nazi's*, in alle mogelijke vormen en schakeringen. De niet-nazi's waren al lang "erledigt" of, in het beste geval, tijdig gevlucht naar het buitenland (en velen zoals Marlene Dietrich hadden echt geen zin meer om nog terug te keren). En al de anderen ontwaakten in mei 1945 als uit een akelige droom. In de spiegel keken zij naar zichzelf *als naar een ander*. Iets in de aard van "Hoezo, ben ik dat geweest?? Nee toch? Dan maar liever erover zwijgen...". Niet voor niets noemt een in Duitsland uitgegeven magazine (met een zeer grote oplage) ... "Der Spiegel"!

Wél "meetbaar" was, alhier bij ons, de onverwachte "explosie" - zo kort na de oorlog - van Duitse "schlaggers" en popsongs, met daarbij ook nog uitstekende dansorkesten. Ze hier allemaal opnoemen, zou ons te ver leiden! Doch dat viel niet zo maar uit de lucht, want daar was duidelijk een *voorgeschiedenis* aan verbonden, zij het dan vanuit de diepe "catacomben" van het Derde Rijk. Die popsongs en popartiesten stonden op een hoog peil en sloegen direct

goed aan bij de nieuwe tijdsgeest van “vrijheid, blijheid”. Dat zij in het Duits zongen, werkte niet in hun nadeel, toch niet bij onze jongeren, die zeer ontvankelijk waren voor deze “new sound”, *ook al was het in het Duits*. Toch blijft dit merkwaardig in de anti-Duitse stemming die toen nog overheerste. Laten wij ook niet vergeten dat de Beatles met hun roemrijke carrière niet begonnen zijn in Engeland, maar ...in Duitsland, in Hamburg! “of all places...”

Bombardementen

In “Nackt unter Wölfen” (1961) schrijft Bruno Apitz : “Eerst overwinningsfanfares, en dan luchtalarmsirenes. Duits volk, wat zijn jullie al met al toch stomme ezels! Eerst *verduisteren jullie je verstand* en daarna de ramen!”. Naast de rantsoenen was hét gespreksthemata de vele bombardementen op Duitsland. Over het land woedde een “vuurstorm”! Er wapperden wel spandoeken met slogans als “Unsere Mauer zerbrechen aber unsere Herzen nicht” (4), maar het demoraliserend effect mag zeker niet onderschat worden (met nog lang na de oorlog ook zware *posttraumatische* gevolgen). Een Duitse vrouw vatte dit als volgt samen : “Wer andere Völker in Angst und Elend und sogar in den Tod treibt, muss sich nicht wundern, wenn das Schicksal auch fürs eigene Leben ein furchtbares Finale bereithält” (5), een variatie op het Bijbelse spreekwoord “Wie het zwaard trekt, zal erdoor vergaan”. En zij voegde eraan toe : “Was für ein Widerspruch : hier das seelische Wrack einer beschwerten Nation, und dort dahinten die Generale und Admirale, die fast überall in der Welt bis zum Atlantik angriffen. Aber es waren fürchterliche Schreckbilder die inzwischen die Heimat heimsuchten.” (6).

Er zijn Duitse historici die deze *vuurstorm* bestempelen als een “oorlogsmisdaad” (vooral het bombardement op Dresden in februari 1945), maar zij gaan voorbij aan de *voorgeschiedenis* : de Spaanse burgeroorlog (Guernica!) en verder Warschau, Rotterdam, Coventry, Londen en zoveel andere steden (ook hier in Oostende). Allemaal *terreurbombardementen* zonder enig strategisch belang of doel. Op het “verlangelijstje” stonden ook *kunststeden* die weliswaar *niet* met de grond zijn gelijk gemaakt maar die, net *omdat zij een kunststad waren*, hiervoor “prioritair” in aanmerking kwamen. Door Albert Speer weten wij dat Hitler bij zijn bezoek aan Parijs in juni 1940 het plan had om de mooiste stad ter wereld van de kaart te vegen, doch “bij nader inzien” van oordeel veranderde om het aanzien van Parijs te doen verbleken *in vergelijking met* de gigantische in het vooruitzicht gestelde nieuwe hoofdstad Germania van het Grootduitse Rijk! En hetzelfde scenario dreigde in augustus 1944 bij de aftocht van de Duitsers in Parijs, maar het was nu een uitdrukkelijk *Führerbefehl* (“Brennt Paris??”)...dat de bevelvoerende generaal (gelukkig maar!) naast zich heeft neergelegd. Ook hebben Hitler en Goering in maart 1939 de Tsjecho-Slowaakse regering bedreigd met de verwoesting van Praag, *Zlata Praha*, het Gouden Praag, een pronkjuweel van de Westerse cultuur en architectuur, ...indien die regering een Duits “protectoraat” niet wilde aanvaarden. Wie nu Parijs of Praag bezoekt, heeft hiervan geen flauw idee, maar het hing toen allemaal af van de grillen van een dolgedraaide psychopaat met grootheidswaanzin, die op het puin van de oude Westeuropese beschaving een totaal nieuw Duizendjarig Rijk wilde opbouwen. Een radikaal verwoestend element, zonder voorgaande in de geschiedenis! Wat de “terreurbombardementen” betreft, is het wel zo, dat er gaandeweg *aan beide kanten* een escalatie ontstond, een neerwaartse spiraal van geweld en vernieling, maar dan wel door nazi-Duitsland veroorzaakt én ook bestendig door het voortdurend lanceren (letterlijk en figuurlijk) van nieuwe “Vergeltungswaffen”, en dan zelfs geen bommen meer ...maar *raketten* (in die tijd nauwelijks voorstelbaar!).

Bedoeld demoraliserend effect beperkte zich niet tot het thuisfront. Het begon ook te knagen aan het moreel van de troepen *aan het front*. Zij hadden allen gezinsleden, familieleden, burens en vrienden in de “Heimat”, en het was *enkel nog slecht nieuws* dat hen hierover bereikte.

Ook bij de "Oostendse" Duitsers zal die knagende onrust bestendig aanwezig geweest zijn. De verhalen van teruggekeerde verlofgangers waren vaak schrijnend. En het zag er niet naar uit dat beterschap op komst was, in tegenstelling tot de Britten die weliswaar gedurende gans de oorlog eveneens te lijden hadden onder bombardementen (met dan nog de vreselijke V1 en V2) ...maar die toch steeds optimistisch bleven wat betreft de geallieerde eindoverwinning.

Onvermijdelijk hadden de bombardementen tevens een verwoestend effect op het industrieel en bedrijfseconomisch potentieel van Duitsland, wat uiteraard de *hoofdbedoeling* was. Dit was zelden "precision bombing" maar doorgaans "area bombing" op industriesteden ...die inderdaad ook dicht bevolkt waren, met bijgevolg soms ontzettend veel "collateral damage" onder de burgerbevolking. Maar dat "verwoestend effect" moet wel gerelativeerd worden omdat de Duitsers (onder de dynamische organisatie en leiding van Minister van Bewapening Albert Speer) zich ongelooflijk goed en snel wisten aan te passen aan de situatie. Bestaande fabrieken werden ontmanteld en terug geassembleerd in *ondergrondse* locaties die dikwijls gespreid lagen om de kwetsbaarheid te beperken tot een minimum. Alzo werden er zelfs nog tot het begin van 1945 een groot aantal tanks en pantservoertuigen afgeleverd aan het leger! Om dat te kunnen presteren - in bijna onmogelijke omstandigheden en voorwaarden - moest je over de bekende "Leistungsfähigkeit" van een Duitser kunnen beschikken! Maar dit werd slechts mogelijk gemaakt door de keiharde "Einsatz" van dwangarbeiders, KZ-Häftlinge en krijgsgevangenen in bar slechte omstandigheden. Minister Speer heeft zijn rol hierin altijd handig verborgen gehouden, zelfs lang nadat hij na 20 jaar hechtenis, weer op vrije voeten stond en zijn memoires kon schrijven (in Duitsland een echte bestseller!) en overal gevraagd werd voor het houden van lezingen. De slachtoffers van zijn "prestatiedrang" hadden het immers veelal niet (of niet lang) overleefd, en de overlevenden hadden nog weinig of geen zin om te worden herinnerd aan hun hels bestaan in de "Arbeitsstätten" van de *Rüstungsminister*.

Een zwalpende medische sector

Ook al was de medische sector "judenrein" geworden en waren "linkse" artsen verdwenen, mag toch gesteld worden dat in 1939 de geneeskunde er nog steeds een goede faam had, zij het dan reeds fel bezoedeld door de gedwongen sterilisatie van ruim 300.000 "ongewensten en sociaal onaangepasten" én misdadige "euthanasie" op talloze geesteszieken. In tijden van oorlog en bezetting is een vlot functionerende medische sector uitermate belangrijk, te meer daar er dan sanitaire problemen opdoemen die men normaliter in vreedstijd zelden ontmoet. Bij ons stelde dit geen grote moeilijkheden, spijs totnemende ondervoeding, verzwakking en uitputting, met specifieke ziekten en aandoeningen, waarmede onze dokters nog niet zo veel ervaring hadden (tenzij reeds oudere dokters die W.O.I hadden meegemaakt, hetzij in bezet België, hetzij aan het IJzerfront). Het medisch korps was ook aangevuld met legerdokters en militaire paramedici, want het Belgisch leger had opgehouden te bestaan en dat was dus al weer een medische zorg minder. Wij hadden toen ook nog (gelukkig maar!) kloosterorden die dag en nacht actief waren in verpleegkunde en ziekenzorg. Die "nonnekens" zijn intussen wel uit het beeld verdwenen, maar veel ouderen onder ons herinneren zich nog hun minzaamheid, hulpvaardigheid en toewijding in het opvangen van zieken, gewonden en herstellenden.

Doch in Duitsland lag dat wel anders! Door de totale oorlog op alle fronten (van het ijskoude Rusland tot in het bloedhete Noord-Afrika), met talloze gewonden en verminkten, werd het medisch korps bestendig "uitgekamd" voor hulp aan het front, lazaretten en noodhospitalen. Himmler onttrok artsen voor inschakeling in *medische experimenten* in de KZ... maar ook in klinieken, bovenop sterilisatie en euthanasie, een schande voor de Duitse geneeskunde! Aan het ander uiteinde van deze "Analyse des Schreckens" waren er in diezelfde KZ heldhaftige

dokters, zelf "KZ-Häftlinge", die met bitter weinig alles deden om zieken en stervenden te verzorgen, zoals beschreven in "Arzt in den Höllen" (dokter in de hel) van Fritz Lettow. Om het hoofd te kunnen bieden aan zorg en nazorg voor zeer uiteenlopende ziekten, klachten en aandoeningen bij frontsoldaten, werden er zelfs afzonderlijke legerafdelingen opgericht die uitsluitend patiënten omvatten die allen aan *dezelfde* kwaal leden, zoals in 1944 op Walcheren een "Magenbatallion", allemaal chronische maaglijders die bijgevolg allen onderworpen werden aan exact hetzelfde dieet. Een lumineus idee, je moet er maar aan denken!

Anders dan in het Rode Leger, waren er bij de Wehrmacht (zoals elders in Duitsland) vrijwel geen vrouwelijke dokters, enkel "Krankenschwester" van het Duitse Rode Kruis (aangevuld met vrijwilligers uit de bezette landen, ook uit België), die onttrokken werden aan ziekenzorg in de "Heimat" en zelf ook bloot gesteld waren aan de gevaren van een steeds oprukkend front. Zij kregen zelfs het IJzeren Kruis "wegens uitzonderlijke moed op het slagveld"! Want het slagveld was allengs overal, uiteindelijk tot in Berlijn. Omdat lazaretten niet snel ontruimd werden, en dit qua transport veelal niet prioritair was, kwamen veel dokters en verpleegsters samen met hun patiënten (voor zover niet dadelijk afgemaakt!) terecht in kampen in Siberië, net zoals de krijgsgevangenen. Zij die aan het *westelijk* front werden gevangen genomen, mochten doorgaans hun activiteiten wel voortzetten onder toezicht van geallieerde dokters, die vaak zelf reeds overstelpt waren met talloze gewonden en gevallen van "shell-shock".

In die zwaar beproefde "Heimat" was de toestand ver van rooskleurig, van kwaad naar erger. Het medisch korps bestond nog uit "un dernier carré" van reeds vrij bejaarde tot hoogbejaarde dokters, ook omdat de relatief talrijke joodse artsen (waaronder veel vermaarde specialisten) al lang waren "verschwunden". Dokters en verplegers werden na ieder bombardement totaal overrompeld met zwaargewonden, vooral ernstige brandwonden. Hiermede hadden zij nog niet veel ervaring en bovendien ontbrak hiervoor de nodige apparatuur (bij ons nu vooral in het militair hospitaal van Neder-over-Heembeek). De hospitalen werden een verschrikking! Al wie de horrorscènes gezien heeft in de film "Der Untergang", kan zich hiervan een beeld vormen! Ook na de oorlog was de gezondheidszorg nog jarenlang vrij problematisch. De medische diensten van de westerse geallieerden moesten hier onvermijdelijk inspringen (de Russen anderzijds in hun eigen zone maakten zich daar niet zo druk over!), ...doch slechts nadat zij zich maandenlang prioritair en intensief hadden toegelegd op het weer op de been brengen van de *overlevenden* van de KZ, de "Arbeitslager" en de Stalags, al weer een gigantisch medisch probleem zonder voorgaande in de geschiedenis van de geneeskunde!

"Kulturkampf"

Hoe vreemd het ook moge klinken, maar dit barbaars regime had veel belangstelling voor "Kultur" (overigens niet ongewoon in een dictatuur). Doch dan wel cultuur dienstig voor/ en in dienst van het regime. Dit nam in nazi-Duitsland soms groteske vormen aan, zoals de KZ-kamporkesten, zelfs tot in Auschwitz! Maar de nazi's gingen "mit Musik durch das Leben"! Niet om het even welke muziek, doch bij voorkeur Wagner en Beethoven, stoere en heroïsche muziek. Er werd overal gezongen : stapliederen, koorliederen, en in fabrieken een variëteit op "music while you work", met aldaar soms een gratis orkestvoering onder leiding van een bekende dirigent. Ook Oostende maakte reeds in het prille begin van de bezetting kennis met een luidruchtige militaire muziekkapel die rondtoerde op de boulevards en op de zeedijk.

Niet voor niets ressorteerde "Kultur" onder Propagandaminister Goebbels, onder allerlei vormen en onder toezicht van een *Reichskulturkammer*, reeds in september 1933 opgericht, dus toen Hitler nog maar pas aan de macht was, hetgeen toch het belang ervan onderstreepte.

Op al die uitingen van een nauwgezet in de pas lopende en gestroomlijnde "Kultur" kan in het bestek van deze studie niet nader worden ingegaan. Maar laten wij ons beperken tot de toen zeer belangrijke *filmindustrie*. Voor Goebbels was film immers een ideaal "werktuig" in het kader van de nazi-propaganda, ...ook voor hem persoonlijk, want hij vond hier een ideaal "werkterrein" voor zijn talloze "affaires" met actrices, zeer tot ongenoegen van zijn vrouw Magda (mag dat?). Reeds in 1933 had hij een nazi-filmbureau in het leven geroepen voor subsidiëring van filmregisseurs die pasten in zijn plaatje (*niet zozeer louter propaganda* maar veeleer een flinke dosis "ontspanning" met liefdesperikelen, komedie, musicals, avontuur en het traditionele Heimat-gedoe). Hun "productie" was werkelijk fenomenaal (in totaal en in slechts elf jaar ruim 1.500 films, zelfs nog tijdens de laatste maanden van het regime!). Die films waren doorgaans van een vrij goede kwaliteit, met bekende en gewaardeerde acteurs en actrices. Dat dit eigenlijk bedoeld was als een soort van "opium voor het volk" (vooral in de laatste oorlogsjaren), moge blijken uit het feit dat het aantal cinema's enorm was toegenomen, met zaaltjes tot in de kleinste dorpen. En via de wekelijkse "Wochenschau" werd ook nog de nodige dosis propaganda ingeslikt. "Kraft durch Freude" kon niet meer worden verwezenlijkt via snoepreisesjes, gratis vakantie aan zee of in de bergen, of een cruise in de Noorse fjorden, maar via de film kon aan de modale Duitser toch nog een droomwereld worden aangeboden, een vorm van *ontsnapping* uit de dagelijkse sleur en slenter, uit de miserie en de "Angst und Elend des Dritten Reiches". De gemanipuleerde bevolking wist alzo nauwelijks nog wat er in de wereld echt gaande was. De totale en snelle ineenstorting van het Duizendjarig Rijk in 1944/45 kwam voor velen dan ook nog vrij onverwacht, ook al had vooral de stadsbevolking reeds erg geleden onder de bombardementen. Evacuatie van Oost-Pruisen gebeurde daardoor te laat en onvoorbereid, met als gevolg een miljoen slachtoffers van een verwarde vlucht in de winter. "Sie war vorhersehbar, die Flüchtlingenkatastrophe in Ostpreussen, die Chronik einer angekündigten Tragödie!". Op de hierna afgedrukte foto van Gauleiter Koch, in augustus 1944 in Oost-Pruisen op inspectie voor voedselvoorziening, zie je op die bedrukte gezichten, van hem zelf en van zijn naaste medewerkers, reeds duidelijk het naderend onheil afgebeeld !

"Ein Land der Toten"

Een oudere Duitser die het allemaal had meegemaakt en overleefd, vertelde mij hierover : "Deutschland war ein Land der Toten geworden. Im Osten gab es Massenerschiessungen und Massengräber. Wir haben ja die Bilder gesehen, nicht im Zeitschrift, aber Bilder von unsere eigene Soldaten am Ostfront. Und auch hier bei uns brachte man Menschen um, manchmal weil jemand ihr Amt, ihre Wohnung oder sogar ihre Frau wollte. Die Toten leben schliesslich noch immer *in Unfrieden* mit uns." (7). Een vreselijke bekentenis die wel een bijzonder licht werpt op de *naoorlogse* geschiedenis van Duitsland. Want *via* diverse linkse tot extreem-linkse groepen en bewegingen (zoals de "Rote Armee Fraktion - R.A.F.") hebben - kennelijk uit weezin tegen het aanblijven van "die alte braune Ratten" - al die "nog levende doden" een tijd na de oorlog terug een greep gedaan naar de macht, een wel zeer gewelddadige greep die soms ergens deed terugdenken aan nazi-methoden, en waarbij zowel doortastende mannen als strijdlustige jonge vrouwen betrokken waren (zoals Ulrike Meinhof en Gudrun Enslin).

In dat "klimaat" moest de bevolking blijven "spitsroeden lopen", vooral *vrouwen*, naast heel wat bejaarden en kinderen. "Die Frauen waren Deutschlands Rettung, sowieso auch noch nach dem Krieg, zwar dann als Trümmerfrauen" (8). Zij stonden inderdaad hun "mannelijke", niet alleen maatschappelijk maar ook door in te springen in industrie, bedrijfsleven en landbouw, niet spectaculair of opvallend, maar toch wel uiterst belangrijk en van vitaal belang voor het *voortbestaan* van land en volk. "Und deswegen sind unsere Frauen *das stärkere Geschlecht*. Und deshalb wählen moderne Frauen jetzt *selber* ihre Partner, sogar oft eine andere Frau!"

(9). Of zoals Kate Mosse het in haar verzetsroman "Citadel" treffend uitdrukte : " Het meisje dat ze ooit was én de vrouw die ze intussen is geworden, zouden hier, schouder aan schouder, hun laatste stelling innemen". *Il y a deux filles en moi*, zong destijds Sylvie Vartan ...

"Sowjetischer Ehrenmal"

Dimitri Verhulst verklaarde onlangs op Radio 1 (in "Bar du matin") : "Af en toe moeten we een boek lezen om *pijn* te worden aangedaan, iets lezen om *wakker* van te worden". Wat nu hierna volgt, is inderdaad iets waarvan een niet-wakkere burger weer wakker kan worden!

Bij en na de verovering van Duitsland kregen vrouwen het erg zwaar te verduren, niet alleen als *Trümmerfrauen* maar vooral in hun "lichamelijke integriteit", daarna snel en definitief verhuuld en opgeborgen in een loodzwaar *taboe*. In de Sovjetzone (*Frau, komm mit!*) werd bijna iedere vrouw verkracht, jong en oud, mooi en lelijk, soms ook groepsverkrachting. Een onthutsende getuigenis geeft een *Anonyma* in haar beklemmend relaas "Eine Frau in Berlin. Tagebuch-Aufzeichnungen vom 20. April bis 22. Juni 1945". Het kon zelfs gebeuren dat niet-Duitse vrouwen, nog maar pas bevrijd uit een KZ of een *Arbeitslager*, onderweg naar huis hetzelfde lot ondergingen! Want geen enkele vrouw was nog veilig in deze orgie van geweldpleging! De vaak *afschuwelijke wreedheden* die hiermee gepaard gingen, waren duidelijk gericht op het zaaien van *paniek en angst* onder de bevolking. Veel vrouwen pleegden toen zelfmoord, ofwel om verkrachting te ontlopen, ofwel nadien, "...und es hätten dies sicher sehr viel mehr getan, wenn sie die Mittel dazu gehabt hätten!". De ijzige kreet "Vergewaltigung!" waarde overal rond."Das Schicksal der Frauen war unfassbar grausam!". Het werd "das öde Land der Jagdszenen ...". En met hun typische zin voor bijtende humor en zelfspot hadden de Berlijners voor al die ellende en waanzin al vlug een erg "toepasselijk" lied gevonden, de *Schlager* "Davon geht die Welt nicht under!" van Zarah Leander.

Die reeds al te lang ingeschakelde troepen waren na deze ultieme "krijgsverrichtingen" zo fel verwilderd dat Stalin hen, na hun aflossing door "verse" troepen, niet dadelijk liet terugkeren naar hun haardsteden ...maar ze eerst nog wat liet "afkoelen" als bewakers in Siberië, waar men in de *Goelag Archipel* die lieverds best nog kon gebruiken (ook als bewaker van de nog overlevende Russische krijgsgevangenen, bij hun terugkeer beschouwd als "verraders", want een echte Russische soldaat denkt niet aan overgave!). Overigens hadden zij in Duitsland een (toch voor hen) vrij hoge levensstandaard aangetroffen, onvoorstelbaar in het "Rode Paradijs" (tenzij bij de *nomenklatura* !). Voor de "interne" propaganda was dat geen goede zaak! Vers aangevoerde troepen werden dan ook gelegerd in afgelegen kazernes en kampen. En in de latere D.D.R. heeft men nooit veel Russen gezien, tenzij agenten van de K.G.B. (o.a. Putin!).

Die gruwel moet wel erg *diep* hebben ingegrepen, doch in die taboesfeer werd dit niet nader onderzocht, zodat men nooit zal kunnen inschatten wat maatschappelijk de *impact* geweest is. Vermoedelijk was die zeer groot. *Welk trauma* hebben die vrouwen met zich meegedragen?? Er ontstond "eine Vorstellung, die Russen als unkontrollierte und triebbestimmte Wesen sieht, vor denen sich Frauen schützen sollen". Ogenshijnlijk ging het vooral om weerwraak, *doch er was meer aan de hand* ! Voor het eerst (en helaas niet voor het laatst!) werd deze plaag nu aangewend als een *politiek wapen* : de vijand *doelbewust* treffen, vernederen en terroriseren in wat hem het dierbaarst is, strafrechtelijk intussen internationaal een erkende *oorlogsmisdaad*. Wellicht verklaart dit waarom Kanselier Adenauer in 1955 in Moskou slechts na moeizame onderhandelingen de nog overlevende krijgsgevangenen heeft vrij gekregen, mits betaling van een hoge "prijs", namelijk de officiële erkenning van de D.D.R., toen nog erg controversieel en politiek riskant. Zij waren de allerlaatste ooggetuigen, ...van wat allemaal ?? In elk geval, in welk ander land zou een regeringsleider ten voordele van "expendable remnants of war"

een dergelijk offer hebben gebracht op het altaar van de nationale en internationale politiek ? Maar “der Alte” wou die bijna vergeten oude wapenbroeders “nicht im Stich lassen”, ook al was hij zelf geen oudstrijder van W.O.2 (maar wel slachtoffer, vooral ook zijn vrouw).

Een Duitse professor zag het zo : “Es war damals viel mehr als nur eine Horde von verrückten Barbaren in einem zerschlagenen Deutschland. Deutlich war es plangemäss nihilistischer Terror, vorangetrieben von einer Politik, die nirgendwo und in keinster Weise Unterstützung suchte oder gar Sympathie. Was passierte, war ein Verstoss gegen die Genfer Konvention und gegen die Haager Kriegsordnung. Und *dort* entstand die Bedrohung *von heute*, die *geplante* Barbarei, *jetzt überall in der Welt*, wo ein politisches Programm rücksichtslos der weiteren Eroberung dienen soll in einem dauernden Kampf!” (10). Als Duitser kon hij het allicht best weten, ... want het naziregime was zo ongeveer in hetzelfde bedje ziek geweest ! En, niet te vergeten, voordien ook al de beulsknechten van de *Kaiser* in die helse zomer van 1914 ... En actueel, gelet op het huidige islamfundamentalisme : *sounds familiar?* zou je kunnen zeggen!

Tijdens de conferentie van Teheran (november 1943) was Churchill ervan overtuigd dat de geallieerden de overwinning zouden behalen “for God is on our side” (een zinspeling op het Duitse “Gott mit uns”). Met een grijnslach zei Stalin “Maar aan onze kant staat *de duivel* !”. Een “vrolijke kwinkslag in een ontspannen sfeer”, doch eigenlijk een spontane *bekentenis* van een diabolische dictator die voortdurend over massa’s lijken is gegaan. Van hem moesten de Duitsers dan ook geen genade verwachten! De historica Françoise Thom meent ons overigens te moeten waarschuwen : “La conception *stalinienne* d’un monde extérieur animé d’une volonté mauvaise, acharné à la perte de la Russie et bénéficiant de complicités au sein de la société russe, *a survécu au tyran* et même à l’effondrement du communisme. La radioactivité maléfique du stalinisme est *toujours* agissant, bien après l’extinction du réacteur!”.

Houdt die “seksuele genocide” (of hoe moet je het ook noemen?) ook ergens verband met de psychosociale spanningen in de ex-DDR ? Het “Sowjetisches Ehrenmal” in Berlijn kreeg als wrange benaming “de Sovjet-verkrachter”! Allicht volgden ook abortussen, want, “um Gottes willen”, *wie wilde überhaupt* een kind van een Rus ?? In de Franse en de Amerikaanse zone waren er *sporadisch* eveneens verkrachtingen, Fransen uit “revanche” en haat tegen “les sales boches” en zatte G.I.’s “just for fun with fucking Krauts”. Voor *Afro-Americans* (“coloured soldiers in the White Man’s Army”, dat onuitroeibaar rassenprobleem!) ging het hier nu om de *untouchable white female*, een uniek “buitenkansje”, maar nooit “goedschiks” want na die jarenlange racistische hersenspoeling hadden zelfs prostituees een hekel aan negers en andere *Untermenschen*! Wel kon in de Britse zone de Militaire Politie alles vrij goed onder controle houden, o.a. via een strikt verbod op *fraternization*, mede een gevolg van hun afschuw na wat ze in Bergen-Belsen en elders hadden gezien en hadden moeten “opruimen”! Duitsers mijden als de pest, dat klonk niet sympathiek, doch waar alle contact ontbreekt, is er ook geen kans op wrijving! De Tommy’s mochten zich wel wagen aan een flirt met de WAAC’s en andere Angelsaksische schoonheden die in het kielzog van de stoottroepen kwamen neerstrijken in de Britse zone, vrouwelijk militair hulp- en aanvullingspersoneel, deels ter vervanging van de elders op “hot spots” in het reeds wankelend *British Empire* in te zetten frontsoldaten. Zoveel vrouwen in uniform, voor de Duitsers een echte openbaring!! (van het eigen, nochtans talrijk vrouwelijk personeel achter het Oostfront had men aan het thuisfront nooit veel gemerkt). Na de bevrijding in september 1944 hebben ook wij in Oostende met verbazing gekeken naar al die flink gedrilde vrouwen in een keurig uniform. Vrouwen in uniform? Nooit eerder gezien! Dit was uiteraard nog niet het doorbreken van de spreekwoordelijke glazen koepel, maar visueel was dit toch al een opzienbarend fenomeen! En zij stonden hun “mannotje”!

En voor sociologen een "interessant" fenomeen : aan Franse zijde werden die haatgevoelens wellicht vooral gevoed vanuit het feit dat, reeds sedert de mobilisatie in 1939 (*Je suis seule ce soir ...*), twee miljoen Fransen (krijgsgevangenen, weggevoerden, STO's) vijf eideloze jaren - vaak in erbarmelijke omstandigheden - hadden moeten doorbrengen ver van huis (en ruim 200.000 zouden nooit terugkeren!), waardoor dan bijna evenveel Franse vrouwen een huwelijksleven (of iets dergelijks) hadden moeten ontberen ... en precies ook daardoor een groot aantal hadden "aangepapt" met de vijand. Bij hun terugkeer waren er niet alleen "des problèmes de réintégration" in de man/vrouw-relatie maar ook tussen mannen, omdat "les déportés" werden onthaald als ware helden, terwijl "les prisonniers de guerre" slechts nog nare herinneringen opriepen aan "la débâcle", en "les STO" (*Service du Travail Obligatoire*) doorgaans bekeken werden als "semi-collabos"! In een interview zegt Matthias Schoenaerts over de film "Suite française" (in de rol van een Duitse soldaat, smoorverliefd op een knappe Française) : "Verboden liefde biedt de interessantste verhalen. Geen liefde van twee mensen die op elkaar geilen, maar liefde vanuit een *zielsverwantschap!*". Maar "zielsverwantschap" viel toen niet in goede aarde! Doch in de Franse zone moest de Duitse vrouw het ontgelden, én via die vrouw eigenlijk *der deutscher Mann*. Oog om oog, tand om tand! En in Frankrijk zelf waren er ongeveer 750.000 Duitse krijgsgevangenen die, bewaakt door *ex-maquisards*, als "des sales boches" werden afgepeigerd bij de wederopbouw van de verwoeste gewesten. Ja, een kluijfe voor sociologen en zelfs voor sociaalpsychologen! Generaal de Gaulle was zich hiervan zodanig bewust dat hij in zijn "Gouvernement provisoire" speciaal een Minister aanstelde om deze erg verontrustende, onoverzichtelijke en zeer delicate problematiek zo behendig mogelijk te kunnen aanpakken. Des te meer daar vanuit Rusland(!) ruim 80.000 Elzassers moesten gerepatriëerd worden, "les malgré-nous", via de *Wehrpflicht* ingezet aan het Oostfront (samen met Luxemburgers en Duitstalige Belgen). Verbijsterend en uiterst pijnlijk was de ontdekking dat verschillende SS-moordenaars in het martelaarsdorp Oradour ... Elzassers waren (vandaar "malgré nous" een laattijdig strafproces in Bordeaux). Evenals het feit dat in april 1945 de laatste verdedigers van de Führerbunker in Berlijn, o.a. restanten waren van de Franse SS-divisie "Charlemagne"! *Sacré Charlemagne, il faut savoir le faire!*

" the thin red line "

Wat er na de oorlog zo allemaal gebeurde, is vanzelfsprekend onlosmakelijk verbonden met wat eraan is *vooraf* gegaan. In een dergelijk tijdsgewricht is geschiedschrijving dan ook een voortdurend heen en weer draaien om en over een "thin red line", die *nooit een breuklijn* is geweest doch veeleer een stippellijn ... ja, tussen wat ? Allemaal moeilijk te definiëren en te duiden, maar zeker niet via een netjes afgebakend "hokjessysteem". Vandaar - ook al gaat het ten gronde over de bezetting - *geen abrupt* einde van deze kroniek in september 1944, en ook niet in mei 1945, ...alsof het daaropvolgend vervolghoofdstuk al meteen een nieuw tijdperk ging inluiden! Nee, zo eenvoudig is het niet. Want het een liep onweerstaanbaar en regelrecht over in het ander. Oorlog én naoorlogse toestanden, het vormde allemaal *één intrinsiek geheel*.

In woelige tijden is er iets waarop strategen en managers geen vat kunnen krijgen : de "human factor". *Menschlich, all zu menschlich!* Men kan dat wel incalculeren en preventief ingrijpen. Maar in een bezet land kan men niet naast elke soldaat een M.P. zetten! Er werd gerekend op het moreel van de troepen en op voldoende zelfdiscipline (wat de Duitsers noemen "sittliches Empfinden und Selbsterhaltungstrieb"). De mens laat zich niet "programmeren" maar moet toch een spoor blijven volgen in een leefbaar te houden samenleving, ook als de kaarten flink door elkaar geschud worden. Dát was de *reële achtergrond* van het dagelijks leven in een ontredderd en bezet Duitsland. Zouden er ook in de Westerse zones "Jagdszenen" en andere uitwassen optreden? Het leek haast onvermijdelijk. De vraag was enkel nog "in welke mate?".

En hoe enigszins te voorkomen? ...vermits bij alle bezettingstroepen ongetwijfeld nogal wat elementen aanwezig waren die met de Duitsers nog "een eitje te pellen hadden" of voor hen alleszins alle achting hadden verloren. Dát was de kern van het probleem. De rollen waren nu *omgekeerd* : de Duitsers waren in zekere zin zélf *Untermenschen* geworden (...en ze hadden blijkbaar hiervoor *zelf* hun uiterste best gedaan!). Gek genoeg hadden zij een relatief snelle en positieve omschakeling vooral te danken *aan de Russen*, via het ontstaan van de Koude Oorlog, waardoor de Duitsers (althans in West-Duitsland) nu vrij plots en onverwacht onze bondgenoten werden! Met alle achting en waardering van dien! *Qui l'aurait cru ?*

De Amerikanen (waarvan velen van Duitse herkomst en met een thuisfront dat niet had geleden onder *Blitz*, V1 en V2) stonden veelal niet zo negatief tegenover de Duitsers, ook al hadden zij in Dachau, Buchenwald en andere KZ vreselijke ontdekkingen gedaan! Maar als zij op de zwier gingen, werd er nogal wat gedronken, en als de drank is in de man ... Tegen aanranding, verkrachting en andere baldadigheden werd streng opgetreden, vooral als het om *negroes* ging. Maar ook is het zo, dat de frontsoldaten in maart/april 1945 - in een oorlog die eigenlijk al lang was afgelopen - nog van alle hoeken en kanten bestookt werden, niet alleen door oudjes van de *Volkssturm* maar ook door "kids", fanatici van de Hitlerjugend en zelfs van de B.D.M., die een *Panzerfaust* in de handen gedrukt kregen alsof het snoepjes waren! Er was in Duitsland gebrek aan alles, behalve aan wapens en munitie, want het stikte er nog van de wapens, zelfs de modernste zoals de *Tiger* en *Panther* supertanks! Ontstellend al die zinloze slachtoffers "van het laatste uur"! Vandaar dan ook haat, afkeer en wrok tegen die "fucking Krauts", "those bloody Jerry's", zowel militairen als burgers, jong en oud, vrouwen en kinderen, allemaal één pot nat! De ultieme waanzin van al wat Hitler had ontketend! Dit wordt treffend weergegeven in de film "Fury" (met Brad Pitt in de hoofdrol) over de tragische belevenissen van een tankbemanning bij die opmars in april 1945, toen in die nadagen van het naziregime de geallieerde troepen voortdurend bleven stoten op hardnekkig verzet van taai en wanhopig doorvechtende Duitsers, ...en hierbij nog vrij zware verliezen moesten incasseren.

Duitsland was toen *in alle opzichten* een puinhoop. Kanselier Adenauer dacht "Vergangenes vergangen sein lassen". Een dergelijke "verwerking" heeft uiteindelijk tot gevolg dat ook nog *in 2015* een stokoude SS-er zich voor de rechtbank moet verantwoorden voor "Beihilfe zum Mord in 300.000 Fällen im KZ Auschwitz". Jakob Augstein schreef hierover in "Der Spiegel" (25.4.2015) : "Um *juristische* Aufarbeitung geht es in diesem Prozess nicht mehr. Da hat die deutsche Justiz nach dem Krieg *gründlich versagt*. Es geht um Befreiung durch *Bekentnis!*".

" Belgier im Land des Lächeln "

Anderzijds waren onze piotten in "het Land van de Glimlach" zo gul met "hebbedingen" (en daarnaast waren zij ook nog charmante jongens!) dat zij - indachtig "behandel de *Fräulein* met zachtheid" - *met wederzijdse toestemming* flink aan hun trekken konden komen! Wij die als kind zorgeloos waren opgegroeid (we hadden niets anders gekend dan oorlog, bezetting en naoorlogse toestanden, maar dan wél in onze *eigen* "kleine oorlog"), wij hadden niets tegen Duitsers, ..en zeker niets tegen Duitse vrouwen! De bosrijke heuvel achter onze kazerne werd olijk de Poepberg genoemd! (een idyllisch decor zoals in de film "Lady Chatterley's lover"). Nu zoveel jaren later kunnen die Casanova's van toen er enkel nog met een zeker heimwee op terugblikken. Zoals Humphrey Bogart zich ooit liet ontvallen "The world is full of dames. All you've got to do is whistle!". Stoere *macho* taal? Jawel, maar je mag dat niet door een huidige bril bekijken. *Ach, Mensch, das waren Zeiten !* Wat hebben wij daar eigenlijk meegemaakt?? Ja, "die Mädels" waren niet afkerig van "ein Belgjoch", terwijl de "Halbstarken" uit hun buurt blijkbaar niet zo erg in de smaak vielen. En onze jongens "waren er ook niet benauwd van"!

Opvallend was dat daar een vaderfiguur ontbrak, en als die er nog was, nog slechts de schim van de man van toen, neerslachtig en uitgeblust. Wilden zij daarom liefst optrekken samen met een knappe en flinke kerel uit het kamp van de overwinnaars? (...ook al behoorde België daar nauwelijks toe, en Frankrijk eigenlijk al evenmin). Of was het slechts een bevestiging? *Or was it love??* Of *Kameradschaft*? Bij hen was dat echt niet zo duidelijk! Net als wij hadden zij als kind eveneens hun eigen "kleine oorlog" beleefd, maar voorzeker op een andere manier via een ander vervolgverhaal. Zij intrigeerden ons omdat ze *ondoorgroendelijk* waren, zo iets tussen Romy "Sisi" Schneider en Hildegarde Knef, maar zonder de zwoele zinnelijkheid van Marlene Dietrich. Wat er ook van zij, de onderbroken Belgisch-Duitse vriendschap is toen onopvallend in een *nieuwe fase* getreden. *Ja, leben und lieben wie Gott in Frankreich* (of nu *in Deutschland*?). In Vlaanderen zong men guitig "Boer Bavo kneep de katjes in het donker, hij kneep ze bij dag en bij nacht!". Ja, hoe deed hij dat toch? Zeker niet zoals die lompe Russen, want "hij kneep ze, *maar kneep ze zacht...*". *Gaudeamus igitur, iuvenes dum sumus!*

Ook al ging het *bei uns in der Heimat* om wat meer dan een "one night stand", toch duurde het meestal slechts "l'espace d'un été", tot "mein lieber Schatz" fataal moest afzwaaien! Toen werd allicht menig traantje geplengd! "I'm a fool to want you!", zong Billie Holiday. Tja, vrij kort nog na de oorlog was het niet zo gebruikelijk dat je met een Duits bruidje naar huis zou komen, wel integendeel! Het ouderlijk gezag was toen nog steeds niet te onderschatten! *Omgekeerd* was er nog onuitgesproken de doem van "de kienders van den Duuts" én hun "incivieke" moeder met haar verdwenen "Liebhaber"! Zouden *wij nu* die trend *omkeren*?? Via de DVT werden goedkope Duitse foto- en elektro spullen binnengesmokkeld (tot grote vreugde van heel de familie!), geen bezwaar, maar nu ook al een Duits lief binnenbrengen?? "Maor joengen toch! Wa goan de menschen daarvan peinzen? Zet gie dat Duuts joenk maor zeire uut j'n hoofd!". Mijn grootvader (als ex-verzetsman niet erg Duitsgezind) had zich nog steeds bezwaarlijk een *Fräulein* kunnen voorstellen als jongste aanwinst in de familie! Hier bij ons dacht men dat al die ex-meiden van de B.D.M. "besmet" en *sowieso* "verdacht" waren. Doch hun voorheen aanbeden Führer lag nu al lang in de prullenbak, vaak samen met "foute" familieleden. Ja, dit was een raar soort vrouwen die wij tot nu toe niet kenden, geen "seut" of pensioonaatmeisjes, maar opgegroeid in de "Bund Deutscher Mädel", en nu van het slag "je bent jong *en je wilt ook nog eens wat!*", koel en berekenend, gretig belust op een *nieuw* leven! Maar ja, je moest ze nu wel uit je hoofd *kunnen* zetten, die lieve Inge, Ulla, Renate, Ilse, Lore, Irmgard, Brigitte, Petra, Gertrud, Gisela, Liselote, of hoe ze ook noemden! Hoe was die hit toen op de radio? "...ook een soldatenhart is niet van steen!". Na al die professionele en ook "extraprofessionele" ervaringen kwam je terug als bijna een halve Duitser, *und aller Anfang ist schwer*, maar je herontdekte al vlug dat er hier *ook bij ons* nog heel wat vrouwelijk schoon in de kijker liep! Vrijwel *enkel in Duitsland* zelf kwamen "gemengde huwelijken" tot stand, met een *beroepsmilitair*. In het "Belgisch dorp" hadden zij blijkbaar een gelukkig huwelijks- en gezinsleven. Misschien hebben destijds nogal wat miliciens de kans van hun leven gemist?

Maar *ook het omgekeerde* kon wel eens gebeuren, en zelfs meer dan eens. Wij, vrijgevochten vrijgezellen, keken nogal meewarig naar die Romeo's die bijna iedere dag een liefdesbrief schreven naar hun verre Juliet in België, ... om dan bestendig hunkerend uit te kijken naar de postbedeling! Tot zij haast onvermijdelijk op een kwaai dag "de bons kregen"! Die minnaar ging dan gegarandeerd tegen de vlakke, enkel nog ertoe in staat om zich te gaan bedrinken in de kantine. Wij noemden dat LDVD (liefdesverdriet). Zeer toepasselijk was toen de *Schlager* "Liebeskummer lohnt sich nicht!" ("und schade um die Träne in der Nacht"). Maar als je de dag nadien met zo'n kluns in een pantserwagen op manoeuvre moest in het *Herzogenwald*, dan was het toch wel even uitkijken geblazen! En krijgertje spelen was tenslotte voor ons nog steeds hoofdzaak, weliswaar altijd in de misschien ijdele hoop dat het nooit iets meer dan een

Koude Oorlog zou worden (een hoop die, gek genoeg, nu nog steeds actueel blijkt te zijn ...). Een officier van de *Bundeswehr* wist die Koude Oorlog-sfeer te omschrijven als volgt : "Der Graben ist tief. Wir stehen für konträre politische und ideologische Lager. Mein Gott, wenn jemals die Rivalitäten in eine militärische Konfrontation übergehen möchten !! Und um seine privilegierte Stellung nicht zu verlieren, will die USA die Sowjet-Union immer in der Paria-Ecke festhalten. Aber diesmal in einem fest *geteilten* Deutschland, von dem deshalb *wieder* Gefahr für ganz Europa ausgeht!" (11). Ja, dat was nog wat anders dan die zeemzoete romantiek van "Drunten in der Lobau, dort hab'ich die Mädels geküsst!".

Met het *Wirtschaftswunder* begon men hier na 1960 wel heel wat anders aan te kijken tegen de Duitsers (en werd het zelfs allengs een *opkijken naar* !). Van hun kant werden de *Fräulein* "afstandelijker" tegenover militairen van de bezettingstroepen (intussen NATO *Streitkräfte* geworden) en meer gericht op leeftijdsgenoten uit eigen midden, waarbij dat oorlogsverleden nauwelijks nog een rol speelde. Terug naar "normale" toestanden ! Al die vreemde militairen vormden dan enkel nog "enclaves", in hun kazernes en in hun "Siedlungen", dus zo ongeveer zoals de Russen in de DDR. Hun verdere aanwezigheid werd eigenlijk een *anachronisme*, alleen nog verantwoord wegens de Koude Oorlog, de dreiging van het kernwapen, voorts de "atoomparaplus" samen met de dekkingstroepen van de NATO , en ten slotte de oprichting van de Berlijnse Muur na het hermetisch afsluiten via het IJzeren Gordijn. De toestand bleef dus "ernstig" en onze soldaten werden verder continu getraind in het kader van de "Voorwaartse Strategie". Dankzij die harde opleiding (vooral van elitegevechtseenheden) - ... en spijts het chronisch ontbreken van moderne uitrusting - bleef ons leger paraat en tevens een uitblinker in ieder NATO manoeuvre. Maar die ongewone naoorlogse sfeer van toen verdween, om nu allengs plaats te maken voor *die neue Sachlichkeit*, ... ook qua "amoureuze verhoudingen" (vermoedelijk nog slechts sporadisch). Maar, al bij al, het was mooi geweest! *Das gibt nur einmal, das kommt nicht wieder, das möchte das Schönste im Leben sein ...*

In de Amerikaanse zone zagen wij dat nogal wat G.I.'s moeiteloos met een "German bride" teruggingen "back to the States". Blijkbaar lagen de gevoeligheden daar helemaal anders! Zij waren ook duidelijk erg opgetogen over het soort vrouwen dat zij daar "in fucking Germany" aantreffen, wel heel iets anders dan "the all American girl" die hun zorgzame ouders voor hen in petto hadden, klaargestoomd voor "the American way of life". *Anyway, who cares ?* Volledigheidshalve moet hierbij aangestipt worden dat die "German bride" wel eens van niet-Duitse oorsprong was, want West-Duitsland was een echte *melting pot society* geworden van allerlei "aangespoelden" (en sedertdien gaat dat nog steeds door, tot toenemend ongenoegen van de niet meer zo talrijke "autochtonen"). Ja, "der Adolf" heeft nogal wat ontketend!

Tijdens mijn legerdienst leerde ik één van die "Ost-Heimkehrer" kennen, een klusjesman van ons Duits hulppersoneel. Hij had nog slechts één arm, niet door de oorlog maar ingevolge een "arbeidsongeval" in Siberië. Zijn verhaal was een huiveringwekkend relaas van wreedheden, maar ook van een taaie wil tot overleven. Hij zat bestendig "in het getouw" al sedert 1939 (inval in Polen) tot zijn "Entlassung" in 1955, *in totaal 16 jaren* "Krieg und Nachkrieg"!! (als ik dat vergeleek met de *achttiendaagse veldtocht* van mijn vader in 1940, gevolgd door een vrij korte krijgsgevangenschap ...). Voor hem was de oorlogsroman "Das geduldige Fleisch" van W. Heinrich een ontdekking en ergens een spiegelbeeld. Inderdaad, *het vlees is geduldig!* Als wij naar een "Kneipe" gingen en hij weer eens zwaarmoedig was, dan dronk hij gretig "zwei (oder mehr) Biere mit Schnaps", ogenschijnlijk "ein kleines Vergnügen" ... dat hij wel jarenlang, bijna een eeuwigheid, had moeten missen! Ook al was ik zelf niet zwaarmoedig, toch kon ik er af en toe ook eens "zwei oder mehr" gebruiken. "Bier her, oder ich fall um !"

Nemmersdorf, een tweesnijdend zwaard ...

De vermelde “vaak afschuwelijke wreedheden” vonden op 21 oktober 1944 een waanzinnig *dieptepunt* in het Oostpruisische Nemmersdorf. Zonder details en sensatiezucht, moet - om historische redenen - dit geval *apart* vermeld worden wegens de *enorme impact* zowel op het moreel en de wil tot “stehen bleiben” van de troepen, als op de bereidheid van het thuisfront “um durch zu halten”. Of *waarom* die oorlog *nog zoveel langer* heeft aangesleept! Er werd beweerd dat deze slachting het werk was van een KGB eenheid van beroepsmoordenaars (zoals voordien bij de massamoord op Poolse officieren in Katyn). Maar de KGB was nooit operationeel aan het front, doch wel een heel eind erachter (zoals aan Duitse zijde de Gestapo, de SD en de *Einsatzgruppen*). Hoe dan ook, om voor dat inferno van “homo homini lupus” - *horresco referens* - een *psychologische* (of psychiatrische?) verklaring te vinden, moet je te rade gaan bij Freud, die stelt dat mensen lijden aan *inherente* conflicten die nooit verdwijnen, en sterke verlangens hebben *die ze zelf afkeuren, als een dier dat verdeeld is in zichzelf...* In *historisch* opzicht moet dat ons eraan herinneren, dat je met de Russen geen zoete broodjes kunt bakken. Rusland is steeds een *autocratie* geweest, geleid door één man, of dat de Tsaar was, Stalin of nu Putin. Maar in zo'n autocratisch systeem (onvermijdelijk *tevens een echte bureaucratie!*) wordt het pas écht gevaarlijk ...en soms waanzinnig, als die *bureaucratische* lagen en geledingen vrij snel verdwijnen en/of worden uitgeschakeld, wat het geval was onder Stalin (... en thans weerom onder Putin). *Dat gevaar* wordt in het Westen vaak onderschat!

Stalin wilde overal angst en paniek zaaien, vooral bij de bevolking, maar propagandaminister Goebbels zag hierin onmiddellijk “gefundenes Fressen” om zijn propagandamachine *nu ten volle* te keren tegen het snel oprukkend “rode gevaar”. Dat is nu precies het vreemde van die lugubere zaak : elke strijdende partij wou dit *op zijn manier* propagandistisch *maximaal* uitbuiten! In zekere zin en in zekere mate bereikten zij elk hun eigen doel. Maar voor Hitler was die paniekzaaijrij van ondergeschikt belang, ... want er was reeds genoeg paniek, ook zonder Nemmersdorf. Sedert Stalingrad in 1943 had hij trouwens zijn geloof in het Duitse volk verloren (hij was “teleurgesteld”!) en meteen ook in het Duitse leger, maar hij had dat leger nog wat nodig *om tijd te kunnen winnen* met het oog op de productie van zijn fameuze “wonderwapens” (en dat was geen fabeltje, gelet op het lanceren van de V2-raket en de Messerschmitt-straaljager, voor die tijd zeer geavanceerde en gesofistikeerde wapens, ...die, indien de oorlog nog langer had aangesleept, hieraan nog een heel andere wending hadden kunnen geven!). Dat leger moest dus nog een tijdje kunnen standhouden. Nemmersdorf werd “zum Symbol für diese frühen Gräuel der Roten Armee” en een middel “um die deutsche Kampfentschlossenheit zu stärken” en “um jeden Preis im Osten weiterzukämpfen”. Ook “im Klima schwankender Moral” was het voor die bevolking lang niet slecht, nu eens erg brutaal geconfronteerd te worden met deze “bestialischer Mordterror”. Aanvankelijk mocht het volk niet vernemen dat het *Herrenvolk* overal harde klappen moest incasseren. Maar in die laatste oorlogsmaanden werd de aanpak volledig veranderd. *Grimmige vastberadenheid*, spijs alle leed en tegenslag, dat was nu de boodschap! Door de “Propagandastaffel” werd er dan ook gefotografeerd en gefilmd alsof het voor een griezelfilm was! Ja, Nemmersdorf was een tweesnijdend zwaard! Om evidente redenen - hoe “illustratief” ook - wordt hier over deze horror geen foto afgedrukt. Vermeldenswaard is ook dat de Russen, nadat zij dit dorp hadden veroverd en er een orgie van geweld hadden aangericht, zich al 's anderendaags vermoedelijk *opzettelijk* terugtrokken, allicht opdat de Duitsers die gruwel *zouden kunnen aanschouwen!* Het is het enige dorp waar dit gebeurde, want over heel het front waren zij gestadig in opmars, en dat zou niet meer veranderen. In oorlogstijd neemt de “raison d'Etat” soms rare sprongen!

Een Duitse collega liet ooit nogal ironisch opmerken dat het hem was opgevallen dat tijdens het "war criminals" proces in Nürnberg in 1946, geen enkele Rus mee moest aanschuiven in de beklaagdenbank ... terwijl anderzijds wél een Rus mee mocht plaats nemen als rechter in de rechtbank! Wat moet je dan hierop antwoorden? Een lastige vraag, die allicht evengoed door een Pool had kunnen gesteld worden (quid Katyn ??). Het enige dat ik hierop direct wist te repliceren, was een verwijzing naar het Bijbelse spreekwoord "Wie het zwaard trekt, zal erdoor vergaan!". Of was er soms nog een ander antwoord? *Credo quia absurdum ...*

Het kaf van het koren scheiden ?

Uit gemakzucht en onwetendheid (doch ook door de massale toevloed van krijgsgevangenen) hebben de geallieerden (doch niet de Russen!) in 1944/45 een fatale fout gemaakt door SS-ers (ofschoon behorend tot een *misdadige organisatie*) niet af te zonderen in *aparte* kampen. Zo konden fanatici in de POW-kampen *intern* een greep naar de macht doen, door terreur en moord via "Femgerichte", een erg duistere zaak die historici niet hebben onderzocht, maar die gelijkenissen vertoont met toestanden in gevangenissen. Paradoxaal vervielen de geallieerden hiermede van het ene uiterste in het andere, want aanvankelijk was er (ook in België!) reeds sedert 1939 een ware *heksenjacht* ontketend naar een "vijfde colonne". In de USA verviel dat in 1942 zelfs in het compleet "interneren" van een allicht onschuldige bevolkingsgroep, de Amerikanen van Japanse herkomst (...doch werd er ooit een Amerikaan van *Duitse* herkomst geïnterneerd?). In Engeland werd rudimentair het kaf van het koren gescheiden via het snel en willekeurig oppakken van "foreign residents" en "verdachte" vluchtelingen uit bezet Europa (geïnterneerd op het eiland Man, ...waar van die kampen geen enkel spoor nog overgebleven is). Veel later was er tijdens de Koude Oorlog een goed uitgekende "schifting" onder DP's (*displaced persons*), "Volksvertriebenen" en "Republik-Flüchtlinge" uit de D.D.R. Dit was aanvankelijk grotendeels in handen van de Amerikaanse contraspionage (de latere CIA), die terecht beducht was voor communistische infiltratie in het Westen. Maar zij kenden weinig of geen Duits, terwijl hun medewerkers van de *Organisation Gehlen* (voorheen *Abwehr-Ost*) Russisch kenden maar onvoldoende Engels. Al wie geen Duitser was, maar vlot Duits én Engels kende én zeer goed op de hoogte was van typisch Duitse toestanden, kreeg *undercover* een "liaison"-functie in dit opsporingssysteem. Die activiteiten waren al even geheim en verborgen als het *Stay behind* - netwerk (in geval van een Russische invasie, zoals nu in Oekraïne). *Ja, Mensch, das waren Zeiten !* Dit was wel één van de meest boeiende aspecten van "the dark side" van de Koude Oorlog! (...en, vreemd genoeg, nu nog steeds actueel !)

Maar niets van dit alles in de krijgsgevangenkampen, tenzij sporadisch het eerder toevallig "ontdekken" van een opgespoorde oorlogsmisdadiger. De kampcommandanten bemoeiden zich nauwelijks met de interne gang van zaken en waren al blij dat de "Gründlichkeit" ervoor zorgde dat alles naar wens verliep, d.i. geen moeilijkheden, geen incidenten, geen relletjes. Dat er al eens een "verdacht overlijden", een "onverklaarbare zelfmoord" of een "vreemd ongeval" moest vastgesteld worden, ja, waar gebeurt zo iets niet? Onvermijdelijk kwamen de "Heimkehrer" (talrijk uit West-Europa en Amerika ...maar niet uit Rusland!) nadien terug in een *totaal anders* geworden maatschappij, ...doch zelf nog ongelouterd en veelal nog steeds doordrongen van de oude tijdsgeest. Zij werden brutaal geconfronteerd met een "Heimat" die genoeg had van nazi's, waaraan men niet meer wilde herinnerd worden, een rotzooi die men *zo vlug mogelijk* wilde vergeten! Zij voelden dat zij in die nieuwe samenhang nauwelijks nog pasten en hadden dan ook vaak aanpassingsproblemen in een erg duale "niet-samenleving" waarin interne spanningen soms hoog oplaaidden, maar die *extern* veelal netjes en "anständig" werden toegedekt onder een gemeenschappelijke vernislaag van "wir haben es nie gewusst".

Die bewogen tijd werd een *voedingsbodem* voor het ontstaan van een nieuwe generatie van “Nachkriegsautoren”, nog steeds grote namen: Siegfried Lenz, Hans Enzensberger, Günter Grass, Walter Kempowski, Martin Walser, Heinrich Böll en Christa Wolf. Zij vertelden “vom Leben unter den Nazis und in der Nachkriegszeit, von Flucht und Vertreibung, von Schuld und Verdrängung”. In een interview in 2003 zei Siegfried Lenz (1926-2014) “Alles was du als dein Heimat oder dein Eigentum betrachtetest, kann dir aus der Hand geschlagen werden. In der Literatur aber *war es wieder zu gewinnen*” (12). En wie schrijft, die blijft.

Besluit

Het naziregime was een monster met een vervaarlijke kop in Duitsland ...en een wijdvertakte stekelstaart *in de bezette gebieden*. Voor de historicus vormen *alle* elementen, *hoe dispaaraat ook*, also slechts *één geheel*, stukken van *dezelfde* puzzel. Precies daarom is het lonend om een kijkje te nemen tot in “het hol van de leeuw”, ginds “drüben”, zelfs als men zich toespitst op lokale geschiedenis en op het dagelijks leven tijdens de bezetting. Want het is duidelijk dat men vanuit die optiek de lijn kan doortrekken naar de “Oostendse” Duitsers (zie voorgaand hoofdstuk) en daarna *logischerwijze* naar de Duitsers *in Duitsland zelf*, een werkwijze die wel nog steeds zo ongewoon en ongebruikelijk is, dat ik zelf erover verbaasd ben ...en niet ertoe zou zijn overgegaan indien men mij hierop niet attent had gemaakt. Wij zijn immers zodanig ertoe geneigd om alles te “compartimenteren” en in een hokje te stoppen, dat wij weinig of niet ertoe bereid zijn om het geheel *in al zijn aspecten* te bekijken door *ruimere verbanden* te leggen. Dát is en blijft een uitdaging voor de historicus, ook voor de *lokale* historicus. Een moeilijke en misschien ondankbare uitdaging, maar beslist de moeite waard!

Over dit dagelijks leven destijds “aan de andere kant” kunnen zeker nog een aantal andere aspecten nader onderzocht worden, met allicht nog andere verrassende conclusies. Maar in het bestek van deze studie moge dit volstaan, indien also het doel is bereikt : het aangeven van de *interne samenhang* van diverse en (in tijd en ruimte) soms zeer uiteenlopende evoluties die kenmerkend waren voor dit zeer ongewoon tijdperk uit onze recente geschiedenis, een tijd die onderhuids kennelijk nog steeds nazindert tot vandaag.

(wordt vervolgd)

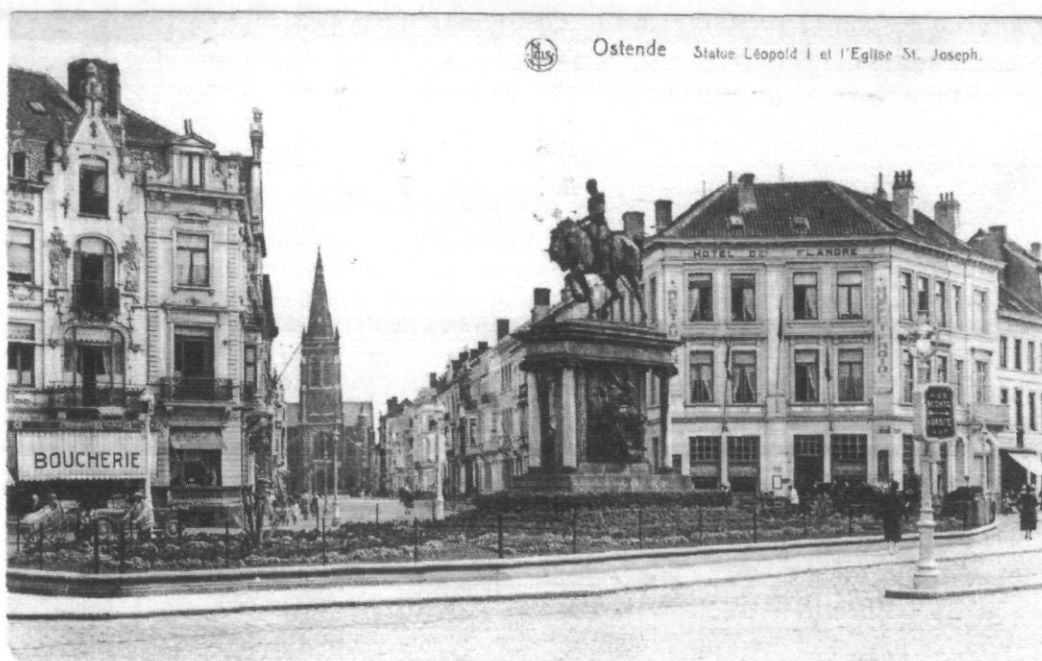
ILLUSTRATIES : komen uit propagandamagazine “Signal” en uit eigen collectie

VERTALING :

- (1) “Gedurende de eerste vier oorlogsjaren, toen in Groot-Britannië twee en een kwart miljoen vrouwen ingeschakeld waren in de oorlogsindustrie, waren in Duitsland slechts 182.000 vrouwen tewerkgesteld in gelijkaardige jobs.”
- (2) “De Führer verloor zijn overtuigingskracht”.
- (3) “De jongste decennia kenden een diepgaande ommekeer. Vrouwen en mannen groeien totaal anders. Die nieuwe man/vrouw-relatie is er alom en is zwaar politiek geladen.”
- (4) “Onze muren storten in, maar onze harten niet”.
- (5) “Wie andere volkeren in angst en ellende en zelfs in de dood drijft, moet niet verwonderd zijn wanneer het noodlot ook voor het eigen leven een vreselijk slot in petto houdt.”
- (6) “Wat een teken van tegenspraak! Hier het zielig wrak van een zwaar belaste natie, ginds generaals en admiraals die bijna overal ter wereld, zelfs tot in de Atlantische

Oceaan, in de aanval waren. Maar het waren vreselijke nachtmerries die de heimat overvielen.”

- (7) “Duitsland was een dodenrijk geworden, met in het Oosten massaterechtstellingen en massagraven, met foto’s, niet in tijdschriften maar genomen door onze soldaten aan het front. Ook bij ons werden mensen vermoord, soms omdat men hun baantje, hun huis of hun vrouw op het oog had. Uiteindelijk leven doden nog steeds in onvrede onder ons.”
- (8) “Vrouwen waren Duitslands redding, ook nog na de oorlog, maar dan als puinruimers”.
- (9) “En daarom zijn onze vrouwen het sterkere geslacht. En daarom kiezen moderne vrouwen nu zelf een partner, vaak zelfs een andere vrouw!”
- (10) “Dat was veel meer dan een horde van geschifte barbaren in een verslagen Duitsland. Duidelijk was dit planmatig een nihilistische terreur, aangedreven door een politiek die nergens steun zocht of sympathie. Wat daar gebeurd is, was een overtreding van de Conventies van Genève en Den Haag. Daar ontstond de huidige bedreiging, geplande barbaarsheid, nu overal in de wereld waar een politieke agenda meedogenloos moet dienstig zijn voor verdere veroveringen in een eindeloze strijd!”
- (11) “Tussen ons gaapt een kloof. We staan in tegengestelde politieke en ideologische kampen. Stel je voor dat die wedijver ooit zou overgaan in een militaire confrontatie!! En om hun bevoorrechte positie niet te verliezen, zullen de USA de Sovjet-Unie steeds in het verdomhoekje houden, maar dan wel via een opgedeeld Duitsland dat hierdoor gans Europa opnieuw gevaar oplevert!”
- (12) “Zij vertelden van het leven onder de nazi’s en in de naoorlogse tijd, van vlucht en verdrijving, van schuld en verdringing. Al wat je ziet als vaderlandse grond of als je eigendom, kan je ontnomen worden. Maar via de literatuur kan je het terugkrijgen”.

De (om technische redenen) ontbrekende foto bij “Naklank van “Bei uns in Ostende” (prentkaart 1929): “Hôtel de Flandre” (Leopold I-plein)

Augustus 1944: Gauleiter Koch (Oost-Pruisen) inspecteert de voedselvoorziening

September 1944: "Einsatz" van vrouwen en bejaarden voor "Verteidigungsgraben"

Oktober 1944: jong en oud, HJ en ook de "Volkssturm" in actie

1947: Hildegarde Knef, het droombeeld van de naoorlogse "Fräulein"

CAFE
Leopold

NIEUW - NOUVEAU - NEW

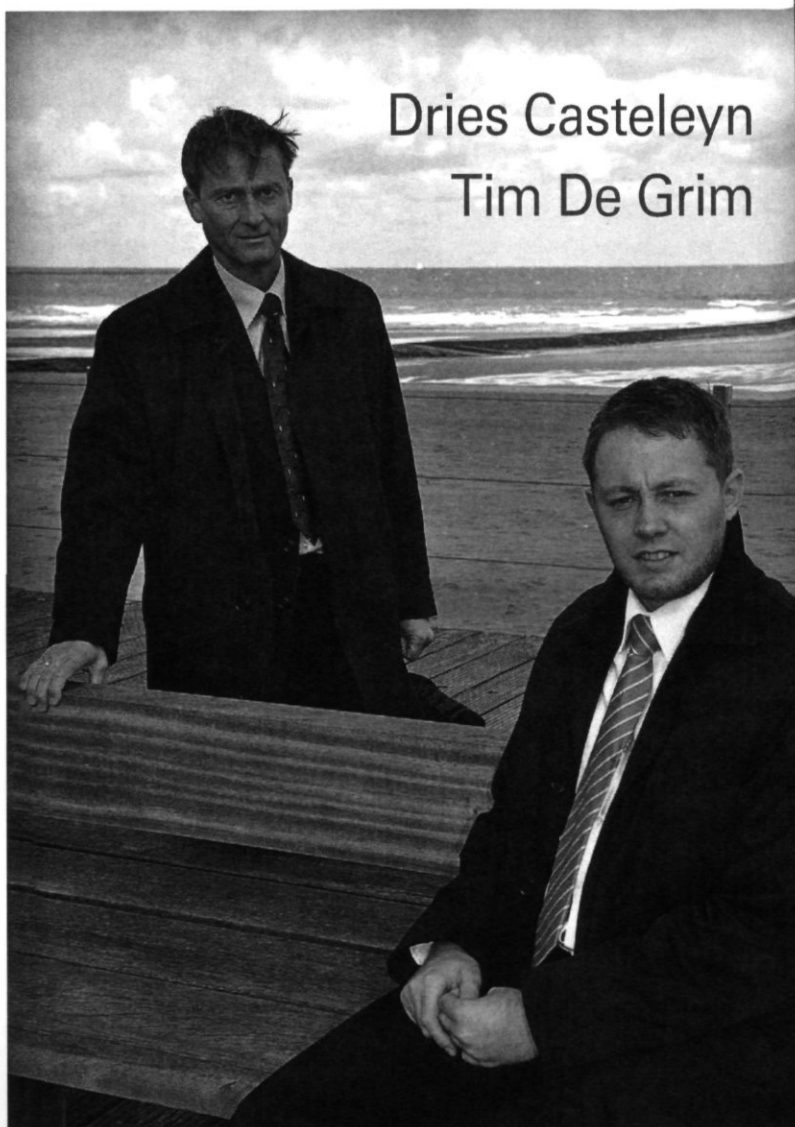
**CAFÉ
OP DE ZEEDIJK**

**BAR
SUR LE FRONT DE MER**

**BAR
ON THE SEAFRONT**

**ALBERT 1 PROMENADE
8400 OOSTENDE
+32 (0)59 443 506**

Dries Casteleyn
Tim De Grim

WINKEL

Torhoutsesteenweg 160 - 8400 OOSTENDE

FUNERARIUM

Torhoutsesteenweg 173 - 8400 OOSTENDE

T 059 44 80 84

www.uitvaart-oostende.be

MAANDBLAD

OKTOBER 2015

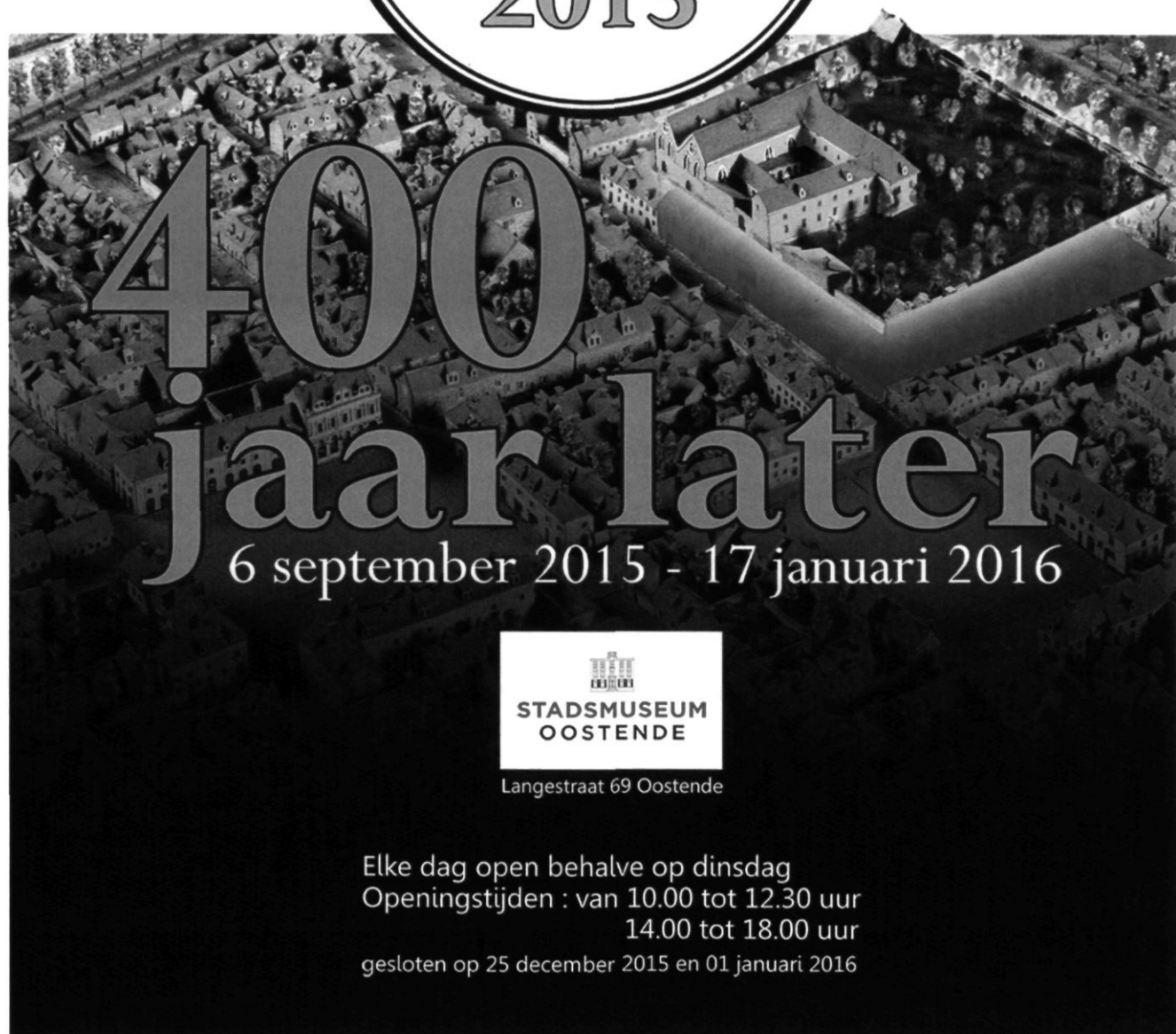
VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

KAPUCIJNEN IN OOSTENDE 1615 1797

400
jaar later
6 september 2015 - 17 januari 2016

Langestraat 69 Oostende

Elke dag open behalve op dinsdag
Openingstijden : van 10.00 tot 12.30 uur
14.00 tot 18.00 uur
gesloten op 25 december 2015 en 01 januari 2016

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 44

NUMMER 10

MAAND Oktober 2015

Prijs per los nummer: € 4

**Jaarabonnement: € 15 (te storten
op rekening BE81 3800 0966 6224)**

IN DIT NUMMER

Blz. 194: **J.-L. VAN WASSENHOVE**: Oostende in de memoires van Brussels letterkundige Iwan Gilkin (1858-1924).

Blz. 210: **E. SMISSAERT**: Eindelijk ! De Anglicaanse kerk te Oostende krijgt een fikse metamorfose in 2016.

Blz. 211: **N. HOSTYN**: Hedendaagse beeldende kunstenaars in Oostende.

Blz. 213: Lidgeld 2016.

FOTO OP DE OMSLAG

De afspanning "Sint Elooi" aan de Hoge Barriere op de Torhoutsesteenweg. Bertje Bonte, de eigenaar, staat zelf achter het hekken.

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224

BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Erebestuurslid:

Gilbert VERMEERSCH, Blauwkasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Bestuursleden:

Dirk ANGILLIS, Elisabethlaan 439, 8400 Oostende.

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Jean-Louis VAN WASSENHOVE: Stockholmstraat 27, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT: Hendrik Serruyslaan 4 bus 9, 8400 Oostende.

Norbert HOSTYN: Leopold II-laan 18 bus 7, 8400 Oostende.

OKTOBER – ACTIVITEIT

donderdag 29 oktober om 20.00 u

in de conferentiezaal van het centrum voor Familiekunde Vlaanderen Regio Oostende, Kan . Dr. L. Colensstraat 6 Oostende.

WAAR IS ALLE VIS NAARTOE ?

door **Dr. Nancy FOCKEDEY**

Wikipedia:

- Overbevissing is het verschijnsel dat te veel vis in een bepaald gebied gevangen wordt, wat leidt tot het verdwijnen van die vissoort in dat gebied.

Uit de pers:

- Alarmerend: er zitten minder dan honderd volwassen kabeljauwen in Noordzee.
- Vissers trekken zich niets aan van Europese quota, halen tot 28 keer te veel binnen.
- We vangen vissen sneller dan ze zich voortplanten.
- WWF waarschuwt voor plundering oceanen.
- Kwart Brusselse restaurants serveert bedreigde vis.
- Het is schrikbarend te realiseren dat we in één generatie de oceanen wereldwijd ernstig hebben beschadigd.
- Japan jaagt opnieuw op walvissen.

De overbevissing is geen recent probleem. De impact van de mens op de biodiversiteit van onze zeeën en oceanen is al merkbaar vanaf de late Middeleeuwen. Maar door de technologische vooruitgang stevenden we in het tweede deel van de 20ste eeuw af op een wereldwijde visserijcrisis.

Hoe is het zover kunnen komen? Hoe staan de stocks er momenteel voor? Wat kunnen we er aan doen en is er beterschap merkbaar?

Dr. Nancy Fockedeey is marien biologe werkzaam bij het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ). Ze is redactiemedewerkster van het tijdschrift "De Grote Rede" en coauteur met Katrien Vervaele van het boek "Garnalen, verhalen en recepten van vroeger en nu".

Een voordracht met power-point over een onderwerp dat alle Oostendenaars en allen die bij de zee wonen en veel vis eten moet interesseren. Iedereen is dus welkom.

Oostende in de memoires van Brussels letterkundige Iwan Gilkin (1858-1924)

door Jean-Louis VAN WASSENHOVE

Iwan Gilkin werd geboren in Brussel op 7 januari 1858 in een welgesteld katholiek en cultuurminnend gezin. Hij studeerde rechten in Leuven. Zijn activiteiten waren veelzijdig. Hij was jurist, literair criticus en dichter. *Gilkin speelde een belangrijke rol in het eerste Franstalige literaire leven van het onafhankelijke België dat ontstond na de oprichting van het tijdschrift La Jeune Belgique in 1881, waarvan hij stichtend lid was.* Het tijdschrift kreeg de medewerking van andere schrijvers zoals Georges Rodenbach en Camille Lemonnier. Later als directeur van het tijdschrift verdedigde Gilkin het principe van l'art pour l'art van de Parnassebeweging, die gekant was tegen het lyrisme van de romantiek en tegen een sociaal geïnspireerde literatuur. De poëzie diende slechts één doel na te streven: de Schoonheid.

In 1916 begon Iwan Gilkin aan zijn memoires. Hij raakte echter niet verder dan zijn twintigste levensjaar. De beschrijving van zijn gelukkige jeugd jaren schetst een levendig beeld van Brussel en het België van de tweede helft van de 19de eeuw. Hij vertelt met oog voor detail over de vakanties van het gezin overal in België, waaronder Oostende.

Gilkin hield van de zee en Oostende. Van deze liefde vindt men nauwelijks iets terug in zijn literaire werk. Andere schrijvers zoals Georges Rodenbach en Théodore Hannon, die ook als kind naar de Belgische kust gingen, verwerkten deze herinneringen wel in hun poëzie. Zo wordt bijvoorbeeld de figuur van de vrouw bij beiden vaak geassocieerd met de zee waar zij hun jeugdliefdes beleefd hebben (1).

De zee speelt dus geen rol in het werk van Gilkin, maar wel in zijn leven. Als kind sloot hij enkele hechte vriendschappen in Oostende. Tijdens de vakanties in Oostende kon hij even uitbreken uit zijn beschermde milieu in Brussel. Later leverde hij als jonge twintiger enkele korte lichtvoetige verhalen voor het tijdschrift *La Plage* dat Emile Verhaeren samen met Georges Rodenbach startte in 1882 en dat twee zomerseizoenen zou meegaan. Het bracht op vaak ludieke wijze verslag uit over het mondaine leven in Oostende en Blankenberge.

Gilkin komt na zijn dood al vrij snel in de literaire vergetelheid terecht. Zijn eruditie wordt niet betwist, maar er wordt hem een gebrek aan originaliteit als schrijver en als dichter verweten. Er zal amper nog over hem geschreven worden, op één uitzondering na. Filoloog Raymond Trousson (1936-2013) verdiept zich in het werk van Gilkin. Hij publiceert in 1999 de biografie *Iwan Gilkin, poète de La Nuit* (*La Nuit* is volgens de biograaf zijn beste werk) en in 2000 zijn *Mémoires inachevés* (2).

De familie Gilkin ging iedere zomer op vakantie naar Oostende. Gilkin beschrijft eerst het oude Oostende (blz. 94-101) dat niet meer bestaat op het ogenblik dat hij zijn memoires schrijft, en vervolgens, verspreid over zijn memoires, vijf zomervakanties in 1867 (blz. 102-104), 1870 (blz. 149-153), 1873 (blz. 213-227), 1874 (blz. 263-272) en 1876 (blz. 349-361). Het zijn avontuurlijk geïnspireerde jeugdherinneringen van een jongen tussen tien en achttien jaar, maar ze schetsen ook een beeld van de manier waarop een burgergezin in die periode zijn vakantie aan de kust doorbracht.

Een veranderend Oostende na 1865

De memoires van Gilkin zijn doordrongen van nostalgie naar het oude Oostende, dat hij ziet veranderen na de beslissing tot ontmanteling van de vestingstad in 1865:

“Tous les étés, nous allions passer cinq ou six semaines à Ostende. C'était devenu pour nous un besoin non moins qu'un plaisir, car nous revenions de cette cure d'air régénérés et fortifiés. Cet

Ostende-là n'était point l'Ostende moderne. C'était une petite ville aux maisons basses, encore entourée de remparts et de larges fossés hormis du côté du port de la gare du chemin de fer où ils avaient été remplacés par des bassins de commerce. Dès que l'on sortait de la gare, on se trouvait devant ces bassins séparés par d'étroits goulets qu'enjambait un pont tournant."

De treinreiziger werd bij het verlaten van het station onmiddellijk geconfronteerd met het kloppende hart van de stad. De handelsdokken werden eigenlijk al te klein voor de toenemende trafiek. Gilkin roept hier de sfeer, geuren en aroma's van een verdwenen wereld op:

"En ce temps-là, il régnait dans ces bassins une grande animation, car ils constituaient tout l'arrière-port de la petite cité maritime. On y voyait toujours de nombreuses barques, plusieurs grands voiliers à la superbe mâture, de légers yachts et quelques cargo-boats à vapeur, massifs, à la face noircie, qui apparaissaient comme de robustes houilleurs barbouillés de charbon dans une réunion de bourgeois. Sur les quais, parmi les entassements de barils, de ballots et de cordages qui dégageaient une forte odeur de goudron, de salaisons et de marée, circulaient les débardeurs, des camions pesants, des grues roulantes, des wagons poussés par une locomotive, avec des bandes de badauds et des ribambelles de gamins qui se bousculaient en jouant, si bien que l'on craignait de les voir tomber à l'eau."

Gilkin komt uit een burgergezin maar heeft reeds als kind een bijzondere interesse voor het werk van ambachtslieden en arbeiders. Hij komt daar in zijn memoires regelmatig op terug. Hier speelt hij met het contrast tussen beide werelden ("houilleurs barbouillés de charbon dans une réunion de bourgeois").

Wanneer Gilkin aan zijn memoires begint, zit het werk van de pionier van de sociale werken, Constantin Meunier, in het collectieve geheugen. Een favoriet onderwerp van Meunier was de Arbeid. Hij toonde mannen en vrouwen in hun dagelijkse arbeid, gaande van dokwerkers en vissers tot mijnwerkers. Verwijst Gilkin hier bewust of onbewust naar bepaalde types van arbeiders die Meunier onsterfelijk gemaakt heeft (Le Mineur à la hache, Le Débardeur...)? Het beeld dat Gilkin hier oproept is ook het beeld dat Meunier getroffen moet hebben toen hij in de jaren 1880 regelmatig de haven van Oostende en Antwerpen bezocht (3). Het werk van Meunier is sindsdien ruim verspreid geraakt in de literatuur. De wereld van de mijnwerkers in de roman Happe-chair van Lemonnier is door Meunier geïnspireerd.

Maar voorbij de handelsdokken komt de burger opnieuw in zijn eigen vertrouwde wereld terecht:

"Au bout du pont principal, la rue de la Chapelle qui traverse la ville en ligne droite et conduit de la gare vers la digue de mer, en prenant à partir de la place d'Armes, le nom de rue de Flandre, centralisait le commerce de luxe et la circulation des étrangers. Le dimanche matin, après la grand-messe, une foule brillante s'y mouvait, bavardant, s'arrêtant aux devantures des magasins encombrant les pâtisseries, où se pressaient autour des petites tables des messieurs bien reluisants, de jolies dames aux toilettes claires et des kyrielles d'enfants, vêtus de vareuses de toutes les couleurs, qui traînaient à grand bruit leur petite pelle et leur seau de fer blanc, et qui, tout en piaillant, barbouillaient leur frais minois de crème et de confiture".

Hier zien we eigenlijk al de traditie van de tearooms ontstaan zonder dat het woord gebruikt wordt. Patisserieën deden gouden zaken in het hoogseizoen dankzij de consumptie van een bemiddeld publiek. Zo waren er in het jaar 1860 dertig bakkers en patissiers in Oostende die kiesgerechtigd waren voor de wetgevende Kamers en dus voldeden aan de voorwaarden van het toen geldende cijnskiesrecht (kiesrecht op basis van de belastingbijdragen), op een totaal aantal van 491 kiesgerechtigden (6,1%) (4). Het cijfer wordt pas veelzeggend als we het afzetten tegen het aantal kiesgerechtigden van een stad zoals Gent, die veel minder op het ritme van de toeristische seizoenen

leefde. Op de Gentse kiezerslijst van 1858 bedroeg het aantal kiesgerechtigde banket-, suiker- en gewone bakkers 46 op een totaal van 2060 kiesgerechtigden (2,23%) (5). De statistische gegevens zijn te beperkt om harde conclusies te trekken, maar het lijkt er toch op dat men meer verdiende als patissier of bakker in Oostende dan in Gent, ondanks het feit dat de potentiële klandizie in Oostende buiten het hoogseizoen zevenmaal kleiner was (16.909 inwoners in Oostende op 31/12/1859 (4) en 112.897 inwoners in Gent op 31/12/1858) (5).

Net als vandaag kanaliseerde de Kapellestraat als commerciële ader de toeristenstroom. De Kapellestraat stelde de omliggende straten en wijken toeristisch en commercieel in de schaduw. Interessant in dat verband is de discussie die in 1910 gevoerd werd over behoud of afbraak van de oude Sint-Pieterstoren. L'Echo d'Ostende, die voorstander was van het behoud voerde als argument aan dat de oude toren toeristen vanuit de Kapellestraat naar de Kerkstraat kon lokken en zo de straat nieuw leven kon inblazen. Men zou zelfs volgens de krant nog meer toeristen kunnen lokken door een herdenkingsmonument of –plaat aan deze laatste getuige van het beleg van Oostende te plaatsen:

“Ce quartier, qui comprend la rue de l'Eglise, la rue St-Pierre, la rue Joseph II, reste forcément un peu délaissé au profit de la rue de la Chapelle, dans laquelle se concentre le grand mouvement commercial. Il faut donc donner au public et surtout aux étrangers et aux touristes un motif d'un autre ordre pour s'arracher aux séductions de la rue de la Chapelle. [...] En tout cas, sitôt la tour disparue, plus rien n'attirerait nos visiteurs dans ces rues définitivement délaissées, puisque le passage de la grande foule restera fatalement ailleurs, dans la rue commerçante.” (6)

Vanuit de Kapellestraat leidt Iwan Gilkin ons over de diepe vestinggracht naar de dijk en het kursaal:

“A l'extrémité de la rampe de Flandre, une tranchée coupait le rempart, puis on traversait sur une légère passerelle le profond fossé qui séparait celui-ci de la digue de mer. Il y régnait d'habitude un vent violent, qui rendait à cet endroit le fossé aussi dangereux que les bassins de la gare pour les chapeaux des messieurs. A l'angle de la passerelle et de la digue, se dressait à cette époque le Kursaal. C'était une grande baraque en planches et en vitrages dont les vastes ouvertures du côté de la mer n'étaient défendues que par d'énormes stores qui glissaient verticalement sur des tringles de fer. Le vent les secouait sans cesse et toute cette ferraille gigotait avec un vacarme infernal, tandis que l'orchestre exécutait des valse langoureuses et ses pots-pourris d'opéras. Quand la tempête se déchaînait, les grosses vagues, à la marée haute, envoyaient jusque dans le Kursaal de petits paquets d'eau et d'écume qui provoquaient parmi les belles dames des fuites précipitées accompagnées de cris d'effroi, à la grande joie des enfants et des messieurs graves qui faisaient leur partie de dominos, en sirotant un cognac, prudemment, autour de tables moins exposées aux fureurs des éléments.”

Men voelt hier bijna aan den lijve het gebrek aan comfort van het kursaal als gevolg van de militaire erfdienstbaarheden die tot in 1865 opgelegd werden. In 1865 werd een bouwvergunning verleend voor een oostelijke uitbouw van het kursaal, maar dat gebeurde nog net voordat de regering tot de ontmanteling van de vestingstad besliste. De beperkende maatregelen bleven dus nog van kracht. Het oude hoofdgebouw moest in hout blijven en voor de nieuwbouw mocht men gebruikmaken van snel uitneembare gebinten. Er kwam een grote rotonde aan de oostkant bestaande uit zware ijzeren gebinten en met een glazen zadeldak. Bij stormweer moest er dus inderdaad wel een lawaai van jewelste geweest zijn.

Gilkin beweert ook vanop de dijk getuige geweest te zijn van vreselijke schipbreuken: *“J'ai été témoin, hélas!, de plus d'un naufrage. Je me rappelle une malheureuse barque de pêche, qui, ayant manqué l'entrée du port, alla se fracasser contre l'estacade et roulée par les flots, fut engloutie en quelques instants. Un grand cri d'horreur jaillit de la foule amassée sur la digue”*.

Het dramatische karakter van de schipbreuk wordt nog versterkt door de onmacht van het volk dat op de dijk staat toe te kijken. Het zijn dergelijke drama's die stof leverden voor ontroerende zeeliederen, zoals het lied over de schipbreuk van De Matigheid (O.223) op 12 maart 1906, voor de haven van Oostende en voor de ogen van de bevolking. Dit lied maakt deel uit van de voordrachten van Doris Klausning over de zeeliederen (cf. voordracht in De Plate van 26 februari 2015). Naast het verdriet was er ook nog de woede omdat de reddingsdienst van de haven niet reageerde op de noodsignalen van De Matigheid. L'Echo d'Ostende van 14 maart 1906 stelde de onkunde en bureaucratie van de reddingsdienst aan de kaak. Volgens de krant had de reddingsdienst niets geleerd sinds een soortgelijke schipbreuk uit 1901 waar hij ook in gebreke was gebleven.

In de getuigenis van Gilkin blijkt de reddingsdienst wel alerter, maar even machteloos. Het drama grijpt hem aan. Weer is hij zich bewust van het contrast met het comfortabele leven van de gegoede burger: *“Un canot de sauvetage lancé aussitôt à la mer lutta plus d'une heure contre les vagues furieuses sans pouvoir sauver personne [...] Des femmes et des enfants pleuraient. Tels sont les drames de la mer, qui parfois éclataient comme un coup de foudre au milieu de la vie de plaisirs des étrangers”*.

In 1862 beschikten de wandelaars al over een doorlopende promenade van het Vuurtorenplein tot voorbij de huidige Parijsstraat, maar een wandeling op de dijk vóór de ontmanteling van de vestingstad sprak meer tot de verbeelding dan vandaag:

“Depuis l'endroit où s'élève le Kursaal actuel, jusqu'aux environs de la tour aux signaux (noot: de vuurtoren zelf is vanaf 1859 niet meer in gebruik), la digue bien moins large qu'aujourd'hui et revêtue d'un pavé de briques rouges, courait entre la mer et le profond fossé des fortifications. A la marée haute, on s'y promenait entre deux eaux, sans voir la ville dont les constructions étaient cachées par le rempart gazonné dont le pied trempait dans le fossé. C'était bien plus pittoresque et plus impressionnant qu'aujourd'hui”.

De vestingstad maakt indruk op het kind dat Gilkin toen was. Reuzenfiguren als Gargantua en de cyclopen lijken ieder moment te kunnen opduiken:

“A part la passerelle de la rampe de Flandre, dont j'ai parlé, on se rendait de la ville à la digue, soit par la porte d'Ouest située au bout de la rue d'Ouest, soit par la porte des Capucins, qui s'ouvrait dans le voisinage de la rue de ce nom. C'étaient, l'une et l'autre, de hautes voûtes, sévères et sombres, passant sous le rempart et munies d'énormes vantaux de chêne, chargés de ferrailles, de verrous cyclopéens et de serrures gargantuesques. On y voyait aussi la grande roue de fer et les chaînes destinées à la manœuvre du pont-levis, sur lequel on franchissait le fossé. Avec quel plaisir je contemplais ces portes, jouissant de leur aspect farouche et brutal !”

Door de jaren heen geraakt Gilkin steeds meer gehecht aan het oude Oostende. Zo stuurt hij op 24 september 1910, samen met onder andere Emile Verhaeren, Camille Lemonnier, Fernand Khnopff en Alexandre Marcette een brief aan de gemeenteraad van Oostende om te protesteren tegen de afbraakplannen van de Sint-Pieterstoren. Deze brief werd oorspronkelijk gepubliceerd in het maandelijkse tijdschrift La Belgique artistique et littéraire van december 1910 (7).

De brief werd onmiddellijk overgenomen door L'Echo d'Ostende (editie van 11 december 1910), die daarmee weerwerk bood aan Le Carillon, die in zijn kolommen campagne voerde voor de afbraak van de toren (enkele virulente artikelen in de edities van 27 september, 8 november en 1 december 1910).

De periode van internationale uitstraling die tijdens de jeugdjaren van Gilkin voor Oostende aanbrak en waar wij nu zelf vaak nostalgisch naar terugkijken, is in zijn ogen karakterloos en

vulgair:

“Avec quel chagrin je les vis disparaître, comme les remparts et les fossés, pour faire place à la large promenade bordée d'hôtels et de villas qui fait l'aspect actuel de la digue d'Ostende. Cet aspect est riche et luxueux tant que l'on voudra, mais désespérément vulgaire et veule. Ce luxe est un luxe de parvenus cosmopolites, sans caractère et sans beauté. Que je regrette mon vieil Ostende !”

Gilkin stond niet alleen met deze mening. Wanneer Conrad Busken Huet in de zomer van 1879 Oostende bezocht, was dit zijn indruk : « Oostende lijkt dan ene voorstad van Duitsland, waar de duitse geld- en de duitse geboortearistokratie elkander bescheiden [...] Oostende's dijk, uitstekend onderhouden, zorgvuldig geplaveid, wordt meer en meer eene der groote internationale pantoffelparaden van het gedeseuvreerd Europa » (8)

Gilkin leert het oude Oostende kennen in een periode dat het oosterstrand en het strand vóór de Grote Zeedijk niet langer het centrum van het strand- en badleven vormden. Vanaf 1855 trokken de badgasten meer en meer naar het grote westerstrand, dat vanaf 1862 ook een wandeldijk kreeg. Zo vermeldt Iwan Gilkin bijvoorbeeld niet de Cercle du Phare en het Pavillon Royal, maar wel de nieuwere inrichtingen aan de westerdijk:

“Trois bâtiments en planches s'élevaient seuls sur cette digue: le Cercle des Bains, simple annexe du vieux Kursaal, l'hôtel Beerblock, peint en vert pomme, et le pavillon du Rhin, peint en gris, ces deux derniers munis d'une huître, fosse profonde où l'on élevait dans l'eau de mer des huîtres et des homards que l'on servait tout frais aux dîneurs. La digue s'arrêtait au bas de la dune sur laquelle s'élève le chalet royal. Là commençait la dune vierge.”

Op basis van deze beschrijving zou de vroegste vakantieherinnering van Gilkin dateren van voor 1866. Hij vermeldt immers niet het Pavillon National- Hôtel de l'Océan (eerste jaar van exploitatie: 1866) noch het hôtel de la Plage (bouw: 1867-1868). Dit betekent dat hij dan maximum zeven jaar oud geweest zou zijn, toch wel zeer jong. Maar misschien was er ook geen plaats voor deze moderne stenen gebouwen in zijn “mythevorming” rond het oude Oostende ?

Zomer 1867

De familie Gilkin verbleef jaarlijks in Oostende, gewoonlijk van half augustus tot eind september. Vader Gilkin vertrok 's morgens alleen om een appartement in een herenhuis te huren. 's Namiddags of 's anderendaags kwamen de rest van het gezin en de keukenmeid met de koffers vol kleren en linnen aan. Zij logeerden ieder jaar in een andere wijk of bij een andere verhuurder. In de zomer van 1867 verbleven zij in de Sint-Sebastiaanstraat nr. 8 (Liste des étrangers in La Feuille d'Ostende van 24/07/1867), boven een kruidenierswinkel die werd uitgebaat door twee bejaarde ongehuwde zusters. Andere jaren logeerden ze bij een kleine reder, een verhuurder van rijtuigen of een meubelmaker.

De jonge Gilkin kijkt in de zomer van 1867 nieuwsgierig naar de ambachtelijke activiteiten van de lokale bevolking. Ook bij hen zijn de moderne tijden nog niet aangebroken: *“C'étaient, il est vrai, des ouvriers de l'ancien régime, car leur travail à Ostende avant 1870 était encore ce qu'il était dans les villages de la première moitié du XIXème siècle”*.

Het mondaine leven gaat aan de Gilkins voorbij. Ze gaan bijna nooit naar feesten in het Kursaal, het Casino of in de Cercle des Bains. Op het strand nemen ze deel aan de dagelijkse rituelen van de zeebaden, maar ze blijven op afstand van het chique volk. De dag verloopt volgens een vast patroon. 's Morgens om 11.00 uur huren ze een badkar op het drukke strand. De zeebaden zijn een

ochtendlijk gebruik. Later op de dag volgt een wandeling op het staketsel. Soms steken ze met een sloep de geul over naar het doorgaans verlaten oosterstaketsel en wandelen ze naar de vuurtoren en de sluizen van de spuikom. Iwan Gilkin durft nooit de trappen van de vuurtoren te beklimmen, want hij heeft hoogtevrees.

Langere wandelingen gaan in de richting van Mariakerke en verder langs een verlaten strand. De meeste wandelaars gaan niet verder dan de kleine groep badkarren ter hoogte van het fort Wellington. We kennen de manier van baden aldaar, maar Gilkin lijkt er niet erg voor te vinden: *“C'est là que de rares individus allaient savourer les prétendus délices du bain sans caleçon. Comme ils n'avaient, selon la locution populaire, que le costume d'Adam, on appelait l'endroit : le Paradis. Au-delà du Paradis, il n'y avait plus personne.”*

Opvallend is dat Gilkin in al die jaren nooit de Onze-Lieve-Vrouw-ter-Duinenkerk vermeldt, ook al wandelt hij soms tot in Mariakerke en is hij een nauwkeurig observator. De vervallen staat van de kerk in die tijd is daar misschien niet vreemd aan.

Zomer 1870

De familie Gilkin betreft een volledig huis in de Kapucijnenstraat, samen met een tante en haar drie kinderen. Er staat ook een piano want het nichtje Emma moet in de zomer vlijtig verder oefenen. Zij volgt tijdens het schooljaar lessen bij de hogelijk geprezen Alphonse Mailly aan het conservatorium van Brussel. Alphonse Mailly is de leraar die vanaf 1881 orgellessen geeft aan de Oostendse organist Léandre Vilain.

In augustus 1870 woedt de Frans-Pruisische oorlog, die ook voor beroering zorgt in Oostende:

“Et tout à coup l'effroyable coup de tonnerre de Sedan [...], Paris en révolution, la proclamation de la République. Il y eut à Ostende des gens qui sanglotèrent en public.”

Zomer 1873

Tijdens de eerste zeer warme dagen van augustus, komt vader Gilkin te laat om nog een behoorlijk appartement te vinden. Er is een enorme toevloed aan vreemdelingen. Bij gebrek aan beter huurt hij enkele gemeubileerde kamers bij een bakker in een huis dat er van buiten goed uitziet. Uit voorzorg strooien ze insectenpoeder in de kamers, maar het mag niet baten:

“Mais malgré la fameuse poudre chacun de nous passa une nuit atroce. Ce n'étaient point les cafards qui infestaient l'appartement mais les punaises [...] Mon père descendit aussitôt chez le boulanger et résilia la location de l'appartement. Mais nous eûmes beau battre la ville de long en large et de large en long, nous ne découvrîmes aucun appartement disponible.”

Het aantal te huur aangeboden gemeubileerde appartementen en kamers was al jaren ontoereikend om het toenemende aantal vakantiegangers fatsoenlijk logies te verschaffen. In 1870 was er een sterke daling van het aantal toeristen als gevolg van de Frans-Pruisische oorlog, maar in 1872 bedroeg het aantal vreemdelingen volgens La Saison d'Ostende van 7 oktober 1883, 20.115 tegenover 9.718 in 1860 (9).

De familie Gilkin besluit dan maar voor een tiental dagen uit te wijken naar Nieuwpoort-bad, waar zij veel goeds over horen:

“Nous partîmes en voiture avec un lot de valises et de paquets, pour la petite plage de Nieuport dont on nous avait dit beaucoup de bien [...] Les dunes très larges qui bordaient le rivage de la mer appartenaient à un M. Crombez [...] Il avait construit sur la dune une villa qu'il se réservait, et un

bel hôtel, tenu dans la bonne saison par un hôtelier bruxellois, M. Rohart."

In Nieuwpoort is er ook al een badkarrendienst maar de toeristische ontwikkeling is er niet vergelijkbaar met Oostende. Iwan Gilkin verveelt zich echter niet. Hij leert er botanicus Armand Thielens (10) kennen en samen trekken ze op onderzoek in de grote schorre.

De moeder van Gilkin gaat op antiekjacht in winkeltjes en zelfs bij vissers thuis in en rond Nieuwpoort-stad. Zij vindt er authentiek Delfts aardewerk en faïence tegen spotprijzen. De andere hotelgasten volgen enthousiast haar voorbeeld. Gilkin wijst erop dat na de ontsluiting van het zuidelijke kustgebied door nieuwe spoorverbindingen, weinig scrupuleuze handelaars de echte antiquiteiten verder zullen opkopen en aan de lokale boeren perfect nagemaakt aardewerk en meubelen zullen aanbieden die zij dan op hun beurt tegen hoge prijzen aan de argeloze toerist kunnen verkopen.

Terug in Oostende verblijft het gezin in een appartement in de Weststraat bij de, volgens Gilkin, grootste meubelmaker van Oostende, waar ook Florence Pelseener, de nicht van Iwan Gilkin, samen met haar dochter en zoon komt logeren. De zoon is Paul Pelseener en wordt later één van de belangrijkste mariene zoölogen van België. Het is tijdens dergelijke familievakanties aan de Belgische kust dat hij zijn passie voor de zee ontwikkelt.

Op een dag ontmoeten de families Gilkin en Pelseener de bekende violist Henri Vieuxtemps en zijn dochter op de dijk. De Pelseeners kennen Henri Vieuxtemps goed omdat zij aan hem en zijn dochter in Brussel een appartement verhuren in het gebouw waarvan zij eigenaar zijn en waar zij ook zelf wonen. Henri Vieuxtemps nodigt iedereen uit op het concert dat hij 's avonds in het kursaal zal geven:

"J'y donnerai ce soir un concert. J'espère que vous viendrez m'entendre. Il y aura plusieurs grands morceaux avec accompagnement d'orchestre. Il y aura d'autres morceaux que ma fille accompagnera au piano; elle est pour moi l'accompagnatrice idéale."

Op een zaterdagavond in augustus 1867 heeft Vieuxtemps reeds in het casino een concert gegeven. Hier gaat het hoogstwaarschijnlijk over het concert dat hij in de zomer 1873 gegeven heeft (11).

De familie neemt de uitnodiging graag aan. Iwan Gilkin is zelf een uitstekend pianist. Het concert wordt een groot succes. De volgende avond gaan Vieuxtemps en zijn dochter op theevisitatie bij de Gilkins.

Zomer 1874

Enkele leden van de familie Hannon komen ook naar Oostende. De moeder van Iwan Gilkin heeft eerder dat jaar de weduwe van Joseph Hannon (1822-1870), rector van de Vrije Universiteit van Brussel, leren kennen. De familie Gilkin verblijft in hetzelfde huis in de Kapucijnenstraat als in 1870, op een steenworp van de Kapucijnenkerk, en de familie Hannon huurt aan de overzijde een appartement op de eerste verdieping boven een patissier. Moeder Hannon verblijft er met haar jongste zoon Edouard Hannon en diens boezemvriend, de jonge architect Jules Brunfaut. In datzelfde jaar 1874 wordt Edouard Hannon stichtend lid van de Association belge de Photographie. Later geeft hij aan zijn vriend Brunfaut de opdracht voor de bouw van het Hôtel Hannon in Sint-Gillis. De twee zijn onafscheidelijk en houden van een grap. Ze houden bijvoorbeeld graag de patissier boven wie zij het appartement huren voor de gek. Hij verkoopt niet enkel gebak en ijs maar ook kant-en-klare maaltijden:

"Ce commerçant avait en conséquence fait peindre sur la façade une enseigne réjouissante, bel échantillon du français que parlaient naturellement les naturels de l'endroit: "X... pâtissier restaurant!" Edouard Hannon et Jules Brunfaut, lorsqu'ils le trouvaient dans son magasin, ne manquaient point de lui adresser quelques mots et s'interrompaient tout à coup pour lui demander: "Pardon, Monsieur, est-ce au pâtissier ou au restaurant que j'ai l'honneur de parler?" Ce qui précipitait le bonhomme dans un ahurissement admirable."

De Kapucijnenstraat lag in een handelswijk maar ging in die jaren commercieel en toeristisch achteruit. Na de ontmanteling van de vestingstad ging de toeristische uitbreiding richting westen. Leopold II gaf de plannen voor de bouw van een koninklijk paleis ten noordoosten van de Kapucijnenstraat op.

Bij mevrouw Hannon logeert ook de 12-jarige Aimée Braemt. De familie Braemt zijn gemeenschappelijke kennissen van de Gilkins en de Hannons. Iwan Gilkin koestert voor Aimée een platonische liefde. Hij vertelt haar avontuurlijke verhalen op het strand maar laat niets merken van zijn gevoelens voor haar. Die toont hij enkel in het gedicht "Autrefois", dat hij in dat jaar schrijft met haar in gedachten (opgenomen in de bundel *Le Cerisier fleuri*, Parijs, 1899).

De families Gilkin en Hannon doen veel samen, behalve op zondagvoormiddag. Dan woont de katholieke familie Gilkin een misviering bij. Mevrouw Hannon is vrijzinnig. Soms gaan zij naar de decanale kerk, maar meestal naar de Kapucijnenkerk. Die is echter veel te klein voor de toeloop in het toeristische seizoen:

"C'est une église insignifiante et pauvre, beaucoup trop petite, en ce temps-là, pour contenir la foule qui, dans la saison, y affluait. Les derniers venus se résignaient d'habitude à suivre la messe dans la sacristie, où l'on pénétrait par une rue latérale. Là tout le monde s'agenouillait devant le mur, de l'autre côté duquel le prêtre officiait. Une petite ouverture vitrée prenait jour de l'autre côté, tout juste au niveau de l'autel, si bien que l'on apercevait par là tantôt les mains, tantôt le visage du prêtre, lorsqu'il baisait la pierre consacrée, tantôt son ventre qui allait et venait selon les gestes rituels. Vue de cette façon, la mimique de l'officiant prenait parfois une allure fort comique."

In de Kapucijnenkerk werd tijdens de tweede mis op zondag, om 11 uur, een sermoen in het Frans gegeven. Vermoedelijk woonden de Gilkins die mis bij (12). Tot in de jaren 1960 werden aan de Belgische kust tweetalige diensten gehouden.

Edouard Hannon vertrekt uit Oostende en in de plaats komt zijn oudere broer Théodore Hannon. Wij kennen hem vooral als de dichter, schilder en kunstcriticus die Ensor introduceert in de vrijzinnige kringen van Ernest Rousseau, professor aan de Université Libre de Bruxelles, en diens echtgenote, de natuurkundige Mariette Rousseau-Hannon, die de zuster van Théodore is.

De vriendschap in Oostende tussen Iwan Gilkin en Théo Hannon, doet denken aan de latere relatie van wederzijds respect tussen Théo Hannon en James Ensor. Hannon heeft in zich een combinatie van eruditie, levensvreugde en speelsheid die het leeftijdsverschil met zijn jongere vrienden doet vergeten (hij is zeven jaar ouder dan Gilkin en acht jaar ouder dan James Ensor). Alle drie delen ze ook een nostalgie naar het oude Oostende. Ensor hield van het schilderwerk van Hannon:

"De Théo Hannon, des vues du vieil Ostende exécutées vers 1880, très fines études où les bleus doux, les gris éteints voisinent spirituellement. Bouquet subtil et délicat, chantant la beauté ingénue du vieil Ostende, aujourd'hui disparu, hélas ! Pauvre vieil Ostende, livré aux déprédations d'architectes boiteux à la vue basse. L'absence de procédés roublards accentue le caractère des œuvres de Hannon et les sympathies inclinent vers lui tout naturellement."

"Théo Hannon cingle de rubis étincelants des forêts émeraudees. J'admire sa facture sabrée, hachée déchiquetée. Théo Hannon reste nerveux, spontané, corrosif." (13)

Gilkin was een bevoorrechte getuige toen Hannon zijn schildersoog oefende op de dijk, het strand en de duinen:

"Quand il m'invitait à l'accompagner dans ses expéditions à la recherche d'un paysage à peindre, je me gardais bien de refuser. Théo, la boîte au dos, parcourait à grandes enjambées la digue ou la plage, escaladait les dunes; toujours à la recherche de son point de vue, s'arrêtant un moment, se faisant de la main gauche une visière, de la droite découpant dans l'espace des carrés imaginaires qui représentaient d'avance le cadre du futur tableau;"

In diezelfde periode (1875 en 1876) wandelt de jonge Ensor ook rond in Oostende en schildert hij

kleine werkjes op recuperatiemateriaal zoals karton, met Oostende als onderwerp.

Ook op het vlak van de dichtkunst verruimt Hannon de blik van Gilkin tijdens hun vakantie in Oostende. Over de verzen van Hannon schrijft Gilkin:

"...mais j'étais frappé de leur force picturale, de leur puissance plastique. De son côté il s'exclamait devant les miens: "Jette cela au feu mon ami! Est-ce assez vieux jeu ! Lamartine et la tartine [...] Ce fut pour moi un excellent exercice d'assouplissement."

Hannon leert Gilkin ook de verzen van Baudelaire kennen. Hij leent hem een exemplaar van *Les Fleurs du Mal*, maar Gilkin geeft toe dat hij pas vier jaar later deze poëzie zal leren waarderen. Georges Eekhoud beschouwde Théodore Hannon als de wegbereider voor de vernieuwingsbeweging in de Belgische dichtkunst waartoe ook Gilkin behoorde (14). Een eerste zaadje van deze vernieuwingsbeweging werd dus in Oostende geplant.

Zomer 1876

Midden augustus trekken mevrouw Hannon, Théo Hannon, Aimée Braemt en de Gilkins opnieuw naar Oostende, ditmaal samen in eenzelfde appartement. Ook dit jaar is het zeer druk en komen ze eigenlijk te laat om nog een ideaal logement te vinden. Ze zoeken de hele stad af, maar moeten zich tevreden stellen met een eerste verdieping van een groot huis op de hoek van het Mijnplein met een niet nader bepaalde straat. Zoals andere jaren ook vaak het geval was, logeren ze opnieuw bij een handelaar die een deel van zijn woning te huur aanbiedt:

"Cette maison était occupée par un louageur de voitures, dont les écuries et les remises remplissaient un bâtiment voisin."

Op de gelijkvloerse verdieping is er een groot café dat enkel buiten het seizoen open is. Tijdens het seizoen, van 1 juni tot 1 oktober, wordt de ruimte omgevormd tot eetzaal voor de huurders van het appartement, met een aparte ingang afgescheiden van het gedeelte van het huis bewoond door de verhuurder en zijn gezin. De Gilkins hebben zicht op het Mijnplein:

"Quant à la place de la Minque, c'était un quadrilatère dont l'un des côtés, qui faisait face à notre appartement, présentait une longue galerie dallée, couverte d'une toiture basse qui reposait sur des colonnettes. Cette galerie, c'était la Minque, c'est-à-dire le lieu où se faisait la vente officielle du poisson à la criée chaque fois que les barques de pêche rentraient au port. La criée était annoncée par une grosse cloche. Aussitôt on voyait accourir les marchands de poisson et les restaurateurs, tandis que les employés de la Minque disposaient sur les dalles les lots de poisson [...] Dès que la vente était finie, les employés de la Minque balayaient les déchets et lavaient les dalles à grande eau."

Het ontgaat Gilkin niet dat de veiling enkel bestemd is voor handelaars. Het is geen vismarkt voor particulieren.

De Gilkins keken dus uit op de kleine vismijn (1861-1879) die recht tegenover hun appartement lag en gebouwd was tegen de achtergevel van één van de huizen van de vandaag verdwenen huizenrij van de Nieuwstraat. Vermoedelijk verbleven zij op de hoek van het Mijnplein met de Cirkelstraat, die vanuit de Kapucijnenstraat (vanaf 1842) en vanuit de Schippersstraat (vanaf 1854) toegang gaf tot het Mijnplein. In deze huizenblok vond men arbeiderswoningen maar ook burgerhuizen, woonhuizen onderverdeeld in meerdere wooneenheden, alsook magazijnen. Wat verderop, in de Platformstraat, hadden de ouders van Ensor in 1875 een woning, winkel en magazijn (15).

De Gilkins waren dus zeker niet in de aap gelogeerd:

"Les chambres étaient d'ailleurs grandes, claires, propres et convenablement meublées".

De interesse van Iwan Gilkin voor het dagelijkse leven van de arbeider kenden we al, maar ook

Théo Hannon is geboeid door het volksleven. De twee vrienden dringen aan op het huren van het appartement in een wijk waar maar weinig toeristen komen:

"En somme s'il n'était pas fort agréable d'être logés dans ce quartier populaire, où les étrangers ne se hasardaient que peu ou prou, le logement était moins incommode qu'on eût pu le craindre. D'autre part Théo et moi nous prenions un vif intérêt à considérer les scènes de mœurs populaires tantôt en flânant dans le quartier, tantôt en fumant des cigares à la fenêtre."

Théo Hannon houdt van het volkse vertier. Het is niet verwonderlijk dat hij later parodieën zal schrijven voor het revuetheater in Brussel. Op een zondagmorgen speelt een draaiorgelmuzikant onder hun venster en dansen enkele jongeren op het plein. Telkens wanneer de muzikant stopt met spelen, gooien Gilkin en Hannon hem enkele muntstukken toe om hem verder te doen spelen. Algauw wordt het plein ingenomen door een dertigtal dansende koppels en een honderdtal omstanders. Het is echter snel uit met de pret wanneer mevrouw Hannon en mevrouw Gilkin plots thuiskomen.

Théo Hannon krijgt al snel een nieuwe kans om een grap uit te halen. Op een dag worden de Hannons en de Gilkins uitgenodigd door Edouard Lacomblé, de burgemeester van Etterbeek, die ook met vakantie is in Oostende. Hij is antiklerikaal en atheïst, maar gelooft wel in het oproepen van geesten rond de tafel. Hij organiseert een spiritistische avond en nodigt een twintigtal kennissen in Oostende uit. De katholieke opgevoede Gilkin steekt in zijn memoires de draak met het bizarre rationalisme van de man en Théo Hannon maakt dankbaar gebruik van de goedgelovigheid van de man. Hij geeft de tafel de nodige duwtjes op het juiste moment en zorgt ervoor dat de geesten het goede antwoord geven. Lacomblé is euforisch.

Het spiritisme kreeg steeds meer aanhangers in die tijd. Er was altijd wel iemand die thuis een "guéridon" staan had om geesten op te roepen. Ook op de Oostendse podia had het spiritisme succes. In augustus 1876 gaf de Luikse magnetiseur Donato enkele voorstellingen in het kursaal aan de Vlaanderenstraat. *L'Echo d'Ostende* was sterk onder de indruk en wijdde in augustus 1876 viermaal een artikel aan het fenomeen. Vandaag is het spiritisme een randfenomeen, maar vanaf de tweede helft van de 19de eeuw werd het wel degelijk ernstig genomen door een deel van de maatschappij. Sommige journalisten van de liberale pers in België gaven de spiritistische voorstellingen het voordeel van de twijfel. De voorstellingen dienden niet tot volksvermaak en trokken professoren, schrijvers, artsen, de aristocratie en de burgerij aan. Het is dus niet verwonderlijk dat het spiritisme in het kosmopolitische Oostende (het tijdschrift *De Rots* en de *Spiritische Kring* van A. Dossaer) voet aan de grond kreeg, naast Gent en Antwerpen. De spiritistische beweging nam soms militante vormen aan, in het bijzonder tegenover katholieken, waarbij eigenaardig genoeg – voor ons althans – het spiritisme als rationalisme voorgesteld werd tegenover het katholieke obscurantisme. Wanneer John Gheeraert in zijn werk *De geheime wereld van James Ensor* de invloed van theosofof Helena Blavatsky op de kunstenaar wil aantonen – hoewel Xavier Tricot dit formeel uitsluit –, toont hij dan vooral niet aan dat Ensor een kind van zijn tijd was?

Gilkin heeft achteraf spijt over het bedrog, maar de praktisch denkende Théo Hannon overtuigt hem ervan dat mensen beter in de waan gelaten worden:

"Nous lui avons servi un plat de sa religion. Ne faut-il pas respecter les croyances d'autrui ? Et si on le détrompait, il serait furieux, il ne nous pardonnerait pas notre espièglerie et il se brouillerait avec nous pour toujours".

Een andere anekdote uit de zomer van 1876 is intrigerend. Iwan Gilkin vertelt dat op een aangename zomerdag met weinig wind (er waren heel wat wandelaars en mensen met handwerk of met een boek op het staketsel) en tussen eb en vloed het kopje van het staketsel helemaal overspoeld werd door een enorme golf. In de pers (GOD-documenten) is daar niets over terug te vinden. De beschrijving van het fenomeen is echter zeer precies en realistisch:

“Ma mère et Mme Hannon, Théo et les deux jeunes filles s'étaient installés sur les bancs qui environnaient, au bout de l'estacade, la lanterne-phare, chacun lisant un livre ou travaillant un ouvrage de main [...]

“Tout à coup, j'entendis une clameur terrible qui s'élevait de là-bas, suivie presque aussitôt d'un mugissement effroyable. Une vague géante avait déferlé, ébranlant les madriers, poussant son énorme masse d'eau et d'écume par-dessus tout le système de pilotis et de planches qui constituait l'estacade, qu'elle traversa obliquement à quelques mètres de l'endroit où je me trouvais. Tremblant d'inquiétude pour les miens, qu'elle avait peut-être emportés, je m'élançai [...]

Je me portai en avant et je ne tardai pas à retrouver les miens. Ils avaient vu venir du large une lame énorme, une véritable muraille d'eau. Aimée et Gabrielle étaient aussitôt montées sur le banc et avaient embrassé de toutes leur forces l'une des poutrelles de fer qui servait de base à la lanterne-phare, tandis que Théo, obéissant à l'instinct du nageur, avait piqué une tête dans l'horrible vague qui déferlait en frappant l'extrémité de l'estacade. Ce qu'avaient fait les autres personnes, on ne pouvait me le dire, mais on n'en avait vu aucune qui fût entraînée au-delà du garde-fou.

La grosse vague passée, la mer avait repris son train-train ordinaire. Mais les promeneurs, trempés et défiants, étaient partis. L'estacade était déserte.

Ce jour-là, tout Ostende s'entretint de la grosse vague. On se perdait en conjectures touchant son origine. C'était, en somme, un raz-de-marée en miniature. Mais personne n'avait remarqué ni un coup de vent violent, ni le moindre tremblement du sol. »

Ik heb bovenstaande passage naar Jan Seys van het VLIZ gemaild die de kwestie wel interessant vindt en eventueel zal opnemen in een volgend nummer van De Grote Rede in de rubriek “Stel je zeevraag”. Wordt dus hopelijk vervolgd.

Tot slot bevatten de memoires van Gilkin een bijzondere anekdote over de vogeljacht op zee in Oostende (blz. 380-381). Iwan Gilkin brengt op een dag in Gent een bezoek aan Louis Minard (van de Minardschouwburg), die zijn huis omgevormd heeft tot een museum waar hij al zijn antiek- en kunstcollecties ondergebracht heeft. Het oog van Gilkin valt daar op een vrouwenhoed onder een glasstolp, wat de heer Minard een anekdote uit de jaren 1830 ontlokt:

“Ceci, dit M. Minard d'une voix émue, est un souvenir tragique. Regardez ce petit trou dans le chapeau: il a été fait par une balle de fusil. Il y a quelque quarante ans, étant à Ostende, nous primes, Mme Minard et moi, avec deux amis, un canot pour faire une promenade en mer. Il y avait un autre canot non loin du nôtre. Les messieurs qui le montaient tiraient des mouettes. Comme l'un de ces oiseaux passait entre les deux embarcations, un chasseur fit feu. Il faillit tuer ma femme. Un centimètre plus bas, la balle lui cassait la tête.”

Op het schilderij van James Ensor ‘Les braconniers’ (de stropers) uit 1882 zijn twee stropers te zien die tijdens de winter op het strand op vogeljacht gaan. Ieder jaar verpachtte de Belgische overheid ook het jachtrecht op het strand van De Panne tot Knokke in een groot aantal loten. De huurders waren doorgaans hoteluitbaters die toeristen konden lokken naar hun hotel dat over een “Jacht op waterwild– Chasse au gibier d'eau” beschikte. Zo kwamen er talloze toeristen die vervolgens langs het strand gingen lopen met een geweer, echte zondagsjagers dus. We durven te hopen dat dit buiten het drukke toeristische seizoen gebeurde en met de nodige omzichtigheid.

Bovenstaande getuigenis uit de jaren 1830 doet echter vermoeden dat de onoplettende burger zelfs in het zomerseizoen tijdens een boottochtje niet veilig was. En voor wie mocht denken dat dit lang vervlogen tijden zijn: pas in 1963 zou de jacht met vuurwapens binnen één zeemijl uit de kust verboden worden (16).

Een zuivere Franse taal en standsbewustzijn

In deze vakantieherinneringen leren wij Gilkin kennen als een gesloten jongen die aan zee de kans krijgt om verder te kijken dan het beschermde milieu waarin hij opgroeit. Théo Hannon haalt hem graag uit zijn schulp. Uiteindelijk wordt hij toch een schrijver die de blik naar binnen richt en zijn innerlijke wereld vorm geeft in een zo zuiver mogelijke taal. In de literatuur is voor hem geen plaats voor politieke of sociale stellingnames. Literatuur gaat om esthetiek en taal. Hij vindt dat de stijl van de Franse literaire taal bedreigd wordt door de invloed van het Vlaams:

“A cause du voisinage flamand notre parler est incorrect et nous avons grand'peine à l'épurer [...] L'invasion des littératures du nord qui entraient dans les lettres françaises non en amies bienfaisantes mais en conquérantes dévastatrices, a trouvé chez nous une résistance vigoureuse.” (17)

Dit betekent niet dat hij geen interesse heeft voor de Vlaamse literatuur:

Quel livre écrit en français m'eût permis de me faire une idée de la littérature flamande contemporaine?... [...] Ce livre nécessaire vient enfin de paraître. C'est La Littérature flamande contemporaine de M. André De Ridder. Je recommande cet ouvrage à tous les belges [sic] qui n'entendent point le flamand. (18)

Maar voor Gilkin blijft Vlaanderen het platteland, de pittoreske dorpen en de arme boeren, een Vlaanderen dat onvoldoende geëmancipeerd is om op voet van gelijkheid te staan met het Franstalige België.

Deze afstandelijke houding tegenover de Vlaamse taal, de Vlaamse literatuur en de sociale emancipatie van Vlaanderen vinden we al terug in zijn memoires. Het Oostende uit zijn jeugdijaren is eigenlijk gewoon Brussel-aan-zee. De kloof met de Vlaamse (niet-verfranse) bevolking blijft groot voor deze Franstalige bourgeoisie.

Veel Belgische dichters en schrijvers die vanaf 1881 tot in de jaren 1920 naam maken in de Franstalige literatuur, komen uit Vlaamse families en kennen dus Vlaanderen van binnenuit. Die vertrouwdheid met Vlaanderen heeft Gilkin niet of niet meer (de familie aan zijn moederskant was een Vlaamse handelaarsfamilie uit Brussel).

In zijn memoires zijn er twee gescheiden werelden in Oostende:

“Je prenais un vif intérêt à leur travail et je me le faisais expliquer par le patron ou par ses enfants; quant aux ouvriers, j'enrageais de ne pouvoir les comprendre, car ils ne parlaient que le flamand et je n'entendais point cette langue.” (blz. 98).

Zijn woordkeuze zegt soms ook veel. Zo heeft hij over de jongeren in de wijk van het Mijneplein als “les jeunes naturels” (blz. 351), toch wel een exotische kijk op de lokale bevolking. De volksmens blijft een curiosum, waar al eens mee gelachen kan worden, zoals met de “pâtissier restaurant” in de Kapucijnenstraat.

De volksmens wordt ook kinderlijk behandeld. In de zomer 1873 maakt hij met zijn nicht Florence Pelseneer een wandeling naar Mariakerke. Net buiten het dorp stappen zij een café binnen waar zij willen eten, maar er is enkel een oude vrouw aanwezig die alleen maar bier wil schenken: “[...] une vieille femme à demi idiote qui refusa de nous servir autre chose que de la bière”. Waarop zijn nicht Florence zonder scrupules de kasten opentrekt en zelf voor boterhammen en een omelet zorgt, ondanks protest van de vrouw: “Et comme la vieille protestait, la suivant pas à pas, elle la poussa

douceMENT vers son fauteuil d'osier avec de bonnes paroles”.

Er is natuurlijk niet enkel de taalbarrière. Ook de taal van het gewone volk krijgt een negatieve stempel. Zo vertelt Gilkin in zijn memoires dat hij niet van de ongepolijste taal van het volk houdt. Hij heeft het hieronder weliswaar over de Franse taal, maar we kunnen ons gemakkelijk voorstellen wat hij over het Oostendse dialect gedacht moet hebben:

“Chez nous, la conversation des grandes personnes était d'une décence parfaite. ... jamais je ne perçus une plaisanterie grivoise, une allusion légère, un mot risqué. Dans mes promenades, j'étais, sans doute, bien trop occupé de bavarder avec mes parents ... pour remarquer les grossièretés que profèrent les gens du peuple et les polissons. Si notre langage n'était malheureusement pas pur de tout belgicisme, il n'y entrerait du moins aucun mot d'argot, aucune expression appartenant au parler populaire”.

De familie Gilkin is een gezin uit de Brusselse middenklasse en blijft in Oostende net als in Brussel binnen het milieu van hun sociale klasse. Hun sociale contacten in Oostende lijken zich te beperken tot dezelfde sociale contacten in Brussel. Ze hebben geen interesse voor het chique mondaine leven (nergens wordt bijvoorbeeld verwezen naar Leopold II of ander hoog bezoek in Oostende). Ze logeren niet in dure hotels maar bij de lokale middenstand. Een verblijf aan de rand van de toeristische wijken, zoals aan het Mijneplein, schrikt hen niet af. Er is een zekere interesse voor het leven van de lokale bevolking, maar vanop afstand. Iwan Gilkin houdt vooral van het oude verdwenen Oostende.

Een generatie van schrijvers aan zee

De literaire vernieuwingsbeweging La Jeune Belgique van 1881 was van in het begin weinig homogeen. Al na enkele jaren rezen er esthetische tegenstellingen en meningsverschillen over de positie van de kunst tegenover de nieuwe maatschappelijke en politieke evoluties. Gilkin, Giraud en Gille behoorden tot de behoudsgezinden en zagen hun generatiegenoten geleidelijk andere horizons opzoeken (bijvoorbeeld naar de progressieve tijdschriften L'Art Moderne, La Wallonie en Le Coq Rouge). Ondanks die verschillen hadden veel van deze schrijvers een gemeenschappelijke interesse en dat was de zee, in hun leven en/of hun werk. Hun paden kruisten elkaar ook aan zee.

De hierboven beschreven vakantieherinneringen van Gilkin zouden die van veel schrijvers van zijn generatie kunnen zijn. De meesten onder hen verbleven regelmatig aan zee. Men kan eigenlijk spreken van een eerste literaire generatie aan zee, in het zog van het opkomende toerisme aan zee. Dit was een nieuw gegeven. Wanneer Conrad Busken Huet in de zomer van 1879 Oostende bezocht, merkte hij nog op in zijn reisverslag (19) dat de Vlaams-Belgische en de Frans-Belgische letterkunde amper aandacht hadden voor de zee.

Emile Verhaeren (*1855) had al als kind een passie voor de zee. Hij was in 1882 reporter ter plaatse in Oostende voor het tijdschrift La Plage. In de jaren die volgden verbleef hij nog regelmatig in Oostende en aan de kust, zelfs buiten het seizoen. In de winter van 1896 logeerde hij een maand in De Haan ten huize van Théo Van Rysselberghe.

Georges Rodenbach (*1855) trok ook al als jongeling vanuit Gent naar zee in de zomermaanden en werd een belangrijk medewerker van La Plage. De liefde en de zee raakten bij hem nauw verweven, ook literair. Later verbleef hij telkens tijdens de zomer in Knokke. Symbolist Charles Van Lerberghe (*1861) verbleef vaak in Blankenberge. Antwerpenaar Max Elskamp (*1862) had een aangeboren band met de horizon en de zee en verwerkte die in zijn dichtkunst.

In zijn roman Miette beschreef Henry Maubel (*1862) de vakantie van jongeren aan zee, de baden, de strandspelen, de wandelingen.

Het harde leven van de arbeiders was een geliefkoosd thema bij Georges Eekhoud (*1854). In Burch Mitsu bracht hij hulde aan een Oostendse vissersfamilie en de uitgebuite vissersbevolking in het algemeen.

De schrijvers van de generatie 1855-1865 kwamen van achter hun schrijftafel en trokken met een open geest de maatschappij in. Zij waren gevoelig voor maatschappelijke veranderingen en voor wat er in andere kunsten gebeurde. Heeft de zee een rol gespeeld in dit openbreken van grenzen? Voelden deze schrijvers zich vrijer aan zee en werd hun werk daardoor beïnvloed? Deze vernieuwingsdrang moest wel botsen met de onwrikbare principes van La Jeune Belgique en Gilkin, die zich bleven verzetten tegen elk engagement in de kunst. Uiteindelijk zou Gilkin slechts met twee medestanders overblijven, Valère Gille en Albert Giraud.

De memoires van Gilkin eindigen reeds in 1878, als hij twintig jaar is. We weten dus niet zeker of hij daarna nog banden met Oostende heeft gehad. In de biografie van Raymond TROUSSON, Iwan Gilkin, poète de la nuit (20), vinden we wel nog aanwijzingen over het verblijf van Gilkin aan de kust, aan de hand van zijn briefwisseling. In juli 1892 is hij in Heist. In september-oktober 1896 herstelt hij, na een val met dijbeenbreuk, enkele weken in Blankenberge. In 1905 koopt hij in Duinbergen een klein huisje waar hij voortaan een groot deel van de zomers zal doorbrengen. Niets in de biografie wijst nog op een verblijf in Oostende.

Een vraag die bijvoorbeeld open blijft is of Gilkin en Ensor elkaar in een meer informele context ontmoet kunnen hebben via hun gemeenschappelijke jeugdvriend Théo Hannon, buiten het kader van de officiële literaire en artistieke kringen. *La Jeune Belgique* stond zeker positief tegenover de schilderkunst van Ensor: "*Parmi les peintres des générations récentes, M. James Ensor est l'un des plus complexes et des plus attirants. Naturaliste, impressionniste, symboliste, et même un peu fumiste, il est tout cela tour à tour et parfois simultanément.*" (21)

Anderzijds vond Ensor via schrijvers als Verhaeren gemakkelijker aansluiting bij de literaire tijdschriften die ontstonden na de afscheuring van La Jeune Belgique. De progressieve garde bewonderde de schilder Ensor, maar ook de prozaschrijver Ensor. Het conservatieve La Jeune Belgique daarentegen had forse kritiek op de schrijfstijl van Verhaeren en Rodenbach en dus indirect ook op Ensor, die literair met hen verwant was.

Deze artistieke tegenstellingen verklaren misschien het gebrek aan persoonlijke contacten tussen de schrijver en de schilder. In **Bij Ensor op bezoek** zal men vergeefs zoeken naar de Parnassiens Gilkin, Gille en Giraud in de namenlijst van personen met wie Ensor contact had.

Iwan Gilkin en James Ensor zouden nochtans niet verlegen hebben gezeten om een gespreksonderwerp. Zij hadden heel wat gemeen. Zij waren excentrieke persoonlijkheden, deelden een liefde voor de piano en muziek en waren niet bereid tot artistieke toegevingen. Zij maakten beiden mee dat hun vader zakelijk geruïneerd raakte. Er leefde bij beiden een twijfel aan de goedheid van de mens, alsook een fascinatie voor het macabere, in de lijn van wat men "l'esthétique de l'étrange" noemt van Baudelaire, Poe...

Hun relatie tot vrouwen was niet eenvoudig. De vrouw als valstrik vindt men zowel in de dichtkunst van Gilkin als in de geschriften van Ensor. Er bestond ook een zekere dualiteit in de persoonlijkheid van beide kunstenaars. In hun werken stelden zij de hypocrisie van mens en beschaving aan de kaak, maar ze hielden wel op tijd en stond van gezelschap en amusement.

NOTEN

- (1) Estrella DE LA TORRE, *La mer, lieu de représentation de la femme chez Georges Rodenbach et Théodore Hannon*, universidad de Cádiz, 2013
- (2) Iwan GILKIN, *Mémoires inachevés, une enfance et une jeunesse bruxelloises, 1858-1878*, Préface et notes de Raymond Trousson,, Editions Labor, Bruxelles, 2000.

- (3) Een houtskooltekening "Ostende-Mousse" was te zien op de retrospectieve over Constantin Meunier in de KMSK in Brussel (20 september 2014-11 januari 2015)
- (4) Eugène BOCHART, tableau récapitulatif des électeurs pour les Chambres, in : Ostende à la main. Dictionnaire historique des rues, places, monuments, promenades..., Bruxelles, 1861, blz. 13 (www.vliz.be/imisdocs/publications/232070.pdf)
- (5) Roger DELBAERE, Enkele bronnen voor de sociale geschiedenis te Gent in de XIXde eeuw, Gent, 1962, blz. 59 (ojs.ugent.be/index.php/hmgog/article/viewFile/80/76)
De vergelijking van de kiezerslijsten tussen Oostende en Gent is mogelijk omdat de cijns in 1848 voor geheel het land eenvormig werd gemaakt (20 gulden).
- (6) L'Echo d'Ostende, zondag 11 december 1910.
- (7) La Belgique artistique et littéraire, Tome XXI, VIe année, n° 63, Décembre 1910, Mémento, p.361(<http://digitheque.ulb.ac.be/fr/digitheque-revues-litteraires-belges/periodiques-numerises/index.html>).
Deze petitie wordt ook vermeld in De grote kerkbrand van Oostende, Biekorf. Jaargang 59. G. Barbiaux, Brugge, 1958, www.dbnl.org/tekst/_bie001195801_01/_bie001195801_01_0060.php
- (8) Conrad **BUSKEN HUET**, Het land van Rubens, Belgische reisherinneringen, 1879.
- (9) Germain BILLIET, Badgasten naar Oostende in 1883, in Ostendiana VI, 1993, blz. 65.
- (10) Armand Thielens stuitte bij Mariakerke op de zeldzame en al tientallen jaren niet meer beschreven asparagus prostratus (liggende asperge). Die kon lange tijd niet meer door botanici geïdentificeerd worden ondanks heel wat onderzoek in de buurt van Oostende, Nieuwpoort en Veurne. Volgens Thielens diende de soort onderscheiden te worden van de alom bekende asparagus officinalis of tuinasperge (Bulletin van de Koninklijke Belgische Botanische Vereniging, 1862, nr.1, www.jstor.org/stable/20790241?seq=2). De liggende asperge komt vandaag nog enkel sporadisch voor in de Hollandse duinen en in ons kustgebied.
- (11) Carlo LOONTIENS, La musique à Ostende, blz. 108, in : H. VANDEPUT, Ostende et le littoral belge, 1932 (www.vliz.be/nl/imis?module=ref&refid=207619).
- (12) Eugène BOCHART, op. cit., blz. 59.
- (13) Les Ecrits de James Ensor, Bruxelles, Editions Sélections, 1921, blz. 40 en blz. 80. (https://archive.org/stream/lescritsdejame00ensor/lescritsdejame00ensor_djvu.txt).
In Mes écrits, Editions Labor, 1999, de meest recente bundeling van Ensors artikelen en toespraken, werden de teksten met de bovenstaande passages niet meer opgenomen in de selectie van de uitgever. Het zijn wel de meest sprekende lofbetuigingen van Ensor aan zijn vriend.
- (14) Paul GORCEIX, Fin de siècle et symbolisme en Belgique: oeuvres poétiques, 1998, Bruxelles, Ed. Complexe, blz. 91.
- (15) Norbert HOSTYN, Bij Ensor op bezoek, Pandora - Mu.Zee, Oostende 2010, blz. 122.
- (16) Marc BECUWE, Stel je zeevraag: Wanneer is de jacht op Belgische stranden afgeschaft?, in: De Grote Rede, nr 35, blz. 25 (2013).

- (17) Iwan GILKIN, "Quinze années de littérature" in: La Jeune Belgique, nov-dec 1895, blz. 407
- (18) Iwan GILKIN, "Chronique littéraire", Revue Belge (1er mars 1924), blz. 492.
- (19) Conrad BUSKEN HUET, op.cit.
- (20) Raymond TROUSSON, Iwan Gilkin, poète de la nuit, 1999, Bruxelles Ed. Labor, blz. 130, 161, 242, 262, 264 en 316.
- (21) Ernest VERLANT, La Jeune Belgique, september 1892. Tome XI. (digistore.bib.ulb.ac.be/2012/ELB-ULB-516421-1892-001-011_f.pdf)

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Daniël FARASYN, Historiek van de eerste gebouwen langs de Oostendse zeedijk 1830-1878. Tweede uitgave. Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring "De Plate", Oostende, 2001 (online op www.vliz.be).
- Daniël FARASYN, Het Mijplein te Oostende, in: Ostendiana III, 1978, blz. 41-60.
- Yvan DUSAUSOIT, La Mer du Nord, Tome IV, Les écrivains et l'imaginaire du lieu, 1996.
- Reine MEYLAERTS, L'aventure flamande de la revue belge. Langues, littératures et cultures dans l'entre-deux-guerres, Bruxelles, P. I. E.-Peter Lang, Archives et musée de la littérature, coll. «Documents pour l'Histoire des francophonies/Europe», n° 5, 2004.
- F. ANTON, Figures du Mal dans La Nuit d'Iwan Gilkin, 13 mei 2014, proefschrift (<http://theses.unistra.fr/ori-oai-search/notice.html?id=uds-ori-4894&printable=true>).
- Le spiritisme en Belgique : 1848-1914, november 2012 (<http://fr.scribd.com/doc/112360079/Le-spiritisme-en-Belgique-1848-1914#scribd>).

Eindelijk ! De Anglicaanse kerk te Oostende krijgt een fikse metamorfose in 2016

door Emile SMISSAERT

Nog vóór “Open Monumentendag” (vanaf 1989) en de werking van *gidsenkring* “Lange Nelle” (toevallig insgelijks sinds 1989) richtte onze heemkring De Plate kennismakingen ter plaatse in omtrent de waardevolle sites (nu gekend als “*ons erfgoed*”) te Oostende. Dit initiatief, zeer gevarieerd in aanbod onder de noemer “*Ken uw stad*”, kende succes op succes bij onze aanhang. Nu eens onder de vorm van wat we toenmaals “wandervoordrachten” heetten, dan weer door inside bezoeken aan bij voorbeeld een kunsttentoonstelling (speciaal met uitleg door een onderlegde ter zake voor deze excursie). Kortom, naast conférences in de voordrachtenzaal en een “natje” nadien van wat nu gekend is als “*Familiekunde Vlaanderen Oostende*” (Kan. Dr. L. Colensstraat) trok H.K. “De Plate” op stap in de buitenlucht (en trad zodoende uitzonderlijk al eens “buiten haar oevers”) ten einde onze eigen, vaak zeer weinig gekende, niettemin waardeerbare sites nu van dichtbij (beter) te leren kennen, te appreciëren en te propageren indien wenselijk. Eén van onze doelstellingen, trouwens, van onze heemkring die toen al een hele opwaartse vlucht genomen had.

Aldus – op een bepaald moment, 19 mei 1990 – deden we o.l.v. J.P. Falise (o.m. gekend als “onze kerkenkenner bij uitstek”) het kleine Anglicaans kerkje aan dat, pro memorie, gelegen is in de Langestraat 101 “op de ‘rampe’ naar de Visserskaai” en een weinig mooie roodkleurig geverfde gevel vertoont. Het feit dat er eertijds een talrijk te noemen “Engelse kolonie” was en dat onze eerste koning Leopold I, zelf protestant van confessie gebleven (tot ter dood!), bij ons die Anglicaanse gemeenschap zeer genegen was, deed er veel aan dat voornoemde personen in 1865 een eigen godshuis toegewezen kregen. Ja, niet te geloven, dit gebouw prijkt er al 150 (!) jaar maar ... het was in de loop der jaren onaantrekkelijk en bouwvallig geworden. Doch, redding en verfraaiing is nabij: grondige herstel- en renovatiewerken starten toekomstend jaar : 2016 !

Wij citeren; “*De stad Oostende keurde het plan en de bouwvergunning goed. Kosten: 1 miljoen euro, waarvan 30 % subsidie van Vlaanderen; de rest betaalt de stad (...). Een nieuw dak en inrichting; de gevel krijgt haar authentieke kleur terug. De inkom rechts van de kerk wordt afgebroken en maakt plaats voor een glazen inkom die uitnodigt en kantoormuimte. Het gebouw wordt via die weg ook voor rolstoelgebruikers toegankelijk. Van de conciërgewoning behouden we enkel de gevel. Tevens – wat nieuw is maar algemene instemming meekreeg – wordt het gebouw opengesteld voor niet-religieuze activiteiten*” als polyvalente zaal voor opvoeringen van toneel of muziek en tentoonstellingen (1). Et cetera.

Toch wat benieuwd – vooruitlopend op wat de toekomst ons brengen zal – wat dàt zal opgeven qua standing e.d.m. Alsook qua ontplooiing van de sinds enkele tijd volop in beweging (menige aan- en verbouwingen) verkerende, nog verouderd te noemen buurtsite, in volle centrum van de “*oude stad*” neergepoot !

Wie nog vóór de aanvang van de transformatiewerken het interieur zoals het nu is even wil gadeslaan, raden we volgende activiteit aan om bij te wonen. Ingericht door “VormingPlus Oostende-Westhoek”, Sint-Niklaasstraat 8 Oostende . Op maandag 26 oktober 2015, van 14 tot 16 uur, inclusief een rondleiding, een ontmoeting met en uitleg door twee medewerkers. Aankondiging nr. OH-495; prijs 2 à 3 euro's; telefoon: (059) 50.39.52 of www.vormingplusow.be

- (1) E.F.: *Anglicaanse kerk krijgt renovatie van 1 miljoen*: kerk wordt nadien opengesteld voor niet-religieuze activiteiten, in : Het Nieuwsblad, ed. Oostende-Westhoek; 08-09-2015, p. 23: 3 ill.
- (2) “Ook onze streek is een bonte verzameling van verschillende levensbeschouwingen (...); elk volgend kwartaal zullen we één of meerdere locaties verbonden met een levensvisie bezoeken en een gesprek met hen voeren” (uit de programmabrochure van VormingPlus; nr. 4, okt.-dec. 2015, p. 18).

HEDEENDAAGSE BEELDENE KUNSTENAARS IN OOSTENDE

door Norbert HOSTYN

165. LUYPAERT Jean

Kunstschilder

Vilvoorde, 1893-Oostende, 1954

schilderde interieurs, landschappen, marines

Literatuur. :

Lexicon van Westvlaamse beeldende kunstenaars, 1, Kortrijk, 1992.

166. MAERTEN Bastian

Oostende, 1974

Ontwerper van juwelen

Literatuur. :

Lexicon van Westvlaamse beeldende kunstenaars, 7, Brugge, 1998.

167. MAERVOET Yvette

Oostende, 1944

Kunstschilderes

Ecolines met als thema's: de vrouw, de zee, de mythologie.

Beroepshalve lerares, later inspectrice onderwijs

Tentoonstellingen :

-1979, Oostende, Galerie Peperbusse (zowel individueel als in eindejaars-groepstentoonstelling)

168. MAES Franky

Oostende, 1966

Kunstschilder-beeldhouwer-ceramist

Leerling Oostendse Kunstacademie (bij Danny Bloes, Marc Oorlynck, Dirk Michiels, Joris Vanderborcht en Rik Delrue);

Deelname 7de Biënnale voor amateurschilders te Oostende 1989 (Org. Tevewest-Ebes) met : "Drapering", "Abstracte bloem" en "Landschap";

Deelname Biënnale voor amateurkunstschilders 1994 (org. Elektrabel); nam deel aan "@nkers. Beelden in de stad", een project met werken van leerlingen van de Stedelijke Kunstacademie Oostende in 2002; deelname 5de Salon van Oostendse kunstenaars (2005, Feest- en Kultuurpaleis);

Deelname aan het tentoonstellingsproject "Radar" (Venetiaanse Gaanderijen, Oostende, 2009)

Woonde in 1989-1994 : Zandvoordestraat 187; 2012 : Kerkgoedstraat 19

Tentoonstellingen :

- 2011, Oostende, Molen van Stene Dorp
- 2012, Oostende, Molen van Stene Dorp
- 2012, Oostende, De Kreeke, Groepskunstexpo Konterdam-Meiboom 100P/75K, 2012
- 2013, Oostende, Molen van Stene Dorp

169. MAËS Fred

Oostende, 1939

Kunstschilder-graficus-beeldhouwer-installatiekunstenaar

Opleiding aan de Academie in Brugge; werkte in de zeventiger jaren en vroege tachtiger jaren non-figuratief met materie in reliëf; ontwikkelde naderhand een eigen beeldtaal waarin een agressieve "krijgersfiguur" centraal staat; zijn thematiek behandelt de problematiek van oorlog, geweld, verdrukking, oost-westrelaties geïncarneerd door de Berlijnse Muur; nog latere werken bouwden op roestkleurige materie;

Organiseerde in Oostende de tentoonstellingen "ContestArt"; deelname 5de Salon van Oostendse kunstenaars (2005, Feest- en Kultuurpaleis).

Tentoonstellingen :

- 1992, Oostende, Museum voor Schone Kunsten
- 2010, Oostende, Galerie MaQUINZE
- 2011, Oostende, V.L.C.
- 2014, Oostende, Venetiaanse Gaanderijen

Verzamelingen :

Oostende, Mu.ZEE (ex verz. M.S.K.O.)

Literatuur. :

- H. Brutin, Fred Maës, Oostende, 1987;
- Nardon, 50 artistes de Belgique, Brussel, 1989, p. 110-113;
- Oostendse kunstenaars nù (tentoonstellingscatalogus), Oostende-Maastricht, 1992.
- Lexicon van Westvlaamse beeldende kunstenaars, 4, Brugge, 1995.
- Contest Art, Oostende, 2005.
- Contest Art 8 (tentoonstellingscat.), Oostende (Andromeda Hotel), 2006.
- H. Brutin, in : De Zeewacht, 21 september 2007.
- Contest 10 Art (tentoonstellingscat.), Oostende (Andromeda Hotel), 2007.
- 40 Oostendse kunstenaars (tentoonstellingscat.), Oostende, 2008.
- Fred Maës, Oostende, 2014.

170. MAES Gerda

Oostende, 1947

Regentes plastische kunsten; natuurstudies, naakten, collages, metaalstructuren.

Tentoonstelling :

1970, Oostende, Jongerenexpositie Club17

LIDGELD 2016

In 2015 bedraagt de bijdrage van onze leden 6.658 €. De uitgaven voor ons tijdschrift bedroegen eind september reeds 9.796,02 €.

Normaal gesproken moeten de ledenbijdragen de onkosten van het tijdschrift kunnen dekken.

Dit jaar zal dit zeker niet het geval zijn. De redenen?

- verhoogde drukkosten door o.a. de stijging van de papierprijs en de kleurendruk.
- verhoogde portkosten.

De oplossing? Het aantal bladzijden verminderen! Maar dan zal ook de kwaliteit van het tijdschrift verminderen en dat willen wij niet. Ons tijdschrift is het boegbeeld van onze Kring en geniet bovendien een zeer goede reputatie. Zeer regelmatig worden de artikels van ons tijdschrift geciteerd in andere tijdschriften of in andere publicaties.

De andere oplossing is het lidgeld verhogen.

Daarom heeft de Algemene Statutaire Vergadering van 7 maart ll. beslist het lidgeld voor 2016 te bepalen op 25 €.

Wat krijgt u daarvoor?

- 10 maal per jaar het tijdschrift
- vrije toegang tot ons museum (ook voor echtparen)
- gratis bijwonen van onze activiteiten
- gratis toegang tot het Noordzee aquarium.

Wij hopen dat U ons trouw blijft!

**MOGEN WIJ VRAGEN DE SOM VAN 25 € TE WILLEN STORTEN OP
REKENING BE81 3800 0966 6224**

U kunt gebruik maken van het hierbijgevoegd overschrijvingsbulletin

Fernand Mus
Penningmeester

Jean Pierre Falise
Voorzitter

*'t Ostends café serveert
lekkere biertjes
met een zeer
uitgebreid assortiment
Noordzee delicatessen!*

Visserskaai 29-30
Oostende
0489/ 981 331

Gesloten op maandag en dinsdag, behalve tijdens schoolvakanties

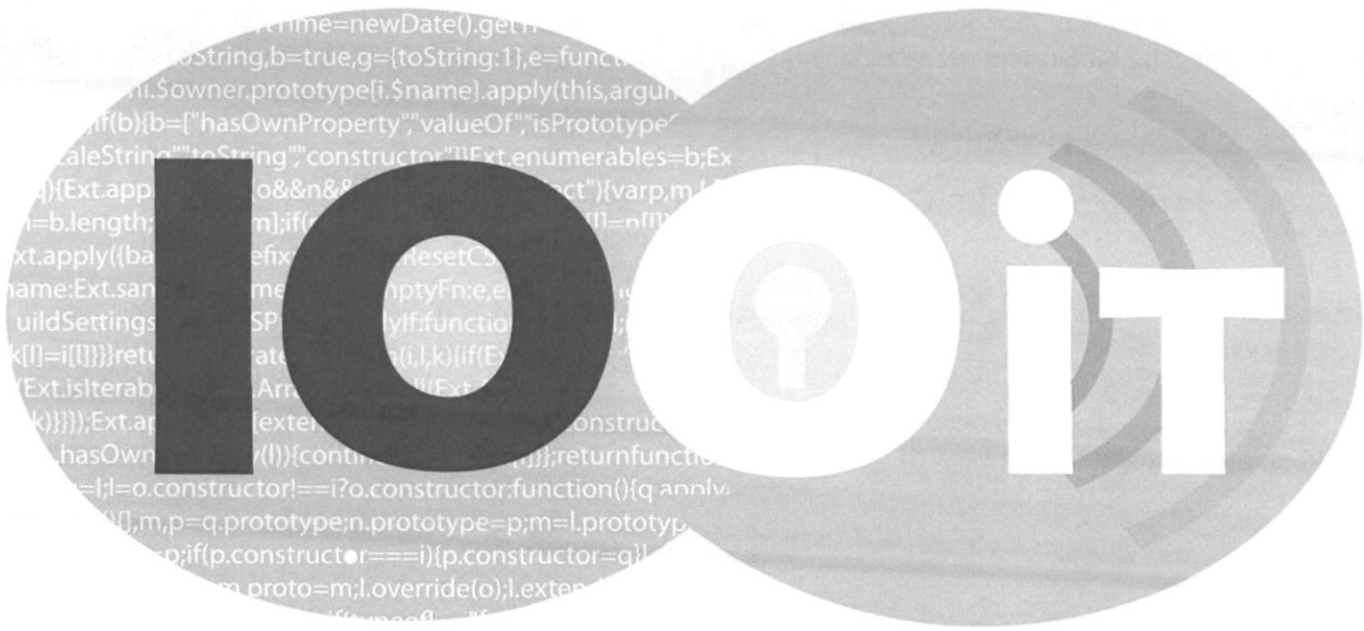
Specialiteit:
verse vis!

*... met de lekkerste frietjes
van Oostende*

Gesloten op maandag

DWARSSTRAAT 11
TEL. 0476 71 20 82
8400 OOSTENDE
O.N. BTW BE 0781 023 610

**WEB DESIGN, SOFTWARE & SERVICES
IT MANAGEMENT - HOSTING**

WEBDESIGNER van WWW.DEPLATE.BE

info@100it.be - 0478/ 34 75 23

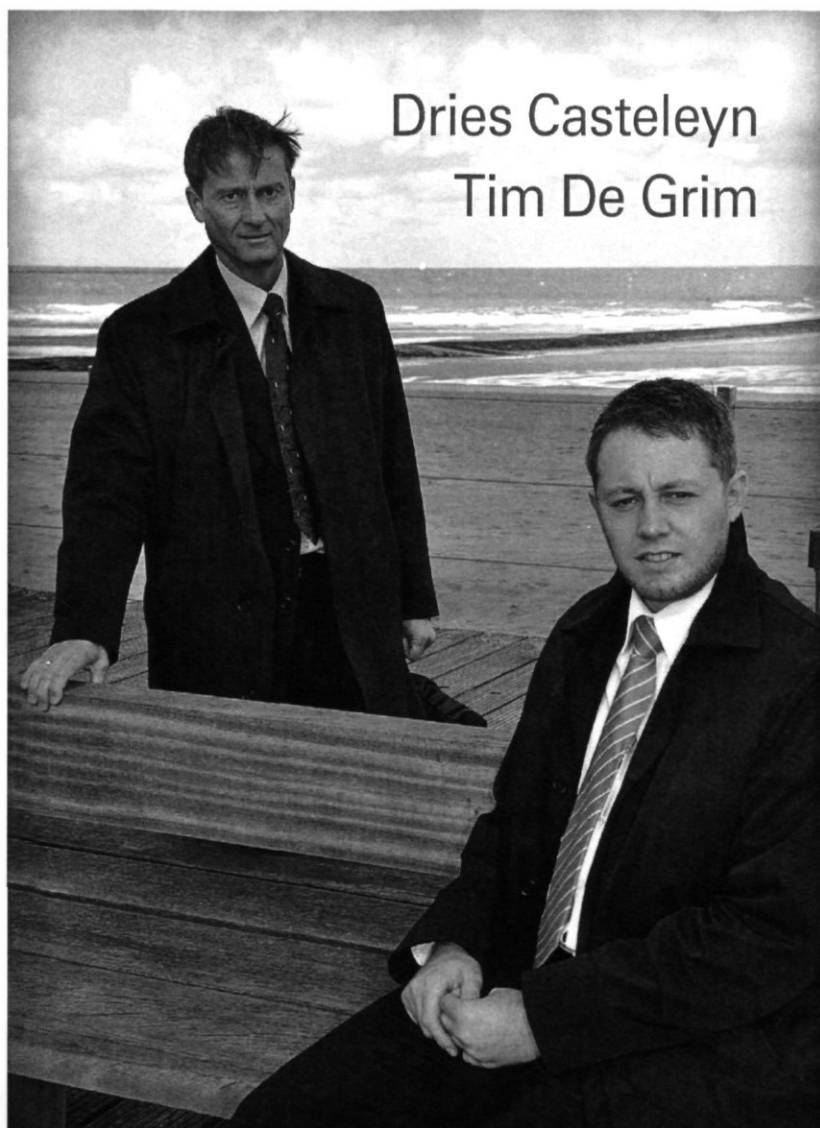
CAFE
Leopold

NIEUW - NOUVEAU - NEW

**CAFÉ
OP DE ZEEDIJK
BAR
SUR LE FRONT DE MER
BAR
ON THE SEAFRONT**

**ALBERT 1 PROMENADE
8400 OOSTENDE
+32 (0)59 443 506**

Dries Casteleyn
Tim De Grim

WINKEL

Torhoutsesteenweg 160 - 8400 OOSTENDE

FUNERARIUM

Torhoutsesteenweg 173 - 8400 OOSTENDE

T 059 44 80 84

www.uitvaart-oostende.be

MAANDBLAD

NOVEMBER 2015

VERSCIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

KAPUCIJNEN IN OOSTENDE 1615 1797

Langestraat 69 Oostende

Elke dag open behalve op dinsdag
Openingstijden : van 10.00 tot 12.30 uur
14.00 tot 18.00 uur
gesloten op 25 december 2015 en 01 januari 2016

DE PLATE

TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 44

NUMMER 11

MAAND november 2015

Prijs per los nummer: € 4
Jaarabonnement 2015: € 15
(te storten op rekening
BE81 3800 0966 6224)

IN DIT NUMMER

Blz. 219: **R. JANSOONE:** Het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting (1940/44) (23)
(deel 1).

Blz. 230: **N. HOSTYN:** Hedendaagse beeldende kunstenaars in Oostende.

Blz. 233: Lidgeld 2016.

FOTO OP DE OMSLAG

Café "De Biercoo" gelegen op de Alfons Pieterslaan – hoek Ieperstraat.

Het gebouw werd tussen 1975 en 1976 gesloopt om plaats te maken voor een moderne building.

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224

BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Erebestuurslid:

Gilbert VERMEERSCH, Blauwkasteelstraat 98/2, 8400 Oostende.

Bestuursleden:

Dirk ANGILLIS, Elisabethlaan 439, 8400 Oostende.

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21/10, 8400 Oostende.

Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4/9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Roger JANSOONE: Eikenlaan 12, 8481 Ichtegem.

Norbert HOSTYN: Leopold II-laan 18 bus 7, 8400 Oostende.

NOVEMBER-ACTIVITEIT

donderdag 26 november om 20.00 u

in de conferentiezaal van het centrum voor Familiekunde Vlaanderen Regio Oostende
dr. L. Colensstraat 6 Oostende.

LEVEN IN DE NOORDZEE VROEGER EN NU

door **Francis KERCKHOF**

Wat kunnen we uit oude bronnen te weten komen?

Kunnen we iets leren uit het verleden?

De zoektocht naar informatie uit het niet eens zo verre verleden is lastig, veel van de veranderingen gingen vrijwel ongedocumenteerd voorbij. Om toch iets te achterhalen van de vroegere toestand, moeten alternatieve bronnen geconsulteerd worden van archieven tot archeologische opgravingen en oude publicaties.

Wie weet nog van het bestaan van enorme oesterbanken voor onze kust, de gigantische scholen vis – haring, tonijn en grote haaien - die rondzwommen in de Noordzee.

Nu zijn er Amerikaanse zwaardschedes en Japanse oesters.

Er komen nog altijd windmolens en kunstmatige eilanden bij.

Francis Kerckhof is marien bioloog. Hij werkt bij het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Operationele Directie Natuurlijk Milieu, afdeling Mariene Ecologie en is Oostendenaar.

In 2013 boeide hij ons al met zijn kennis over onze Noordzee en dat zal deze avond ook zo zijn.

De voordracht wordt geïllustreerd met power-point en is als vervanging van de voordracht aangekondigd in januari "Begraven valleien voor Oostende en Nieuwpoort" daar de voordrachtgever Maikel De Clercq op dit ogenblik een opdracht heeft in het buitenland.

Terug een voordracht door een Oostendenaar voor alle Oostendenaars en aangespoelden die van de Noordzee houden.

Iedereen is welkom. Inkom € 5. Leden gratis.

GEZOCHT

Voor onze volgende tentoonstelling over de RMT zijn wij op zoek naar foto's waar de mens centraal staat

Afspraak maken via mail: plate.oostende@telenet.be

Foto's zullen in gescand en direct terugbezorgd worden.

MIDDAGMAAL EN KLEINKUNSTNAMIDDAG

zaterdag 5 december om 12.30 u

in het Koninginnehof, Maria-Hendrikpark Oostende

ONTHAALRECEPTIE vanaf 12.00 u
met sprankelend Glaasje Cava aangeboden door de Kring.

DINER

De keukenchef van restaurant "Koninginnehof" stelt het volgend degustatiemenu voor:

Duo van seizoenpastei met uienconfituur, gemengd slaatje en geroosterd koekebrood

Gebakken kalfsmedaillon op wijze van de chef met ratatouille en pommes noisettes

Dessertbord

Mokka (2x)

Aangepaste wijnen en waters zijn inbegrepen, andere dranken niet.

Martin Vanderstraeten verzorgt zoals ieder jaar de muzikale omlijsting.

Na het diner blijft de bar open.

De deelname aan de kosten bedraagt **50 euro** per persoon.

Reservatie gebeurt door storting op rekening van De Plate Oostende **BE81 3800 0966 6224** met vermelding "maaltijd 5 dec. Met x aantal personen".

OPGELET : er dient gestort te worden voor 28 november en het aantal plaatsen is beperkt tot 60..

WE HOPEN DAT U ER TERUG ZULT BIJ ZIJN

Het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting (1940/44) (23) (deel 1)

23. "WINTERHULP" IN OOSTENDE : *eine Winterreise* ?

" *Drüben hinterm Dorfe steht ein Leiermann, und mit starren Fingern dreht er was er kann* "
("Der Leiermann", uit de liederencyclus "Die Winterreise" van Franz Schubert)

Onbegrepen en onbemind ?

Tijdens de bezetting zijn al vlug enkele hulporganisaties ontstaan, die weliswaar voorzeker geen mantelorganisaties waren van het naziregime ... maar waaraan toen reeds en zeker na de bevrijding toch een bepaald "geurtje" bleef hangen. Dat was het geval met de N.L.V. C. (Nationale Landbouw- en Voedselcorporatie – cfr. dat hoofdstuk in deze vervolgsérie) maar ook met "Winterhulp". Alleen al het feit dat die organisaties niet konden worden opgericht zonder *goedkeuring* van de bezetter, maakte hen al "verdacht", met trouwens daarbij onvermijdelijk de onderliggende bedoeling dat hun werking de bezetter *propagandistisch* ten goede zou moeten komen, al was het maar omdat dankzij hun inzet en hulpvaardigheid ook de bezetter ergens een pluim op zijn hoed kon steken (en in ieder geval *zelf* niet moest inspringen om de ergste nood te lenigen!). Want men mag in dergelijke zaken niet naïef zijn. Komt daarbij nog dat in *Nederland* "Winterhulp" (W.H.N.) ontegensprekelijk een echte nationaalsocialistische organisatie was (wat aldaar verband hield met de "Zivilverwaltung", terwijl wij in België als bezettende overheid een "Militärverwaltung" kenden).

Doch uiteraard is dat nog geen reden om deze vervolgsérie af te sluiten zonder ook even nader in te gaan op de werking van "Winterhulp", want, wat er ook van zij, deze organisatie heeft - net zoals de NLVC - ongetwijfeld *zeer nuttig werk* verricht ten bate van de noodlijdende bevolking. Maar was Winterhulp desondanks onbegrepen en onbemind ? Een toch wel moeilijke vraag, want er was na de bevrijding nogal vaak een wezenlijk verschil tussen de patriottische en hoogdravende retoriek van repressie en epuratie enerzijds en anderzijds dat wat *werkelijk* leefde en broeide binnen brede lagen van de bevolking. Hierop werd in deze vervolgsérie trouwens reeds gewezen in het hoofdstuk over de "Fabriekswacht", ook al zo'n twijfelgeval, zij het op een totaal ander vlak.

Alle hulp was welkom !

Dat een dergelijke organisatie letterlijk en figuurlijk "broodnodig" was, moge alleen al blijken uit het feit dat Winterhulp reeds *bij het begin* van de bezetting werd opgericht, meer bepaald bij Besluit van het College van Secretarissen-generaal dd. 27 oktober 1940 (een College waarin VNV-ers toen nog niet waren "binnengedrongen", maar dat vooralsnog enkel was samengesteld uit topambtenaren "boven alle verdenking"). Dit was dus een initiatief van de in België achtergebleven administratie (de regering was gevlucht, deels naar Londen, en het parlement was buiten werking gesteld). Overall waar de bezetter (de *Militärverwaltung*) de eigen overheid nog een marge van autonoom handelen overliet, werd dit *sowieso* het domein van hogere *ambtenaren* (en van aan hen ondergeschikte oorlogsburgemeesters), wat (tussen haakjes) toch wel wijst op het belang van het bestaan en in stand houden van een *te allen tijde* degelijk en doeltreffend functionerend ambtenarenkorps. Activiteiten die hen evenwel na de bevrijding zeker niet steeds in dank werden afgenomen! Maar ja, hoe dan ook, een ambtenaar is nu eenmaal steeds kop van jut ... "een ambetanterik" (dixit who?).

Het College van Secretarissen-generaal trad op als inrichtende overheid, maar was wel zo wijs en verstandig om de werking van Winterhulp-België over te laten aan *reeds bestaande* organisaties, met name het Rode Kruis van België, het Vlaams Kruis, het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn en het Nationaal Werk voor Oudstrijders en Oorlogsinvaliden, allemaal organisaties die ongetwijfeld

elk reeds hun sporen verdiend hadden. Als voorzitter werd oud-minister Paul Heymans aangesteld, toen reeds voorzitter van de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid (NMKN), en alzo goed thuis in de financiële wereld (wat vanzelfsprekend zijn belang had met het oog op "sponsoring" en financiering). Ondervoorzitters waren de voorzitters van het Rode Kruis van België en van het Vlaams Kruis. De broer van Paul Heymans, Nobelprijswinnaar Dr Corneel Heymans, werd voorzitter van de medische afdeling van Winterhulp. Onder de "beschermende leden" (met tevens geldelijke bijdragen) waren er doelbewust een aantal bekende prominenten, zoals allereerst koning Leopold III (in "krijgsgevangenschap" in Laken, maar met blijkbaar nog een zeer beperkte "bewegingsvrijheid"), koningin Elisabeth (daadwerkelijk ook actief en ondersteunend), kardinaal Jozef Van Roey en de Belgische bisschoppen, kennelijk om alvast en alleszins het koningsgezind en het christelijk deel van de bevolking "over de brug te krijgen". Eigenlijk wel een goede start !

Dit werd dus een gecoördineerde samenbundeling van *reeds bestaande* activiteiten, en wel onder toezicht en bescherming van het Internationale Rode Kruis in Genève (ook al belangrijk om de *legitimiteit* van de organisatie te onderstrepen ten aanzien van de Belgische regering in ballingschap in Londen). In tegenstelling tot wat veelal wordt gedacht, werd de benaming "Winterhulp" overigens niet gekozen in slaafse navolging van het nazi "Winterhilfswerk des Deutschen Volkes", maar wel naar analogie met "Winterhilfe - Secours d'hiver" in Zwitserland. Maar omdat die vrij gelijkaardige benamingen bij de gewone man gemakkelijk over dezelfde kam gescheerd werden, was dit voor Winterhulp-België van meet af aan toch wel een *handicap*, want onvermijdelijk wekte dit nogal wat argwaan bij al wie geconfronteerd werd met al die nieuwe terminologie van de "Nieuwe Orde".

Maar "de goede boom herken je aan zijn vruchten". Winterhulp (de naam alleen al zegt het zelf!) kwam tot stand net *vooraleer* de winter zou invallen (en die oorlogswinters waren allemaal strenge winters!). Voor nogal wat landgenoten zou dat toen reeds in dat eerste bezettingsjaar kommer en kwel met zich meebrengen. Want in het vooruitzicht van de grootschalige operatie "Barbarossa" (de inval in Rusland in juni 1941) begonnen de Duitsers al in het najaar van 1940 heel wat mee te slepen naar Duitsland : fabriekswaaren, landbouwproducten, textiel, grondstoffen, steenkool. En voor de noodlijdenden was intussen alle hulp zeer welkom, om het even vanwaar die vandaan kwam. Maar koken kost geld ! Voor de nodige financiële middelen was Winterhulp aangewezen op donors en milde schenkers, zoals voornoemde "beschermende leden" maar ook het bedrijfsleven, de Koloniale Loterij (ook al werd Kongo nu bestuurd vanuit Londen!), het Internationale Rode Kruis, en zelfs vanuit Lissabon waar een Belgisch hulpcomité was gevestigd. Ook waren er speciale postzegeluitgiften met toeslag ten bate van Winterhulp, en tevens verkoop van lucifersdoosjes in een speciale verpakking (wel een handige zet om Winterhulp in ieder huishouden kenbaar te maken!). Winterhulp had zelfs een eigen "Loterij", met op 4 augustus 1944 (een maand voor de bevrijding!) nog een laatste trekking "voor de 9^e schijf 1944". Bijzonder merkwaardig is het feit dat aankopen in het buitenland betaald werden via de *Belgische regering in Londen*, wat nogmaals (zoals ook de kwestie van het verder uitoefenen van de kustvisserij) een apart licht werpt op de "speciale" relaties tussen die regering enerzijds en anderzijds bepaalde personen in bezet gebied. Een kluifje voor historici ! Het bloed kruipt soms echt waar het niet gaan kan.

Een afzonderlijke en specifieke doelgroep

De doelgroep van Winterhulp bestond uit al wie het meest en prioritair behoefte had aan hulp en bijstand, en dit zeker niet alleen in de winter! Het ging hier vooral om hulp aan zieken, zwangere vrouwen, alleenstaande bejaarden, weduwen en wezen, ongehuwde moeders, gehandicapten, kinderen, minderbedeelden en marginalen. Dit was dus *geen overlapping* van de werking van de N.L.V.C. doch veeleer een *aanvulling*, om meer bepaald die mensen te kunnen bereiken die door de mazen van het net vielen of die in elk geval een voedingssupplement nodig hadden. Hierbij had men vooral de gezondheid en het welzijn van de *kinderen* op het oog. Want wegens de eenzijdige

en vaak ontoereikende voeding werd gevreesd voor ondervoeding, verkeerde voeding, verzwakking, uitputting en zelfs kindersterfte. De kustvisserij (met vooral de massale aanvoer van haring) kwam hierbij als een zegen vanuit de hemel ! Wat die kustvisserij niet kon leveren (vooral kabeljauw en levertraan) daarvoor was Winterhulp - via allerlei kanalen - de geschikte leverancier. Ik herinner me nog al te goed hoe wij soms op school in de rij moesten aanschuiven om een lepel rauwe levertraan in te slikken (voor een kind vies en walgelijk, ook al kreeg je nadien wel een klontje suiker , een zoethoudertje "om de pil te vergulden"). Gelukkig (althans in onze optiek) gebeurde dit slechts "soms", naargelang sporadisch een lading levertraan ons land bereikte (maar was dit wel van *verse* kabeljauw??), met een landelijke distributie "zolang de voorraad strekt". Voor de kinderen waren er ook melk en vitaminen, en af en toe zelfs (na een schaarse levering uit het buitenland) "exotische" vruchten zoals een appelsien, een vijg of een banaan ! En, raar maar waar, het is ooit eens gebeurd dat wij een reep chocolade toegestopt kregen, een ongehoorde luxe ! Achteraf gezien, alvast een voorsmaakje op het hemelse manna van Engelse chocolade na de bevrijding in september 1944. Maar alle beetjes konden helpen en een kinderhand was (en is?) gauw gevuld.

Ingevolge ondervoeding en uitputting waren er zowat overal steeds meer gevallen van tuberculose, een zeer besmettelijke ziekte die sedert de jaren dertig reeds min of meer was teruggedrongen via een goed georganiseerde TBC-bestrijding. Dankzij Winterhulp kon nu aan teringlijders een hoger voedselrantsoen verstrekt worden. Tevens werden inmiddels allang gesloten sanatoria volledig of deels heropend en werden ziekenhuisafdelingen heringericht voor de verpleging van dergelijke patiënten. Omdat Duitsers altijd al bevreesd waren voor verspreiding van besmettelijke ziekten (o.a. ook tyfus, cholera en venerische ziekten), werd deze specifieke actie door hen zeker niets in de weg gelegd. Vreemd genoeg zijn er thans in ons land nu nog steeds ieder jaar ruim duizend gevallen van TBC. Alleszins een hardnekkige ziekte, doch de oorzaken liggen nu voorzeker op een heel ander vlak als destijds tijdens de bezetting !

Vermeldenswaard is ook de actie tegen rachitis ("Engelse ziekte") bij kinderen, en dit door gratis verdeling van vitamine D , een olieachtige oplossing in flesjes van 10 cc . Want een hoofddoelstelling van Winterhulp was een normale lichamelijke ontwikkeling van baby's en van opgroeiende kinderen. In dat kader was er ook, in de mate van het mogelijke, soepbedeling op school. In een hierna afgedrukt bericht dd. 15.6.1944 van Winterhulp aan het Koninklijk Werk IBIS (toen overgebracht naar Brugge) wordt gemeld dat die soepbedeling tijdelijk wordt onderbroken, ... maar na de landing in Normandië had dat uiteraard niet meer zoveel belang (bericht overgenomen uit : Ph. Declercq "IBIS 1906/2006", uitg. KW IBIS – april 2007).

Wat weinig geweten is (hieraan werd nooit ruchtbaarheid gegeven) : onderzoek na W.O.2 heeft uitgewezen dat *tijdens de bezetting* de kindersterfte in België gemiddeld *lager* lag dan net voordien en zelfs ook lager dan in het eerste jaar na de oorlog. Dit stemt wel tot nadenken en mag wellicht grotendeels toegeschreven worden aan de werking van Winterhulp. *Honni soit qui mal y pense !*

Een mijlpaal en een hoogtepunt in de werking van Winterhulp was de toen nogal indrukwekkende "Nationale Tentoonstelling van Winterhulp" in het Paleis voor Schone Kunsten te Brussel in december 1942, in de aanloop tot een somber Kerstfeest, waarbij toch gehoopt werd een beetje "licht" te kunnen brengen in de duisternis van het kommervol dagelijks bestaan van heel wat landgenoten. Op 7 december bracht ook prins Boudewijn, in gezelschap van zijn grootmoeder en op haar aandringen, een bezoek aan de expo. Eventjes weg uit het aan de koninklijke familie opgelegd isolement in het kasteel van Laken, was dit voor hem als kind een onthutsende kennismaking met bittere armoede, ongezonde huisvesting, marginaliteit , voedseltekort en materiële zorgen. Zij wist de kroonprins tevens in te zetten voor de actie "Garve des Konings / Gerbe du Roi" (een inzamelactie van eetwaren voor noodlijdenden), meer bepaald ook voor de officiële ontvangst van verdienstelijke delegaties (vooral uit de landbouwsector) tijdens een

huldiging op 25 maart 1943, ... en dit als piepjonge doch reeds *feitelijke* plaatsvervanger van de koning, die zich van de bezetter niet meer mocht vertonen op openbare plechtigheden. Overigens werden dergelijke plechtigheden slechts zeer "spaarzaam" ingericht, precies om de hierbij onvermijdelijke (doch ongewenste) aanwezigheid van een Duitse "afvaardiging" (doorgaans opzichtig in uniform) te vermijden! De bezetter zal overigens ook wel gemerkt hebben dat, met de oprichting (reeds in 1941) van het Koninklijk Werk "Garve des Konings" (welk een prachtige benaming!), de koningin eigenlijk een poging deed om de geïsoleerde koning *onrechtstreeks* nog in de publieke belangstelling te brengen, een doordachte strategie die achteraf bijzonder goed geslaagd bleek te zijn ! Het is allicht ook tijdens die ongewone bezettingsjaren en haar veelvuldige "werkbezoeken" dat koningin Elisabeth haar "onconventionele" en zelfs "linkse" sympathieën heeft opgedaan, die haar de bijnaam "rooie Beth" zouden opleveren. Ook al weer iets dat haar niet konden ! Onverstoorbaar "deed zij haar ding". Later zelfs (louter cultureel) tot in Rusland en in communistisch China !

Winterhulp en "le petit Prince"

Wat betreft haar kleinzoon Boudewijn, is het duidelijk dat zij een *tweevoudig* doel voor ogen had : vooreerst op korte termijn hem betrekken in het voorbereiden van de naoorlogse herstelperiode (die, naar zij wist op grond van haar eigen ervaringen na W.O.1, ongetwijfeld lastig en moeilijk zou zijn), en vervolgens ,op langere termijn, hem reeds voorbereiden op zijn toekomstige rol, opdracht en verantwoordelijkheid als Staatshoofd in een land dat nog lang de kwalijke gevolgen zou dragen van de ellende en de verschrikkingen van W.O.2 . Die doelstellingen vielen eigenlijk perfect samen *met deze van Winterhulp*. In die organisatie heeft ze immers nooit een doel op zichzelf gezien, doch enkel een *instrument* (naast andere instrumenten) ter verdediging van *hogere* belangen. Zij is voorzeker niet de geschiedenis ingegaan, enkel en alleen als de stichter en vurige promotor van de "Koningin Elisabeth Wedstrijd", ook al is dat voor melomanen haar grootste verdienste geweest. Misschien mag hierbij ook nog worden aangestipt dat de opmerkelijke belangstelling van de latere koning Boudewijn voor sociale wantoestanden (tot verbazing en vaak ook enig onbehagen bij politici), met bijvoorbeeld reeds in 1952 een bezoek aan de Brusselse volkswijk "de Marollen" en uiteindelijk in 1992 een bezoek in Antwerpen aan een opvangcentrum voor vrouwen, allicht ook zijn oorsprong vond in die vroege kennismaking met maatschappelijke ellende tijdens de bezetting.

Gelet op recente verbijsterende onthullingen van historica Anne Morelli, is het dan ook erg vreemd en verontrustend, achteraf te moeten vaststellen dat hij zich *na zijn huwelijk* in 1960 blijkbaar heeft laten inpalmen door zijn Spaanse entourage (ultraconservatief, reactionair ... en "très catholique"), om zich gaandeweg te verstrikken in een web van "speciale" relaties ... en zelfs "zielsverwantschap" met niemand minder dan dictator en Hitlervriend Franco, verantwoordelijk en schuldig aan massamoord op talloze "rojos" tijdens en na de Spaanse burgeroorlog (in Spanje worden nu nog steeds massagraven uit die periode blootgelegd!). Doch het is zeker niet in die nefaste richting dat "rooie Beth" haar kleinzoon had opgevoed! In de tumultueuze koningskwestie rond Leopold III in 1950 (met een land bijna in burgeroorlog!) ging het *fundamenteel* toch wel om *heel wat minder* dan wat nu omtrent zijn zoon bekend raakt (doch waarover de media opvallend zwijzaam zijn!). In plaats van op vakantie bestendig te vertoeven in Zarauz of in Motril, had hij allicht beter kunnen kiezen voor de riant Koninklijke Villa in Oostende, alhier aan onze Noordzee alleszins ver van dubieuze relaties, en in alle opzichten (ook en vooral politiek) in een veel *gezondere* omgeving (... en als Oostendenaars mogen we dat wel zonder enig chauvinisme zeggen!). Een publieke persoon moet onvermijdelijk ooit de geschiedenis ingaan, de vraag is enkel : HOE ? Heeft hij dit wel goed beseft ? Hoe kon deze monarch zich bewegen tussen totaal tegengestelde antipoden ? We zullen het nooit weten. Is dat "het geheim van koning Boudewijn" waarop een kardinaal soms zinspeelde ? Onze "le petit prince" van destijds, *wie* was hij eigenlijk? ? In 1959 pakte het magazine "Pourquoi Pas?" uit met een voorpagina waarop de koning was afgebeeld met als ondertitel "Sire, nous voudrions une reine!" (een hartenwens die het jaar nadien

reeds in vervulling zal gaan). Maar de pertinente vraag die wij NU zouden kunnen en zelfs moeten stellen, is “*Qui êtes-vous, Sire ? Et d’où venez-vous ?* (en in het Frans krijg je hierop misschien een bevredigend antwoord ?). Hoe kon hij zo naïef zijn ? Of zijn WIJ zo naïef geweest ? ... een in augustus 1993 diep aangeslagen volk, dat toen in eindeloze slierten dagenlang heeft staan aanschuiven om Hem (met een hoofdletter!) in het Paleis een laatste groet te kunnen brengen ! Psychologisch (of psychisch?) het aangrijpend eindpunt van een onbewust *identificatieproces* met *de enige koning* die wij in ons leven hadden gekend ...

Op de zeedijk prijkt hier zijn “levensgroot” standbeeld, dat (allicht ongewild) letterlijk eerder klein is uitgevallen, ... maar, achteraf bekeken, nu ook figuurlijk ?? In het aprilnummer (2015) van “De Plate” wijst Norbert Hostyn in “Monumenten, beelden en gedenkplaten in Oostende” terecht op “de angst om beschuldigd te worden van een onterechte personencultus”, dit als verklaring voor de vaststelling dat er “de voorbije decennia in Vlaanderen nog amper standbeelden worden opgericht”. En hij voegt eraan toe : “Wie vandaag heilig verklaard wordt, kan morgen de baarljke duivel zijn”. Altijd goed om weten (en daardoor soms een besparing, want al die bronzen beelden dat kost nogal wat!). René Magritte moet dit reeds in 1932 met een profetische blik hebben aangevoeld in zijn bevreemdend werk “L’avenir des statues”, aan de vooravond van een tijdperk waarin bijna overal in Europa standbeelden werden opgericht die intussen allang in de schroothoek beland zijn. Tja, is er dan nog een toekomst voor standbeelden? Misschien wel nog in een surrealistisch land als België ? Want in 1966 volgde het raadselachtige “Ceci n’est pas une pipe” (met als ondertitel “Les deux mystères”).

De “Medische Afdeling” van Winterhulp

Doorgaans onderschat en zelfs miskend is de rol die de “Medische Afdeling” van Winterhulp (onder leiding van Prof. Dr. Corneel Heymans) tijdens de bezetting heeft gespeeld ten bate van de bedreigde volksgezondheid. Ofschoon dit niet direct zijn vakgebied was (studie van de bloedsomloop), begreep hij dat - zoals voorheen tijdens W.O.1 - ondervoeding, ontbering en uitputting een groot gevaar zou opleveren voor het vrijwaren van de volksgezondheid, op termijn zelfs voor *de komende generatie*. In tegenstelling met de huidige welvaartsziekten (met een epidemie van obesitas en overgewicht), was het probleem in de voeding vooral een tekort aan *vetstoffen*, want het was Meester Schraalhans die keukenpiet speelde! Zelfs een typische Belgische instelling als *het frietkot* was uit het straatbeeld verdwenen. De dokters waren reeds sedert de vorige bezetting vrij goed vertrouwd met de gevolgen van ondervoeding. Maar nu ging er nog meer aandacht uit naar deze problematiek, niet in het minst omdat het er *aanvankelijk* (en zelfs tot in 1943) naar uitzag dat we hier vermoedelijk geconfronteerd werden met een *langdurige* periode (het “Duizendjarig Rijk”!) van voedseltekorten ... en niet met de relatief korte episode in W.O.1 (waarbij weliswaar in 1914 niemand kon vermoeden dat het conflict toch ook vier jaar zou aanslepen in plaats van slechts enkele maanden zoals in 1870).

De Medische Afdeling van Winterhulp stelde ook vast (reeds in 1941) dat er tevens een groot tekort aan *geneesmiddelen* dreigde te ontstaan, omdat de fabricage ervan grotendeels gericht werd op de enorme en toenemende vraag op alle fronten, vooral aan het Oostfront, maar ook al vlug op het “thuisfront”, in het door bombardementen zwaar geteisterde Duitsland. Vertrouwend op zijn faam als wetenschapper en als Nobelprijs (1938) Geneeskunde, ondernam Prof. Heymans in 1941 een reis naar Berlijn om een extracontingent geneesmiddelen toegewezen te krijgen. Een reis die hem na de bevrijding erg kwalijk werd genomen, maar hij had hierin een illustere voorganger, koning Leopold III, met diens goed bedoelde maar onfortuinlijke reis naar Berchtesgaden in 1940.

In medisch opzicht was de voedselvoorziening niet alleen kwantitatief maar vooral *kwalitatief* een grote kopzorg ! Vandaar veel concrete steun vanuit de NLVC via de strijd tegen voedsel fraude. Maar dat er (zoals in W.O.1) noodgedwongen heel wat “ersatz” rotzooi in de voedselketen terecht

kwam, was onvermijdelijk. Dit is van alle tijden, en (niet noodgedwongen!) dus ook in “normale” tijden, met “verborgen verleiders”, en met *tolerantiegrenzen* voor allerlei bedenkelijke “additieven”, gepaard met onvoldoende preventieve controles tegen al wat uitdrukkelijk verboden is (zoals bleek bij de dioxinecrisis en andere voedselschandalen). Tijdens de bezetting vonden wij in zekere mate een vorm van *eigen verweer* via ons (biologisch!) moestuintje langs de spoorweg, en ook door de aanvoer van haring (hoogwaardig natuurproduct!) ,plus wat kon “geklaut” worden bij de Duitsers. Maar je kan dit bezwaarlijk projecteren als een ideaal en na te volgen overlevingsmodel voor onze hedendaagse (erg kwetsbare) consumptiemaatschappij! Vandaar *nog een les* vanwege Winterhulp : *ook nu nog* steeds waakzaam en alert blijven, zoniet blijft het dweilen met de kraan open ...

In die uitzonderlijke situatie stonden de artsen soms voor raadsels waarvoor zij geen verklaring konden vinden. Zo was het wel opvallend dat nu *meer infectieziekten* werden vastgesteld, wat werd toegeschreven aan een verminderd fysiek weerstandsvermogen en ook minder mogelijkheid tot voldoende lichaamshygiëne (vooral door het tekort aan “echte” zeep). Doch recent wetenschappelijk onderzoek heeft uitgewezen dat *voldoende vet* in het lichaam een *beveiliging* tegen infectieziekten lijkt te kunnen bieden, wellicht omdat vet stoffen kan vrijmaken die ontstekingen tegengaan, zodat het *matig* opnemen van vet in het lichaam blijkbaar noodzakelijk is. Anderzijds wordt vastgesteld dat een erg sober dieet niet zo dramatisch is, vermits (waar blijft de “vergrijzing”?) het ernaar uitziet dat de gemiddelde levensverwachting weldra weer zal teruglopen (in sommige landen, zoals in Rusland, is dat nu al het geval!), precies door die pandemie van overgewicht en ziekelijke obesitas. Kennelijk het meest bedreigd zijn lagere bevolkingsklassen (zoals in de USA, met nu al tussen rijk en arm een verschil in levensverwachting van bijna 20 jaar!), want hoe armer, des te ongezonder de voeding! Die “vetbiologie” is dus feitelijk veel complexer dan algemeen wordt gedacht. Het is trouwens niet het vet of het lichaamsgewicht als dusdanig die determinerend zijn, doch veeleer de *globale* individuele gezondheidstoestand, de “mens sana in corpore sano”, zoals men in de Oudheid al goed beseftte. Dat uitgemergelde KZ-overlevenden niet alleen zich soms verrassend vlug wisten te herpakken (althans toch lichamelijk), maar daarna vaak ook nog relatief oud geworden zijn (en zelfs nog in staat waren tot procreatie!), wijst zeker in die richting (en ik heb er na 1945 nog een paar gekend, terug uit de hel van Buchenwald). Dat “erg sober dieet” mocht natuurlijk niet iets worden zoals in de beruchte “Hongerwinter” van 1944/45, toen in Holland (als tragische “uitloper” van een keiharde SS-Zivilverwaltung) de mensen met duizenden omkwamen van honger, ontbering, ellende en kou (wat ongetwijfeld een verklaring is voor - totaal anders als bij ons - de in Nederland nog steeds uitbundige “Bevrijdingsfeesten”. Maar Winterhulp was waakzaam en vooruitziende en deed al wat hij kon, zelfs in extreme en bijna onmogelijke omstandigheden, ... ook in “eine Winterreise”!

Wij leefden toen in een samenlevingsvorm waarin “geestelijke” gezondheidszorg onbewust nog een belangrijke plaats mocht innemen. Want wij hadden geen last van depressies of burn-out, zelfs niet (of nauwelijks) in een tijd van oorlog en bezetting. In een interview in “Focus” (6.5.2015) heeft de gelauwerde Zweedse filmregisseur Roy Andersson het terloops over James Ensor en meer bepaald over diens schilderij “Twee skeletten vechten om een zure haring”. Hij stipt aan : “Dat ene beeld is voor mij de perfecte samenvatting van het leven. Het is diep tragisch en ongelofelijk grappig tegelijk. In mijn films probeer ik dat dubbele ook na te streven”. Wij waren weliswaar geen skeletten (ook al scheelde het allens niet veel meer!) doch niettemin lieten wij ons door de bezetter niet zo maar in de luren leggen. Door veelal “te doen alsof” boden wij taai weerstand, een “geestelijk” verzet dat een beveiliging bood tegen een deprimerend bestaan. Wij streden dagelijks in alle opzichten om “onze bete broods”, met als toemaatje “den hoarienk”! Dat was inderdaad, zoals Ensor het zag, voor ons “de perfecte samenvatting van het leven”. Lichamelijke én geestelijke gezondheidszorg!

Doch gezondheidszorg en volksgezondheid behoren duidelijk niet tot de interessesfeer van een historicus, ook al is dit eigenlijk *determinerend* voor het concreet reilen en zeilen van de mens in

het historisch gebeuren, van hoog tot laag, individueel en collectief. Tijdens de bezetting waren wij bijna allen gewoon *straatkinderen*, maar dat had toen zeker geen pejoratieve klank of betekenis, want wij leefden en speelden inderdaad *op straat*, vrijwel de enige plek waar voor ons nog wat te beleven viel (en soms ook een en ander kon *opgeraapt* of *versierd* worden!). Wij waren dan ook voortdurend in *beweging*! En in medisch opzicht was en is dat de kern van de zaak. Daarentegen zijn hedendaagse kinderen overwegend *zitkinderen* geworden, reeds als kind al vlug totaal en hopeloos gevangen in een verslavende “zitcultuur”, met daarna een toenemende en verontrustende verlenging tijdens de volwassenheid en dus heel hun verdere leven. Onderzoek heeft uitgewezen dat kinderen van nu gemiddeld elke dag ruim *tien uren* al zittend doorbrengen, vaak zelfs in een slechte lichaamshouding. Maar door lang te zitten raakt het lichaam uit zijn evenwicht: de spieren verbruiken geen energie, insulinerceptoren blokkeren, de bloedsuikerspiegel stijgt evenals het bloedvet, het geraamte wordt poreus, de ruggengraat raakt misvormd, het hormonenevenwicht wordt verstoord, meestal ontstaat ook obesitas, ... nu bij kinderen een nieuwe plaag geworden, met later groot risico van suikerziekte, kankers en andere ziekten! Vanzelfsprekend wordt dit geen les in anatomie en geneeskunde! Het gaat er enkel om, erop te wijzen (wat toch wel van *vitaal* belang was) dat die oorlogskinderen zeker niet in alle opzichten benadeeld waren ten overstaan van kinderen van nu. Uiteraard had Winterhulp aan die “bewegingsfactor” zelf geen aandeel of verdienste (daarvoor waren *wij zelf* als kinderen voldoende “georganiseerd”, al dan niet via buurtspel en “bendevorming”), maar het moet wel het plaatje vervolledigen, zoniet krijgt men een *vertekend* beeld van de werkelijkheid. Als kind hebben wij eigenlijk geen letsel overgehouden aan oorlog en bezetting, maar zijn wij fit, alert, gehard en kerngezond de volwassenheid ingestapt, zowel lichamelijk als mentaal goed voorbereid op de klappen die je onvermijdelijk later in het leven moet incasseren. Dit is natuurlijk geen pleidooi om kinderen te laten opgroeien in oorlogstoestanden (zoals nu in en om Syrië, waar de situatie trouwens totaal anders is als destijds hier bij ons), maar het stemt toch wel even tot nadenken, wat overigens ook de bedoeling is van waarachtige geschiedschrijving.

Relaties met de bezetter

In die naoorlogse sfeer van repressie en epuratie is die toch wel heel aparte problematiek van de relaties met de bezetter nooit met veel aandacht en screen onderzocht. Dat was trouwens het geval met *alle* organisaties die tijdens de bezetting ergens in een “schemerzone” hadden moeten werken. En na de oorlog waren er enkel nog “witten” en “zwarten”, en al wat daar “ergens” tussenin zat, tja wat deed je ermee? Maar de al dan niet rechtmatige plaats van Winterhulp in de geschiedenis staat of valt uiteraard met een *objectieve* doorlichting van die speciale relaties, kennelijk *meer nog* dan met de positieve resultaten van vier jaar werking in moeilijke omstandigheden en voorwaarden. Want na de oorlog (en zelfs nu vandaag nog!) kwam het er vooral op aan “zuiver op de graat te zijn”, zonder een of ander “verdacht geurtje”. Of anders gingen (en gaan!) de poppen aan het dansen!

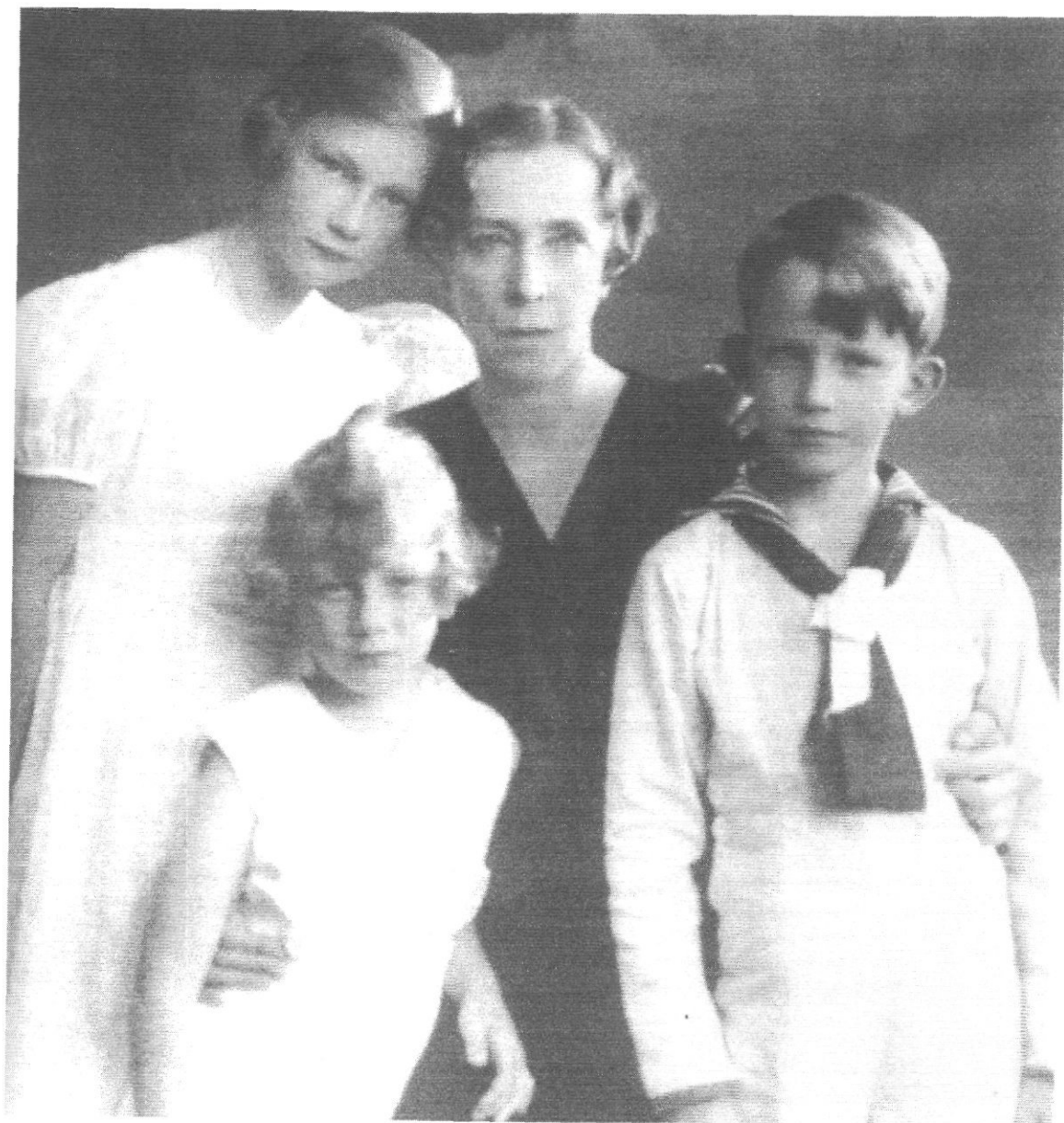
Zoals eerder aangestipt, moest men over de bedoelingen van de *Militärverwaltung* niet naïef gaan doen. *Vanuit hun standpunt* moest al wat met hun goedkeuring werd opgericht, *selbstverständlich* in eerste instantie dienstig zijn voor de doeleinden die *vanuit Berlijn* werden opgelegd. De vraag en de kwestie was dus alleen nog: *hoe* werd hierop gereageerd? En, in het geval van Winterhulp, hoe werd desondanks al dan niet eventueel de indruk verwekt dat dit gewoon (zoals in Nederland) een *mantelorganisatie* van het naziregime zou zijn? Of met andere woorden: koorddansen op een slappe koord, ... hoe slaag je daarin?? *Factum mirabile moverat cunctos*, zou Ovidius gezegd hebben.

Tegen de nazi doelstellingen (*allereerst* volkomen ondergeschiktheid én geen banden met het bestaande establishment) was er rechtstreeks niet veel in te brengen, maar *onrechtstreeks* kon toch wel een en ander bereikt worden via de “techniek van de brave soldaat Schweik” (naar de beroemde

schelmenroman van Jaroslav Hajek), ... namelijk "doen alsof". Vooreerst was die ondergeschiktheid eigenlijk in de praktijk een fictie omdat op *plaatselijk* niveau de lokale afdelingen vrijwel volledig in handen waren van "personen boven alle verdenking", die zich volledig afzijdig hielden van iedere vorm van collaboratie. Wat werd ondernomen in naam van Winterhulp, was trouwens doorgaans gewoon en grotendeels de voortzetting van *reeds bestaande* activiteiten o.m. van het Rode Kruis en van het N.W.K. Ook de concrete tenuitvoerlegging van diverse vormen van hulp- en dienstverlening sloot meestal naadloos aan bij wat al jarenlang werd gepresteerd via christelijke, socialistische en liberale organisaties voor zieken- en welzijnszorg. Dus eigenlijk "nihil novi sub sole", des te meer daar het V.N.V. en andere collaborerende organisaties nog niet of nauwelijks zich hadden kunnen inwerken in het traditioneel "middenveld". Ook het feit dat de meeste oorlogsburgemeesters niet (of nog niet) waren vervangen door "gezagsgetrouwe" VNV-ers, heeft zeker een rol gespeeld. Het is ten andere meer dan eens voorgekomen dat VNV-ers tegenover de bezetter hun ongenoegen hebben geuit, precies omwille van het feit dat zij, naar hun aanvoelen, bewust "geweerd" werden uit de organisatie en werking van Winterhulp. Het is zelfs zo, dat na de oorlog gebleken is dat Winterhulp soms door het verzet werd gebruikt als "dekmantel" voor eigen verzetsactiviteiten !

Ook moet worden opgemerkt dat, naarmate de krijgskansen begonnen te keren in het voordeel van de geallieerden (na Stalingrad in januari 1943), de verantwoordelijken van Winterhulp "hun stoute schoenen begonnen aan te trekken" door zich nog "afstandelijker" te gaan opstellen. Uiteraard was dit riskant en niet ongevaarlijk. Want niet alleen de toezicht houdende *Militärverwaltung* begon kregelig en lastig te worden, maar bovenal dreigde het gevaar vanuit de hoek van de Gestapo en de S.D. die erg wantrouwig werden en zo wat overal verzet en weerspanningheid meenden te moeten waarnemen. Omgekeerd had dit wel tot gevolg dat, in brede lagen van de bevolking, Winterhulp steeds meer werd aangevoeld en beschouwd als zijnde een organisatie die *volledig los* stond van de bezetter (wat van meet af aan de bedoeling geweest is van de initiatiefnemers). Ten bate van het naziregime is er dan ook nooit ook maar enig propagandistisch effect uitgegaan van de werking van Winterhulp-België, ... wat zeker niet kan gezegd worden van Winterhulp-Nederland dat vrijwel volledig is verstrikt en opgegaan in de collaboratie (maar dat is uiteraard een heel ander verhaal).

(Uitzonderlijk wordt deze aflevering gesplitst in twee delen, gespreid over november en december. Deel 2 wordt dus gepubliceerd in het eerstvolgende nummer).

Koningin Elisabeth als grootmoeder samen met haar kleinkinderen (1938)

ADMINISTRATION
DES POSTES

BESTUUR
DER POSTERIJEN

Postzegels ten voordele van Winterhulp (1941)

Groepsfoto Winterhulp, Afdeling Oostende (1942)

Actie "Garve des Konings": prins Boudewijn ontvangt delegaties (23 maart 1943)

WINTERHULP

BRUGGE

SCHIEDERDIENSTEN

Jan Van Eyckplaats, 3

Telefoon: 333.40
F. C. 116.178

Brugge, den 15-6-44

Geacht Schoolhoofd,

Ik heb de eer U mede te deelen dat, in zijn maandelijksch rondschrjven in datum van 23 Mei jl. (Belgisch Staatsblad n° 149 van 28 Mei) betreffende het rantsoeneringstijdperk van 20 Juni tot 19 Juli 1944, het Ministerie van Landbouw en Voedselvoorziening beslist heeft geen voorraden meer aan de schoolsoepen toe te staan.

Het Plaatselijk Comité Winterhulp Brugge ziet zich hierdoor verplicht vanaf 20 Juni aanstaande de bedeeeling van de schoolsoep te schorsen.

Hoogachtend,
De Bestuurder der Diensten

N° 1135/Bed./S.

C. WANDENBUSSCHE.

15 juni 1944: bericht winterhulp aan IBIS betreffende soepbedeling

HEDEENDAAGSE BEELDENE KUNSTENAARDS IN OOSTENDEdoor **Norbert HOSTYN**171. MAES Jean-Pierre

Zie : Guynelly (De Plate 95/92)

172. MAES Jo

Bredene, 1923

kunstschilder, toegepaste kunst en binnenhuisarchitectuur.

Zijn vader was Alfons Maes, schreef enkele toneelstukken en was actief in het lokale amateurtoneel; de ouders kwamen al in 1924 in Oostende wonen, Peter Benoitstraat 60; Jo was broer van de beeldhouwer Jan Maes en de architect Jules Maes. In totaal telde het gezin 7 kinderen. Leerling Kon. Atheneum Oostende; lessen schilderen aan de Vrije Technische School bij de schilder Falijn, een Blankenbergenaar; lessen aan de Oostendse Kunstacademie (oa. bij Gustaaf Sorel en Dora Rommelaere); opleiding aan de Kunstacademie in Gent (Sierkunsten, 1939-1946); Gaston Eysselinck was er zijn docent voor binnenhuisarchitectuur.

Werd interieurontwerper-decorateur bij de firma A. Galeyn, Kerkstraat 40 in Oostende; debuteerde als kunstschilder met o.a. sfeervolle marines, oogstlandschappen en zigeunertaferelen; auteur van de wandkeramieken in de publiekshall van het voormalig hoofdpostgebouw in Oostende en van de gezandstraalde, figuratief versierde vensters in de lokalen Telefontelegrafie/Telegrafie van hetzelfde gebouw (nu C.C. De Oude Post; Hendrik Serruyslaan; arch. G. Eysselinck), van versierde ramen in het voorlopige Casino (Chez Pan), van de reliëfs op de Gemeenteschool in Bredene (Europaschool; 1956) en het H.T.I. (figuur "De Zaaier").

Ontwierp het vignet (hoofding) voor het parochieblad van de Parochie Sint-Jan dat gebruikt werd tussen 1953 en 1970; auteur van de gevelsculptuur O.L.Vrouw Koninginkerk te Mariakerke.

Was aanvankelijk leraar bouwkundig tekenen in het V.T.I.

In Oostende; woonde Stuiverstraat 290.

Van 1969 tot 1984 was hij docent Grafische Vormgeving aan de Gentse Academie; daardoor woont en werkt hij al sinds 1972 in het Gentse (Sint-Martens-Latem).

Verzamelingen :

Liège, Musée des Beaux-Arts

Oostende, Stadsbibliotheek (nu bewaard in Mu.ZEE)

Oostende, Stadhuis ("Zeemeermin"; oorspronkelijk geveldecoratie Paviljoen van Oostende op Expo '58).

Literatuur. :

O. Vilain, Jo Maes, in : Ostend-Flash, 4, 1959, p. 16-17;

M. Dubois, Gaston Eysselinck en zijn meesterwerk, in : Monumenten en landschappen, januari-februari 1986, p. 16-21.

Lexicon van Westvlaamse beeldende kunstenaars, 4, Brugge, 1995.

F. Duchateau, Joseph Frans Maes "Jo Maes" in : Jaarboek Ter Cuere 1997, Bredene, 1997, p. 72-78 (aanvulling Jaarboek Ter Cuere 1998, p. 31-32)

De Zeewacht, 28 juni 2013 (interview met Marc Loy)

D. Beirens, Hommage Jo Maes, in : Lange Nelle, 27, 1, januari-maart 2015 en 27, 2, april-juni 2015

Digitale bronnen en literatuur :

Lemma op Nederlandstalige Wikipedia

173. MAES Michel

Oostende, 1977

Fotograaf

Foto's in de publicatie van de poëziewedstrijd van de Stad Oostende 2005-2006;

Nam deel aan de tentoonstelling "Aan zee kan het waaien" (Venetiaanse Gaanderijen, 2007).

Literatuur :

Aan zee kan het waaien (tentoonstellingscat.), Oostende (Venetiaanse Gaanderijen), 2007.

174. MAES Miriam

Kunstschilderes-beeldhouwster

Werkzaam vanaf ca. 1980; opleiding aan de Oostendse Kunstacademie (bij Roland Devolder, Dirk Michiels, Marc Oorlynck en Paul Perneel) en Hoger Kunstonderwijs aan de Academie Brugge (bij Jan Demarest en Johan Janssen); figuren met symbolische tendens; deelname 5de Salon van Oostendse kunstenaars (2005, Feest- en Kultuurpaleis); woont in Leffinge.

Tentoonstellingen :

-1994, Oostende, Henri Serruysziekenhuis

-2002, Oostende, Casino-Kursaal (groepstentoonstelling)

-2014, Oostende, Venetiaanse Gaanderijen ("Oostends Paviljoen")

Literatuur :

De Zeewacht, 9 oktober 2009

Digitale bronnen en literatuur :

www.miriammaes.be

175. MAHIEU Erwin

Oostende, 1959

Hoofdberoep architect; hier vermeld als graficus (etsen, werken in inkt en potlood); leerling van de Stedelijke Kunstacademie in Oostende (grafiek bij Roland Devolder; 1983-1984);

Was werkzaam in Bredene, tegenwoordig in Varsenare.

Ook bedrijvig als heemkundige.

Literatuur :

Lexicon van Westvlaamse beeldende kunstenaars, 3, Brugge, 1994.

176. MAKELBERGE Vera

Oostende, 18 februari 1943

Amateurlandschapsschilder

Studies aan de Academies van Brugge en Oostende (bij Dirk Michiels)

Deelname aan de 5de Biënnale voor amateurschilders TEVEO te Oostende, Feest- en Kultuurpaleis 1985 met : "Naakt", "Stilleven" en "Voor de start"

Woonde in 1985 : Westkerkestraat 25, Eernegem

177. MALDEGHEM Gerard

Amateurkunstschilder

Deelname 7de Biënnale voor amateurschilders te Oostende 1989 (Org. Tevewest-Ebes) met :
"Winterlandschap", "Danseresje" (2x)

Deelname Biënnale voor amateurkunstschilders 1994 (org. Elektrabel)

Woonde in 1989-1994 : Rogierlaan 56, Oostende

178. MALSCHAERTS Frans

Knokke-Heist, 1948

Kunstschilder-theatermaker.

Woont in Ned. Limburg en Oostende.

Stichtte de Art Résidence in de residentie Beau-Site op de Oostendse Albert I Promenade (exporuimte, ruimte voor culturele activiteiten); stichter van het Sirkeltheater, de Filmuis, het Jeugtheaterfestival en het Limburgs Straattheaterfestival.

Voornameelijk portrettist

Statieportret van de West-Vlaamse Gouverneur Paul Breyne (2007)

Literatuur :

De Zeewacht, 11 mei 2007, p. 26.

179. MANHAEVE Annie

Grafica

Tentoonstelling :

-1991, Oostende, Galerie De Peperbusse : "Oostendse grafiekers"

180. MANHAEVE Els

Amateurkunstschilderes; lid "Schilderscollectief" op Zandvoorde

Tentoonstellingen :

-2011, Oostende-Zandvoorde, 't Kasteeltje (groepstentoonstelling)

-2012, Oostende-Zandvoorde, 't Kasteeltje (groepstentoonstelling)

Literatuur :

De Zeewacht

LIDGELD 2016

In 2015 bedraagt de bijdrage van onze leden 6.658 €. De uitgaven voor ons tijdschrift bedroegen eind september reeds 9.796,02 €.

Normaal gesproken moeten de ledenbijdragen de onkosten van het tijdschrift kunnen dekken.

Dit jaar zal dit zeker niet het geval zijn. De redenen?

- verhoogde drukkosten door o.a. de stijging van de papierprijs en de kleurendruk.
- verhoogde portkosten.

De oplossing? Het aantal bladzijden verminderen! Maar dan zal ook de kwaliteit van het tijdschrift verminderen en dat willen wij niet. Ons tijdschrift is het boegbeeld van onze Kring en geniet bovendien een zeer goede reputatie. Zeer regelmatig worden de artikels van ons tijdschrift geciteerd in andere tijdschriften of in andere publicaties.

De andere oplossing is het lidgeld verhogen.

Daarom heeft de Algemene Statutaire Vergadering van 7 maart ll. beslist het lidgeld voor 2016 te bepalen op 25 €.

Wat krijgt u daarvoor?

- 10 maal per jaar het tijdschrift
- vrije toegang tot ons museum (ook voor echtparen)
- gratis bijwonen van onze activiteiten
- gratis toegang tot het Noordzee-aquarium.

Wij hopen dat U ons trouw blijft!

**MOGEN WIJ VRAGEN DE SOM VAN 25 € TE WILLEN STORTEN OP
REKENING BE81 3800 0966 6224**

U kunt gebruik maken van het hierbij gevoegd overschrijvingsbulletin

Alleen diegene die nog NIET betaald hebben vinden hierbij een overschrijvingsbulletin.

Fernand Mus
Penningmeester

Jean Pierre Falise
Voorzitter

*'t Ostends café serveert
lekkere biertjes
met een zeer
uitgebreid assortiment
Noordzee delicatessen!*

Visserskaai 29-30
Oostende
0489/ 981 331

Gesloten op maandag en dinsdag, behalve tijdens schoolvakanties

Specialiteit:
verse vis!

*... met de lekkerste frietjes
van Oostende*

Gesloten op maandag

WEB DESIGN, SOFTWARE & SERVICES
IT MANAGEMENT - HOSTING

WEBDESIGNER van WWW.DEPLATE.BE

info@100it.be - 0478/ 34 75 23

CAFE
Leopold

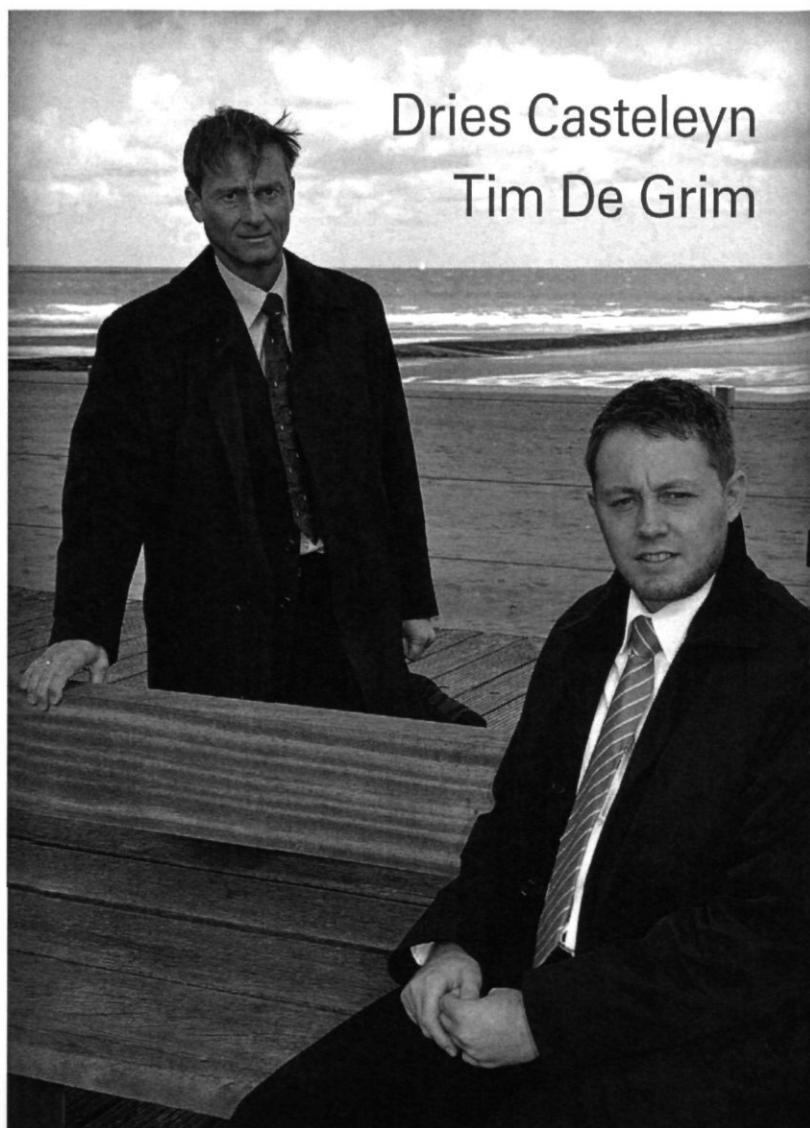
NIEUW - NOUVEAU - NEW

**CAFÉ
OP DE ZEEDIJK**

**BAR
SUR LE FRONT DE MER**

**BAR
ON THE SEAFRONT**

**ALBERT 1 PROMENADE
8400 OOSTENDE
+32 (0)59 443 506**

Dries Casteleyn
Tim De Grim

WINKEL

Torhoutsesteenweg 160 - 8400 OOSTENDE

FUNERARIUM

Torhoutsesteenweg 173 - 8400 OOSTENDE

T 059 44 80 84

www.uitvaart-oostende.be

MAANDBLAD

DECEMBER 2015

VERSCHIJNT NIET IN JULI EN AUGUSTUS

DE PLATE

V.U. Jean Pierre Falise, Hendrik Serruyslaan 78/19 - 8400 Oostende

KAPUCIJNEN IN OOSTENDE 1615 1797

Langestraat 69 Oostende

Elke dag open behalve op dinsdag
Openingstijden : van 10.00 tot 12.30 uur
14.00 tot 18.00 uur
gesloten op 25 december 2015 en 01 januari 2016

DE PLATE

**TIJDSCHRIFT VAN DE KONINKLIJKE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING
"DE PLATE" (V.Z.W.) - OOSTENDE.**

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming.

Aangesloten bij de CULTUURRAAD OOSTENDE en HEEMKUNDE WEST-VLAANDEREN.

Statuten gepubliceerd in de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad d.d. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 16 juni 2004.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen en weerspiegelen niet noodzakelijk de opinie van de Kring.

Tekstovername toegelaten na akkoord van auteur en mits vermelding van oorsprong.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 44

NUMMER 12

MAAND december 2015

Prijs per los nummer: € 4

Jaarabonnement 2015: € 15

(te storten op rekening

BE81 3800 0966 6224)

IN DIT NUMMER

Blz. 238: **R. JANSOONE**: Het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting (1940/44) (23)
(deel 2).

Blz. 247: **E. MASSCHALCK**: Oostende 16 mei 1804.

Blz. 248: **E. SMISSAERT**: Met de fiets doorheen het Oostende van aanvang der zestiger jaren.

Blz. 256: Plateveiling.

Blz. 258: Lidgeld 2016.

FOTO OP DE OMSLAG

De gekende dancing VALENTINO, die haar deuren sloot in 1960. Thans staat daar het appartementsgebouw Capri.

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING DE PLATE

Correspondentieadres : Heemkring De Plate, Langestraat 69, 8400 Oostende.

Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78/19, 8400 Oostende.

Rekeningen : IBAN: BE81 3800 0966 6224

BIC: BBRUBEBB

Website: www.deplate.be

E-mail: plate.oostende@telenet.be

Het Bestuur

Voorzitter:

Jean Pierre FALISE, Hendrik Serruyslaan 78 bus 19, 8400 Oostende, tel. 059708815.

E-mail: falise.jp@scarlet.be

Ondervoorzitter:

Ferdinand GEVAERT, Duinenstraat 40, 8450 Bredene.

Secretaris:

Nadia STUBBE, Blauwvoetstraat 7, 8400 Oostende, tel. 059800289.

E-mail: de.plate@telenet.be

Penningmeester:

Fernand MUS, Salvialaan 5, 8400 Oostende, tel. 059501895.

E-mail: ferre.mus@skynet.be

Erebestuurslid:

Gilbert VERMEERSCH, Blauwkasteelstraat 98 bus 2, 8400 Oostende.

Bestuursleden:

Dirk ANGILLIS, Elisabethlaan 439, 8400 Oostende.

August GOETHAELS, Stockholmstraat 21 bus10, 8400 Oostende.

Jean HUYS, Groenendijkstraat 185, 8450 Bredene.

Valère PRINZIE, Euphrosina Beernaertstraat 48, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT, Hendrik Serruyslaan 4 bus 9, 8400 Oostende.

Johan VAN ROOSE, Kabeljauwstraat 5, 8460 Oudenburg.

Koen VERWAERDE, A. Chocqueelstraat 1, 8400 Oostende.

Schreven in dit nummer:

Roger JANSOONE: Eikenlaan 12, 8481 Ichtegem.

Eddy MASSCHALCK: Prinses Clementinaplein 66 bus 4, 8400 Oostende.

Emile SMISSAERT: Hendrik Serruyslaan 4 bus 9, 8400 Oostende.

DECEMBER – ACTIVITEIT

In de conferentiezaal van het centrum voor Familiekunde Vlaanderen Regio Oostende, Dr. Louis Colensstraat 6, Oostende.

donderdag 17 december om 14.30 u en 20.00 u

FILMNAMIDDAG EN – AVOND

Traditioneel sluiten we het jaarprogramma af met de projectie op groot scherm van oude en minder oude kortfilms die Oostende en de kust als onderwerp hebben.

Op het programma o.a. :

- **Een fragment uit een Duitse TV reportage** van 30 jaar geleden waar heel wat Oostendenaars in voorkomen.
- **Ensor “vreemd maar van alle tijden”.**
Een productie van Oostendse amateurcineasten.
- **De brandweer van Oostende.**
- **Vergane Cultuur over de teloorgang van de hangmosselkweek.**
een film van Jef Demarcke.
- **100 jaar staketsel.**
een film van Jean Pierre Devolder.
- **Raid on Zeebrugge “1918”.**
- **Digitaal verhaal van Lili.**
film van het Minderhedenforum Oostende.

Een filmprogramma om niet te missen.

Er zijn 2 vertoningen, één in de namiddag om 14.30 u en een avondvertoning om. 20.00 u

OPGELET : WEGENS DE EINDEJAARPERIODE VINDEN DEZE FILMVERTONINGEN PLAATS OP DE DERDE DONDERDAG VAN DECEMBER EN NIET OP DE LAATSTE ZOALS GEWOONLIJK.

Het dagelijks leven in Oostende tijdens de bezetting (1940/44) (23) (deel 2)

door Roger JANSOONE

“Secours d’hiver = Secours d’Hitler !”

Maar onvermijdelijk, wanneer in oorlogstijd alles propagandistisch toegespitst wordt op primaire zwart/wit-tegenstellingen, ontsnapte ook Winterhulp-België niet aan verdachtmakingen, vooral in de sluiipers, meer bepaald die van communistische strekking (O.F./F.I.), waar het niet lekker in de maag lag dat Winterhulp (hoe kon het ook anders?) opvallend gedomineerd werd door personaliteiten en organisaties van *christelijke* strekking. Kenschetsend voor de verzetsbeweging in België (en meteen ook voor de sluiipers) was die disparate spreiding over een brede waaier van extreemlinks tot zelfs extreemrechts, zoals de groep “Athos” van *Réseau Zéro*, later (in 1950) verantwoordelijk voor de moord op Julien Lahaut. Uiteraard voorspelde zo’n spanningsveld niet veel goeds voor de politieke toestand na de bevrijding! In tegenstelling tot Frankrijk, waar niet alleen extreemrechts doch veelal ook rechts hopeloos verstrikt raakte in de collaboratie, waardoor communisten (tot in Parijs!) het verzet vrijwel volledig in handen kregen, voor generaal de Gaulle in Londen een bestendige kommer, met noodgedwongen - via zijn legendarische vertrouweling Jean Moulin - een pragmatische en ook moeizame *cohabitation*, ... die Roosevelt en Churchill uiteraard niet veel vertrouwen inboezemde!

Doch in België draaide aanvankelijk eigenlijk alles rond de sleutelfiguur van koning Leopold III, of, beter gezegd, rond de houding *van Hitler* tegenover de koning én zijn politiek wel zeer belangrijke achterban van actieve “Leopoldisten” (zelfs in Londen goed vertegenwoordigd, met o.a. Minister De Vleeschauwer en een groep gevluchte Belgische officieren, en met in België - achter de schermen - ook nog de invloedrijke banken en holdings). Ja, indien die eigenzinnige en op almacht beluste Hitler bij de ontmoeting in Berchtesgaden zich wat “soepeler” en met een beetje “begrip” had opgesteld tegenover de koning en zijn “rechtmatige verzuchtingen” ... Maar door zijn botte weigering, met als gevolg het uitschakelen van de koning, verdween *in het centrum* het enige mogelijk bindteken tussen links en rechts en vanzelfsprekend des te meer tussen extreemlinks en extreemrechts, die nu elk hun *eigen weg* zouden gaan, links en extreemlinks via het door communisten gedomineerde O.F./F.I., en extreemrechts deels anti-nazi (de “Leopoldisten”) en deels pro-nazi (vooral via REX). En daardoor ontstond hier het uniek feit dat toen tijdens de oorlog tevens een extreemrechtse verzetsgroep (een overigens wijd vertakt netwerk!) daadwerkelijk strijd leverde *tegen* Duitsers en collaborateurs, om daarna in de Koude Oorlog al dadelijk een fanatieke ondergrondse anticommunistische beweging te vormen, met allerlei vertakkingen “in diverse kringen”, waardoor o.a. de moord op Lahaut nooit werd opgehelderd (... tenzij nu door jarenlang speurwerk *van historici*!). Bizar België!

Alzo ontstond tijdens de bezetting de leuze “Secours d’hiver = Secours d’Hitler !”, kwaadwillig en erg leugenachtig ... maar toch niet zonder negatieve gevolgen, vooral omdat dit ten slotte ook via de BBC werd verspreid, waardoor de Belgische regering in Londen zich aarzelend en zelfs weigerachtig begon op te stellen. Vanzelfsprekend had dit enige financiële gevolgen, zeer nadelig voor een organisatie die volledig afhankelijk was van “milde schenkers” ... en deels ook van “faciliteiten” via het buitenland. Achteraf is wel gebleken dat de Thesaurie van het Ministerie van Financiën “discreet” heeft moeten “tussenbeide komen”, wat echter niet kon zonder formeel akkoord van het College van Secretarissen-generaal, waarin intussen ook al enkele VNV-ers waren opgenomen. Ja, zoals gezegd, koken kost geld! En “pecunia non olet”!

Die verdachtmakingen waren een geschikte “springplank” voor aantijgingen na de bevrijding, en niet alleen tegen zij die behoorden tot het “Vlaams Kruis”. In die sfeer van toen had je niet veel nodig om van wat dan ook te worden “verdacht”! De “hoge beschermers” hadden - nogal

begrijpelijk - ook niet veel zin meer om hun nek uit te steken voor hun geesteskind, enkele dappere uitzonderingen niet te na gesproken. Ook koningin Elisabeth (waarover verder meer) zag zich ertoe verplicht zich "gedeisd" te houden, terwijl haar zoon koning Leopold III zich nog in SS-gevangenschap bevond en vervolgens in ballingschap in Zwitserland, zelf ook al belast en beladen met "verdachtmakingen", een voorbode van de koningskwestie die in 1950 het land in rep en roer zou zetten. Kardinaal Van Roey en het episcopaat verkeerden zo ongeveer in het zelfde geval : in die naoorlogse opgehitste sfeer was het niet erg raadzaam "zijn stem te verheffen", ook al zijn sommige priesters (zoals in Oostende de rechtlijnige pastoor De Meester) hiervoor niet teruggeschrokken. Maar repressie en epuratie hebben *uiteindelijk* in de rangen van Winterhulp weinig of geen slachtoffers gemaakt (althans toch niet strafrechtelijk), heel eenvoudig omdat geen bewijzen van daadwerkelijke collaboratie konden aangevoerd worden, doch, integendeel, aan de organisatie en zijn vele onbaatzuchtige medewerkers en milde schenkers veeleer een vorm van nationale erkentelijkheid had moeten worden toegekend ! Maar ja, ondank is 's werelds loon ... (en dat wist men reeds sedert en na W.O.1).

Als een teken van tegenspraak publiceerde "De Gazet van Antwerpen" op 16 december 1944 (dus nauwelijks drie maanden na de bevrijding) volgend veelzeggend bericht : "De h. Ronsse, Minister van Binnenlandse Zaken, maakte donderdagavond langs de radio bekend dat de Regering het afgeschafte Winterhulpwerk terug in voege heeft gebracht. Alhoewel dit bericht ophefmakend is, en ongetwijfeld verwondering zal baren, kunnen we met recht en reden de herinvoering van Winterhulp, die naar alle waarschijnlijkheid zal herdoopt worden, verheugenswaardig heten. Inderdaad, duizenden behoeftigen die door de afschaffing van Winterhulp van alle hulp verstoken bleven, zullen nu weer in de mate van het mogelijke geholpen worden. De bekendmaking van de h. Ronsse is, op de keper beschouwd, een schuldbekentenis der Regering, die zich tijdens de moerlemeie dagen der bevrijding heeft laten beïnvloeden door de opgezweepte openbare opinie die al wat onder de bezetting werd opgericht, als Duits bestempelde. Het vervult ons met vreugde dat het de Regering niet aan moed ontbreekt en haar fouten durft erkennen. Een in eer herstelde Winterhulp, gezuiverd van de verdachte elementen, zal terug de schrijnende wonden van ontelbare stakkerds lenigen". Dit ter illustratie van het feit dat de uit Londen teruggekeerde regering zich geplaatst zag tegenover een echt dilemma : ofwel Winterhulp definitief afschaffen, ofwel - bij ontstentenis van enig bruikbaar alternatief - de instelling (eventueel onder een andere naam en vorm) voorlopig opnieuw in werking stellen. Dit dilemma zou overigens nog lang nawerken, zoals hierna ook nog zal aangetoond worden.

In de bekende en geliefde liederencyclus "Die Winterreise" van Franz Schubert staat in het lied "Der Leiermann": "... und mit starren Fingern dreht er was er kann". Inderdaad, tijdens die aanslepende "winterreis" bespeelde Winterhulp - spijs bar winterweer - voortdurend zijn draaiorgel, waaruit voor die tijd toch wel opwekkende deuntjes te voorschijn kwamen, ook al was het soms "met verstarde vingers", maar "hij deed wat hij kon". Is er een mooier eerbetoon dan dit mogelijk ?

Winterhulp verdween als organisatie maar de samenstellende organisaties en verenigingen bleven voortbestaan en hernamen hun vooroorlogse werking en zelfstandigheid. Het doek was gevallen over een andere episode en aspect van de geschiedenis van het dagelijks leven tijdens de bezetting. Eerherstel en erkentelijkheid zijn uitgebleven, mede door het hardnekkig "veto" omtrent eventuele amnestie (die trouwens, in het geval van Winterhulp, zelfs niet eens aan de orde was). Dit land blijft in elk geval een zeer moeilijke nalatenschap achter zich aan slepen ! *Vita brevis, ars longa ...*

Winterhulp in Oostende

In Oostende kon de plaatselijke afdeling van Winterhulp grotendeels terugvallen op de ervaring en de verworvenheden van al het gelijkaardige dat tijdens de *vorige* bezetting vrij succesvol was

ondernomen ten bate van de lokale noodlijdende bevolking (voor meer details hierover, zie mijn in "De Plate" gepubliceerde studie over de voedselvoorziening in Oostende tijdens W.O.1). Dit is een *belangrijke* vaststelling, want een dergelijke werking - en dat wordt vaak onderschat - vergt nogal wat specifieke "know how" en valt dus niet zo maar uit de lucht. Je doet immers niet "zo maar" aan liefdadigheid en hulpverlening! Ook is het zo, dat "de helden van toen" (ofschoon nooit als dusdanig erkend en eigenlijk al vergeten) zo kort na het vorig "Duits bezoek" veelal nog in leven waren en, al was het maar als "éminence grise", nog nuttige raad en bijstand konden verlenen. Al bij al dus een gunstige en veelbelovende "voedingsbodem" voor het opstarten van een plaatselijk initiatief.

Voorzitter van "Winterhulp, Afdeling Oostende", was de h. A. VANDE MALE, bijgestaan door Dr. VAN DEN DRIESSCHE, "hoofd der spijshuizen", en de h. D. UREEL, "belast met de hulp aan geteisterden", evenals de h. J. DEVRIENDT, "bestuurder van de volkskeuken". Er waren verschillende "spijshuizen", waarvan de belangrijkste gelegen was in "Tehuis Leopold III", Christinastraat 26. In de volkskeuken werd dagelijks ongeveer duizend liter soep, 700 maaltijden en 300 porties stampot bereid, een hele onderneming! Het was geen "haute cuisine" maar wel gezonde kost naar ieders smaak.

Winterhulp vond in Oostende al vlug een positieve weerklank bij de bevolking, die de werking van "het Komiteit" tijdens W.O.1 nog vrij vers in het geheugen had, en die dan ook niet ging zeveren over "what's in a name?". Omdat hier vooral het Geheim Leger actief was en in mindere mate het (links) Onafhankelijkheidsfront, zijn er vrijwel nooit verdachtmakingen verspreid tegen Winterhulp, ook al raakten sluikblaadjes van het O.F. af en toe tot in Oostende. Opmerkelijk is dat Louis Major (toen ondergedoken in of rond Antwerpen) in zijn wijd verspreide en "gezaghebbende" sluikkrant nooit Winterhulp heeft aangevallen. Voor vooraanstaanden - van welke strekking ook - was er dus *geen enkel bezwaar* om toe te treden tot de inrichtende overheid en/of het bestuur van de Oostendse afdeling. Alles speelde zich moeiteloos en spontaan af in een sfeer en een (nog jonge) traditie van burgerzin en verantwoordelijkheidszin *in crisistijd*, waaraan nu *terug* werd aangeknoopt, ook al wist en besepte men dat je daarvoor *achteraf* niet veel op dank of erkentelijkheid moest rekenen!

Het is verheugend dat in Oostende reeds sedert de "belle époque" een dergelijke mentaliteit en goede geest zich gestadig en onwrikbaar heeft ontwikkeld, ondanks het feit dat van *officiële* zijde hiervoor nooit veel waardering werd opgebracht (tenzij het ergens in een politiek kraam paste). Oostende is en blijft een *duale* samenleving, met enerzijds "une Ostende profonde" waarin zich "in de diepte" op allerlei vlakken vaak interessante en boeiende evoluties afspelen, ... en anderzijds het officiële Oostende, al sedert het Piers tijdperk continu aangevreten door een paternalistische "top-down"-mentaliteit (met kruisbestuiving tussen overheid en privé sector), die feitelijk haaks staat op wat een echt stedelijk participatief beleid zou moeten zijn. Wel is er nu een begin van "bottom-up" benadering met zelfs een aanzet tot externe communicatie. Tegen die erg dubbelzinnige houding moeten protest- en actiegroepen en andere "wakkere burgers" bestendig de alarmklok luiden opdat nog een of ander erfgoed (materieel of immaterieel) zou bewaard blijven! De stadskrant "De Stoeten Ostendenaore" is al lang verdwenen ... maar is "spiritueel" eigenlijk nooit weggeweest! Of zoals Sylvie Vartan in 1966 ooit klaaglijk zong: "Il y a *deux filles en moi*, celle qui chante la joie, *et celle qui pleure tout bas*. Pour les deux j'ai de la peine, mais *leur amour est le même*". Poëtisch en lyrisch gesteld, maar toch erg duidelijk en herkenbaar, nietwaar? *Il y a deux filles en moi* ...

De Oostendse afdeling van Winterhulp heeft zich toen reeds vanaf 1940 al vlug toegespitst op "kinderwelzijn", vooral via de scholen, dus ten bate van opgroeiende kinderen. Zoals eerder vermeld, was de (weezinwekkende!) lepel levertraan op school, hiervan een belangrijk "ingrediënt". Ook de bedeling van extra-steenkool in de gure wintermaanden werd door de

bevolking zeer gewaardeerd. Door "sociale assistenten avant la lettre" werden schrijvende sociale gevallen opgespoord waar hulp en bijstand dringend nodig waren. Maar om hiervan nu nog de lokale geschiedenis te gaan schrijven, is het intussen te laat geworden, want de laatste ooggetuigen zijn allengs verdwenen, zelfs al ging het oorspronkelijk om een vrij groot aantal medewerkers en betrokkenen. Vandaar dan ook moet dit laattijdig relaas hier dan noodgedwongen beperkt worden tot deze zeer summiere vermeldingen. Overigens ging het nadien voor buitenstaanders slechts om "les choses de la vie", weinig of niet spectaculair en niet zo direct iets dat tot de verbeelding spreekt ... maar toen voor de belanghebbenden toch wel belangrijk en soms zelfs van vitaal belang. Een Duitse auteur omschreef dit treffend als volgt : "Sogar grandioses Scheitern wird gern beschrieben, aber die krauchende Existenz hat naturgemäss wenig Anhänger!" (zelfs een grandioze mislukking wordt graag beschreven, maar het kruipend voortbestaan vindt van nature weinig bijval). Doch al wie eventueel hierover nog wat meer weet te vertellen of enig beeldmateriaal bezit, mag zich steeds aanmelden bij de auteur of bij het bestuur van "De Plate". En "op de valreep" is hier tot op heden - soms vanuit een onverwachte hoek - reeds een en ander toch nog opgedoken in verband met andere thema's, met nadien telkens een uitvoerige "naklank" in "De Plate". Ja, waarom dan ook hier niet ? Wie weet ?

Een koningin op bezoek in een bezet Oostende

Koningin Elisabeth was de "opperste beschermvrouw" van Winterhulp-België, en zij liet dat ook zeer duidelijk en daadwerkelijk blijken! Zo ging zij regelmatig op bezoek bij lokale afdelingen om zich ter plaatse te vergewissen over de reële noden en de manier waarop hieraan werd tegemoet gekomen (in tegenstelling tot haar "krijgsgevangen" zoon, beschikte zij wel over een grote bewegingsvrijheid, zij het onder discrete Duitse bewaking). Dit was telkens een echt *werkbezoek*, zonder protocol en zonder veel franje, hoezeer de plaatselijke dignitarissen zich soms ook poogden uit te sloven in een tijd toen men nog plat op zijn buik lag voor al wat "koninklijk" was. Zij trok hiervoor dan ook telkens een volledige dag uit, met een programma dat dikwijls nogal overladen was. 's Avonds keerde zij dan, na een lange en goed gevulde dag, moe en tevreden huiswaarts (of kasteelwaarts), met vermoedelijk reeds een ander werkbezoek in het achterhoofd. Op te merken valt dat haar pogingen om ook via Winterhulp hulp te bieden aan in materiële nood verkerende joden, steeds botste op tegenstand van de *Militärverwaltung* (die zelf ook "geschaduwde" werd door de Gestapo). Wat zij zelf allemaal deed, was dus niet ongevaarlijk, doch het kon haar blijkbaar niet deren en onverstoorbaar zette zij haar activiteiten voort, misschien erop rekenend dat niet alleen haar hoge rang en stand maar ook haar afkomst (als Beierse prinses von Wittelsbach) haar enigszins beveiligde voor "ondoordachte" interventies vanwege de Duitsers. In ieder geval werd zij tijdens de bezetting nooit verontrust, ofschoon zij meermaals discreet is tussengekomen voor in het nauw gedreven landgenoten (joden, verzetslieden, arrestanten, gijzelaars, e.d.), wat uiteraard bij de Duitsers (en vooral bij de Gestapo) niet steeds in goed aarde viel ! In "Der Untergang" stelt historicus Joachim Fest : "De grenzeloze wil tot *destructie* was de *eigenlijke* waarheid over Hitler en zijn volgelingen". Over die vernietigingsdrang zal zij zich allicht geen begoochelingen hebben gemaakt, maar "trotzdem" heeft zij nooit echt willen berusten in deze mensonterende gang van zaken. En dat kolossaal spoor van dood en vernieling trok Hitler uiteindelijk tot in Berlijn ... en tot in zich zelf ! Maar zij zelf trok een totaal ander spoor !

In 1942 (op zondag 2 augustus) werd ook Oostende vereerd door dit hoog bezoek, des te meer in het oog springend omdat Oostende - nochtans normaliter gewoon aan veel hoog bezoek - nu in oorlogstijd, en bovendien in het "Sperrgebiet", voor al wat koninklijk was uiteraard evengoed op een andere planeet had kunnen thuishoren! Van dit uitzonderlijk bezoek is bij "De Plate" een omstandig verslag bewaard gebleven. Het is hier niet de bedoeling om, binnen het beknopt bestek van een vervolgsérie, hierover speciaal in het lang en het breed uit te weiden. Laten wij enkel stellen, dat dit "werkbezoek" in Oostende toen een diepe indruk heeft nagelaten, vooral eigenlijk ook omdat de bezettende overheid blijkbaar ermede had ingestemd dat, in volle oorlogstijd en dan

nog in een afgesloten oorlogszone, een koningin - intussen behorend tot een opzijgeschoven instituut - quasi officieel en met een grote bewegingsvrijheid een bezoek kwam brengen aan een bezette stad. Ofschoon "incognito" (?), was zij bij dit bezoek aan Oostende toch vergezeld van Nationale Voorzitter Winterhulp P. Heymans, Voorzitter Winterhulp - West-Vlaanderen Prof. Dr. Sebrechts en Directeur-Generaal Winterhulp J. Ceuterick. Voor Oostende toen alleszins een memorabele dag !

Zij was weliswaar meertalig (een "must" in de opvoeding van koningskinderen) doch heeft na haar huwelijk het Nederlands nooit onder de knie gekregen (overigens destijds in de koninklijke familie zeker niet uitzonderlijk, zelfs bij "autochtonen"!). Het taaltje dat moest doorgaan voor "Nederlands" was bij haar een mengelmoes van (vooral) Duits en Nederlands, en dat was dan - zeer tot haar spijt - wel een handicap bij haar contacten met de gewone man en vrouw in Vlaanderen. Toen zij in 1964 de IBIS-jongens uitnodigde voor een Kerstfeestje op haar kasteel Stuyvenberg, werd zij door een IBIS gelegenheidskoortje vergast op enkele kerstliedjes. De glunderende directeur en dirigent Robert Coelus werd door haar hartelijk gefeliciteerd met als aanspreektitel "Herr Kapellmeister". Het mocht dan in het Duits zijn, maar welke Oostendenaar werd ooit op die manier aangesproken?

Besluit

Spijts alles is Winterhulp-België *uiteindelijk* de geschiedenis ingegaan zonder ook maar enig stigma van collaboratie of zelfs maar "inschikkelijkheid" tegenover de bezetter, in oorlogstijd ongetwijfeld een niet geringe prestatie! Het tegendeel zou alleszins een groot onrecht geweest zijn, niet in het minst ook ten aanzien van de talloze onbaatzuchtige medewerkers en donors. Dat tot dusver een vorm van "nationale erkentelijkheid" is uitgebleven (en voorzeker ook zal uitblijven) is in die typische Belgische context eigenlijk geen erg, omdat niemand in dit land hieraan nog zwaar tilt of zich over dergelijke kwesties nog wil opwinden, ... tenzij sporadisch wel eens vrij uitbundig in het Parlement (evenals in bepaalde media), maar dan duidelijk omwille van louter partijpolitieke redenen. Recente geschiedenis is en blijft bij ons een onafgewerkt verleden, of, beter gezegd, een "onverwerkt" verleden. *So let it be, ... and who cares ?* En intussen draait de wereld toch maar verder.

Van groter belang is het kapitale feit dat wij *ook vandaag* nog **lessen** kunnen trekken uit de werking van Winterhulp, ten gronde een noodzakelijke *complementaire* werking ten aanzien van de NLVC en de Ministeries van Landbouw, Sociale Voorzorg en Volksgezondheid. Als civiele crisis manager "Food & Shelter" bij de NATO/CECC heb ik mij destijds hierdoor laten inspireren om *toen reeds* in het crisisbeleid tevens het accent te laten leggen op veelal verwaarloosde "randverschijnselen", zoals het goed doordacht opvangen van bejaarden, zieken, gehandicapten, baby's, opgroeiende kinderen, zwangere vrouwen ... en helaas ook aangepaste psychische slachtofferhulp voor verkrachte vrouwen, vooral na de uitwassen in ex-Joegoslavië, met vrouwen van wie bovendien man en zoon (of zonen) waren vermoord (zoals in Srebrenica), een ultieme waanzin die niet alleen nabestaanden maar ook hulpverleners nooit meer loslaat! Zelfs in onherbergzame gebieden en in moeilijke klimatologische omstandigheden was civiele NATO hulpverlening snel ter plaatse (vanzelfsprekend met militaire begeleiding en logistieke omkadering), veelal nog vooraleer andere gespecialiseerde hulpverleners, meer bepaald het Internationale Rode Kruis, het UNO Commissariaat voor de Vluchtelingen of NGO's, eerste hulp konden komen bieden. Nood dwingt wet, en dan moet je wel oog hebben *voor het geheel*, incl. bepaalde "randverschijnselen", *ook* wanneer die normaliter onder de bevoegdheid van *andere* organismen vallen. Want wie zal je daarvoor terugfluiten ? Het gaat telkens om heel wat meer dan enkel het massaal, snel en deskundig aanvoeren of droppen van "food & shelter", want het gaat tenslotte *om mensen*, zonder enig onderscheid, en met *apart* ook de nodige aandacht voor de zwakkeren, en dat doorgaans in een *spoedeisende* en zeer moeilijke situatie.

En dat is bij uitstek de les die wij *ook nu nog* kunnen trekken uit de werking van Winterhulp. Want *ook toen* was de toestand ongeveer gelijkaardig : de NLVC e.a. wisten weliswaar (gelukkig maar!) het plaatje grotendeels in te vullen, maar “aan de rand” waren er niettemin vaak schrijnende situaties die eveneens schreeuwden om hulp en bijstand, maar dan wel op een aangepaste en doeltreffende manier. In Oostende, wanneer men plots en dringend bijstand nodig had, zei men nog jaren na de oorlog : “Ja, je peinst toch zeker nie dat ‘k zou moeten gaan naar Wienterhulpe ?” . Men zei het al schertsend ... “maar al lachend zegt een zot de waarheid”.

En “pour la petite histoire” : Officieel zal dit allicht nooit worden toegegeven, maar - zo kort na de oorlog - tijdens de Korea-crisis in 1950 (en zeer concreet het begin van de Koude Oorlog), kon men voor het toen *dringend* tot stand brengen van een nieuw en doeltreffend veiligheidssysteem, zich *logischerwijze* en louter *pragmatisch* enkel laten inspireren door het *enige model* dat recent zijn sporen reeds verdiend had, en dat was - hoe kon het toen ook anders ? - die verketterde NLVC en Winterhulp ! Het toen *dringend* opgericht *horizontaal* netwerk van specifieke departementale diensten voor civiele preventie en defensie, met als leidend en overkoepelend orgaan een Nationale Veiligheidsraad bij de Diensten van de Eerste Minister, was hiervan kennelijk “pour copie conforme”.

Logischerwijze en onvermijdelijk kwamen in dit netwerk weerom “acteurs” opduiken uit een nog zeer *recent verleden*, ... doch voorzeker niet om die reden maar heel eenvoudig omwille van hun onbetwistbare expertise, kennis en ervaring. Opnieuw dus (spijs repressie en epuratie) veelal *dezelfde* personen,... maar nu met een ander “petje” op! Ook al moest je hen soms zoeken achter tralies of in een of ander verdomhoekje ! Want het was andermaal oorlog, zij het nu wel een “Koude Oorlog”, en “à la guerre comme à la guerre ...”. De homogene CVP-regering die toen (eenmalig en uitzonderlijk) is aangetreden in de nasleep van de koningskwestie, heeft dan ongetwijfeld een en ander mede mogelijk gemaakt omdat geschorste ambtenaren (van de Ministeries van Landbouw en Economische Zaken) terug in dienst mochten komen. Trouwens, wat hadden zij eigenlijk misdaan?? Minister Pholien had het over “Une justice de rois nègres”. Overigens had die CVP-regering (of welke regering dan ook) in de gegeven omstandigheden toen geen enkel alternatief. Vanuit de oppositie werd hiertegen scherp gereageerd (“ze gaan de zwarten weer opvissen!!”), maar de Russische dreiging werd overal aan gevoeld als zeer reëel (en intussen is er blijkbaar nog niet veel veranderd!).

Misschien is dit een verklaring voor het feit dat “men” in bepaalde kringen dit veiligheidssysteem nooit echt heeft willen aanvaarden, nooit ervoor de nodige middelen (hoe gering ook) heeft willen verschaffen, en na de Koude Oorlog heel dit netwerk een “zachte dood” heeft laten sterven, ... om nu opnieuw te gaan beseffen dat wij eigenlijk nog steeds (en wellicht meer dan ooit) een degelijk functionerend veiligheidssysteem nodig hebben. Terzake en ter illustratie, zal het de aandachtige lezer misschien interesseren dat hierna een dubbel foto wordt afgedrukt, een “tweeluik” dat ,via een concreet beeld , de flexibele *synergie* poogt weer te geven tussen een traditionele hiërarchische en *verticale* structuur binnen een Ministerie, en anderzijds de *direct* hierop gerichte veiligheidsdienst binnen een *horizontaal* netwerk (met “uitlopers” tot diep in de privé sector), *beiden* “belichaamd” in *één* en *dezelfde* verantwoordelijke topambtenaar “à double casquette”, meer bepaald: “bovengronds” (in “normale” tijden): de *publiek* bekende overheidsdienst (hier in casu het Ministerie van Landbouw en Visserij), én “ondergronds” (crisismanagement, nucleair rampenbeleid, beveiliging voedselketen, rantsoenering, preventie bio-terrorisme, externe en interne beveiliging, noodhulp, “international crisis net working” & “Stay behind”): hierbij direct aansluitend de niet-publiek bekende dienst (*top secret*) voor civiele preventie en defensie (nauw verbonden met de Nationale Veiligheidsraad en met NATO/CECC) , dit alles resulterend in een *modern overheidsmanagement* dat *te allen tijde* optimaal en vlot kan functioneren ten bate van de bevolking (in casu hier: de voedselvoorziening). Wel “handig” in de “Koude Oorlog” was ook het feit dat “bovengronds” tegelijk een ideale “dekmantel” was voor “ondergronds”. Dit soepel

werkend systeem was volledig gebaseerd op onbezoldigde volontaire inzet, ook vanuit de privé sector, en bijgevolg gedreven en gemotiveerd ... en was dus zeker geen geldkwestie maar eigenlijk vooral een kwestie van *politieke wil* . Het heeft - tot ieders verbazing en ondanks alle mogelijke feitelijke tegenwerking - een halve eeuw (1951/2000) kunnen stand houden, vooral dankzij de daadwerkelijke steun en medewerking van de Belgische legerleiding (voor wie militaire én civiele defensie uiteraard één geheel vormen) ... doch schijnt nu ongeveer sedert Pasen 2015 (“feest van de opstanding uit de doden”) *ergens* een nieuw leven te zijn begonnen. *Ship ahoy!*

=====

Winterhulp mocht dan in W.O.2 gedurende vier lange jaren eigenlijk zelf ook een barre “winterreis” hebben doorgemaakt ... maar kwam uiteindelijk niet “van een kale reis terug”. Al is dat tot vandaag voor velen nog niet zo duidelijk of zelfs volslagen onbekend. Vandaar dit alleszins niet onbelangrijk “toemaatje” in deze vervolgserie. Want onbekend is onbemind (en dat geldt niet alleen voor Winterhulp maar ook voor zijn al even miskende opvolgers). En in de woelige geschiedenis van België zijn er reeds al te veel dergelijke gevallen, tevens oorzaak van allerlei misverstanden en aanslepende onenigheden, ... met uiteindelijk allerminst een “win/ win situatie”! Voor het overige, “de minimis non curat praetor”.

(wordt vervolgd)

↑
CONTRAST!!
↓ (1942)

Propaganda voor het Oostfront

RANTSOENZEGELS
(1943)

1a	2a	3a	4a	5a	6a
1b	2b	3b	4b	5b	6b
7a	8a	9a	10a	11a	12a
7b	8b	9b	10b	11b	12b
13a	14a	15a	16a	17a	18a
13b	14b	15b	16b	17b	18b
19a	20a	21a	22a	23a	24a
19b	20b	21b	22b	23b	24b
25a	26a	27a	28a	29a	30a
25b	26b	27b	28b	29b	30b
31a	32a	33a	34a		
31b	32b	33b	34b		

Rantsoeneringszegels

Gratis maaltijden voor behoeftigen

“Nalatenschap “ van NLVC/Winterhulp: crisismanagement als een “Janus met 2 gezichten”:
bovengronds & ondergronds (1951-2000)

Oostende 16 mei 1804

door Eddy MASSCHALCK

In De Plate van september 2014 hadden we het over de geschiedenis van Panorama's en meer bepaald over 'Het Panorama van de Slag aan de IJzer' te Oostende. Panorama's waren een uitvinding van Robert Barker, gepatenteerd in 1787. Barker liet speciaal voor panorama's een rotonde bouwen te Leicester Square in London. Het was een groot succes! Maar zijn exclusieve rechten liepen ten einde in 1801.

De zoon van Robert, Thomas Edward Barker, liet in 1802 een nieuwe rotonde bouwen in The Strand, eveneens te London. De opening was op 11 juli 1803 met een panorama 'View of Rome from the Pincian Hill'. In 1804 werd in het gebouw een tweede, kleinere panoramazaal gebouwd. Men had het nu over de Large Circle en de Lesser Circle. De Lesser Circle werd geopend op 15 januari 1805 met een panorama 'Sir Sidney Smith's naval action off the coast of Ostend, which had taken place on 16 May 1804' ...

Oostende zou later nog eens aan bod komen in de Lesser Circle, namelijk laat 1815 tot midden 1817: 'View of Ostend'. Dit liep parallel met een panorama in de Grand Circle: 'Victory in Front of Waterloo'. Zie illustratie hierboven.

Maar nu terug naar 15 januari 1805. Wie was Sir Sidney Smith? Wat gebeurde er op 16 mei 1804? Sidney Smith (1764 - 1840) was officier bij de Britse marine in dienst tijdens de Amerikaanse en de Frans revolutionaire oorlogen. Hij werd later bevorderd tot admiraal. Napoleon zei over hem: 'Door deze man heb ik mijn lot gemist ...'. Met de hervatting in 1803 van de oorlog met Frankrijk was Smith gezagvoerder op de Antelope. De Antelope was deel van een Britse vloot voor de kust tussen Oostende en Vlissingen. De bedoeling was om een invasie van het Verenigd Koninkrijk door Napoleon te voorkomen. Smith werkte in 1804-1805 o.a. samen met de Amerikaanse uitvinder Robert Fulton om torpedos en mijnen te ontwikkelen om de Franse invasie - vloot te vernietigen.

In die periode zijn de voorbereidingen tot de invasie van Engeland volop bezig. Dat veroorzaakt een geweldige drukte in Oostende en langs de ganse kust. De vissersvloepen worden opgeëist en de meeste vaartuigen omgevormd tot landingsboten. Op 16 mei 1804 kwam er uit Vlissingen een vloot van 95 schepen naar Oostende om de daar gelegen vloot te vervoegen met als bedoeling de invasie

van Engeland. Rond 7.30 u in de morgen kwam de vloot uit Vlissingen in de nabijheid van Oostende. Ze bestond ondermeer uit 19 schoeners en 35 schuiten. De Engelsen gingen in de aanval. Meerdere schoeners en schuiten strandden. Maar de zware beschietingen van op de kust maakten het de Engelsen moeilijk. Rond 8 uur 's avonds moesten zij zich omwille van het laag tij, met redelijk zware verliezen waaronder 50 doden en gewonden, terugtrekken naar dieper water. De rest van de vloot uit Vlissingen kon de Oostendse haven binnenvaren.

Op 18 mei 1804 wordt Napoleon door de Senaat, tot Keizer uitgeroepen. In augustus 1804 bezoekt Napoleon voor de derde keer Oostende, ondermeer voor een algemene inspectie van de vestingwerken. Napoleon zal in december 1804 tot Keizer gekroond worden.

*Zeegevecht tussen Engelsen en Fransen.
Detail uit achterglasschilderij 'De Haven van Oostende',
W. Wieden, 1813. (in De Plate juni 2012)*

281812

MET DE FIETS DOORHEEN HET OOSTENDE
VAN AANVANG DE ZESTIGER JAREN

door **Emile SMISSAERT**

Zoals elk jongmens dat zindert van levensdrift en -kracht, van hoop op en vervulling van een later meevallend te noemen toekomst, voelde ik af en toe de kriebels in mijn lijf om 's avonds, ter verstrooiing en om eens wèg van alle leerboeken te zijn, even goed te gaan uitwaaien en om in de nabijheid tijdens de nazomermaand nog wat te gaan fietsen. Ik wil ruimte! Ik wil me uitleven! Langs de zeedijk naar Raversijde en Middelkerke? Of meer landinwaarts het Westerkwartier, Stenedorp, gebeurlijk de Nieuwe Koerswijk? Of de Vuurtorenwijk 'aan de overkant', de vaart? Eender waar, als er maar animo en open lucht is ... bij goed, zonnig weer en met een meezittend briesje. Eigenlijk jammer dat de zee waarvoor zovele toeristen gretig naar onze kuststrook komen, tezeldertijd zoveel 'verloren ruimte' inneemt; maar die andere 180 graden, ha ja, dat is niet mis om te be-leven, om kennis mee te maken ! Måàr ... je dient wel de betere hoekjes, de fijne kantjes te kennen en bedachtzaam weten te combineren met het meer alledaagse!!

Laat me iets meer vertellen en breedvoeriger beschrijven over zomaar na jaren her een onbepaald gebleven septemberavond (“Gouden roos ...”), waar ik zo intens kon van genieten. Eigen belevenissen bekijken, trillen het best na.

Mijn velo - van het deugdelijke merk ‘Mercator’ en vrij prijzig geweest maar in vertrouwen gekocht bij handelszaak Marcel Lams, gelegen rechtover de hoofdingang van het Stadhuis – stond opgesteld bij de ingang van de drukkerij op haar vaste staanplaats die gesitueerd was in de achterbouw van ons huis. Nog even verifiëren of de bandendruk behoorlijk was, de remmen en de trappers soepel reageerden op de commando’s, de fietsrekker niet vergeten en aangespannen is, de fietspomp mee was en op haar plaats klemde ... De fietsspelden aan de broekspijpen opgezet, de koers van dit uitstapje, in gedachten en in grote lijnen uitgestippeld, en ... vooruit. Links en rechts en achteraan voorzichtig nagaan ... hop, met zwier het rechterbeen over de “middenbare” gezwaaid, flink afgezet van het voetpad naar de rijweg, rechtop boven het zadel de tweewieler krachtig in gang duwen.

Begonnen tot het uiteinde van de Sint-Sebastiaanstraat, het volle centrum van stad, en uitmondend op het Marie Joséplein, rechtsaf de Koningstraat in, met *opgepast!* : de dubbele tramsporen. Telkens viel me op hoe de tuin van de ‘Koninklijke Villa’ een ietsje verwilderd en met opzet ondoordringbaar aandeed, hoe open en ruim de aanblik was die de groene plek afgezoomd met pergola’s aan de achterzijde van de Koninklijke Galerijen oogde en waar de ‘Concours hippiques’ (paardenspring wedstrijd) iedere zomer een geschikte plaats vond. Tien jaar later zou de nieuwbouw van het stedelijk zwembad de site voorgoed omwoelen, verkerven en verknoeien ...

Linksaf de Koninginnelaan in, leidend naar “t Bosje” met de grote réverbères (lantaarnpalen) van een zilverkleurige Belle Epoque verlichting, en dan overheen het immer drukke kruispunt “Petit Paris” naar het uitgestrekte Maria-Hendrikpark de brede brug op over wat verkeerdelijk in de volksmond de ‘autostrade’ heet (= in feite de ‘Verenigde Natiënlaan’). De toegang vertakt zich nu nog altijd in drieën. Vastberaden en feilloos stuurde ik mijn vehikel het centraal gelegen, sterk afdalende gedeelte in. Om met de verworven snelheid de installaties in de vijver aldaar van de verlaten liggende “Vrije Zwemmers”-club in een halve boog te contourneren. Hoe vredig te midden van het groen lag alles er bij ! Enkele eendjes paddelden, snaterend en met hun achterkasteel weg en weer schuddend, in groep vrij rond, nog op zoek naar brood van passanten, en ze trokken onderwijl uitdeinende cirkels in het verre van propere water. Al pedalerend arriveerde ik aan een eerste houten bruggetje-in-boogvorm. De planken en spanten klikketikketakten van jewelste en heel in de verte hoorde ik honden die in het asiel van “Het Blauwe Kruis” - uit protest ? - in het ronde tekeer gingen, met hun geblaf erbij ! Ik bevond me midden in de natuur. Onmiddellijk rechts van de overspanning leidde een voorgetrokken ruw paadje in de richting van de pas gebouwde en in gebruik genomen “nieuwe watertoren”; mijn behendigheid en stuurvaardigheid werden er op de proef gesteld ... maar ik haalde het ‘*con brio*’. Eens voorbij de gering te noemen hindernis volgde ik braafjes de geasfalteerde, krommende baan met zicht op “Het Koninginnehof” tot ik, aan de herberg ‘Armenonville’ met de “Schuttersgilde” gekomen, insloeg om, langs zij, het voetbalterrein van K.V.G.O. te bereiken. Met opnieuw een smal aarden wegeltje dat uitliep op de Konterdamkaai die bezaaid was met kiezel en kleine, geniepige steentjes, die onverhoeds en verraderlijk gevaar konden opleveren voor de velobanden ...

Rechts rechtdoor : aan de zijlijn van de wijk Konterdam, voorbij mij onbekende blubberende afwateringen, verder links onderdoor de spoorweg, bevond ik mij nu rechts langs zij het traject waarop de treinen naar het binnenland, eens gelanceerd, aan snelheid wonnen. Telkens pauzeerde ik met het fietsen. Want in een tijdspanne van amper tien, misschien twaalf minuten – zo schatte ik – naderden drie verschillende treinstellen; de ene voor het binnenland, de andere twee nachttreinen met voor mij onbekende bestemmingen (Wenen? Bazel ? Rome ?) Wat al scenario’s van avontuur, fantasmen en reizen wekten ze bij mij op ! Hoe gaarne ware ik eens meegereden !! Trouwens,

enkele kennissen van me hadden in de zomermaanden, of was het tussendoor ?, een jobdienst als bijverdienste bij de "Compagnie internationale des Wagons-Lits" (CIWL), en wel als "*coucheur*" (slaapwagen begeleider). Tussenin 24 uren was vrij kuieren in die buitenlandse grootstad mogelijk! Met een ruk aan de stuurstang van 'mààr mijn velo' trok ik me weer op gang en reed de 's avonds vrij van arbeiders sites van zowel de scheepswerf van "Beliard & Crighton" als de onderhoudspost van de N.M.B.S. voorbij.

Daarop stond ik voor een soort tweesprong. Zou ik de brug die vóór me lag negeren om rechts de Vaartblekersstraat in te slaan en de plaatselijke 'ateliers' (werk- en onderhoudshuizen sedert 1902) van de "Wagons-Lits" passeren ? Nu pas verklapt : slechts éénmaal, per uitzondering en dan nog met een grote 'chanceslag', werd het me door een vriendelijke nachtwaker (die hiermee zijn boekje te buiten ging) gegund om even het voorterrein te voet te betreden en in de schemer binnenin een hangar een glimp te kunnen opvangen van een paar donkerblauwe wagons die overdag een opknappbeurt kregen. Of zou ik, wanneer ik voordien met eigen ogen had gezien dat de "Kamina", het troepentransport-schip van onze "Belgische Zeemacht" [ZM], "binnenlag" en aangemeerd was in het Houtdok langs de Henri Deweerckaai, van op redelijk te noemen afstand en met zicht op het voorschip, eerst een kijkje gaan nemen ?

Wat een imposant in blauwgrijs geschilderd schip was dat ! Men zag, hoorde, 'snoof' dat er bestendig aan boord bedrijvigheid was. Alleen al het nooit eindigend geronk van de motoren om binnen in het schip energie op te wekken ... Een wachtpost was voorzien. Vrijwel altijd stonden één of meerdere camions van het leger langsheen het vaartuig opgesteld. Regelmatig liepen marinemensen van allerlei rang de loopbrug op en af, nooit nalatend om – verplicht ! – telkens de militaire groet aan de vlag van onze 'Zeemacht' te brengen. Het gebeurde regelmatig dat een "motard" vanuit de "Generaal Mahieukazerne" of de "Cedra" (Diepwaterkaai) of de "Logistiek" (aan de overzijde van de haven) of overdag de "Eguermin" (de mijnenbestrijdingsschool) persoonlijk een bericht kwamen afgeven of meekregen. Nog herinner ik me het intern, mondeling druk radiogebruik op en over het schip en het regelmatig terugkerende gezegde: "Continuez" (het Nederlandstalige equivalent en hoe het precies in elkaar stak is me ontgaan). De immer dooreen gebruikte tweetaligheid die, vond ik, zo karakteristiek was voor de "Belgische Zeemacht"/"Marine", heeft me trouwens persoonlijk nimmer gestoord. Verder memoreer ik nog, dat het telkens heel wat voeten in de aarde had om de brede, logge structuur van de "Kamina" toch ongeschonden doorheen de Demeysluis te Oostende weten te manoeuvreren. Maar met de hulp van eigen sleepbootjes en zeemanskunde en mathematisch uitgekiend : dit lukte tóch !

Bouwjaar: 1939; tonnage: 4.485; lengte: 114 meter; motor: 3600 PK; kruissnelheid: 14 knopen; (in 1950:) 14 officieren en 161 onderofficieren en matrozen.

In de jaren vijftig-zestig deed alleen al het zicht van verre op deze buitenvarende, tot dan grootste boot van onze Zeemacht mensenmenigten aanhollen naar en op het westerstaketsel. Ik heb zelf indertijd met eigen ogen gezien (1958) hoe Burgemeester Van Glabbeke de stadsdienstauto-met-pompier op de Albert I-promenade deed stationeren ten einde klaar haar buitenvaart voorbij "'t Koptje" van "Thooft" te blijven volgen! Een dusdanige allure en prestige had toen der tijd dit pronkstuk bij het publiek !

In 1967 werd de "Kamina" uit de vaart genomen, "omwille van ouderdomsverschijnselen" (sic). Haar bestaan, nut en verdiensten zijn aanzienlijk geweest en blijven onvergetelijk voor tijdgenoten. "In 71 havens van 48 verschillende landen, en hiervoor meer dan 400.000 zeemijlen afgelegd. In die periode vervoerde hij duizenden Commando's van en naar hun oefenzone, en verzekerde hij de opleiding van honderden zeelui uit het actief en het reserve-kader" (uit het Memoriaal van de ZM, p 230-231: ill.).

Het schip is haar lotsbestemming niet kunnen ontlopen en is in 1968 gesloopt geworden.

* * *

Maar ik wenste mijn tocht verder te zetten en liefst onverkort te voltooien.

Vooreerst richting de brug van de Doksluis. Het betreft de brug in het verlengde van de Prins Albertlaan, nabij de Oostendse roeiclub KRNSO, wier clubgebouw nog een afgekocht relict was van de Wereldtentoonstelling 1958 en in wier vervanging nu heel onlangs voorzien werd. Er kleeft bij mij geen bijzondere herinnering meer aan de druk bijgewoonde Pinksterenregatta die op de vaart Oostende-Brugge om zo te zeggen 'uitgevochten' werden, maar het is een feit : ze waren geliefd bij kenners !

Het eerste derde van mijn trektocht, – eenzaam wèl doch niét saai noch zinloos te noemen was voorbij. Zo'n rondtoeren, doorgaans niet tot in de puntjes vooraf gepland en waarom ook, slechts nu en dan uitgebreid, was voor mij telkens een fysieke noodzaak en een psychisch verfrissen en afreageren van spanningen, een deugddoende distractie voor lichaam en geest. Je hoofd eens goed 'leeg maken' en 'rust gunnen', tot andere gedachten komen en vrijuit mogen genieten van de buitenlucht, weet je wel ...

Via de Prins Albertlaan de brug nabij de sassen overstekend naar de overzijde : de Prinses Elisabethlaan. Rechts voortrijdend langs de 'vaart', met links toen nog de grote Elektriciteitsfabriek en de straten en huizen van "t Sas", met de kerk die toen in aanbouw was, iets wat nabij de Spuikom eveneens het geval was met de belendende percelen, bestrating en woonsten. Met enkele forse rukken aan de ketting, van 3 versnellingen voorzien, reed ik het ovaalvormig terrein van de Spuikom (volkst.: De pit) op en door, op mijn hoede voor verraderlijke glassplintertjes, nageltjes en punaises. Typisch een verhevenheid met alleen in beide richtingen een rijpad, een dijk waartegen het klossen van het water nooit ophoudt te weerklinken en waar een beetje verder van de boord af menig vissersvaartuigje ligt te dobberen. Voorbij enkele houten noodklassen van een school, langsheen de betonnen overblijfsels van een destijds aangelegd terrein voor het opvangen van watervliegtuigen in de oorlog. Passerend langs lager gelegen, drassige, niet te gebruiken grasgronden vol onkruid.. En tochtig ! Pas bij het naderen van de oesterputten van Halewyck en met een klaarder zicht op de onlangs afgebroken 'witte vissershuisjes', kwamen er weer menselijker tekens van leven te voorschijn die mij, grotendeels onbekend met de streek en de wijk, vreemd en onbekend overkwamen.

Ik beëindigde het verderzetten met mijn "Ronde van de Spuikom" en, via het inrijden van de Thomas Van Loostraat met de cinema aldaar en het oversteken van de Dr. Eduard Moreauxlaan langs de watertoren van de OPEX, belandde ik op de Hendrik Baelskaai aan het vissersdok. Vissersvloot en -tuigage, geuren van touw en teer en zeenat boden een heel ander uitzicht. Hier was een gedeelte van het havengebied, met enkele fabriekjes en neringdoeners, met wat kantoren en stapelruimten. Verder zeewaarts oprijdend trof ik het smalle doch hoge silhouet van de vuurtoren aan, als "Lange Nelle" alom bekend. Haar drie zwaailichtsignalen per tien seconden doorpriemen, verreikend en zonder ophouden herhaald, het nachtelijk duister en duiden wat onze kust betreft de juiste, veilig te bevaren route aan voor de zeevaarders. Ze dragen bij tot de charme en de identiteit van onze haven- en centraal gelegen kuststad, een feit waar onze toeristen, verblijd en geroerd, ja soms verbluft, moeilijk over uitgekeken en uitgepraat raken. Die majesteit van rondom rond weidse witte lichtbundels uit te zwaaien! En wier sfeer bij wijze van voorbeeld de Nederlandse zanger Vader Abraham in zijn lied "Dààr in het kleine café aan de haven" zo treffend, in eenvoud en rust vertolkt en met zin voor gedragen melancholie gezongen, dra wist te fixeren tot een onuitwisbaar deeltje van ons aller maritiem erfgoed.

Links prijken de twee sleeën van de slipway, waarop bijna steeds één of meerdere kleinere schepen

wachten op hun toiletbeurt; rechts de scheepswerf van Seghers wier bedding schijnbaar wat klein en ingezakt lijkt. Interessant, dat wel, maar ik verkies door te rijden. Met uitzicht op de Halve Maansite naar het oosterstaketsel dat tweedelig was, toenmaals nog geheel in hout uitgevoerd en – door onjuist aangepakte baggerwerken ? - hier en daar lelijk, onherstelbaar verzakt was.

En ... merk ik daar aan de zeeboord geen ongewone beweging ? Ja, de seinpost duidt via zwarte rieten cilinders en kegels de komst van een binnen te varen schip aan. Een spurtje naar het 'koptje van 't Hooft', niet te missen, en 't zal een welkome pauze met spektakel wezen ! Eens ter plaatse, zag ik dat een groot passagiersschip van de "Oostende-Dover"-lijn redelijk dicht langs de kustlijn kwam aanvaren om vervolgens via een halve boog bijna loodrecht op de "geule" opnieuw het zeegat in stevenen. De bedoeling was duidelijk : zoals gebruikelijk is met de achtersteven het eerst de havengeul binnenvaren om dan behendig, zonder brokken te maken, aan te leggen ter hoogte van het spoorwegstation. En zo ging het inderdaad in zijn werk : het schip dat eerst in zee scheen stil te vallen, meldde door middel van een aan de achtermast gehesen sein dat het de aankomstprocedure aanvatte en het vaartuig naderde ons met grote snelheid, terwijl wij de geur van verbrande stookolie opsnoeven. Het was nu te zien, dat het de "Roi Léopold III" betrof die vooral op het westerstaketsel vele kijkers deed aanlopen en wist te boeien. "De moale is dô !" Immer een gratis attractie en reclame voor Oostende ! Het schip minderde even verderop geleidelijk zijn vaart en naderde vervolgens behoedzaam en voorzichtig de voorziene aanlegpost aan de kade vlakbij het spoorwegstation. De passagiers konden, eens ontscheept en de paspoortencontrole alsook de douane gepasseerd, desgewenst hun reizen voortzetten per binnenlandse of internationale trein. Doch dit alles was voor mij maar van horen zeggen en bovendien, dat lag vanwaar ik stond, ver buiten mijn gezichtsveld.

Lieve mensen, 't werd méér dan tijd om de terugtocht aan te vatten! Opnieuw reed ik de rammelende en ruttelende plankenvloer op, in tegenovergestelde richting, en botste bij wijze van spreken op een Duitse bunker, tevens met zicht op het niet meer gebruikte, overgebleven sluizencomplex, nog van in de tijd van Koning Leopold I (midden 19de eeuw).

Een wat lager gelegen tweede staketseltje, uitgerekt en evenwijdig met het oostelijk deel van de havengeul, omzoomde de te volgen weg die leidde naar de sluizen van het Visserijdok. Afstappen van de velo. De lichtjes van de tegenoverliggende car-ferry die straks bij nacht de oversteek naar Engeland zal doen, schitterden bij het invallen van het avondduister dat het een lust was om zien, - en nóg was hij bezig met het laten inrijden van de auto's, zijn reden van bestaan trouwens.

Toen ik in het Klein College de lessen volgde, was soms één van de zondaagse gezinsuitstappen in de wintermaanden bestemd voor een bezoek aan het Oostendse Visserijdok en de Vismijn, "aan de overkant" gelegen. Onderbroken door een sanitaire stop in de grote kantine aldaar én om ons met een drankje op te warmen, vooraleer op onze terugkomst de indrukwekkende hallen en kaden van de eigenlijke Vismijn te voet af te leggen. Ten einde óf de stadstram, óf de kusttram aan de halte "Weg naar Vismijn" te nemen en huiswaarts in de Sint-Sebastiaanstraat te keren. Dat was het geval in de vroege jaren vijftig, toen ons ouderlijk gezin, vier in aantal, op wandel ging. Die herinneringen aan diverse tochten in de omgeving schoten te dezer gelegenheid opnieuw in mijn geheugen, telkens wanneer ik bijvoorbeeld aanstalten maakte om de vismijnhallen, ditmaal per velo, te doorkruisen.

Het donkerde intussen buiten. Binnen de verlaten doodse, hoge hallen diende er goed opgelet te worden voor 'verdwaalde' bennen en hier en aldaar nog niet voldoende opgedroogde waterplassen, kwestie van niet uit te schuiven.

Ik zette op mijn tweewieler het voor- en het achterlicht aan en, terwijl ik stevig het stuur omklemde en de trappers sneller en heviger begon te martelen, draaide de dynamo goed hoorbaar op volle toeren.

Heerlijk om het licht van de lamp te zien en allerlei schokken passend te kunnen pareren, opwindend om de banden te horen zingen en zoeven, verleidelijk om zomaar, de fietsbel herhaaldelijk te doen rinkelen, in de trant van: "hier ben ik!". Ja, en dan? Een frisse wind die het gelaat streelt en masseert, een voelbaar koude maar gezonde neus. Met wat dauwdruppels op de glazen (enigszins hinderlijk, maar komaan, jong), onderaan klevend en klittend op de bril. Met volle wuivende haardos van een nu, ja uitgelaten, momenteel intens gelukkige midden twintiger jongeman.

Kortom, machtig als een koning, zeker van de koers wat het parcours betreft en de zelf te bepalen snelheid die hij zijn "ros" oplegt.

Zeg, is dat geen pret? kom nou, is het geen vrije avond waard?

* * *

Ik keer nu zeker terug, 't is beloofd. Naar wat ik zoal nog te vertellen heb vooraleer aan mijn hier te beschrijven mini-fietstocht een einde komt ...

Eens uit de gebouwen van de Vismijn geraakt, dokkerde ik verder, nu op de kasseien van de Vismijnlaan, passerend langs de Esplanadestraat en haar drie overgebleven oesterparken van lang geleden. Het was zaak om niet te strikken in en uit het zadel gewipt te worden door toedoen de toenmalige (stads)tram- en treinsporen (van de zgn. "Vistrein). Maar, zoals eerder vermeld, ik beschikte toenmaals over een flinke stuurvaardigheid en een stevig, betrouwbaar fietsenframe. Zo arriveerde ik aan het clubhuis van de jachthaven van het Ryco (begin 20ste eeuw), aan het drukke kruispunt van "De Bolle" en reed, rechtsaf inslaand, de Slijkense steenweg op. Met links drie opeenvolgende benzinstations van een verschillende grote maatschappij voor het autoverkeer, in het midden op een eigen berm en in beide richtingen de kust trambedding en rechts aan de Cockerillkaai enkele schaarse havenbedrijven en outillages. Toenmaals beschikte de al eerder meermaals vermelde "Belgische Zeemacht" (ZM) ginds ook over de belangrijke "CEDRA"-component, met aanmeermogelijkheid voor kleine mijnenvegers. Met aan de overkant ligplaatsen voor een paar algerines en hoogzeemijnenvegers, mooi naast elkander geparkeerd ter hoogte van de Logistiek, nog een ander onderdeel van de ZM te Oostende. Verder meer noordwaarts lagen één of twee mailboten van de "Oostende-Dover"-lijn aan de kabels vast ter hoogte van en ter onderhoud door de installaties van het Zeewezen. Dit havenzicht is, in de loop der voorbije vijftig jaar, onkennelijk gewijzigd en bij wijze van spreken grondig 'verarmd' geworden; deze site behoort thans tot de voorbije 'volkomen verleden tijd' van de geschiedenis van de Oostendse haven.

De Slijkense steenweg mondde uit op en eindigde bruusk, 90 graden links, ter hoogte van de twee Demeybruggen over het gelijknamig sluizencomplex., alwaar het memoriaal voor de "Vindictive"-raid op de haven (destijds in 1918) sedert vele jaren 'waakt' en prijkt. Puur maritiem en militair erfgoed! Daar waar bovenaan rechts de twee gebouwen en de 'ruimte voor sport in openlucht' van de plaatselijke Zeevaartschool gelegen waren; ook deze bestemming en plaats is inmiddels gedeeltelijk ontzield, gewijzigd van bestemming en ingekrompen ...

Eens de Graaf de Smet de Naeyerlaan bereikt en over de spoorwegbrug gefietst stond ik opnieuw voor een tweesprong.

OFWEL : via de Kapellebrug en- straat onmiddellijk het hart zelf van Oostende-centrum induiken en direct huiswaarts keren, - en - daar was ik me bewust van - dan heel wat missen van de nachtamiance en de verlichting van de winkels.

Wél hoorde ik dan nog van verre, tenminste als de ramen openstonden en de wind gunstig zat, het

gezing van entertainer “Jacky” alsook – en ik kon in gedachten me weer zijn fratsen en zijn drietelig gebabbel dooreen best voorstellen. Hij was een toenmaals gekende joodse Brusselaar die ontsnapt was aan de gruwelen van de Shoah en nu muzikant én komiek, vóór het venster met een kompaan gezeten aan-zijn-drumstel in café “Concordia” op het Wapenplein; hij kon bijzonder goed fluiten (zoals Bobbejaan Schoepen, terwijl hij zozegde als instrument één of twee trommelstokken vóór de mond gebruikte. “Jacky” met zijn snorretje was berucht om zijn vranke omhalingen, onderwijl vleierijtjes en boutades, kusjes en complimentjes uitdelend, die wél. Tóch behield hij tijdens het seizoen een hem trouwe aanhang en het vertrouwen van de uitbater van de ‘Kerlinga’..

Of, als het op een donderdagavond voorviel, de uitlopers meemaken van het avondconcert dat de Muziekkapel van de Zeemacht, o.l.v. Kapelmeester Guy Duyck, van op de kiosk ten beste had gegeven. Onderwijl floreerden de terrasjes rondom die op dat late uur door het goede warme weer nog goed gevuld waren met muzikliefhebbers, toeristen en nachtuilen Die vonden dat het nog véél ‘te vroeg op de avond’ was, ja ja, en die best nog wat wilden mee genieten van wat amusement, snacks en vooral Belgisch bier. Plezier maken, jongens. . Gezellig samen zitten en kouten ondereen, niet? Men is toch aan de kust én op vakantie, hè. Vive la vie, leve de leute!

OFWEL : een kwart draai naar rechts, evenwijdig met de kusttram die naast het Spoorwegstation een belangrijke halte inlaste en overdag steeds een vloed toeristen, zij het naar Nieuwpoort- De Panne, zij het naar Blankenberge-Knokke, oplaadde en ter bestemming bracht. Ikzelf reed over de sluis (leidend naar de Oude Handelsdokken) het smalle, verouderde houten bruggetje over dat verbinding gaf met de populaire Visserskaai met haar variatie aan visrestaurants en met in het dok een assortiment van op en neer, weg en weer deinende kustvisserij bootjes. In de achtergrond twee fel verlichte carferries, door een paar gebouwen niet goed zichtbaar, die - dag in, dag uit, nacht in, nacht uit - continu wagens in- of uitlaadden. De Visserskaai eindigt ter hoogte van de jachthaven van de Noordzee Jachtclub, met even verder niet enkel het begin van het Klein Strand en de toegang tot het westerstaketsel maar ook het begin van de “Albert I – promenade met hoge appartementsgebouwen, een paar voorlopig van afbraak gespaard gebleven hotels en wat eetgelegenheden. Het geheel baadde gul in de gloed van de openbare verlichting en de vuurtoren zwaaide, om de zoveel keren per minuut en zonder ophouden, haar verreichende lichtbundels rond. Bovendien, telkens weer ontroerden me de gratie, de statigheid der twee mansfiguren en de harmonieuze proporties van het “Monument der Zeelieden” dat door de Antwerpse beeldhouwer Willy Kreitz in 1953 voltooid werd en sindsdien mede behoort tot de identiteit van onze stad ... Oplettend voor de met asfalt opgevulde, overgebleven rails van wijlen de stadstram liet ik me van de Van Iseghemlaan-helling met de fiets naar beneden “vallen”. Ik had ‘voor vandaag’ genoeg “zee” gezien en wilde nu van op afstand mee genieten van het nachtleven en het geschakeerde uitgaansleven “meemaken”..

“Het begon allemaal tussen de twee wereldoorlogen en tot méér dan een halve eeuw (sic) na 1944.

Jaarlijks kwamen duizenden Britten naar Oostende ‘op holiday’.

Alles op het continent was voor hen zó anders “. Etc.

(O. Vilain: Ten tijde van de Engelsen, in:

De Zeewacht; 18-08-2006, p. 26)

Men noemde de woonblokken tussen (grof geschetst) de Van Iseghemlaan tot aan de Vlaanderenstraat, de Louisastraat en de Langestraat tot aan de Boekareststraat het “ENGELS KWARTIER”, met haar vele hotelletjes en pensions, restaurantjes en pubs op Britse leest.. De Engelsen voelden zich daar in hun sas, maar, het dient gezegd, sommigen van onze neringdoeners

probeerden hen LISTIG uit te buiten. Persoonlijk kende ik 50 jaren geleden nauwelijks die buurt, faam en gebruiken, enkel van horen zeggen, nu en dan met feiten beaamd ...

De UITGAANSBUURT, met "Ostend by night", viel niet zo precies af te bakenen. Laten we zeggen : vanaf de Louisastraat-begin Kerkstraat tot het Casino-Kursaal, met als toppers oostwaarts de tweede helften van de Langestraat en de Van Iseghemlaan Het centrum ervan was gekend als "HET MONTMARTRE KWARTIER" en omvatte een mengelmoes van nachtcafés en -clubs, cocktail- en music-bars, tavernes, benevens een aantal bordelen. Maar bovenal de dancings en de bioscopen trokken de massa, jong en oud, aan.

Ook al het hier opgesomde, met uitzondering van de cinema's, is me meestendeels voorbij gegaan ...

Het nummer 1, zowel bij de toeristen als vooral bij de Britten die vanaf Pasen tot einde september onze streken opzochten, waren de feestzaal "HET WITTE PAARD" benevens de bijhorende "WIENER WEINSTUBE". De familie van Staf Smets hanteerde sedert 1949 een wervelende, succesvolle revueformule. Met in de sixties een crack als Leo Martin en zijn orkest als animator alsook zijn kompanen : vooral Chris Sent, Bob Benny en Yvonne Verbeeck als secondanten en anderen, maar dan komend en gaand. . Later, pas in 1968, werd Gaston Berghmans bij voornoemde artiesten opgenomen en maakte er zijn weg, als beste komiek van allen.

De gevel en het interieur van het hoekgebouw, de artiesten, de snelle serveuzen met de gigantisch zware bierkruiken, - zij allen riepen een uitbundige Tirolersfeer op. Leo Martin die zich telkens weer ten volle "gaf", wist vaart en ambiance, lol en "Gemütlichkeit". in de zaal op te poken en te behouden. Met iedermaal, vooral in de gloriejaren van de sixties, een gesmaakte avondshow! Slechts een vijftal keren kon ik met mijn ouders en broer de vertoning bijwonen. In de wintermaanden genoten de Oostendenaars zelf van allerlei bals en attracties "Het Witte Paard" : het was voor allen een begrip!.

Pasen 1974 :een niet te voorziene felle brand legde deze "volks-schouwburg" onherstelbaar in de as. De verslagenheid was groot, de hoofdtroef in het ontspanningsleven wèg!

Ik flaneerde nog even op mijn velo gezeten in allerlei hoeken en straten..

Ik merkte niet alleen het bijna futloos geworden Theatergebouw op. Maar ook de site, aan het begin van de 'Vlaanderenstraat rampe' gelegen, waar overdag staande reclame panelen toeristen lokten en aanmoedigden voor een eendaagse autocar excursies. Hen brengend naar en gidsend door Amsterdam, Parijs, Keulen, de markt van Goes (Zeeland); Ieper en Duinkerke. En vooral 's avonds nog heen en terug naar het mooi verlichte "Melipark" met de tere flamingo's in De Panne-Adinkerke.

Moe en verzadigd van indrukken, laat in de avond, zette ik koers naar huis via de Adolf Buylstraat. Ik passeerde o.m. de oorspronkelijke 'Corman' boekhandel en een paar 'Art Deco' gebouwen: ik noem de 'Internationale Boekhandel' en 'Cinema Palace' wier filmbobijnen, met open venster, ik nu nog in gedachten hoor draaien en zoemen.

Thuis gekomen in de Sint-Sebastiaanstraat parkeerde ik mijn fiets en legde mij te rusten..

PLATE – VEILING 2016

Schikkingen betreffende de veiling

1. De aanbieder moet een getypte, of minstens zeer goed leesbaar geschreven lijst samenstellen.

Bij boeken: titel, auteur, uitgever en datum vermelden;

Bij andere stukken of het een origineel of herdruk is.

Wij aanvaarden **geen** fotokopieën meer.

De lijst moet samen met de te veilen stukken binnengebracht worden in het Stadsmuseum, Langestraat 69, Oostende op **zaterdagen 9 en 16 januari**, van **10.00 uur tot 12.30 uur** en van **14.00 uur tot 17.00 uur**. De stukken zullen bij het aanvaarden gecontroleerd worden. Er worden geen stukken meer aanvaard de avond van de veiling.

2. De geschatte waarde per stuk moet minstens 5 Euro bedragen.

3. Op zondag **24 januari**, tussen **10.00 uur en 12.00 uur**, zullen de aangeboden stukken te bezichtigen zijn in het Stadsmuseum. De lijst met de te veilen stukken zal reeds beschikbaar zijn. Wie op de kijkdag niet kan komen kan de veilinglijst terugvinden op de website (www.deplate.be).

4. Op de avond van de veiling, donderdag **28 januari 2016**, zal de lijst ook te koop aangeboden worden.

5. Het bestuur behoudt zich het recht voor de veiling te annuleren indien het aanbod te schraal is.

6. Verder blijven de vroegere schikkingen van toepassing:

Een % komt te goede van De Plate. Dit procent werd vastgesteld op 20 % dat afgehouden wordt van de verkoopsom;

De stukken (boeken, foto's, affiches, plannen, enz. maar geen breekbare voorwerpen) moeten betrekking hebben op Oostende of de Kuststreek

LIDGELD 2016

In 2015 bedraagt de bijdrage van onze leden 6.658 €. De uitgaven voor ons tijdschrift bedroegen eind september reeds 9.796,02 €.

Normaal gesproken moeten de ledenbijdragen de onkosten van het tijdschrift kunnen dekken.

Dit jaar zal dit zeker niet het geval zijn. De redenen?

- verhoogde drukkosten door o.a. de stijging van de papierprijs en de kleurendruk.
- verhoogde portkosten.

De oplossing? Het aantal bladzijden verminderen! Maar dan zal ook de kwaliteit van het tijdschrift verminderen en dat willen wij niet. Ons tijdschrift is het boegbeeld van onze Kring en geniet bovendien een zeer goede reputatie. Zeer regelmatig worden de artikels van ons tijdschrift geciteerd in andere tijdschriften of in andere publicaties.

De andere oplossing is het lidgeld verhogen.

Daarom heeft de Algemene Statutaire Vergadering van 7 maart ll. beslist het lidgeld voor 2016 te bepalen op 25 €.

Wat krijgt u daarvoor?

- 10 maal per jaar het tijdschrift
- vrije toegang tot ons museum (ook voor echtparen)
- gratis bijwonen van onze activiteiten
- gratis toegang tot het Noordzee-aquarium.

Wij hopen dat U ons trouw blijft!

**MOGEN WIJ VRAGEN DE SOM VAN 25 € TE WILLEN STORTEN OP
REKENING BE81 3800 0966 6224**

U kunt gebruik maken van het hierbijgevoegd overschrijvingsbulletin

Alleen diegene die nog NIET betaald hebben vinden hierbij een overschrijvingsbulletin.

Fernand Mus
Penningmeester

Jean Pierre Falise
Voorzitter

*'t Ostends café serveert
lekkere biertjes
met een zeer
uitgebreid assortiment
Noordzee delicatessen!*

Visserskaai 29-30
Oostende
0489/ 981 331

Gesloten op maandag en dinsdag, behalve tijdens schoolvakanties

Specialiteit:
verse vis!

*... met de lekkerste frietjes
van Oostende*

Gesloten op maandag

**WEB DESIGN, SOFTWARE & SERVICES
IT MANAGEMENT - HOSTING**

WEBDESIGNER van WWW.DEPLATE.BE

info@100it.be - 0478/ 34 75 23

CAFE
Leopold

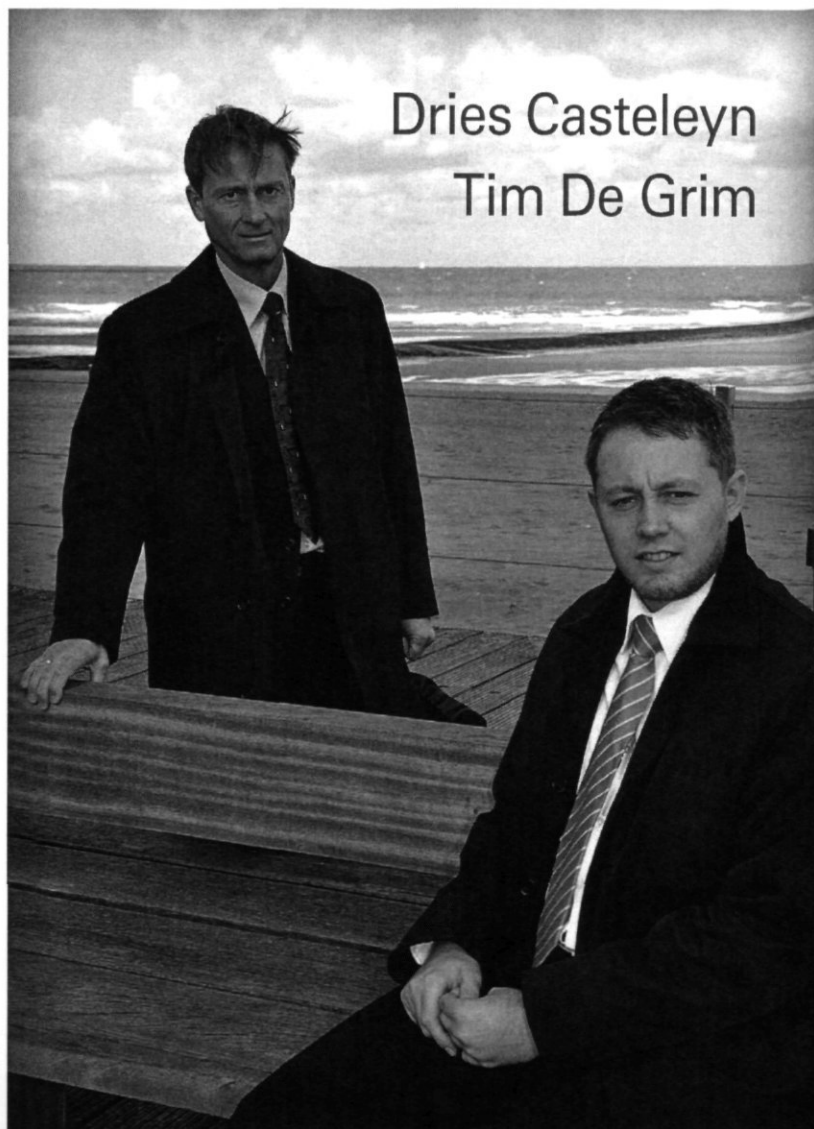
NIEUW - NOUVEAU - NEW

**CAFÉ
OP DE ZEEDIJK**

**BAR
SUR LE FRONT DE MER**

**BAR
ON THE SEAFRONT**

**ALBERT 1 PROMENADE
8400 OOSTENDE
+32 (0)59 443 506**

Dries Casteleyn
Tim De Grim

WINKEL

Torhoutsesteenweg 160 - 8400 OOSTENDE

FUNERARIUM

Torhoutsesteenweg 173 - 8400 OOSTENDE

T 059 44 80 84

www.uitvaart-oostende.be